

ERDÉLYI TUDOMÁNYOS FÜZETEK

286

ISSN 2068-309X

DÁNÉ VERONKA

„MENNYI JOBBÁGYA
ÉS MENNYI PORTIÓJA”

TORDA VÁRMEGYE
BIRTOKOS TÁRSADALMA
A 17. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

Kolozsvár, 2016

A kutatást és a kézirat elkészítését az MTA Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatta.

A kötet megjelenését a Communitas Alapítvány, a Nemzeti Kulturális Alap, a Bethlen Gábor Alap és a Magyar Tudományos Akadémia támogatta.

© Dáné Veronka, 2016

© Erdélyi Múzeum-Egyesület, 2016

Felelős kiadó

BIRÓ ANNAMÁRIA

Lektorálta

JAKÓ KLÁRA

SIPOS GÁBOR

A térképeket készítette

NAGY BÉLA

Korrektúra

KEREKES GYÖRGY

Borítóterv

BODÓ ZALÁN

Nyomdai munkálatok

IDEA, Kolozsvár

Felelős vezető

NAGY PÉTER

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

DÁNÉ, VERONKA

„mennyi jobbágya és mennyi portiója”. Torda vármegye birtokos társadalma a 17. század első felében / Dáné Veronka. - Cluj-Napoca : Societatea Muzeului Ardelean, 2016

Conține bibliografie

Index

ISBN 978-606-739-069-8

94(498.4)

DOI: 10.36240/etf-286

TARTALOM

Bevezetés	7
Előzmények.....	9
Források és korlátok.....	13
Korszakhatár, módszerek	21
I. Torda vármegye birtokosai a 16. század második felében	29
I. 1. A nagybirtokok possessorai	38
I. 2. A középbirtokok.....	40
I. 3. A kisbirtokok	42
II. A birtokos társadalom a 17. század első felében.....	55
II. 1. A fiscalis uradalmak „metamorphosisa”	60
II. 2. A nagybirtokok possessorai	66
II. 3. A középbirtokok possessorai	80
II. 4. A kis birtokkal rendelkezők.....	107
II. 5. A portával nem rendelkező birtokosok.....	147
III. Az 1616–1657/58 közötti korszak új birtokosai	161
Végszó.....	163
Levéltári és kéziratári források	165
Irodalomjegyzék.....	167
Mellékletek.....	177
Rezumat.....	288
Abstract.....	292
Névmutató	296

BEVEZETÉS

Az 1990-es évektől a lényegesen kedvezőbb, azaz szabadabb kutatási körülmények, feltételek között megújuló és részben meg is fiatalodó erdélyi és Erdély történeti kutatások eredményeként napvilágot látott munkák bevezető soraiban refrénszerűen ismétlődő, már-már toposszá vált megállapítás – Trócsányi Zsoltra való hivatkozással vagy anélkül –, hogy a nagyobb részt ismertnek és feltárnak vélt fejedelemség jog-, kormányzat-, közigazgatástörténete – az általánosságokon túlmenően – csaknem terra incognita. Sőt a helyzet mondhatni romlott. Romlott abból a szempontból, hogy az újabb kutatások fényében ma már egyre nyilvánvalóbb: mindaz, amit csak a felsorolt területeken Trócsányi elévülhetetlen érdemű munkájában feltárt, az sok esetben csupán a jéghegy csúcsa, a további kutatási irányok kijelölése. Az egyes fejezetek végén ezt amúgy maga is többször hangsúlyozta, a szakma azonban évtizedekig a kérdést legalábbis nagyrészt – csak részben kényszerűségből – megoldottnak tekintette. Nem véletlenül említettük ezeket a területeket. Jakó Zsigmond kezdeményezésére, hathatós támogatásával és féltő, de kérlelhetetlenül kritikus irányításával ugyanis az erdélyi fejedelmek királyi könyveinek, az erdélyi/gyulafehérvári káptalan és a kolozsmonostori konvent, valamint – már Kiss András „társ-tutorságával” – a vármegyei jegyzőkönyvek kiadásra való előkészítésével itt indultak meg a kettős „haszonnal” kecsegtető új alap kutatások.¹

¹ Még a kutatócsoportok felállása előtt az idősebb nemzedék kutatásainak eredményeként látott napvilágot az erdélyi várostörténet szempontjából kiemelkedő jelentőségű két forráskiadvány: Torda város tanácsi jegyzőkönyve 1603–1678. Bev. tan., jegyz. közlése Wolf Rudolf. (Erdélyi Történelmi Adatok VI. 1.) Kolozsvár 1993.; Gyulafehérvár város jegyzőkönyvei. Gyulafehérvár városkönyve 1588–1674. Gyulafehérvár város törvénykezési jegyzőkönyvei 1603–1616. Bev. tan., jegyz. közlése Kovács András. (Erdélyi Történelmi Adatok VI. 2.) Kolozsvár 1998.

Egyrészt a munka befejeztével egy olyan forrásbázis készül el, melyre – Jakó Zsigmond szavaival élve – „a múlt rekonstrukciója szilárdan ráépíthető lesz”.² Másrészt a forráskiadó munka „melléktermékeként” itt született meg néhány hiánypótló, korszerű intézmény- és jogtörténeti monográfia,³ illetve tanulmány. Ezek adatainak felhasználása nélkül – véleményünk szerint – a fejedelemség kori Erdély története alapvető kérdéseinek, de akár a „jelentéktelenebb” részletproblémáknak a tárgyalása is az ideiglenesség veszélyét hordozza magában.

A vármegyei jegyzőkönyvek kiadásra való előkészítése folyamán – lévén hogy a vármegye egyszerre közigazgatási, igazságszolgáltatási intézmény, de társadalmi „egység” is – nyilvánvalóvá vált, hogy az intézménytörténeti és a megye bíraskodási gyakorlatát bemutató feldolgozások mellett, után nehezen magyarázható és jóvátehetetlen mulasztás lenne a társadalomtörténeti vonatkozások mellőzése. A kutatás ebben a pontban találkozott a Jakó Zsigmond által még az 1940-es évek elején megindítottal, amelyet azonban az első, Belső-Szolnok és Doboka vármegyékre vonatkozó eredmények közlése után,⁴ az osztályharcos ideológia teremtette körülmények között kényszerűségből abbahagyott. (Sajnálatosabb, hogy munkája a jelek szerint a szakmai köztudatból is kihullott, holott használatával az egyes erdélyi famíliák származásával, ide vezető útjával, hovatartozásával kapcsolatos tévedések elkerülhetőek lennének.) Így 1976-ban Trócsányi is csupán azt állapíthatta meg, hogy „A 16–17. századi erdélyi birtokmegoszlás kérdése (a fejedelmi korszak rendiségének *alapkérdése*) egyelőre megoldásra vár.”⁵ A kérdés fontosságát jól jelzi, hogy 1980-ban immár más szemszögből, a központi kormányzat tisztségviselőinek származását vizsgálva újra visszatért rá: „Kérdés, hogy mennyit segítene rajtunk e téren a 16–17. századi erdélyi nemesi birtokmegoszlás *teljes* feltárása? A rendelkezésünkre álló források ismeretében bizonyos, hogy a néhány telkes kisnemesi réteget egy ilyen feldolgozása nem tudná megfogni, a már eleve értelmiségi sorban élőket és a polgárokat szintén nem. De az arisztokrácia és a

² Adatok a dézsma fejedelemségkori adminisztrációjához. Bev., jegyz. közlése Jakó Zsigmond. (Erdélyi Történelmi Adatok V. 2.) Kolozsvár 1945. 3.

³ Kronologikus sorrendben: *Dáné Veronka*: „Az Őnagysága széki így deliberála”. Torda vármegye fejedelemségkori bírósági gyakorlata. (Erdélyi Tudományos Füzetek 259.) Debrecen–Kolozsvár 2006.; *Bogdándi Zsolt*: A kolozsmonostori konvent a fejedelemség korában. (Erdélyi Tudományos Füzetek 274.) Kolozsvár 2012.; *Gálfi Emőke*: A gyulafehérvári hiteleshely levélcserései (1556–1690). (Erdélyi Tudományos Füzetek 283.) Kolozsvár 2015.

⁴ *Jakó Zsigmond*: Belső-Szolnok és Doboka magyarsága az újkorban. In: Szolnok-Doboka magyarsága. Szerk. Szabó T. Attila. Dés–Kolozsvár 1944. 71–130.

⁵ *Trócsányi Zsolt*: Az erdélyi fejedelemség korának országgyűlései. (Adalék az erdélyi rendiség történetéhez). (Értekezések a Történeti tudományok köréből. Új sorozat 76.) Bp. 1976. 26. 17. jegyz. (Kiemelés az eredetiben.)

megyei nemesség vonatkozásában rendet teremthetne. Ki milyen vagyoni erővel rendelkezik az erdélyi főrendek közt, hogy erősödik vagy gyengül meg egyes családok vagyoni potenciálja – erre a kérdésre, ha nem is kevés kutatás árán, de talán határozottabb választ kaphatnánk.”⁶

A vármegyei protokollumok egyértelművé tették, hogy ugyan fokozatosan haladva, széles körű forrásfelhasználással, eleve elfogadva, hogy a részleges eredményekhez is hosszú évek munkája szükséges, de a határozottabb válasz megfogalmazható. Jelen munka tehát – a Torda megyei birtokos társadalom mintegy nyolc évtizednyi történetének, fejlődésének felvázolásával – a felé a teljes feltárás felé vezető, Jakó Zsigmondét követő második, szerény lépés, amely éppen a kisbirtokosok tekintetében – a forrásoknak köszönhetően – túlteljesítheti Trócsányi várakozásait.

Előzmények

A Mohács utáni Magyar Királyság birtokmegoszlására vonatkozó kutatásait a máig gyakran idézett Acsády Ignác publikálta 1890-ben.⁷ A bevezetőben kifejtette, hogy mivel az „uralkodó, kiváltságolt réteg” vagyoni viszonyai közvetlenül befolyásolták az ország sorsát, „a legnagyobb mértékben megérdemli tehát a fáradságot ama kérdés megvilágítása, hogy azokban a nehéz időkben, melyek a mohácsi vészt követték, ama roppant feladatokkal szemben, melyek politikai, katonai és művelődési téren várakoztak reá, számbelileg milyen nagy volt a kiváltságos osztály, minő százalékát tette a nemzet összességének s minő volt anyagi helyzete, vagyonossága, mely szükségképpen irányt adott köz szereplésének?”⁸

Acsády kutatásait, bő hét évtized múltán, a Mályusz népiségtörténeti iskolájából kikerült Maksay Ferenc folytatta, illetve javította szükség esetén (így például az általa használt forrás téves, 1552-es keltezését). Sopron vármegyére vonatkozó eredményei még életében, 1979-ben napvilágot láttak,⁹ mintegy megelőlegezve a halála után hat esztendővel, több évtizedes munka eredményeként megjelent, 47 vármegye birtokviszonyait feltá-

⁶ Trócsányi Zsolt: Erdély központi kormányzata 1540–1690. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai III. Hatóság- és hivataltörténet 6.) Bp. 1980. 410–411. (Kiemelés az eredetiben)

⁷ Acsády Ignác: A magyar nemesség és birtokviszonyai a mohácsi vész után. (Akadémiai értekezések a történelmi tudományok köréből 14.) Bp. 1890. A jobbágynépesség számára vonatkozó egy évvel korábban látott napvilágot. Uő: A magyar jobbágy-népesség száma a mohácsi vész után. (Székfoglaló értekezés) Bp. 1889.

⁸ Acsády I.: Birtokviszonyai i. m. 4.

⁹ Maksay Endre: Sopron vármegye birtokos társadalma a XVI. század közepén. Soproni Szemle 33. (1979: 2. sz.) 68–79.

ró, kiváló bevezető tanulmánnyal ellátott forráskiadványát.¹⁰ Ugyancsak neki köszönhető a 16–17. századi urbárium válogatás kiadása.¹¹ Mellette a történeti statisztika területéről Dávid Zoltán munkásságát kell megemléstünk, aki a kora újkor vonatkozásában az 1598-as házösszeírás adatait dolgozta fel, illetve tette hozzáférhetővé a szakma számára szintén halála után megjelent kötetében,¹² illetve a 17. század végéről az 1692-est elemezte.¹³

Az 1990-es évek végétől a birtokviszonyok, birtokos társadalom kutatása az újra meginduló vármegyei intézménytörténeti kutatások felől kapott újabb lendületet. Mindenekelőtt a 16–17. századi királyságbeli vármegye reális helyzetét, szerepét feltáró Dominkovits Péter Sopron vármegye 16. század végi, 17. századi birtokos társadalmához hozott értékes újabb adatokat, szempontokat,¹⁴ a nemesi politika, a politikai fejlődés, rendiség alakulása szempontjából pedig már a 18. századbéli somogyi állapotok bemutatásával Szijártó M. István.¹⁵

Mind egy-egy megye társadalmának, mind a birtokos társadalom felsőbb rétegeinek (de nem kizárólagosan ezeknek) megismeréséhez jelentős mértékben hozzájárultak az uradalom-történeti kutatások, munkák. Mivel ezek jóval számosabbak, csak a kora újkorra vonatkozóakra szorítkozunk, így most csupán az utóbbi bő öt évtized terméséből, időrendben haladva, Zimányi Vera,¹⁶ L. Gál Éva,¹⁷ Tóth István György,¹⁸ Szirácsik Éva¹⁹ munká-

¹⁰ Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén. Szerk., bev. tan. Maksay Ferenc. I–II. Bp. 1990.

¹¹ Urbáriumok. XVI–XVII. század. Szerk., bev. Maksay Ferenc. Bp. 1959.

¹² Dávid Zoltán: A házak száma és a népesség XVI–XVII. századi forrásainkban. Történeti Statisztikai Közlemények 2. (1958: 3–4. sz.) 74–94.; Az 1598. évi házösszeírás. Közreadja Dávid Zoltán. Bp. 2001.

¹³ Dávid Zoltán: Az 1592. évi összeírás forrásértéke. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 9. (1982) 117–127.

¹⁴ Dominkovits Péter: Sopron vármegye XVI. század végi birtokos társadalma. Soproni Szemle 53. (1999) 99–122.; Uő: Egy egy-generációs középbirtok és birtokosa: Kövér Gábor széplaki uradalma. Adalék Sopron vármegye XVII. századi birtokos társadalmához. Fons 9. (2002) 273–303.

¹⁵ Szijártó M. István: A vármegye és a jómódú birtokos köznemesség. In: Uő: Nemesi társadalom és politika. Tanulmányok a 18. századi magyar rendiségről. Bp. 2006.

¹⁶ Zimányi Vera: Der Bauernstand der Herrschaft Güssing im 16. und 17. Jahrhundert. Eisenstadt 1962.; Uő: A Rohonc-szalónaki uradalom és jobbágysága a XVI–XVII. században. Bp. 1968.

¹⁷ L. Gál Éva: Az óbudai uradalom a Zichyek földesurasága alatt 1659–1766. Bp. 1988.

¹⁸ Tóth István György: Jobbágyok, hajdúk, deákok. A körmenti uradalom társadalma a 17. században. (Értekezések a történeti tudományok köréből 115.) Bp. 1992.

¹⁹ Szirácsik Éva: A divényi uradalom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében, 1687–1787. Salgótarján 2005. Feltétlenül megemlézendő Kenyeres Istvánnak a kamarai uradalmakról írott munkája is. Kenyeres István: Uradalmak és végváarak. A kamarai birtokok és törökellenes határvédelem a 16. századi Magyar Királyságban. Bp. 2008.

it emelnénk ki, illetve a muraközi uradalomra vonatkozó forráskiadványt.²⁰ Az arisztokrácia uradalmi mellett az utóbbi évtizedben a közneemesiekről is alapvető munkák jelentek meg, Benda Gyulának a Parraghyakról,²¹ illetve Dominkovits Péter már említett esettanulmánya a Kövér-uradalomról, valamint – a felső-magyarországi adósságot némiképp törlesztendő – Mészáros Kálmán és Szirácsik Éva forráskiadványa az Ibrányi-uradalomról.²²

Az erdélyi „állapotok” áttekintésével sajnos meglehetősen hamar végezhetünk. A birtokviszonyok iránt érdeklődés, kutatás ugyan elég korai időpontra tehető, konkrétan gr. Kemény József munkásságához köthető. Az erdélyi múlt jeles kutatója ugyanis, bizonyára a kezébe került birtokjogi iratok és más források alapján, az erdélyi vármegyéknek egy-egy kötetet nyitva, a települések rendjében a birtokosok nevét, illetve az ottani birtoklásuk kezdetét vagy a birtoklásukra vonatkozó adat évét tüntette fel. Nyilvánvalóan egy folyamatosan bővülő „adatbázisnak” tekintette ezt Kemény, hiszen a bejegyzések nyilvánvalóan nem egyszerre kerültek bevezetésre, feltételezhetően haláláig (1855) bővítette. Az így létrejött gyűjtemény a *Transsilvania possessionaria* címet kapta.²³

Kemény halálát követően fél évszázad múlva, a milleniumra megjelent *Szolnok-Doboka vármegye monographiájában*²⁴ Kádár József, Pokoly József és Tagányi Károly a megye településeinek bemutatásakor tettek kísérletet az illető helység birtokosainak számbevételére. Bár számos hibás vagy téves adatot is közöltek, valamint nem a történeti, hanem a korabeli

²⁰ A muraközi uradalom gazdasága és társadalma a 17–18. században. Válogatott források – Gospodarstvo i društvo međimurskog vlastelinstva u 17–18. stoljeću. Izabrani povijesni izvori. – Gesellschaft und Wirtschaft im Gutshof Murinsel im 17. und 18. Jahrhundert. Ausgewählte Quellen. Vál., s. a. r., bev. tan. és a mutatókat kész. Gyulai Éva – Horváth Zita – Turbuly Éva. Zalaegerszeg 2010.

²¹ Benda Gyula: Egy Zala megyei köznemesi gazdaság és család a XVIII. század közepén (Parraghy László hagyatéka). In: *Uő: Társadalomtörténeti tanulmányok*. Bp. 2006. 249–340.

²² Egy felső-magyarországi köznemesi uradalom a XVII. század közepén: Ibrányi Ferenc urbáriuma, 1656. Szerk. Mészáros Kálmán, bev. tan. Szirácsik Éva. (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Közleményei 39.) Nyíregyháza 2010.

²³ A gyűjtemény Kemény hagyatékával az Erdélyi Múzeum-Egyesület tulajdonába került, majd az Egyesület 1950-es megszűntetését, gyűjteményeinek államosítását követően a Román Akadémia Kolozsvári Fiókja kezelésébe. A Román Akadémia Kolozsvári Fiókjának Könyvtára, illetve a Román Nemzeti (akkor Állami) Levéltár új épületeinek elkészülte után a két intézmény osztozott meg a Kemény-gyűjteményen, olyan „tudományos” szempontot érvesítve, hogy a kötetes anyag, mint könyvtári gyűjtőkörbe tartozó, a könyvtár, a szálal iratok pedig a levéltár állományába kerültek. Hasonlóképpen jártak el Mike Sándor és Kemény Sámuel gyűjteményével is. Kemény gyűjteményének mai jelzete: Mss. KJ 419/1-15. Tom. IV. Comitatus Thordensis.

²⁴ Kádár József – Tagányi Károly – Pokoly József – Réthy László: *Szolnok-Doboka vármegye monographiája*. I–VII. Ds 1900–1901.

megyehatárokat vették figyelembe, a munka mindmáig kiváló kiindulópontot jelent az említett két vármegye birtokviszonyainak kutatásához.

Említésre méltó esemény négy évtized múlva, szintén a fenti megye, megyék vonatkozásában történt. A *Szolnok-Doboka magyarsága* című kötetben ekkor látott napvilágot Jakó Zsigmond már említett, a 16–18. századi birtokosságot, birtokviszonyokat az adott keretek közötti részletességgel bemutató tanulmánya.²⁵ A tőle megszokott módon Jakó nem elégedett meg a birtokosok felsorolásával, esetlegesen – amennyiben a rendelkezésére álló források lehetővé tették – jobbágyportáik, jobbágyaik számának közlésével, hanem nyomon követte az önálló államiság okozta változásokat a birtokosság összetételében, a rokoni kapcsolatokat, a birtokviszonyok átalakulását, mindezek hatását a vármegye vezetésére nézve. Azaz tulajdonképpen mindazokat a vizsgálati szempontokat alkalmazta, amelyekkel manapság, esetleg más elnevezés alatt, mint egészen újszerű megközelítéssel találkozhatunk. Annak ellenére, hogy néhol magán viseli a kor jegyeit, és maga a szerző is a kutatások folytatását tartotta szükségesnek, az Erdéllyel foglalkozók számára a tanulmány „kötelező olvasmány” kellene legyen. A birtokos réteg feltérképezéséhez kiválóan használható dézsma adminisztrációs iratokat szintén Jakó Zsigmond közölte 1945-ben,²⁶ és ezzel az áttekintést tulajdonképpen le is zárhatnánk. Az előzőekhez hasonlóan azonban előtte még számba vennénk az uradalomtörténeti igen szegényes irodalmat. A gyalui vártartomány urbáriumait, a váruradalom történetét, birtokosait feltáró bevezetéssel szintén Jakó Zsigmond adta közre 1944-ben.²⁷ A szintén kincstári uradalom Fogaras 1601–1650 közötti urbáriumait a román történészek idősebb, magyarul tudó generációjához tartozó David Prodan közölte,²⁸ a 16. század eleji vajdahunyadi uradalom Pataki József,²⁹ a görvényi uradalom 1652–1706 közötti urbáriumai pedig Liviu Ursuțiu munkájának köszönhetően váltak ismertté.³⁰ Meg kell még feltét-

²⁵ *Jakó Zsigmond: Belső-Szolnok és Doboka i. m.* (Újabb kiadása: Belső Szolnok és Doboka megyék birtokos társadalma az újkorban. In: *Új: Írás, levéltár, társadalom. Tanulmányok és források Erdély történelméhez.* Szerk. Dáné Veronka – Fejér Tamás – Jakó Klára. Bp. 2016. 667–684.

²⁶ Adatok a dézsma fejedelemségkori adminisztrációjához. Bev., jegyz. közlése Jakó Zsigmond. (Erdélyi Történelmi Adatok V. 2.) Kolozsvár 1945.

²⁷ A gyalui vártartomány urbáriumai. Bevezetéssel ellátva közlése Jakó Zsigmond. Kolozsvár 1944.

²⁸ Urbáriile Țării Făgărașului. I–II. (1601–1650, 1651–1680) Ed. David Prodan – Liviu Ursuțiu – Maria Ursuțiu. București 1970–1976.

²⁹ *Iosif Pataki: Domeniul Hunedoara la începutul secolului al XVI-lea.* Studiu și documente. București 1973.

³⁰ Domeniul Gurghiu (1652–1706). Urbarii, inventare și socoteli economice. Studiu introductiv și ed. Liviu Ursuțiu. Cluj-Napoca 2007.

lenül említenünk Makkai Lászlónak I. Rákóczi György birtokairól,³¹ Zimányi Verának Bethlen gazdaságpolitikájáról,³² Imreh Istvánnak a Bethlen-kori fejedelmi gazdálkodásról,³³ és Szentgyörgyi Máriának a 16–17. századi jobbágyterhekről, valamint Kővár vidékének társadalmáról írott munkáját,³⁴ újabban pedig Oborni Terézét a Ferdinánd-kori pénzügyekről.³⁵

Az erdélyi helyzetért viszont csak részben okolhatóak a korszak kutatói, sokkalta inkább a királyságbelinél hatványozottan mostohább forrássá-
dottságok.

Források és korlátok

A Királyság megyéinek, birtokos társadalmának kutatói ugyanis összehasonlíthatatlanul szerencsésebb helyzetben vannak. A már említett, Maksay és Dávid által kiadott összeírások mellett portalis conscriptiók, dézsmajegyzékek, urbáriumok többé vagy kevésbé folyamatos sorozata áll rendelkezésükre a Kamara Archívumában, esetenként már az 1530-as évektől kezdődően.³⁶ Erdély esetében azonban hiába is keresnénk ilyen sorozatot, annak ellenére, hogy számos országgyűlési artikulus szól a connumeratiókról, ezeknek módjáról, illetve ezek korrekciójáról. (Rögtön meg kell jegyeznünk, az adóikvetés pontos lefolyásának tisztázása szintén várat magára, ezt a conscriptiókat közreadó forráskiadványban tervezzük megtenni. Az bizonyosan állítható, hogy évente nem készültek ilyen összeírások, általában a korábbi connumeratióra hivatkozva, az alapján róták ki az adót. Az új összeírást csak generalis congregatió rendelhették el,³⁷ az erdélyi rendek (is) ezt teherként élték meg, elhalasztását a fejedelmi kegy megnyilvánulásaként hálásan fogadták.³⁸ Egyelőre úgy tűnik, hogy

³¹ I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai (1631–1648). S. a. r. és bev. tan. Makkai László. Bp. 1954. (A továbbiakban: GazdIrr)

³² Zimányi Vera: Bethlen Gábor fejedelem gazdaságpolitikája. Sz 115. (1981) 703–713.

³³ Imreh István: A fejedelmi gazdálkodás Bethlen Gábor idejében. (Erdélyi Tudományos Füzetek 211.) Kolozsvár 1992.

³⁴ Szentgyörgyi Mária: Jobbágyterhek a XVI–XVII. századi Erdélyben. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 27.) Bp. 1962.; *Uő*: Kővár vidékének társadalma. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 56.) Bp. 1972.

³⁵ Oborni Teréz: Erdély pénzügyei I. Ferdinánd uralma alatt 1552–1556. (Fons Könyvek 1.) Bp. 2002.

³⁶ MNL OL, Magyar Kamara Archívuma, E 156 Urbaria et conscriptiones; E 158 Conscriptiones portarum; E 159 Regesta decimarum.

³⁷ EOE II. 528.

³⁸ EOE II. 561. Az 1615 szeptemberében a connumeratio elhalasztását a következő érveléssel próbálták elérni: „Mint hogy, Kegyelmes Urunk, az szegénység az békességhez bízván most kezdett hazatepedni és építeni, haza is telepednék, ha az ellenség miatt lehetne, az nova connumeratiót sokkal károsabbnak ítéljük, holott ez minapi particularis connumeratio

ezekre az adózó népesség létszámát jelentősen módosító eseményeket (hadjáratok, járványok) követően került sor, akár egy-egy vármegyére,³⁹ településre⁴⁰ korlátozódva, vagy az adóalap megváltozásakor. Így történhetett meg, hogy a már elhunyt Dobó István szerepel Torda vármegye 1573-as conscriptiójában. A fennmaradt példányok alapján egyértelmű, hogy egy-egy összeírást „újrahasznosítottak”, azaz kisebb változás esetén a régire egyszerűen rávezették az új birtokos nevét, vagy különböző pontosító megjegyzéseket tettek.) 1640-ben, a kezdetlegesebb erdélyi kormányzatban a kamarákhoz hasonló központi pénzügyi szerv híján, az adóregesztrumok őrzési helyéről is intézkedtek a rendek, a dézsmaárendáké mellett.⁴¹ Eszerint egy példányát a vármegyeiek kötelező módon a káptalanokban, azaz a két erdélyi hiteleshely levéltárában kellett elhelyezték.⁴² Tény, hogy a fejedelmi/erdélyi káptalan levéltárának bizonyos részét második lemondásakor Báthory Zsigmond megsemmisítette, Szamosközy és Bocskai István viszont – különböző megfontolásból – tőlük telhetően mentették az iratokat,⁴³ amelyek aztán a hosszú háború, illetve az azt követő időszak siralmas körülményei között tovább pusztulhattak.⁴⁴ Az is közzismert, hogy az 1658-as menekítéskor, Taraczközi Ferenc requisitor erőfeszítései és áldozatvállalása ellenére, nem sikerült mindent biztonságba helyezni, egy része elpusztult, illetve szétszóródott. Az is tény viszont, hogy a kolozsmonostori konvent levéltára viszonylag épen átvészelte a viharokat. Joggal adódik tehát a kérdés, hogy mi történt ezekkel a jegyzékekkel. Kézenfekvőnek és a fejedelemségbeli több példa alapján lehetsé-

miatt is egynéhány ember búdosott el. Könyörgünk azért Nagyságodnak, hogy most aval ne bántson.” EOE VII. 288.

³⁹ 1553-ban például az Izabella és a török hadak által elpusztított Hunyad vármegyére rendelték el új összeírást. EOE I. 439. Az 1615-ös őszi országgyűlésen a rectificatiót Máramarosra kívánták korlátozni, mivel „ennyi égés, pusztulás nem találta, mint az többi vármegyét”. EOE VII. 288.

⁴⁰ A Kolozs vármegyei Tamásfalva portáinak connumeratioja 1609-ben. RNL Kmlg, Kolozs vármegye levéltára, Jegyzőkönyvek (Fond prefectura judetului Cluj, Registre) Nr. 1. Kolozs vármegye jegyzőkönyvei I. 1605–1641 (a továbbiakban: KvmJkv I.) 83., 108., 124.

⁴¹ EOE X. 279.

⁴² végeztük, hogy az capitulumokban minden helyekről az regestumokat, mind arendák-ról, kapu szám után való contributiókról ad conservandum igen igazán beadják, hogy valamikor valaki annak paríáját ki akarja venni, nem csak az arendatoroknak, perceptoroknak tartozzanak kiadni az capitulumokból, hanem indifferenter minden nemes embernek, absque ullis literis requisitoriis toties kívánják; hogy azokból meglátván jószágoknak igaz taxájakat, tudják az fiscusnak megadni, és ne károsodjanak meg. – EOE X. 279.

⁴³ Erre vonatkozóan l. *Jakó Zsigmond*: Az erdélyi fejedelmek levéltáráról. In: Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére. Szerk. Csukovits Enikő. Bp. 1998. 109. (Újabb kiadása, azonos címmel in: *Uő*: Írás, levéltár, társadalom i. m. 95–120.)

⁴⁴ Uo.

gesnek is tűnne az a feltételezés, hogy a rendelkezést nem hajtották végre. Több forrás tanúsítja azonban azt, hogy ez mégis megtörtént. Egyrészt a Jakó Zsigmond által hivatkozott 1550-es Belső-Szolnok és Doboka vármegyei, illetve az 1583-as belső-szolnoki portaösszeírásnak a kolozsmonostori konvent, illetve a gyulafehérvári káptalan levéltárában fennmaradt példányai.⁴⁵ Ezek alapján – és figyelembe véve, hogy a kolozsmonostori konvent levéltárába kerültek a Kolozs vármegyei 1637-es és 1639-es kimutatások is⁴⁶ – úgy tűnik, a hiteleshelyek levéltáraiban való elhelyezés nem 1640-től, hanem már a 16. század közepétől datálható. Nehezen elképzelhető ugyanis, hogy a jegyzőkönyveiken kívül (még azokat is sokszor csonkabonkán) csekélyszámú, talán utólag bekerült fejedelemség kori iratot megőrző vármegyék ezekre különösebb gondot fordítottak volna, hiszen akkor saját példányuk vagy legalább az erre való utalás valamelyik megyei levéltárban fel kellene bukkanjon. Ahogyan az is kevésbé valószínű, hogy a két vármegye 1550-es adóregesztrumát⁴⁷ 1640-ig megőrizte volna, és ekkor adta volna a konvent őrzetébe, illetve az 1583-ast a káptalanéba,⁴⁸ vagy Kolozs vármegye 1585-ös és 1587-es connumeratióját a konventébe.⁴⁹ A rendelkezés végrehajtása mellett egyértelműen I. Rákóczi György 1649-es parancslevele tanúskodik: április 18-án ugyanis a fejedelem utasította Pálfi István kolozsmonostori requisitort, hogy a tordai adóregesztrumot a perceptor részére ingyen adja ki, helytelen lévén azért 12 forint kiírási díjat követelni.⁵⁰ Az utóbbi évek kutatásai alapján afelé hajlunk, hogy „természetesen” egy részük elpusztulhatott, annak ellenére, hogy a „káptalanokba” való elhelyezéssel kétszeresen próbálták ezt biztosítani. A többes szám ugyanis véleményünk szerint arra is utalhat, hogy nem vagylagos, tetszés vagy illetékesség szerinti hiteleshelyre, hanem mindkettőbe el kellett (volna) juttatniuk. Úgy véljük, ezt éppen a fenti példa támasztja alá, hiszen érthetetlen lenne különben az, hogy egyik a kolozsmonostori konvent, a másik pedig az erdélyi káptalan archívumába került. (Lehetséges, hogy ennek hátterében az a két hiteleshelyi levéltár között különbséget tevő rendi szemlélet állt, amelyre Jakó Zsigmond hívta fel a figyelmet, s amely szerint a kolozsmonostorit inkább sajátjának, a gyulafehérvárit inkább feje-

⁴⁵ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 280.

⁴⁶ Beke Antal: A kolosmonostori konvent levéltára. TT 21. (1898) 581. sz.

⁴⁷ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 280.

⁴⁸ Uo.

⁴⁹ *Josephus Kemény*: Notitia historico-diplomatica Archivi et literalium Capituli Albensis Transsilvaniae. Cibinii 1836. 139.

⁵⁰ Beke A.: A kolosmonostori konvent i. m. 602. sz.

delminek tekintette.⁵¹) Ellenvetésül fel lehet hozni, hogy ha ez így történt volna, akkor most legalább egy többé-kevésbé teljes sorozatot össze lehetne állítani. Úgy hisszük, ez valóban lehetséges volna, ha nem jönnek közbe a későbbi „rendezések”, illetve a Gubernium. A tájékozódás, a bécsi Udvarral szembeni érvelés alátámasztására ugyanis tetemes iratmennyiséget emeltek ki/át a hiteleshelyi levéltárakból, az így kiemelt iratok viszont később, természetes „közegüket” elvesztve könnyebben kallódtak el, vagy szerencsésebb esetben kerültek át a Gubernium levéltárába. Így történt ez a fejedelemség kori adójegyzékek „legteljesebb”, azaz több évre és vármegyére vonatkozó gyűjteményével, köztük a két, korábban a konvent archívumában említett Kolozs vármegyeiekkel. Itt viszont jórészt elkerülte a korszak kutatóinak figyelmét is. Mielőtt az önellentmondás gyanújába keverednénk, el kell mondanunk: ez vármegyéenként jobb esetben háromnegy connumeratio (év) regesztrumát jelenti.⁵²

Ami a dézsmajegyzékeket illeti, Jakó Zsigmond munkájának köszönhetően közismert, hogy ennek kezelésében Erdélyben a 16–17. században a középkori gyakorlat élt tovább, azaz az immár államosított jövedelmet továbbra is árendába bocsátották. Ez az adminisztráció következképpen nem eredményezett olyan összefüggő, hatalmas iratsorozatot, mint a királyságbeli. Ugyanakkor Jakó megállapította, hogy: „A birtokos-réteg összetételéről és a falvak határának a földesúri családok közötti osztódásáról ezek a lajstromok olyan nagy területre terjedő és pontos keresztmetszetet nyújtanak, melyhez hasonlót eddig az erdélyi forrásanyagtól nem is várhattunk.”⁵³ Sajnálatos, hogy csupán néhány példány maradt fenn, a legjelentősebb (mivel a későbbiekben ez alapján határozták meg, melyik helység után kell árendát fizetni) az általa közzétett 1587–1589-es. Akkor még abban reménykedhetett, hogy újabbak kerülnek elő, ez azonban máig nem történt meg. (Itt jegyeznénk meg, hogy a jegyzék, Jakó Zsigmond véleménye szerint, Mike Sándor gyűjteményéből, illetve gyűjteményével került az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltárába. Mike nyilván guberniumi levéltárosként vette magához az érdeklődését felkeltő iratot, ez újra fenti feltételezésünket támasztja alá.)

Porta- és dézsmaárenda-összeírás sorozatok híján az urbáriumok, jobbagyösszeírások (bizonyos mértékben az inventáriumok is) segíthetnék a kutatást, de Erdélyben e tekintetben is más, azaz rosszabb a helyzet. A

⁵¹ Jakó Zsigmond: Az erdélyi levéltárügy története. In: *Uő: Írás, levéltár, társadalom* i. m. 79., 83.

⁵² A fennmaradt conscriptiókat forráskiadványban tervezzük közreadni.

⁵³ Adatok a dézsma i. m. 6.

fiskális birtokokat⁵⁴ kivéve ugyanis urbáriumok általában a 17. század közepe táján, második felében keletkeztek,⁵⁵ illetve ettől az időszaktól kezdődően maradtak többé-kevésbé fenn. A Jakó Zsigmond által említetteken túl az átkutatott családi levéltárakban, az olyan, amúgy igen gazdagokban is, mint a Kemény család csombordi levéltára (az 1849-es veszteségek ellenére) vagy a Bethlen család bethleni, keresdi levéltára, csupán elvétve maradt fenn ilyen jellegű összeírás. Kivételnek tekinthető az olyan korai, nagyon részletes összeírás mint a harinai Farkas Farkasé 1560-ból⁵⁶ vagy Mindszenthai Benedek Belső-Szolnok és Doboka vármegyei birtokainak és jobbágynak conscriptiója.⁵⁷ Az erdélyi családi levéltárak tulajdonosai, rendezői mostohán bántak az „elévült” gazdasági jellegű iratokkal, mással ez a helyzet nehezen magyarázható. A ma már több levéltárban található, szétszóródott források tanúsága szerint Kemény János többször is, így 1650-ben⁵⁸ és 1655-ben összeíratta birtokait, szolgálait és jövedelmeit,⁵⁹ keresdi Bethlen Ferenc főudvarmester, Kemény János sógora pedig különböző jövedelmeiről tételes, pontosan keltezett feljegyzést vezetett,⁶⁰ nehezen elképzelhető, hogy javait ne ugyanilyen alapossággal kezelte volna, vette volna számba. Ennek ellenére korszakából ilyen jellegű összeírás nem maradt ránk. Hasonló a helyzet a Thoroczky család levéltárával is, igaz, bizonyos Jakó Zsigmond által jegyzékelt⁶¹ iratokra egyelőre nem lehetett rátalálni, mivel az államosítás után az anyagot „újrarendezték”. Igen ritkák az olyan jobbágyösszeírások, mint például a Büki alias Bornemisza Gáspár udvari familiárisé a 16. század végéről, ám ez is igen kevésbé használható, hiszen sem a helysége(ke)t, sem az évszámot nem jegyezték fel.⁶² Az amúgy igen részletes magyar- és oláhbányabükki összeírásból pedig éppen csak a birtokos nevét felejtették le, így csupán következtethetünk kilétük-

⁵⁴ A gyalui vártartomány urbáriumai i. m.; Az 1553-as szamosújvári, csicsói, ill. 1566-os kővári uradalmi összeírásokat l. *Makkai László*: Szolnok-Doboka megye magyarságának pusztulása a XVII. század elején. Kolozsvár 1942. 36–50., 54–92. (http://adatbank.transindex.ro/html/alcim_pdf8460.pdf)

⁵⁵ Erdélyi István írja 1638-as végrendeletében: „Gerneszeghi kasteliomat ahoz tartozo minden Jozagiual, az mint az Urbariumban neuezet szerint talalod”. Erdélyi testamentumok III. Erdélyi nemések és főemberek végrendeletei (1600–1660). Vál., bev. tan. Tüdös S. Kinga. Marosvásárhely 2008. 130.

⁵⁶ *Makkai László*: Szolnok-Doboka megye i. m. 51–53.

⁵⁷ Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel. Haller István szentpáli jószágáról egy dátálatlan, a jobbágyciklus állatállományára kitérő részletes összeírás készült. Haller lt. Nr. 34. (Fasc. XLV. Lit. S. Nr. 23.)

⁵⁸ Kemény lt. XV. 1202.

⁵⁹ Rákóczi lt. 40. doboz 4. tétel Nr. 19.

⁶⁰ Bethlen lt., keresdi, Fasc. 13. Nr. 68.

⁶¹ A torokószentgyörgyi Thoroczky család levéltára. Ismerteti Jakó Zsigmond – Valentiny Antal. (Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára 1.) Kolozsvár 1944.

⁶² Ghillányi hg. VI/12.

re.⁶³ Különösen becsesek azok az ujnyi, újrahasznosított papírcsíkok, amelyeken a megyei perceptorok a befizetett adó összegéről quietálták a birtokost,⁶⁴ ám általában ezek is csupán hozzávetőleges számításra alkalmasak, tekintve, hogy a befizetett összeg nem feltétlenül fedte a kirótt, akkor esedékes adóösszeget. A görgényi uradalom elnyerését követően, 1592-ben Kovácsóczy Farkas – egy nagyrészt összefüggő, egyéges kezelésű birtoktestet kialakítandó – itteni tisztartójára bízta a körtvélyfájai, hodosi (Marosszék) és szentmártoni (Küküllő vm.) birtokok igazgatását is, amelyeket ezt megelőzően, az instructio tanúsága szerint, gondosan inventáltatott.⁶⁵ Sajnos, az összeírás nagy valószínűséggel nem maradt fenn.

A szintén csak szórványosan megőrződött és többségükben ki is adott vármegyei lustrák⁶⁶ is csupán részlegesen használhatók, hiszen ha az illető birtokos egy másik megyében is possessionatus lévén, ott mustrált, vagy nem jelent meg, akkor a nevén kívül semmiféle más információval nem rendelkezünk. Valamivel több információt tartalmaznak az olyan, a 18. században egy-egy megye nemeseiről készített összeírások, mint a bágyoni Varó Dániel által összeállított belső-szolnoki, amelyből gyulafehérvári Dobó József másolta ki a Némában 1574 és 1664 között élőket, ám minden évszám és egyéb adat nélkül.⁶⁷

Az eddig elmondottak fényében nem meglepő, hogy az erdélyi kutatás lemaradt a Királyságot célzók mögött, hiszen egy-egy megye szűkebb időintervallumban való vizsgálata is sokkal kiterjedtebb és komplexebb vizsgálatokat igényel, ami egyet jelent azzal, hogy tulajdonképpen lehetőség szerint minden számba jöhető forrást fel kell kutatni, át kell tekinteni.

Az is nyilvánvaló azonban, hogy a jelenlegi állapot tarthatatlan, hiszen számos félreértés, meg nem értés vagy tévedés éppen ennek a feltáratlanságnak tulajdonítható. Nem ismerhető meg ténylegesen az erdélyi arisztokrácia, ha egyes tagjainak vagyoni állapotáról nem rendelkezünk legalább a lehetőségek szerinti adatokkal, és ha a nagybirtokos címkéjű fiókba való elhelyezéssel a kérdést továbbra is megoldottnak tekintjük. Ahogyan, természetesen, a köznemesség és kisbirtokos nemesség megismerésétől sem szabad eltekinteni a réteg reális súlyának, megoszlásának feltárása

⁶³ F 440 Számadások Nr. 7. f. 1–3.

⁶⁴ Ghillányi hgy. XXV/13., 14.

⁶⁵ Egy XVI-ik századi tisztartói utasítás. Közli Szabó Károly. Vasárnapi Ujság 21. (1874: 1. sz., 2. sz.) 8., 22.

⁶⁶ Belső-Szolnok vármegye 1600. évi lustrája. Doboka vármegye 1600. évi lustrája. Közli Györfy István. Genealogiai Füzetek 6. (1908) 14–15. 16–17.; Kolozsmegyei mustra 1613-ból. Közli Szádeczky Béla. Genealogiai Füzetek 4. (1906) 121–123.; Lázár Miklós: Kolos-vármegye 1634-iki lustrája. TT 1. (1878) 198–204.

⁶⁷ Mike Sándor gy. Nr. 297.

érdekében. Általánosságokkal, véleményünk szerint, immár nem lehet és szabad megelégednünk. Más lehetőség tehát nincs, mint lépésről lépésre haladva, megszüntetni ezeket a hiányokat.

Kutatásunk, amint már említettük, a fejedelemség kori vármegyei jegyzőkönyvek kiadásra való előkészítéséből, annak történetét, működését célzó vizsgálódásainkból nőtt ki. Ennek során a tisztségviselők származásának, vagyoni állapotának, társadalmi kapcsolatrendszerének kérdése vonatkozásában tapasztalhattuk, érezhettük a birtokviszonyok feltáratlanságának minden áldatlan következményét, és azt, amit Jakó Zsigmond 1945-ben megfogalmazott, hogy tudniillik „a kiindulási alapok teljes hiánya vagy megbízhatatlansága, a legelemibb kérdések tisztázatlansága [...] ugyanis mindenkit lépten-nyomon rákényszerítenek olyan részletkérdések fáradságos munkával való tisztázására, melyeket a kutatás fejlettebb fokán bármelyik kézikönyvben vagy jobb összefoglalásban megkaphatni.”⁶⁸

Kiindulópontként – az azóta napvilágot látott – vármegyei jegyzőkönyvek⁶⁹ szolgáltak, és annak ellenére, hogy csak igen-igen ritkán tartalmaznak adatokat a birtok nagyságára vonatkozóan, sok esetben csupán ebből az egyetlen forrásból tudjuk, hogy valaki itt volt possessionatus.

A legértékesebb forráscsoportot a már említett portalis conscriptiók képezik, Torda vármegyére három maradt fenn, 1573-ból, 1575-ből és 1616-ból.⁷⁰ Mindhárom fraktúrba hajtott ívekből kialakított, 15-16 oldalas, utólag számozott „füzet”. Az első címe szerint „1573 Regestrum Contributionis Colosuarini in festo Circumscisionis Domini Inpositae pro portis fr. – d. 99”. Valószínűleg a 17. század folyamán jegyezték rá a „Registrum contributionis co[m]it[at]us Thorda Anni 1573” feliratot. A „címoldal” aljára jegyzett bibliai idézet: „Reddite Caesari quae sunt Caesaris et Deo quae sunt Dei” viszont az összeírást végző kézírása. Az 1575-ös az „1575 Registrum contributionis d. quinque pro nec[ess]it[at]e comit[at]us feria secunda ante Conversionis Pauli inposita” címet viseli. Mivel mindkét esetben a megadózatok köre ugyanaz volt, amint a későbbiekben látni fogjuk, a portaszámok tekintetében a korábbihoz hasonlóan használható. Az 1616-os első oldalára ugyanaz a 17. századi kéz jegyezte fel a „Registrum contributionis co[m]it[at]us Thorda anni

⁶⁸ Adatok a dézsma i. m. 4.

⁶⁹ Torda vármegye jegyzőkönyvei I. 1607–1658. Bev. tan., jegyz. közlésezi Dáné Veronka. (Erdélyi Történelmi Adatok IX. 1.) Kolozsvár 2009. Torda vármegye jegyzőkönyvei II. 1659–1707. Bev. tan., jegyz. közlésezi Dáné Veronka. (Erdélyi Történelmi Adatok IX. 2.) Kolozsvár 2014.

⁷⁰ Minhárom: MNL OL, Gubernium Transsylvanicum (in politicis) levéltára, F 49 Vegyes conscriptiók, 18. cs. Nr. 2.

1656” feliratot, rosszul olvasva a második oldal elszíneződött első sorait: „Anno Domini 1616 in mense Septembris in comitatu Thordensi juxta novem connumerationem dominorum nobilium coloni contributarii repertae sunt”, megtévesztve ezzel a jegyzék kutatóit. A conscriptio csupán első pillantásra teljes, „hiányosságai” részben az összeírási gyakorlatból fakadnak. Mindenekelőtt azzal kell számolnunk, hogy a jegyzékben nem feltétlenül a jószágok valódi birtokosait találjuk: kiskorú birtokos esetében általában a gyámot, az asszonyok esetében pedig szokás szerint a férjet, akkor is, ha egyértelműen a feleség jussáról van szó, illetve zálogos esetében a zálogbirtokost. Az természetes, hogy a néptelen helységeket/birtokokat sem találjuk a conscriptióban. A Kemény család sem szerepel benne, holott a 17. század elejétől rendelkezett birtokokkal a vármegyében.⁷¹ Erre magyarázatul szolgálhatna a jószágok exemptiója, ezt azonban általában rögzítették az összeírásokban. Arra is van példa, hogy nem szerepel minden birtokos minden birtoka: Lónyai Zsigmond jószágai közül csupán három Gyéres, Kók és Mindszent szerepel, holott az 1617-es exemptionalis ezek mellett bőí, tóháti, szakáli, szentjakabi és detreheimi portiókat is említ, amelyeket szintén már korábban birtokolt.⁷²

A fentiek mellett a kutatás természetesen kiterjedt az Erdélyi/Gyulafehérvári Káptalan és a Kolozsmonostori Konvent jegyzőkönyveire,⁷³ illetve a Cista Comitatum állagok Torda megyei csomóira,⁷⁴ az Erdélyi Fiscalis Levéltár Torda vármegyei vonatkozású anyagára, mindazon famíliák levéltáira, amelyek a vármegyében birtokoltak, és lehetőség szerint minden olyan hozzáférhető anyagra, amelyből adatot remélhettünk (tételes felsorolásuk a forrásjegyzékben található). Botorság lenne azonban azt hinni és állítani, hogy ez teljes mértékben sikerült: egyrészt több olyan családi levéltár van, amelyek több évtizede nem kutathatóak (így például a Petrichevich-Horváth, a radnótfáji Toldalaghi, a pókai Sárosi), illetve több tucat doboznyi a segédlet nélküli, csak átforgatással kutatható anyag, másrészt pedig minden, a fejedelemségkori Erdély forrásadottságaiban járatos kutató tudja, tulajdonképpen bárhol, bármikor előkerülhetnek újabb adatok.

⁷¹ 1602 júniusában Detreh, Kók, Mindszent, Szelestye falvakban levő portiókat adományozott Báthory Zsigmond Kemény Boldizsárnak. Kemény It. II. 69.

⁷² KmProt XVIII. 36.

⁷³ Köszönöm a kiadásra előkészítő Gálfi Emőkének és Bogdándi Zsoltnak, hogy az 1600-as évek eleji, kéziratban lévő regesztáikat rendelkezésemre bocsátották.

⁷⁴ A pontos jelzeteket l. a forrásjegyzékben.

Korszakhatár, módszerek

Amikor a kutatások kezdetén korszakhatárként, Jakó Zsigmond javaslatára, 1603 mellett döntöttünk (és a későbbiek folyamán ez csupán annyiban módosult, hogy engedve a források „nyomásának” a 16. századra viszszatekintő fejezetnek a tervezettnél több időt, teret szántunk), két ténytet tartottunk szem előtt: egyrészt, hogy a brassói csata, az abban részt vevő elesett vagy fogságba került birtokosok révén társadalomtörténeti szempontból és a birtokviszonyok alakulása tekintetében is korszakhatárnak tekinthető. Nem véletlen, hogy Szamosközy kiemelt fontosságot tulajdonított az eseménynek, többször mint az egész ország sírját, „Erdély majdnem egész nemességének, katonaságának” pusztulását említi, az 1603-as esztendőt pedig a következőképpen búcsúztatja: „Könyvünket most Erdély gyászos végével zárjuk. Mert ami ezután jön, az már csak a temetés vég-tisztessége lesz.”⁷⁵ A kutatások pedig jórészt a néha túlzással vádolt történetírókat igazolták. (A megye birtokviszonyait „erőszakos” módon a későbbiek folyamán az 1610-es széki „merénylet” utáni, Kornis Boldizsár, Kovacsóczy István és Kolozsvári János deák elleni nota-per, majd az 1616-os Homonnai szervezkedés/betörés rendezte át némiképp.) Ugyanakkor hasonló méretű csapás a második nagy uralmi válság időszakáig nem érte az erdélyi nemességet, azaz mintegy fél évszázadnyi természetes fejlődés nyomon követésével lehetett számolni. Másrészt az sem volt mellékes szempont, hogy remélhető volt, a hosszú háború utáni korszakból több forrásra támaszkodhatunk. Az 1658-as esztendő különösebb magyarázatra nem szorul. A jegyzőkönyvek a megye (birtokos) társadalmának legalább az előző századfordulóhoz hasonló „metamorphosisáról” tanúskodnak, amely már egy újabb kutatást igényel.

A következő tisztázásra váró kérdés az volt, kit tekintünk, kit tekinthetünk Torda vármegyei birtokosnak. A közismert szórt típusú birtoklás miatt ugyanis egy adott személlyel esetlegesen két-három, vagy több megyében is számolni kell, és esetlegesen ott nagyobb birtokkal is rendelkezhetett. Következésképpen más megoldás nem kínálkozott, mint mindenkit Torda megyei birtokosnak is tekinteni, aki ennek a törvényhatóságnak a területén bármiféle birtokkal, birtokjoggal rendelkezett, függetlenül attól, hogy efölött örök- vagy zálogjogon rendelkezett. Meg kell jegyeznünk, hogy ez megegyezett a korabeli felfogással is, a megyei sedria ugyanis illetékesnek tekintette magát minden olyan személy fölött, akinek birtoka volt a megyében. 1607-ben például Bánffy Margit azon kifogását ugyanis, hogy

⁷⁵ Szamosközy István: Erdély története. (1598–1599, 1603). Ford. Borzsák István. Vál., bev., jegyz. Sinkovics István. Bp. 1981. 406., 408., 415.

azért nem köteles pert állni a Torda megyei sedria előtt, mert „énnekem bíráim, residentiam, vármegyém vagyon Kwelleoben és fő residentiam [...] ott vagyon”,⁷⁶ a törvényszék elutasította, „quia habet bona in comitatu isto Thordensi.”⁷⁷

A megye birtokos nemességének kategorizálása szintén gondot okozott. Mindenekelőtt azért, mert a 16. század és a Királyság vonatkozásában általánosan bevett, Maksay által is alkalmazott portaszámokat (0-10, 11-100 porta közti illetve 100 portán felüli) csak a korszakunk határán eredeti terveink szerint kívül eső, előzményként azonban elkerülhetetlenül tárgyalandó két, 1570-es évek eleji/közepi összeírásnál szolgálhat támaszul. Ekkor ugyanis mindkét országgrészben – Erdélyben 1552-től,⁷⁸ a Habsburg kormányzat eredményeként – a legkevesebb 6 forint vagyonnal rendelkező jobbágyság estek rovás alá. Itt viszont elérkeztünk kutatásunk (és egyben az erdélyi társadalom- és gazdaságtörténet) egyik buktatójához, tudniillik az erdélyi porta fogalmának tisztázatlanságához, sőt, sok esetben téves meghatározásához. A bizonytalanságra már Jakó Zsigmond utalt 1944-ben,⁷⁹ a kérdést azonban mindmáig nem sikerült tisztázni. Úgy véljük, további kutatásokra van szükség, itt csupán az eddigiek alapján levont, óvatos következtetéseinket fogalmaznánk meg. A gondot az jelenti, hogy a szakirodalomban általában a 16. századi és az 1609-cel kezdődő időszak tekintetében is az egységes, 1 porta = 10 jobbágyságul számoltak. 1608 előtt azonban egyetlen országgyűlési cikkely sem mondja ki, hogy a porta több jobbágyságot, jobbágyságtartást jelentene. (Az is figyelembe veendő, hogy Erdélyben az alacsonyabb népsűrűség és „földbőség” miatt az egész telkes jobbágyság tekinthető általánosnak). Egyedül a vagyoni minimumot határozta meg 1543-ban 3,⁸⁰ 1552-ben, mint már említettük, ⁶⁸¹ (a Királyságban ez 1547-től volt érvényben)⁸², 1578-ban pedig 12 forintban.⁸³ Nem valószínű, hogy egy ennyire fontos kérdésben ilyen mulasztást

⁷⁶ TvmJkv I. 52.

⁷⁷ Uo.

⁷⁸ de singulis colonis eorum res sex florenorum habentibus singulos nonaginta nouem denarios exigere. – EOE I. 407.

⁷⁹ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 99.

⁸⁰ Item decretum est quod Coloni habentes res trium florenorum dicentur, qui vero non habent tantum non dicentur, sed per Judicem, vel Kenesium deposito iuramento liberentur, res autem vocantur res mobiles se se moventes praeter sementum, vestes et vineam. – EOE I. 185.

⁸¹ EOE I. 407.

⁸² Juhász Lajos: A porta története 1526–1648. (Századok pótfüzet) 1936.

⁸³ miért hogy ennek előtte való üdőkben hat forint író vonó marhára róttak, mely két ökörnek az árta volt, tekintvén az sok szűk üdőt és az szegínségnek javát, lágyítván az szegín kössígnék terhé, minden jobbágyságot, kinek négy járom vonó ökrök vagyon, azonképpen ki-

követtek volna el, miközben minden kivetéskor kínos pontossággal meghatározták azok körét, akik rovás alá esnek, és a mentesülőköt. Azt sem tartjuk valószínűnek, hogy ezt a vármegye a maga hatáskörében szabályozta, szabályozhatta volna; olyan esetet, mint a Juhász Lajos által idézett 1608-as, amikor Nyitra vármegye pontosítja az országgyűlés határozatát a portát alkotó jobbágyházak tekintetében,⁸⁴ az erdélyi vármegyék hatáskörének ismeretében valószínűtlennek tartunk. A fennmaradt megyei protokollumok tanúsága szerint csupán tudomásul vették az országgyűlés határozatát, gyakran azt szó szerint másolva be. A fejedelmi adóadminisztráció nagyon szigorúan ellenőrizte a megyék számadásait (az 1617-es és a következő évi Kolozs megyeit például maga Bethlen hagyta jóvá aláírásával⁸⁵), kimutatásait is a különböző okokból kifolyólag könnyített vagy mentesített helységekről. Kolozs vármegye külön folyamodványban fordult a fejedelemhez, hogy a rosszindulatú tájékoztatásnak e tekintetben ne adjon nagyobb hitelt, mint a vármegye hittel kötelezett tisztségviselőinek.⁸⁶ Tehát úgy véljük, hogy az erdélyi állam kiépítői természetes módon a Buda eleste előtti gyakorlatot folytatták. Továbbvive a gondolatmenetet, 1552-ben Ferdinánd biztosainak tájékoztatása szerint a régi szokásnak megfelelően egy rovás alá eső jobbágyra legfeljebb 99 dénár vethető ki.⁸⁷ Ezt ki is vetették minden 6 forintnyi vagyonnal rendelkezőre: „de singulis colonis eorum res sex florenorum habentibus singulos nonaginta nouem denarios exigere [...]”.⁸⁸ A következő években, 1555-ben⁸⁹ és 1556-ban is,⁹⁰ ugyanennyi az egy portára kivetett összeg. Az viszont igen-igen nehezen feltételezhető, hogy éppen ebben az időszakban a kormányzat a korábban egy jobbágyra eső összeget egy több jobbágyból álló portára terhelte volna át. Párhuzamként éppen a 15 éves háború időszaka kínálkozik, amikor éppen a fordítottját valósítják meg. Kétségeinket a portaszámok is alátámasztják: 1573/75-ben Tordában mintegy 1202 portát írtak össze. 1616-ban 214-et és 6 colonust. (Az arányok a szomszédos, ismert portaszá-

nek ló ekéje jár, mindeniken egy-egy ravás legyen, mely egy ravás teszen d. 99. – EOE III. 127–128.

⁸⁴ Juhász L.: A porta i. m. 80.

⁸⁵ KmProt XX. 77r.

⁸⁶ ad informationem nonnullorum az mi kegyelmes Urunk Őnagysága nem akarja acceptálni, instálni kell Őnagyságánál, hogy Őnagysága az ispánok és szolgabírák uraim hitek szerint való procedálásoknak adjon inkább hitelt, hogy nem mint a malus informatorok szavának. – KvmJkv I. 527.

⁸⁷ Oborni T.: Erdély pénzügyei i. m. 98.

⁸⁸ EOE I. 407.

⁸⁹ Oborni T.: Erdély pénzügyei i. m. 310.; de singulis portis iuxta connumeracionem denuo fiendam denarios nonaginta nouem. – EOE I. 547.

⁹⁰ EOE II. 61–62.

mú megyék esetében is hasonlóak.) Tény, hogy a megye a hosszú háború alatt jelentős pusztulást, pusztítást szenvedett, a Tordától délre fekvő Gyéres és a hozzá tartozó hat falu például még 1610-ben is desolata,⁹¹ ilyen mértékű népességfogyással azonban, figyelembe véve a megye földrajzi adottságait is, nem számolhatunk. Következésképpen úgy tűnik, hogy a Királysághoz hasonlóan a telek mellett a vagyoni minimum alapján határozták meg az adóegységet, azaz egy 6 (1578-tól 12) forintnyi vagyonnal rendelkező jobbágy(gazdaság) alkotott egy portát a tizenöt éves háború időszakáig, amikor is a korábbi viszonyok teljesen felfordultak. Egyrészt megpróbálták a vagyoni helyzetet figyelembe vevő adózást fenntartani, másrészt a háborús helyzet miatt többször ettől eltekintve fejenkénti adózást, esetleg a kettő kombinációját léptettek életbe. Említésre méltó kísérlet a (feltehetően telekkel nem rendelkező) kereskedésből élők megadóztatása 1607-ben.⁹² Mindezeknek a tanulságait levonva és az adózó népesség pusztulásával számot vetve jutnak majd el az 1608-as, teljesen új rendszer bevezetéséhez. 1578-ig tehát a két országrészben alkalmazott vagyoni minimum, némi időbeli csúszással, de azonos, ám például a telkeken élő családok száma miatt (amelyre a házősszeírás egyértelműen rámutatott) a portaszámok fokozott óvatossággal és fenntartásokkal vethetőek össze.

Az erdélyi terminológiában is megjelenő *ház* is meglehetősen zavaros, meghatározatlan fogalom.⁹³ Gyakran úgy tűnik, mintha a porta szinonimájaként használnák, más esetben viszont egyértelműen többletbevitelre, több katona kiállítására utal az ilyen típusú kivetés, azaz a vagyoni minimumtól eltekintenek (vagy esetlegesen azzal számoltak, hogy egy portán több ház, jobbágyháztartás van⁹⁴). A kérdés azonban mindenképpen további kutatást igényel.

A 17. században a korábbi minta azonban már nem alkalmazható (ahogyan magában a Királyságban is változások történtek a porta tartalma tekintetében.) Az iszonyatos emberi és anyagi veszteségeket elszenvedett Fejedelemségben ugyanis 1608-ban a következő esztendőől új rovásalap

⁹¹ ErdKáptProt X. 15r.

⁹² EOE V. 466.

⁹³ Harinai Farkas Farkas már említett összeírásában lakott, lakatlan új, puszta ház kategóriák fordulnak elő. A „régí egész ház” esetlegesen a telekosztódásra utalhat. L. *Makkai L.*: Szolnok-Doboka magyarságának i. m. 51–53.

⁹⁴ Ehhez érdekes adalék, hogy Náprágyi Demeter püspök 1602-es jelentésében a vármegyét (Krasznát és Zarándot is ide számítva) tárgyalva körülbelül 50 000 portát említ. (EOE V. 166.) 1555-ben hat vármegyében összesen 11 557 portát írtak össze. (*Oborni T.*: Erdély pénzügyei i. m. 310.) Az 1570-es évekbeli portaszámok ismeretében – természetesen figyelembe véve az eltérő vagyoni küszöböt – a Náprágyi által közölt szám csak akkor elképzelhető, ha vagyoni minimum nélküli összeírásról van szó. Dávid Zoltán a korabeli teljes erdélyi házzámot 100 000-re becsüli, a népességet pedig 600 000-700 000 főre. (*Uő*: Házősszeírás i. m. 35.)

bevezetését határozták el (ami aztán az önálló állam megszűnéséig érvényben maradt): 1609-től, vagyoni helyzettől függetlenül⁹⁵ 10 jobbágy (azaz családfő/jobbágygazdaság) alkotott egy portát.⁹⁶ Az adóegység alapvetően a colonus, ez a regesztrumokban is világosan tükröződik. Egy adott birtokos különböző településeken élő jobbágyait összeírják, majd egybetudva állapítják meg a portaszámot, illetve az e fölötti colonusok számát. (Korábban a települések rendjében vezették a regesztrumot, egy birtokost több helységben is szerepeltetve esetleg. Ez az eljárás is a porta tartalmára vonatkozó megállapításunkat támasztja alá.) Megjegyzésre érdemes, mivel a tizenöt éves háború következményeit kiválóan szemlélteti, hogy az említett változtatásra a Királyságban ugyancsak 1608-ban került sor, ekkor ugyanis határozatot hoztak arról, hogy a portát a jövőben négy jobbágy- vagy 12 zsellérház alkotja.⁹⁷ Míg a Királyságban ezt követően – amint a már idézett nyitrai példa is mutatja – igyekeztek a vagyoni helyzetet is figyelembe venni, a Fejedelemségben erre nincs példa, pontosabban már eleve úgy próbáltak könnyíteni az adózó népesség terhein, hogy a fél portát ki nem tevő jobbágyot pontosan feltüntetve a többiek megsegítésére rendelték. Azaz elvileg az egy portára kivetett adóösszegezen akár 14 jobbágycsalád is osztozhatott. Arra a kérdésre, hogy a portán belül az adóösszeget hogyan osztották el, további kutatások után remélhetünk esetlegesen választ. A fentiek alapján tehát elmondható, hogy a 16. századi és 1608. utáni időszakot teljesen külön kell kezelni, külön számításokat kell végezni, a két korszak adatsora nem hasonlítható össze, csupán esetleg bizonyos arányok érzékeltetésére.

A kategorizálás tekintetében a korabeliek sem voltak segítségünkre: jobb esetben a lustráknál feltüntették, ki tartozik a possessionatusok és ki az egytelkesek közé, a további részletezéstől azonban eltekintettek.⁹⁸ 1551-ben azokat a nemeseket nevezték „szegényebb”-eknek, akiknek nem volt 16 porta jobbágyuk, így lovast csak többekkel együtt kellett kiállítaniuk.⁹⁹

⁹⁵ A „vagy van marhája, vagy nincs” kitétel hangsúlyozása viszont csak abban az esetben érthető, ha a megelőző korszakban ez volt a kiróvás alapja.

⁹⁶ nova connumeratio legyen úgy, hogy minden tíz embert, vagy vagyon marhája vagy nincsen, egy kapura rójának, de minden nemes ember portióját külön róják. Ha pedig öt ház jobbágyok vagyon, fél kapura róják; ha ki jobbágya kettővel vagy hárommal a tízet meghaladja, végeztük: hogy segítse a többit. Mely rovástól a falus bírák, szabadosok, molnárok, udvarbeli szolgák, szegény özvegy-asszonyi állatok, nőtelen legények exemptusok legyenek. – EOE VI. 112.

⁹⁷ Juhász L.: A porta i. m. 80.

⁹⁸ Például Belső-Szolnok megye 1600. évi lustrája i. m. 14–15.

⁹⁹ Item domini nobiles postulavit a domino wayvoda ut statim in singulis comitatibus preficiat sua spectabilis magnifica dominatio comites, quibus paria regestrorum super proxime preterita connumeracione portarum conscriptarum extradentur, ex quibus idem comites re-

1600-ban viszont az országgyűlés a szolgabírónak választhatóak vagyonát 25 ház jobbágyban maximálta, s kimondta, hogy az olyan hivatalban lévőket, akik ennél többel rendelkeztek, tisztségüktől meg kellett fosztani.¹⁰⁰ (A rendelkezés értelmezéséhez érdekes adalék Sombory László 1588-as végrendeletének egyik kitétele, amely szerint szerzett birtokait fiai ne osszák meg a lányokkal, hogy előbbieket „ne legyenek szegények szolgabíróvá kevés jószágok miatt”.¹⁰¹) Ugyanezen a diétán 10-25 ház jobbágy után rendelték el egy lovas kiállítását, egy kapura négy forint adót vetettek ki, 20 kapuról egy darabontot kellett kiállítani, a 10 háznál kevesebbel bírót a lovas állítás alól mentesítették.¹⁰² A határozat alapján esetlegesen levonható az a következtetés, miszerint az előbbi kategóriát tekintették a „tehverviselésre képes” possessionatus köznemesi rétegnek. Az esetlegességet itt is hangsúlyozzuk.

Jakó Zsigmond a belső-szolnoki és dobokai birtokosok vonatkozásában a nagybirtokosok közé utolsónak Apaffi Istvánt sorolta 75 jobbágygyal.¹⁰³ A középbirtokosságba tartozást a 11–50 jobbágy fölötti birtokláshoz kötötte, a kisbirtokosnak pedig értelemszerűen az ez alattiakat minősítette.¹⁰⁴

Ezzel alapvetően egyet is értünk, és ami fenntartásunk volt, van, azt a szórt típusú birtoklás okozta. Annak ellenére, hogy jelen esetben csak és kizárólag Torda vármegye birtokosságát vettük górcső alá, nem feledkeztünk meg arról (és különösképpen úgy nem, hogy az említett összeírásokat ismerjük), hogy az általunk vizsgált birtokos más törvényhatóságban is az, sőt esetleg nagyobb vagyonnal rendelkezik. Kamuthy Farkas például Tordában 2,5, Kolozsban viszont 33 portával rendelkezett, bár őt a „kisbirtokosság” gyanúja nem fenyegette, de hasonlóképpen Bánffy Péter Torda vármegyében mindössze egy jobbágyot bírt, a Kolozs vármegyeiek

cognoscant quilibet nobilium quantum portarum dicatorum in quolibet comitatu habeant, et eisdem portis in vnum connumeratis lustratio stipendiariorum fiat de illo comitatu ubi domus et curiae nobilitares illorum nobilium pro residencia habentur, porte autem nobilium pauperiorum, que ad summam XVI portarum non accedunt, per comites computentur et conferantur in vnum, usque ad numerum sedecim portarum, et sic de jllis lustracio fiat. – EOE I. 420. A korábbi határozat azonban 16 jobbágy után kiállítandó lovasról beszél: „De singulis sedecim colonis iuxta connumeracionem portarum singulum unum equitem cum bonis apparatibus [...]” – EOE I. 392.

¹⁰⁰ (30) Végeztük azt is, hogy valamely szolgabírónak huszonöt ház jobbágyánál több vagyon, az szolgabíróságtól mox et de facto privaltassék és az szolgabíróság olynak conferáltassék, kinek jószága az huszonöt ház jobbágyot meg nem haladja. – EOE IV. 588.

¹⁰¹ ErdKáptJkv 533. sz.

¹⁰² EOE IV. 580.

¹⁰³ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 88.

¹⁰⁴ Uo.

viszont több mint hat portát tettek ki.¹⁰⁵ Mindezek és saját vizsgálataink alapján a Jakó Zsigmond-féle felosztást követtük, azzal a megjegyzéssel, hogy amennyiben a jövőben elkészül az egész Erdélyt felölelő feldolgozás, valószínűleg ezen módosítani kell. Köztes megoldásként viszont nem a nagy-, közép- és kisbirtokos elnevezést használtuk, hanem a nagy-, közép- és kisbirtokkal rendelkezőt, amely véleményünk szerint jobban fedi az adott személy törvényhatóságbeli vagyoni helyzetét.

Még egy pontosítást kell tennünk: kutatásunk témája, tárgya az 1658-ig terjedő időszak birtokos társadalma volt, az olvasó pedig lépten-nyomon zömmel az 1616-os adatokkal szembesül, így joggal számon kérhető lenne a látszólagos „mulasztás”. Amint már a forrásoknál említettük, a 17. század első feléből csupán ebből az évből rendelkezünk pontos porta/jobbágyszámmal, tehát a kategorizálás és minden számítás esetében kénytelenek voltunk ezzel beérni, lehetőség szerint nyomon követve aztán az adott birtokos és birtok sorsát, ha nem is pontos számokat adva. Minden más birtokost, adatot, mellékletben, a helységenkénti, talán kissé fellengzősen birtoklapnak nevezett adatbázisban helyeztünk el, hiszen sok esetben a birtoklás tényén, esetleg a birtok megszerzésének módján túl semmi-féle más adattal nem rendelkezünk.

¹⁰⁵ Mindkét Kolozs vármegyei adat a megye 1616-os regeszttrumából származik. F 49 Conscripciók 18. cs. Nr. 2.

I. TORDA VÁRMEGYE BIRTOKOSAI A 16. SZÁZAD MÁSODIK FELÉBEN

Bár a kutatás kezdetén csak rövid, áttekintő részt terveztünk a megye 16. századi viszonyaira vonatkozóan, a két adóösszeírás, a kiadott forrásokkal kiegészítve, egy részletesebb bemutatásra nyújtott lehetőséget, amellyel, úgy véltük, feltétlenül érdemes és kell is élnünk.

A korszak kutatóinak véleménye szerint a 12. század második felében, legkésőbb a 12–13. század fordulóján, a hatalmas Fehér vármegyéből vált ki Torda,¹⁰⁶ amely egyike volt Erdély nyugat-keleti irányban hosszan elnyúló vármegyéinek. (A megye mintegy 200 km-nyire, a Gyalui-havasoktól, Bihar vármegye határvidékétől a keleti országhatárig, a Kelemen- és Görgényi-havasokig húzódott.) Végző, közepén (Pagocsa és Bala környékén) 2 km-nyi keskeny sávra szűkülő, így tulajdonképpen egy szűk folyószóval összekötött, nyugati (Torda és tág vonzáskörzete) és keleti (Régen, Görgény, Vécs környéke) tömbre „szakadó” alakját a 15. századra, a két székely szék, a Maros és Aranyos közti Aranyos- és a Maros, Nyárád vízvidékét magában foglaló Marosszék kihasításával nyerte el. Ekkortól, kisebb változásokkal, mint például Léta várának és uradalmának „megszerzése” Kolozs megyétől, területe változatlan maradt a fejedelmi kor végéig.

Csánki a Hunyadiak korában (tulajdonképpen a 16. század első évtizedét is felölelve) a vármegyében 11 várat, 6 várost, 209 helységet vett számba, amelyeken 409 birtokos osztozott.¹⁰⁷ Johann Christian Engelre hivat-

¹⁰⁶ Kristó Gyula: A vármegyék kialakulása Magyarországon. Bp. 1988. 507–510.

¹⁰⁷ Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–V. Bp. 1890–1913. (a továbbiakban: Csánki V.) 679., 690., 745., 838.

kozva állítja, hogy „a 15. század végén négyezernél több adózó házhelye volt”.¹⁰⁸

Sajnos egyelőre az erdélyi állam első évtizedeiből megyénkénti lebontásban nem került elő (maradt fenn?) *portalis conscriptio*, holott bizonyára léteztek, például 1542-ből, erről I. Ferdinánd biztosainak köszönhetően tudunk.¹⁰⁹ (A Habsburg-uralom éveiből azonban szintén csak összesítő adatokkal rendelkezünk.¹¹⁰) A század hetvenes-nyolcvanas éveiben, a fennmaradtak tanúsága szerint, legalább négy évben készült összeírás,¹¹¹ a *connumeratiók* kérdésének tisztázásához azonban a kutatások folytatására van szükség. Az eddigi legkorábbi a már említett 1573-as, illetve 1575-ös Torda vármegyei összeírás. Mindkettőben településről településre haladva jegyezték fel, néhány kivételtől eltekintve, a birtokosok nevét és portáik számát (az 1585-ös és 1587-es Kolozs vármegyei ugyanilyen szerkezetű)¹¹², azaz a 16. század második felében ez tekinthető a bevett gyakorlatnak.

Az összeírók a vármegyében 1573-ban 176 települést vettek jegyzékbe, 1049 körüli portával, amelybe nem számítottuk Torda 105, Offenbánya 50 és Egyházfalva 15 portáját. (A portaszámmal kapcsolatos bizonytalanság abból fakad, hogy egyes esetekben a szám igen nehezen olvasható.) A portákon 100 birtokos osztozott (a nem szereplő, 1569-től Létán birtokló¹¹³ Ghicz Jánoson és a fiscuson kívül, utóbbit külön tüntették fel). 1575-ben 178 helység szerepel 1023 portával (ez a szám a fent már említett helységekben számba vett portákat ez alkalommal sem tartalmazza; két esetben szintén olvashatatlan a portaszám), 101 birtokossal, amihez ebben az esetben is hozzá kell adni a kincstárat és legalább Ghiczyt bizonyosan. Fentebb szóltunk a porta fogalmának tisztázatlanságáról, ezért rögtön hangsúlyozni kell, ez a portaszám a hat forint vagyonnal rendelkezők alapján állt össze, és a birtokosok közül csak az szerepel, aki ebbe a kategóriába, azaz rovás alá eső jobbággyal/portával rendelkezett.

Arról is szóltunk, hogy a portaszámok összevetésekor, s következőképpen a népességszám megbecsülésekor milyen fokozott óvatossággal kell eljárunk. Ha csupán a hasonló portaszámokat tekintjük, a nagyjából

¹⁰⁸ Csánki V. 639.

¹⁰⁹ *Oborni T.*: Erdély pénzügyei i. m. 98.

¹¹⁰ *Pl. uo.* 100–101.

¹¹¹ Torda vármegyéből 1573-ból és 1575-ből, Kolozsból 1585-ből és 1587-ből maradt fenn adójegyzék. F 49 *Conscriptiók*. A Jakó Zsigmond által említett belső-szolnoki 1583-ban készült.

¹¹² F 49 *Conscriptiók* 18. cs. Nr. 2.

¹¹³ *KirKv I/1.* 161. sz.

hasonló portaszámú Beregben 1582-ben 953-at vettek számba. Az 1598-as házösszeíráskor azonban 4479 családot/jobbagyháztartást.¹¹⁴

Ezek után vegyük számba a vármegye 1573-as és 1575-ös birtokosait. A könnyebb áttekinthetőség érdekében, s mivel csupán néhány esetben mutattak eltérést (ezekre lábjegyzetben utaltunk, a településszámban a második összeírásban mutatkozó, esetleges eltérés pedig zárójelbe került) az adatokat az alábbi táblázatba foglaltuk.

Birtokos (1573, 1575)	Porta 1573	Porta 1575	Hány településen?	Régiség
Aknay György	4	1	1	16. sz.
Alárd Miklós	15	15	5	15. sz.
Apaffi Gergely	24	24	9	15. sz.
Balatffy István	13	12	6	15. sz.
Bánffy János ¹¹⁵	2		1	13. sz.
Bánffy Menyhért	1	1	1	13. sz.
Bánffy Pál	18	16	8	13. sz.
Bánk Pál	6	6	2	16. sz.
Barcsay György	10	10	4	16. sz.
Barlabássy Mihály	1	1	1	15. sz.
Báthory Imre	5	5	3	16. sz.
Bernáld Balázs	12	12	4	16. sz.
Bernáld Ferenc	2	3	1	16. sz.
Bernáld Miklós	1	1	1	16. sz.
Berzétei Péter	2	2	1	
Bogáthy András	1	1	1	14. sz.
Bogáthy Ferenc	1	1	1	14. sz.
Bogáthy Imre	1	1	1	14. sz.
Bogáthy István	6	6	4	14. sz.
Bolyai András	11	11	6	15. sz.
Csáni/Csányi Kristóf	5	5	4	14/15. sz.
Csegezy Gergely	2	2	2	15. sz.
Csegődy Antal	12	13	4	15. sz.
Cserényi György	3	2	2	16. sz.
Cserényi János	3	4	2	16. sz.
Daczó Máté	12	8	5	16. sz.
Daczó Tamás	6	6	4	16. sz.

¹¹⁴ Dávid Z.: Házösszeírás i. m. 6.

¹¹⁵ 1575-ben nem szerepel.

Birtokos (1573, 1575)	Porta 1573	Porta 1575	Hány településen?	Régiség
Damakos István	3	4	1	
Damokos Mihály ¹¹⁶	1		1	
Déchev Ferenc	2	2	1	15. sz.
Déchev István	3	3	1	15. sz.
Déchev Pál	6	6	2	15. sz.
Dobó István	15	11	10	16. sz.
Dobszay István	3	3	1	
Dósa András	1	1	1	
Egressy Péter	2	2	1	14. sz.
Elekessy Boldizsár	1	1	1	15. sz.
Erdélyi Bertalan	1	1	1	15. sz.
Erdélyi Lénárd	22	22	7	15. sz.
Erdélyi Miklós	4	5	2	15. sz.
Erdő Miklós	3	3	3	15. sz.
Farna Mihály	7	7	1	16. sz.
Gálffy Tamás	1	1	1	?15. sz.
Garda Antal	2	2	2	16. sz.
Gerendy András	6	6	1	13. sz.
Gerendy Péter	50	50	11	13. sz.
Gerendi Vitályos	1	1	1	
Glesán Kristóf	4	4	1	16. sz.
(Görgényi váruradalom)	258	252	34	
Gyerőffy Gáspár	4	4	1	15. sz.
György deák	1	1	1	
Hadrévy Ferenc	2	2	1	15. sz.
Harinnay Farkas	17	17	2	15. sz.
Hesdáthy Márton	2	2	2	15. sz.
Horváth György	3	3	2	?15. sz.
Hosszúaszay András	1	1	1	15. sz.
Hosszúaszay Ferenc	6	6	3	15. sz.
Hosszúaszay Gáspár	8	7	5	15. sz.
Hosszúaszay János	1	1	1	15. sz.
Irsai Máté ¹¹⁷		1	1	16. sz.
Járay György	1	1	1	14. sz.
Kabos Ferenc	3	1	3 (1)	15. sz.
Kecsethy Menyhért	9	9	4	15. sz.

¹¹⁶ 1575-ben nem szerepel.

¹¹⁷ 1573-ban nem szerepel.

Birtokos (1573, 1575)	Porta 1573	Porta 1575	Hány településen?	Régiség
Kendy Antal	10	10	7	15. sz.
Kendy Ferenc	26	26	11	15. sz.
Kendy Sándor		?	?	15. sz.
Keresy László	3	3	3	16. sz.
<i>Fiscus</i>	366	366	56	
Komjátszegi János	4	4	1	14. sz.
Lázár János	5	6	2	
Lázár Mihály	1	1	1	
Lészai Miklós ¹¹⁸	1		1	
<i>(Létai váruradalom)</i>	76	75	13	
Liptai Miklós ¹¹⁹		1	1	16. sz.
Lupsay Gáspár	1	1	1	15. sz.
Lupsay János	3	1	2 (1)	15. sz.
Lupsay Kristóf ¹²⁰		1	1	15. sz.
Lupsay Mihály ¹²¹	1		1	15. sz.
Maray Gál	3	3	2	15. sz.
Mihályffy Tamás	5	4	2	16. sz.
Mikola Ferenc	7	8	4	16. sz.
Patóchi Ferenc	9	9	5	16. sz.
Pókay Ferenc	1	1	1	14. sz.
Pókay Jakab	42	42	8	14. sz.
Pókay László	1	1	1	14. sz.
Pókay Máté	2	1	2 (1)	14. sz.
Polyák Boldizsár	12	16	5 (6)	15. sz.
Rákosy György	1	1		16. sz.
Szengyeli Ferenc	3	5	2	15. sz.
Szengyeli Miklós ¹²²	2		1	15. sz.
Szengyeli Péter ¹²³	1		1	15. sz.
Szilvász András	2	1	1	15. sz.
Szilvász Gáspár	2	2	1	15. sz.
Szilvász Imre	7	8	3	15. sz.
Szilvász János	21	21	8	15. sz.
Telegdy Mihály	1	1	1	16. sz.

¹¹⁸ 1575-ben nem szerepel.

¹¹⁹ 1573-ban nem szerepel.

¹²⁰ 1573-ban nem szerepel.

¹²¹ 1575-ben nem szerepel.

¹²² 1575-ben nem szerepel.

¹²³ 1575-ben nem szerepel.

Birtokos (1573, 1575)	Porta 1573	Porta 1575	Hány településen?	Régiség
Toldalaghi Mihály	2	2	1	15. sz.
Tomori Kristóf	10	10	7	16. sz.
Thoroczkay Ferenc ¹²⁴	90		11	13. sz.
Thoroczkay István ¹²⁵		83	11	13. sz.
Váncsa (György?) özvegye	9	9	5	16. sz.
Várfalvy János	4	2	2	14. sz.
(Vécsi váruradalom)	24	24	6	
Veres Zsigmond	6	6	4	15. sz.
Vessződy András	1	1	1	
Vitéz András özvegye	3	3	2	15. sz.
Vitéz [Gábor] ¹²⁶		1	1	15. sz.
Zakmár Balázs	3	3	2	16. sz. II. fele
Zerémy János	2	2	1	16. sz.

Már az első, futó áttekintésre is szembeötlik három tény: elsősorban, hogy a legmagasabb adózó portaszámmal a fiscus rendelkezik a három, már a középkorban kincstári tulajdonban lévő váruradalom: a görgényi (amely a megye legnagyobb összefüggő birtokteste a maga 258 portájával és 34 helységével), a létai¹²⁷ (76 porta¹²⁸) és a vécsi (24 porta) birtokában. A vármegye adóköteles portáinak tehát mintegy 44%-a volt ekkor a kincstár tulajdonában.

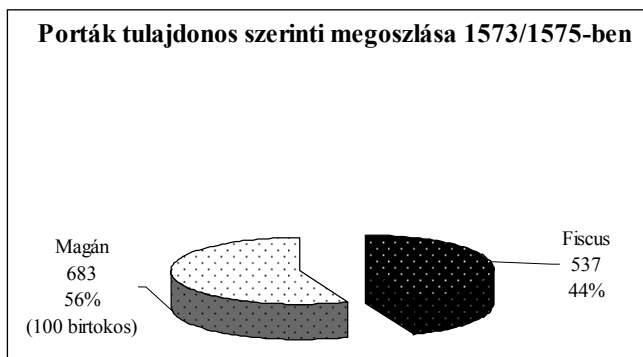
¹²⁴ 1575-ben nem szerepel.

¹²⁵ 1573-ban nem szerepel.

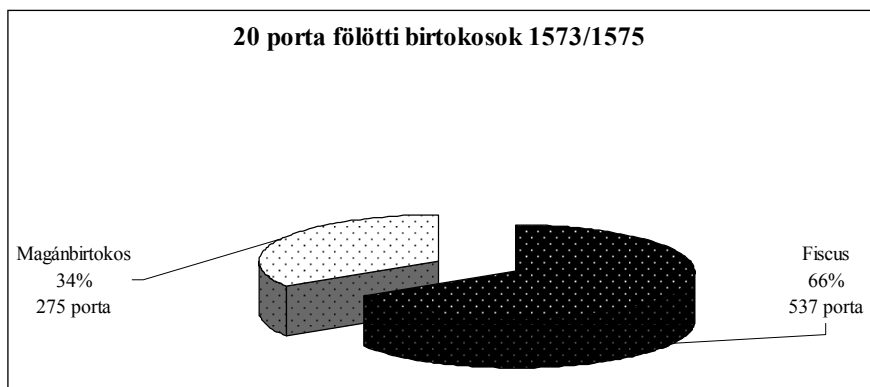
¹²⁶ 1573-ban nem szerepel.

¹²⁷ A Balassa Menyhért birtokában lévő várat I. Ferdinándhoz való átpártolása után II. János csapatai megostromolták és elfoglalták, ezt követően azonban egy lőporrobbanás lerombolta. *Bethlen Farkas*: Erdély története. I–V. Szerk. Jankovics József. Ford. Bodor András, Kasza Péter. Bp.–Kolozsvár 2000–2010. II. 224–225. A várat 1568-ban is leromboltként említik a források. ErdKirKv I/1. 52. sz. Létát vagy legalábbis annak bizonyos részét, amint említettük, 1569-ben Ghiczy János kapta meg, 1575-ben ezt megerősítette Báthory István (Címeres levelek gyűjteménye Nr. 289., az irat a Jósika levéltárból került kiemelésre), majd halála után, 1589-ben örökjogon veje, Gyulay Pál birtoka lett. KirKv I/1. 161. sz., KirKv I/3. 944. sz.

¹²⁸ 1553-ban az uradalomhoz 300 jobbágy tartozott. L. *Oborni T.*: Erdély pénzügyei i. m. 109. A portaszámnál figyelembe kell vennünk, hogy Ghiczy mellett a szintén az uradalom tartozékaiként felsorolt Alsó- és Felsőfülét, Asszonyfalvát Kolozsvár városa kapta már 1562. nov. 19-én, majd 1563. márc. 19-én. *Jakab Elek*: Kolozsvár története I–III. Bp. 1870–1888. II. 119.

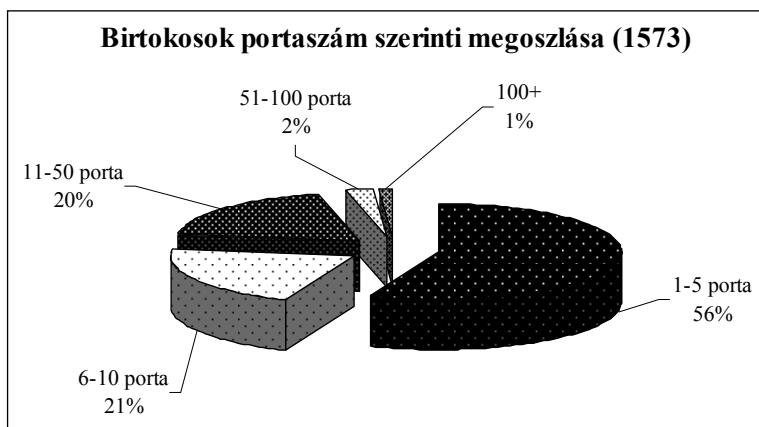
Még „nyomasztóbb” a kincstár túlsúlya, ha az összesen 20 portánál nagyobb birtokosokat tekintjük. Összesen 11 ilyen volt, a három váruradalmat is ide értve, az összesítésben azonban ezeket is a kincstárhoz számítva.

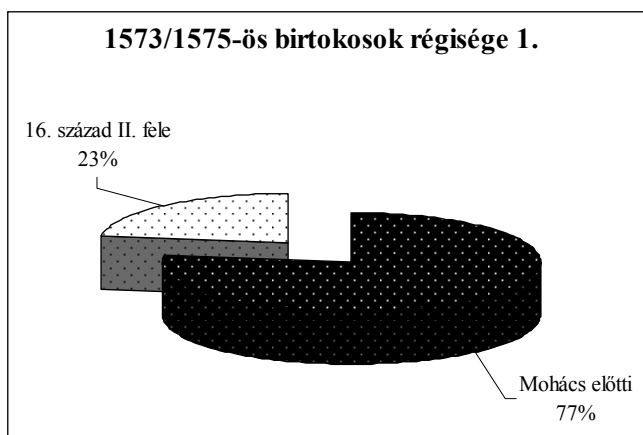
Másodsorban szembetűnő, hogy – ahogyan ez várható is volt – az egy portával rendelkezők aránya elég magas, a possessorok negyede tartozik ebbe a kategóriába. A legnépesebb, 40%-ot kitevő csoportot azonban a 2-5 portát birtoklók alkotják.

Portaszám	Birtokos	Megjegyzés
1	26	
2–5	40	
6–10	17	
11–20	10	
21–25	3	Egyik a vécsi váruradalom

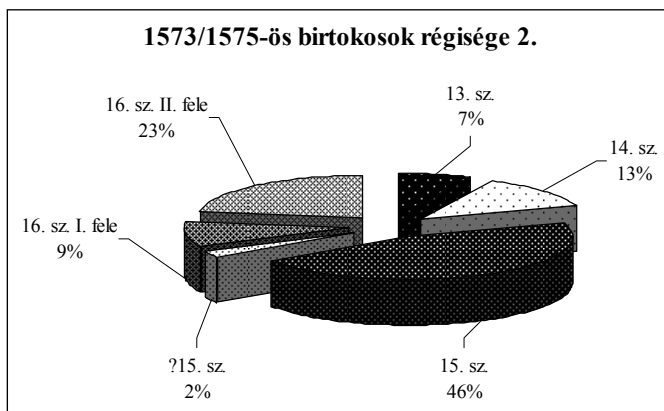
Portaszám	Birtokos	Megjegyzés
26–50	3	
51–100	2	Egyik a létai váruradalom
150–260	2	Fiscus, görgényi váruradalom

Harmadsorban megállapítható, hogy a birtokosok, pontosabban a birtokos családok többsége már Mohács előtt megszerezte itteni birtokait. Azaz úgy tűnik, a Mohácsot követő zűrzavaros időszak, illetve az 1552–1556 közötti események szinte nyomtalanul múltak el a birtokosság fölött, a birtokviszonyokban, birtokszerkezetben mélyreható változást nem okoztak. Természetesen teljes bizonyossággal ez további, erre a korszakra vonatkozó kutatások után erősíthető meg.

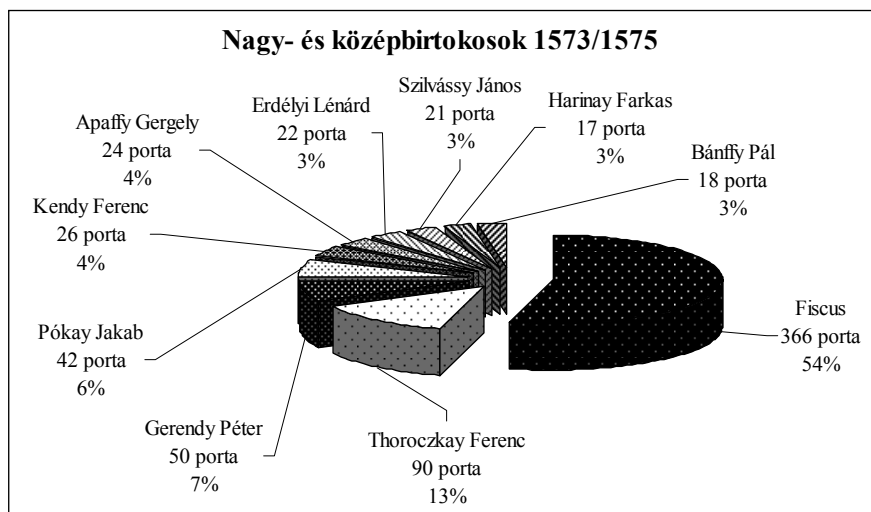

Tovább bontva a két nagy csoportot kimutatható, hogy kétharmaduk legkésőbb a 15. század folyamán, annak végére birtokkal vagy birtokokkal rendelkezett a vármegyében (azzal a fenntartással, hogy három família esetében ez egyelőre teljes bizonyossággal nem mutatható ki.)¹²⁹

Már a bevezetőben említettük, hogy a birtokosok kategorizálásakor, a különböző birtokos rétegek meghatározásakor milyen gondokkal szembesültünk. A most vizsgált időszak vonatkozásában úgy véltük, a legcélravezetőbb egyrészt lehetőség szerint az erdélyi, korabeli, például lovas, katonaaállítási kötelezettség meghatározásához alapul vett vagyonminimumot átvenni, másrészt az általános, azaz a Királyságbelihez is közelíteni. A helyzet nyilván a legvagyonosabb és a „legszegényebb”, azaz az egy portát magáénak tudó réteg esetében a legtisztább, bár ez utóbbi esetében hangsúlyozni kell, hogy esetlegesen ennél több, de rovás alá nem eső jobbaggyal rendelkezhetett. Ahogyan nyilván a többi kategóriába tartozók is, így az általunk kialakított csoportosítás csak ezek tudatában és ezekkel a fenntartásokkal használható.

¹²⁹ Az azonosításhoz Csánki munkája mellett a következőket használtuk: A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289–1556). I–II. Kivonatokban közlése és a bevezető tanulmányt írta Jakó Zsigmond. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 17.) Bp. 1990. (a továbbiakban: KmJkv); KirKv I/1.

I. 1. A nagybirtokok possessorai

A nagybirtokos réteg alsó határát 50 portában állapítottuk meg. Úgy véltük, a megye portaszáma és a már említett országgyűlési artikulusok alapján ez megköszönhető. A réteg 100-nál több portával rendelkező kategóriáját (tehát a királyságbeli mércével mért nagybirtokosságot) a kincstár alkotja a maga 366 portájával. A nyugati részen a 76 portás létai, a keletin pedig az összesen 282 portát magába foglaló görgényi és vécsi váruradalommal képviseltette magát (és a fejedelem hatalmát).

A megye második legnagyobb birtokosa, az 50–100 közötti kategória egyetlen képviselője egyben az egyik legrégebbi családjából is származó Thoroczkay Ferenc, majd 1575-ben már örököse, István 90 (83) portával. A megye nyugati határán végighúzó és ebben a tömbben a kincstárat is maga mögé utasító, 11 településre (Torockó, Torockószentgyörgy, Alsószolcsva, Bedelő, Borrév, Felsőszolcsva, Gyertyános, Nagyoklos, Podsága, Újfalu, Vidaly) kiterjedő birtoktest nemcsak portaszámát tekintve, hanem mint összefüggő, egységes kezelés alá vonható uradalom is a maga nemében páratlan. (Jövedelmezőség, jövedelemforrások, termelékenység, stb. szempontjából azonban mindenképpen számításba veendő az, hogy egy hegyvidéki területről van szó.¹³⁰) Ehhez viszonyítva azonban a családnak a

¹³⁰ A vidék lakosságára nézve érdekes adalékot jegyzett fel Gyulaffy Lestár: „Azt mondja Gellyén uram, hogy oly lator oláhok lakják azt az Torockzó völgyét, hogy soha még ez ideig semmi földesurok úgy a mint köllött volna, velek nem bírhatott.” Magyar évkönyvek és nap-

korszakban csekély a közéleti, politikai súlya mind vármegyei, mind országos szinten. Némiképp meglepő módon a vármegyének a fejedelemség első fél évszázadában egyetlen főispánt sem adott, és országos tisztségekbe, méltóságokba sem emelkedtek a család tagjai a Fehér vármegyei főispánságot és tanácsuraságot (krízis időszakban) elnyerő Lászlón (1603) kívül.¹³¹

50 portájával éppen a határvonalon helyezkedik el a megye másik régi famíliájából származó Gerendy Péter. A hajdani Gerend központú birtoktest ekkorra jelentősen megcsappant,¹³² annak ellenére, hogy Gerenden kívül 10 településen (Alsófüged, Ceked, Egerbegy, Kece, Keresztúr, Középfüged, Lóna, Örke, Szentkirály, Vajdaszeg) írták össze jobbágyaikat. Egy részét az Apaffiak szerezték meg, ennek ellenére a család viszonylag jól reprezentált a vármegye és az ország életében egyaránt: a század közepén Antal a helytartói tanács tagja volt,¹³³ 1577-ben János, Péter fia, Olcona szék királybírája és a fejedelmi tábla ülnöke,¹³⁴ 1586-tól országos adófőpénztárnok (exactor),¹³⁵ 1592-ben a megye főispáni tisztségét nyerte el.¹³⁶ A Kendy – Kovacsóczy párt egyik jelentős személyisége volt, azzal együtt bukott majd el 1594-ben. A birtokállomány visszaszerzésének feladata a következő nemzedékre, János lányaira, pontosabban közülük a hosszabb életű Erzsébetre, valamint Pál fiaira, Mártonra és Istvánra maradt.

Portaszámát (42) tekintve a nagybirtokosok alsó határához közelített Pókay Jakab, messze maga mögé utasítva az alatta elhelyezkedő réteg legvagyonosabb tagját. A megyében már a 14. században birtokos család tagja imponáló karriert futott be: 1558-ban kamarás, 1569-ben udvarmester, 1570-től tanácsúr.¹³⁷ A család ősi birtokai – Marosjára, Póka, Pókakeresztúr – mellé Abafáján, Alsóidecsen és Vajdaszentiványon szerzett 13, 12, illetve 8 portát, így sikerült szomszédos vagy viszonylag kis távolságra lévő tele-

lők a XVI–XVIII. századokból. Gyulafy Lestár följegyzései. Közli Szabó Károly. (Monumenta Hungariae Historica. Scriptores XXXI.) Bp. 1881. (a továbbiakban: Gyulafy) 45.

¹³¹ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 35–36. László és testvérei, Ferenc és Péter 1593-ban osztoztak meg, amikor megözvegyült anyjuk, Szilvásy Erzsébet „az egész Thorozkay jószágából minden közit kivőtte, az ő urának házától meghálva [...]” GyfvKáptLt CistCom CttusAlb Cista 2. Fasc. 5. Nr. 29.

¹³² A család történetére vonatkozóan legújabban: Horn Ildikó: A Gerendiek a kora újkorban. In: Studii de istorie modernă a Transilvaniei – Tanulmányok Erdély újkori történelméről. Omagiu profesorului Magyari András Emlékkönyv. Ed. Pál Judit – Rüszt Fogarasi Enikő. Cluj 2002. 153–189.

¹³³ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 27.

¹³⁴ Uo. 359.

¹³⁵ Uo. 307.

¹³⁶ Lázár Miklós: Erdély főispánjai. (1540–1711). Tordamegye főispánjai (VI. közl.) Sz. 22. (1888) 427–428.

¹³⁷ KirKv I/1. 48., 218., 238. sz.

püléseken tekintélyes birtokállományt kialakítania. „Bravúrját” a későbbiek során a család nem tudta megismételni, ám ha szerényebb körülmények között is, de szilárdan tartotta pozícióját a megyén belül.

I. 2. A középbirtokosok

A 11-50 (azaz tulajdonképpen 42) portával rendelkezőket soroltuk ebbe a kategóriába, az alsó határnál egy átmeneti réteget alakítva ki a 11-15 portával rendelkező birtokosokból.

Megyei szinten olyan, az ország nagybirtokosai közé tartozók számíthatók ide, mint Kendy Ferenc 26 portával, nagyrészt a Maros felső folyása mentén egy tömbben (Maroskövesd, Marosliget, Disznajó, Erdőszakál, Idecspatak), délebbre Régen és elszórtan Mezőzáh, Mezőpagocsa, Oláh-dellő településeken. (Utóbbiak feltételezhetően az Erdélyiektől származtak át.) A családnak és magának Ferencnek az ország életében betöltött szerepét nem szükséges ismertetnünk, megyei szinten Küküllő és Belső-Szolnok számított a „felségterületüknek”, ahol jóval nagyobb uradalmakat tartottak kezükön már ekkor vagy szereztek meg az elkövetkező évtizedekben.

Apaffi Gergely két portával következik Kendy után, egy portája kivételével viszont a birtokok az Aranyos mentén, Gerend környékén (a Gerendy-birtokok), illetve Tordától északra Magyar-, Oláhbányabükk és Káposztásszentmárton (ma Pusztaszentmárton) környékén két birtoktestben tömörültek. Az Apaffiak törvényhatósági főtisztségei általában Küküllő vármegyéhez kapcsolódtak, a regesztrum születése környékén nyerte el a főispáni tisztséget a familia egyik legnagyobb karrierjét befutó Gergely is, főudvarmesteri méltósága mellett.¹³⁸

Erdélyi Lénárd 22 portáját a család által a 15. század óta jórészt folyamatosan birtokolt, a Maros mentén szintén összefüggő tömböt alkotó Gernyeszeg, Sáromberke, Sárpatok (14 porta), illetve a Régen, Beresztelke, Körtekapu (7 porta) helységekben írták össze, a záhit pedig enklávéként jóval nyugatabbra. Az Erdélyiek politikai, közéleti súlya, szerepe némiképp a Thoroczkayakéra emlékeztet. Régiségük, vagyonuk, vitathatatlan tekintélyük ellenére a korszakban csupán néhányszor töltöttek be törvényhatósági és/vagy országos főtisztséget.

Szilvás Jánosnak szintén sikerült a familia birtokállományát megőriznie a megye nyugati részén a Hesdát (Szilvás, Csürülye) és a Jára vidékén

¹³⁸ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 22.

(Felsőjára, Bikalat, Aranyosivánfalva, Kisoklos, Nagyoklos). Főtiszttség vagy méltóság azonban ehhez nem társult.

Bánffy Pál 18 portáját szintén a család régi birtokainak számító, a Maros felső folyása menti Déda, Marosliget, Holtmaros, Magyaró falvakban, kissé lentebb Régenben és a szomszéd Beresztelkén (9 porta), valamint már a megye nyugati részén, Tóháton és Gyéresen írták össze. 1575-ben főudvarmesterként említik (valószínűleg Apaffi Gergelyt váltja e tisztségben), és ugyanakkortól tanácsúr is.¹³⁹ Személyét és domíniumát azért is érdemes megjegyezni, mert ennek a magvaszakadt ágának a birtoka vált több, 17. századi jelentős família megyebeli hídfőállásává.

Harinai Farkas Farkasnak a család által a 16. század eleje óta birtokolt két Régenben 17 portáját vették regesztrumba. A család tekintélye számottevő volt, a korszakban azonban csak a Bekes-féle lázadásban is részt vevő dobokai főispán, Miklós játszott jelentősebb szerepet.¹⁴⁰

15 portát mondhatott a magáénak a volt erdélyi vajda, Dobó István (pontosabban ekkor már fia, Ferenc, de a rovók még az egykori vajda nevét jegyezték fel a regesztrumba) Csinád, Kishodák, Lekence, Liget, Molnosfalu, Nagyoroszfalu, Pete, Pinár településeken és a 15. századtól birtokos Alárd családból Miklós, öt helységben. Alárd birtokai (Lekence, Mikes, Pusztaszentmárton, Újfalu, Záh) nagyrészt azonosak a család által már korábban birtokoltakkal, egyes részei viszont a Bogáthyakkal való összeházasodás révén kerültek a család birtokába.¹⁴¹

Az ugyancsak a 15. századtól birtokos Küküllő vármegyei (annak főispánt is adó) Baládfyak 13 portája hat falura (Alsófüged, Egerbegy, Gerend, Kece, Keresztúr, Lóna) szóródott.

12 portával rendelkezett négy, illetve öt helységben négy birtokos: Bernáld Balázs (Gerebenes, Kapus, Örke, Uraj) Csegődy Antal (Csapószentgyörgy, Lekence, Magyardellő, Oláhdellő), Daczó Máté (Bala, Csapószentgyörgy, Gerebenes, Majos, Pagocsa) és Polyák Boldizsár. A marosszéki, mezőmadarasi Bernáld és a csernátoni Daczó családok a megye Marosszékkal szomszédos területein a 16. század első, illetve második felében vetették meg a lábukat rövid időre a vármegyében,¹⁴² a Csegődyek és Polyákok viszont már a 15. századtól. A Polyák Boldizsár kezén összeírtak (Kapus, Mezőbodon, Pete, Pinár, Sályi, Sospatak) azonban a Thamássyak

¹³⁹ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 24. Az újabb adatok szerint 1576-ban azonban már Apaffi István a főudvarmester. KirKv I/1. 111. sz.

¹⁴⁰ Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Dobokamegye főispánjai (VIII. közl.) Sz 22. (1888) 625.

¹⁴¹ KirKv I/3. 1203. sz.

¹⁴² A Bernáld család Ferenc fiában, Jánosban férfiágon 1597 júniusa előtt kihalt, az ekkor indult per folyamán viszont kiderült, hogy itteni birtokaikat zálogjogon a szentannai Tóthoktól bírták. ErdKáptJkv 955. sz.

birtokai (is) lehettek, pontosabban Thamássy László árváinak jószágai, akik néhány évvel később a gyámsága idején elkövetett visszaélésekért perelték Polyákat és utódait.¹⁴³

A 15. századtól jelen lévő alsójárai Bolyai családból András 11 portáját Gerenden és környékén öt faluban (Alsófüged, Egerbegy, Kece, Keresztúr, Lóna) írták össze.

10 portával szerepel a regesztrumban Barcsay György, Kendy Antal és Tomori Kristóf. Kendyre a Ferenc esetében elmondottak érvényesek. A Barcsayak vármegyebeli birtokainak alapját a Szapolyai János vajdasága alatti Pál ítélőmester fektette le. A mélyről induló szakértelmiségi karrierjét Jakó Zsigmond vázolta fel.¹⁴⁴ György birtokai megegyeznek azokkal, amelyeket az ítélőmester kapott Szilvásy Andrástól, majd összefüggő (Mezőszakál, Mezőszengyel, Ikland, Keménytelke) uradalommá alakítva hagyott fiaira.¹⁴⁵ 1585-ben ugyanezeket a jószágokat Barcsay Sándor és János kezén találjuk.¹⁴⁶ A Tomoriak, Pál majdani kalocsai érsek unokatestvére, István (1523-tól Szapolyai János alvajdája) révén és Pál hathatós segítségével honosodtak meg Erdélyben a 16. század első évtizedében. A meggyökeresedés szakaszait, első birtokszerzéseit szintén Jakó Zsigmondnak köszönhetően ismerjük.¹⁴⁷ A birtokaik fejének számító Fehér vármegyei Csúcsról kiindulva szemben, a Maros túlpartján, Tordában fekvő Gerenden, Gerendkeresztúron, Kecében, északabbra Lónán és Egerbegyen, valamint az Aranyosszék délnyugati határán fekvő Alsó- és Felsőfügeden szereztek portiokat. A családból István testvére, a kövesdi előnévvel említett Miklós viselt Fehér vármegyei főispánságot az 1530-as években.¹⁴⁸

I. 3. A kisbirtokosok

A kategóriát a 10 portánál kevesebbel rendelkezők alkotják. Természetesen itt is léteznek átmeneti kategóriák, hiszen semmiképpen sem tehető egyenlőségjel a 9 és esetleg 1-2 portás possessorok közé, akik a legszámsabbak.

¹⁴³ Haller lt. 21. cs. Nr. 4., 69. cs. Nr. 9. Itt köszönöm meg Szabó András Péternek, hogy a Haller levéltárról készített regesztáit a rendelkezésemre bocsátotta, elősegítve a más csomókban kallódó Torda vármegyei birtokokra vonatkozó iratok felkutatását.

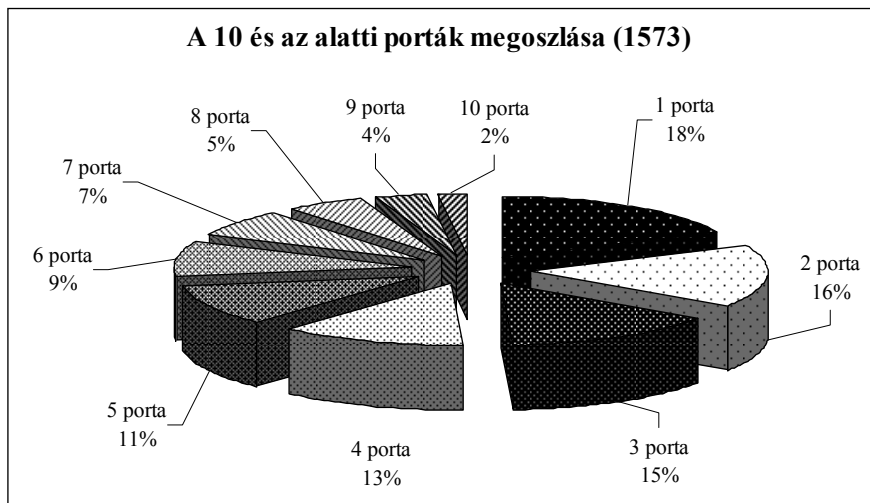
¹⁴⁴ *Jakó Zsigmond: Az erdélyi vajdai kancellária szervezete a XVI. század elején.* In: *Uő: Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez.* Buk. 1976. 53–56., 58., 59.

¹⁴⁵ Uo. 319.

¹⁴⁶ Haller lt. Nr. 23. f. 3. (Fasc. XXX. Lit. I.)

¹⁴⁷ KmJkv I. 67–82.

¹⁴⁸ *Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Fejérmegye főispánjai (I. közl.) Sz 21. (1887) 400.* Szapolyai-hűsége miatt valószínűleg Majláth István végzett vele 1541-ben. L. KmJkv I. 81.

9 portával (négy, illetve öt helységben) a csoport csúcsán három birtokos áll: Kecsethy Menyhért, Patóchi Ferenc és Váncsa (György?) özvegye. A Kecsethyek a 15. századtól birtokoltak a vármegyében, Gyéresen és környékén (Bő, Mindszent, Tóhát), a 16. század közepén azonban kénytelenek voltak megosztózni a Báthory atyafisággal.¹⁴⁹ A 16. században, azaz az új államba betelepülők első hullámával érkezett, Bethlenekkel, Bánffyakkal összeházasodó kecskeméti Patóchiak birtokait Rűcsön, Sályiban, Szakálban, Szászdisznajón, Veresszéken írták össze. Váncsa özvegye nagy valószínűséggel csulai Váncsa György özvegyével, Gerendy Annával azonosítható, őt azonban már 1554-ben özvegyként említik a források, és ekkor már férjezett lánya volt.¹⁵⁰

Őket 8 portával öt faluban (Felsőpeterd, Középpeterd, Magyarpeterd, Mezőcsán, Szind) Hosszúaszay Gáspár követi, a 15. századtól itt is élő familiát képviselve.

7 porta volt Farna Mihály (mind Fülöpösön), Mikola Ferenc (Déda, Holtmaros, Magyaró, Nagyoroszfalu, Régen) és Szilvász Imre (Csűrűlye, Ivánfalva, Szelice) birtokában. Az első kettő a 16. században szerezte birtokát, utóbbi a már említett Cseszeliczki Szilvász család tagja. A magyarfülöpösi Farnák közül származó Mihály 1525-ben gyalui püspöki várnagy és udvarbíró, 1527-ben gyulafehérvári püspöki udvarbíró, 1535-ben királyi

¹⁴⁹ KmJkv II. 5367. sz.

¹⁵⁰ KmJkv II. 5321. sz.

aulicus volt,¹⁵¹ 1550-ben cubiculariusként említik,¹⁵² 1553 decembere előtt hunyt el.¹⁵³ Csupán egy János nevű testvéréről¹⁵⁴ és János nevű fiáról tudunk, aki 1555-ben 15 és fél esztendő volt.¹⁵⁵ A kérdés tehát további tisztázásra vár. A Mikola család Kolozs vármegyei birtokaihoz viszonyítva a Régen környéki itteni jószágá igen csekély, egyelőre nem tudjuk, hogyan és mikor kerültek a birtokukba.

6 portányi adózó birtoka volt Bánk Pálnak (Szurdokon és Túron), Bogáthy Istvánnak (Bogát, Ludas, Mezőszengyel, Örke), Daczó Tamásnak (Berkesz, Ivánfalva, Mezőcsán, Szind), Décsey Pálnak (Décse, Szentjakab), Gerendy Andrásnak (Vajdaszeg), Hosszúaszay Ferencnek, Lázár Jánosnak (Pagocsa, Sályi) farnasi Veres Zsigmondnak. Bánk és Daczó kivételével mindannyian már a 15. században birtokos familiákból származtak, és Gerendy kivételével 2-4 településen szétszórva feküdtek a birtokok. Csupán feltételezhetjük, hogy Bánk Pál azonos a néhai újbálványosi/szamosújvári várnaggyal, majd erdélyi alvajdával,¹⁵⁶ akinek Kolozs vármegyében is voltak birtokai.¹⁵⁷ Décsey Pál a régi, tekintélyes család legvagyonosabb képviselője, őrizve a família régi birtokait a megye déli határán, Décsén és környékén. Az Erdélyiekkel, Koppányiakkal, Sarmasághyakkal összeházasodott farnasi Veresek a megye régi possessorai ugyan, és a Mátyás elleni, 1467-es felkelés következtében elkobzott birtokaikat a király halála után részben visszaszerezték, ezek zöme azonban a szomszédos Kolozs vármegyében feküdt, jelentősebb szerepet ott töltött be a család.¹⁵⁸

5 portája került rovás alá öt birtokosnak: Báthory Imrének, Csáni/Csányi Kristófnak, Erdélyi Miklósnak, Mihályffy Tamásnak és Szengyeli Ferencnek (Illye, Szakál, Szengyel) 2-4 településen. A 15. századi gyökerekkel rendelkező Csáni/Csányi, Erdélyi és Szengyeli kivételével mindannyian a 16. század közepén, második felében szereztek jószágot a törvényhatóságban. A bátori Báthoryak Kecsethy Balázs birtokainak egy részét örökölték meg anyai jusson Gyéresen, Mindszenten, Tóháton. A boldoci Csániak/Csányiak a 14. század legvégétől jelen voltak a vármegye életében,

¹⁵¹ KmJkv II. 4132., 4180. sz.

¹⁵² *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 334.

¹⁵³ KmJkv II. 5264. sz.

¹⁵⁴ KmJkv II. 5144. sz.

¹⁵⁵ KmJkv II. 5370. sz.

¹⁵⁶ KmJkv II. 4934., 5218. sz.

¹⁵⁷ Özvegye, Patóchi Emerencia (aki Bánk halála után Tompa Istvánhoz ment feleségül, és ekkor már újra megözvegyült) 1580-ban Bón birtokolt. KmProt VIII. 13r–15v.

¹⁵⁸ *Jakó Zsigmond*: A Farnasi Veres család (Az 1467. évi erdélyi lázadás kutatásához). In: Emlékkönyv Imreh István születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Kiss András – Kovács Kiss Gyöngy – Pozsony Ferenc. Kolozsvár 1999. 211–231. (Újabb kiadása, azonos címmel in: *Uő*: Írás, levéltár, társadalom i. m. 695–716.)

birtokkal két tömbben, a megye nyugati határán Felsőjára, Ivánfalva, az északi határán pedig Boldoc és Csán helységekben rendelkeztek. A Sályiban és Csanádon/Csinádon birtokló, Melithekkel, majd Glesánokkal atyafiságban lévő Mihályffy Tamás a marosszéki, koronkai család tagja volt, őt viszont 1569-ben már néhaiként említik,¹⁵⁹ 1580-ban pedig fia, János is magtalanul elhunyt, birtokaik a kincstárra szálltak, majd Báthory Kristóf Kovacsóczy Farkasnak adományozta tovább.¹⁶⁰ Elképzelhető, hogy az összeírók ekkor sem vették figyelembe a possessor változást.

4 portát birtokolt öt személy: Cserényi János (Almás, Vajdaszentivány), csernátoni Damakos István (Lekence, Pagocsa), Glesán Kristóf, Gyerőffy Gáspár, Komjátszegi János. Cserényi, Damokos és Glesán kivételével mindannyian a megye régi birtokosainak számítanak, a Komjátszegiek a 14. századtól, a többiek a következőtől, és az ősi birtokokon gazdálkodtak, a Komjátszegiek a névadó Komjátszegen és környékén. A két új familia egyértelműen a hivatalviselés eredményeként jutott birtokhoz. A Glesán család Szapolyai-familiárisként érkezett Erdélybe, és Küküllőben vetették meg a lábukat, a Baládffyakkal, Barlabásiakkal, Bethlenekkel összeházassodva.¹⁶¹ János az 1550-es évek elején karánsebesi bán volt, 1550 áprilisában Drágffy Jánossal ő vitte be a Portára az évi adót.¹⁶² Számunkra Kristóf a fontosabb, aki radnóti udvarbíróként ragadta meg a birtokszerzés lehetőségét.¹⁶³ A megyében a Tordától észak-nyugatra fekvő Indalon vették számba mind a négy portáját.

3 portája kilenc possessornak volt, közülük hárman jelentek meg a vármegyében a 16. században: keresztúri Dobszay István (talán azonos a későbbi ítélmesterrel, Keresztesen volt birtoka), Keresy László¹⁶⁴ (Alsójára, Felsőjára, Szurdok), Zakmáry/Szathmáry Balázs (aki vásárlással szerezte pagocsa birtokát a toldalagi mellett), a többieket a régi familiák adták: Bernáld Ferenc (Pagocsa), décsei Décsey István (Pagocsa, Lekence), csávási Erdő Miklós (Pusztaremete, Szind, Szurdok), Horváth György (Beresztelke, Régen), lupsai Lupsay János (Kisbánya), mészköi Maray Gál (Felsőpeterd, Középpeterd) és bikali Vitéz András özvegye (Alsóegres, Kopánd). A három portát, amint látható, csupán Damakos, Décsey és Dobszay

¹⁵⁹ KirKv I/1. 189. sz.

¹⁶⁰ ErdKáptJkv 260., 261. sz.

¹⁶¹ KmJkv II. 4974., 5347. sz.

¹⁶² Austro-Turcica 1541–1552. Diplomatische Akten des habsburgischen Gesandtschaftsverkehrs mit der Hohen Pforte im Zeitalter Süleymans des Prächtigen. Bearb. Srecko M. Dzaja u. a. Südosteuropäische Arbeiten Bd. 95. München 1995. 423.

¹⁶³ TvmJkv I. 247., 248., 263.

¹⁶⁴ A család 1602-ben, Péter halálával deficiált, birtokukat Torockai András deák kapta meg. KmProt XV. 166r.

esetében jegyezték fel egy településen, a többiekét két-három helységben. A már szerénynek mondható birtok¹⁶⁵ ellenére a Vitézek szinte folyamatosan töltötték be a főispáni tisztséget a század közepétől kezdődően.¹⁶⁶

2 porta fölött rendelkezett 13 possessor. Öten a 16. században szereztek itt birtokot: Berzétei Péter (Nagyoklos), alsóbalázsfalvi Cserényi György (Túrcsán, Vajdaszentivány), Garda Antal (Felsőfüged, Lóna), Szerényi János¹⁶⁷ (Pókakeresztúr) a többiek újfent a régi családok leszármazottai: Csegezy Gergely (Gyéres, Örke), Décsey Ferenc (Décse), Egressy Péter¹⁶⁸ (Pusztægres) Hadrév Ferenc (Hadrév), Hesdáthy Márton (Kisbánya, Nagyoklos), Kabos Imre, Szilvász Gáspár (Mikes), Toldalaghi Mihály (Toldalag), Várfalvy János. Az aranyosszéki, szentmihályfalvi Várfalvyak a Kecsethegyekkel megejtett csere útján jutottak a 16. század közepén tóháti birtokaikhoz,¹⁶⁹ amelyen kívül Szinden voltak portióiuk. A regesztrumban szereplő János birtokai azonban, amint azt 1603-as végrendelete tanúsítja (amelyben az említettek mellett berkesi, indali, ivánfalvi, pusztægresi jószágait sorolja fel), szerzett birtokok voltak, mivel testvére, Gergely, minden öröklött birtokát „erővel elvette”.¹⁷⁰

33 birtokosnak csupán 1 portája volt a megyében. Aknay György (a család ekkortájt bukkant fel Vajdaszentiványon, illetve a nem messze, de már Kolozs vármegyében fekvő Szokolban,¹⁷¹ bizonyára György görgényi udvarbíróságának „köszönhetően”¹⁷²), Bernáld Miklós (Pagocsa), Dósa András (Bala), György deák (Dátos), Lázár Mihály (Szederjes), Rákosy György (Oláhdellő), Telegdy Mihály (Régen), Vessződy András (Szind) 16. századi „homo novus”-ok, kétharmadukat azonban a régi családok adták, amint az alábbi táblázatból is kiderül.

¹⁶⁵ 1505-ben például Szengyel, Szakál portióiakat adták el 300 ft-ért Cseszeliczky Szilvász Mátyásnak. KmJkv II. 3324. sz.

¹⁶⁶ Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Tordamegye főispánjai (VII. közl.) Sz 22. (1888) 426., 429.

¹⁶⁷ Talán azonos a Csáni/Csányi családba 1554 táján beházasodó Zeorényi Jánossal. Bornemisza lt. 13. (X.) Mezőcsán, Boldoc birtokokra vonatkozó iratok 1554–1793.

¹⁶⁸ A család utoljára István révén bukkant fel a vármegyében, az 1603-ban hűségesküt letévéők között. EOE XVII. 400.

¹⁶⁹ KmJkv II. 4792. sz.

¹⁷⁰ KmProt XV. 111v–114r. A birtokok jellegéből fakadóan ezeket minden korlátozás nélkül harmadik felesége, Fodor Kata és két leányunokája között oszthatta fel. A végrendelet kiadva: Erdélyi testamentumok III. 42–45.

¹⁷¹ ErdKáptJkv 228., 615–616. sz.

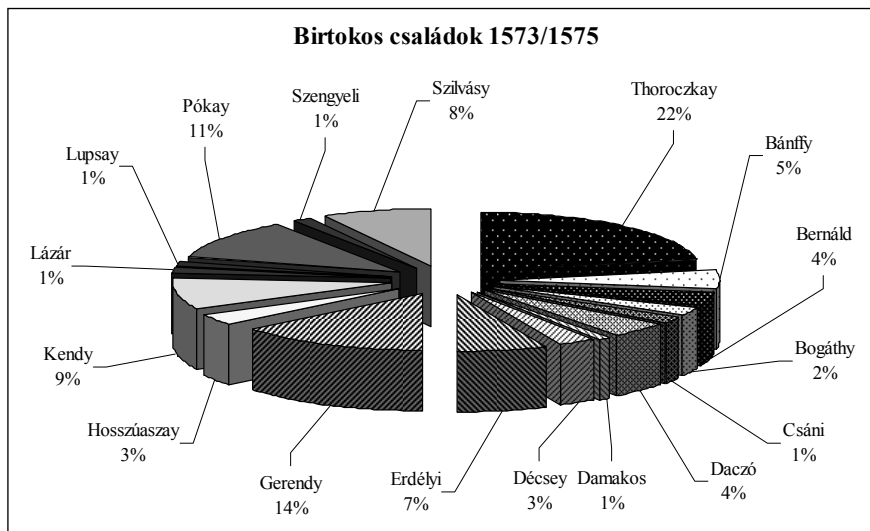
¹⁷² Erdélyi Magyar Szótörténeti Tár. Anyagát gyűjtötte Szabó T. Attila. Főszerk. Vámszer Márta. Kolozsvár–Bp. 1997. IX. 836.

Birtokos	Régiség
Aknay György	16. sz. II. fele
Bánffy Menyhért	13. sz.
Barlabássy Mihály	15. sz.
Bernáld Miklós	16. sz. I. fele
Bogáthy András	14. sz.
Bogáthy Ferenc	14. sz.
Bogáthy Imre	14. sz.
Dósa András	16. sz. II. fele
Elekessy Boldizsár	15. sz.
Erdélyi Bertalan	15. sz.
Gálffy Tamás	15. sz. (?)
Gerendi Vitályos	
György deák	16. sz. II. fele
Hosszúaszay András	15. sz.
Hosszúaszay János	15. sz.
Irsay Máté	16. sz.
Járay György	14. sz.
Kabos Ferenc	15. sz.
Lázár Mihály	16. sz. II. fele
Liptai Miklós	16. sz. II. fele
Lupsay János	15. sz.
Lupsay Kristóf	15. sz.
Pókay Ferenc	14. sz.
Pókay László	14. sz.
Pókay Máté	14. sz.
Rákosy György	16. sz. II. fele
Szengyeli Péter	15. sz.
Szilvásy András	15. sz.
Telegdy Mihály	16. sz. II. fele
Vessződy András	16. sz.
Vitéz (?)	15. sz.

Amint az eddig elmondottakból megállapítható, és amint már említettük, a Mohács előtti családoknak meglehetősen nagy számban sikerült többé-kevésbé sértetlenül átmenteniük eddig az időszakig birtokaikat. Közismert, a királyságbeli vezető családok 16. század közepi kihalása olyannyira feltűnő jelenség volt, hogy erre már a kortársak is felfigyeltek. Az erdélyi vezető famíliák (amennyiben beszélhetünk országos szinten ilyenekről) esetében ez a jelenség ilyen mértékben nem észlelhető, bár kétségtelen, hogy a Báthory-korig alig néhány képviselőjük került be, Trócsányi kifejezésével élve, a vezető elitbe. Egy ellentétes/kettős irányú mozgás figyelhető meg a korban: egyrészt a Szapolyai-udvarral számos királyságbeli érkezik a Fejedelemségbe, akik miatt az erdélyi főrendek, néhány kivétellel, nem jutnak a hatalom közelébe. Másrészt ez a betelepülő réteg viszonylag hamar kihalt, a birtokaik pedig erdélyi famíliák kezére kerültek. A század közepén betelepültek sok esetben a század utolsó harmadában „futottak” be, jutottak karrierjük csúcsára, nemegyszer az erdélyi famíliákba való beházasodással szerzett birtoknak köszönhetően.

Ami a megyei nemességet illeti, az a betelepülésnek köszönhető jelentős változás, amit Belső-Szolnok és Doboka vonatkozásában Jakó Zsigmond már 1944-ben felvázolt és megállapított,¹⁷³ Tordában jóval kevésbé észlelhető: csak a birtokosok negyede jelent meg egy időben az önálló erdélyi állammal vagy az ezt követő időszakban. Tény viszont, hogy az 1570-es, 1580-as évekre a birtokaprózódás, a leányág kezére csúszás fokozódott. Egyes esetekben pedig a korábbi possessorok csupán azért tűntek el a törvényhatóságból, mert birtokaikat átcsoportosították, pontosabban cserével, eladással, vásárlással, lehetőség szerint egy vármegyébe koncentrálták. A Bánffyak itteni jószágai, amint már utaltunk rá, lassanként a leányági leszármazottak kezébe csúsztak át, a férfiág pedig Kolozs és Doboka, a Barcsayak pedig Hunyad vármegyére fókuszáltak. Az is látható, hogy nem húzható éles határvonal a különböző kategóriák közé. Nemcsak az összeírások adatainak jellege miatt, hanem azért sem, mert több esetben egy család több vagy egyenesen minden kategóriában képviselteti magát. Ezen famíliák különböző tagjainak birtokrészeit „egybetudva”, a megye portái az alábbi grafikon szerint oszlottak meg.

¹⁷³ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 74–84

A régi viszonyokat a század utolsó harmada alakította át. Egyrészt a Bekes-féle lázadás, bár ez Torda vármegye esetében kisebb mértékben éreztette hatását, az 1589-es dézsmaárenda-jegyzékben azonban már észlelhető. Két tényre fel kell viszont hívnunk a figyelmet: a jegyzék 66 nevet tartalmaz, azaz jóval kevesebbet a portális összeírás adatainál, ebből 32 személy a korábbi adó-regesztrumokban nem szerepel. Többben azonban valószínűsíthetően már korábban jelen voltak a vármegyében, a portális conscriptiókból pedig csupán a jobbágyaik vagyoni állapota miatt maradtak ki. A nem szereplők pedig semmiképpen sem tekinthetők minden esetben kihaltak, eltűntek, hanem vagy az árendába vétel lehetőségével nem éltek (bizonyára számukra nem volt kifizetődő), vagy pedig esetenként a „cum aliis”¹⁷⁴ kifejezés takarja őket.

A lázadásban való részvételhez és az azt követő nota-perhez köthető viszont részben a Patóchiak eltűnése: György ugyan kegyelmet nyert később, de birtokainak nagy részét nem kapta vissza.¹⁷⁵ Birtokaik másik része, amint a későbbiekben látni fogjuk, a leányág kezébe ment át. Alárd Miklós fia, Ferenc és birtoka is hasonló sorsra jutott: 1576-ban Somlyai Gergely deák fiscalis director kapta meg bodoni portióját.¹⁷⁶ 1585-ben Gergely deáknak sikerült elérnie, hogy halála esetén Borbála lánya, Mikola Pál fe-

¹⁷⁴ Adatok a dézsma i. m. 65.

¹⁷⁵ Bethlen F.: Erdély története i. m. III. 87.

¹⁷⁶ Km CistCom CttusThord 1. doboz.

lesége és lányaik, Zsuzsanna, Margit és Erzsébet örökölhessen.¹⁷⁷ Az 1590-es években egyes maradványait unokatestvérének, Kendy Ferencnek adta át, illetve megpróbált még részbirtokokat szerezni,¹⁷⁸ de a család végül kiszorult a megyéből.¹⁷⁹ Telegdy Mihály székely főkapitány szintén ekkor kényszerült távozni az országból. A farnasi Veresek, alig egy évszázaddal a romlásukat hozó összeesküvés után, János révén egy újabb sikertelen lázadásban vettek részt, sietettve így a család végzetét. A birtokok egy részét János ugyan 1578-ban visszakapta (ennek ellenére az 1580-as évek elején Udvarhelyszéken, Kisgalambfalván élt¹⁸⁰), ám a detreheimi közben féltestvére, Kemény Boldizsár (a majdani fejedelem apja) szerezte meg, és János halála után (vagy még ezt megelőzően) jogát a két lánnyal, Erzsébettel (ródi Cseh Péterné, Tordai alias Csonka János deákné, Keresztúri György deákné) és Annával (Orbai Péterné, Dobray Miklósné, Gerendy Istvánné) szemben érvényesítette is.¹⁸¹ A maradványok részben a leányági leszármazottak, részben, úgy tűnik, a Kemények kezére kerültek. A Csániak talán Miklós részvételének is „köszönheték” eltűnésüket, bár utóbbiak esetében a birtokok egy része a Barkayak és Köpecziek kezére került leányágon.¹⁸² A Bogáthyak Gáspár rossz döntését nem szenvedték meg, a Barsayak sem Miklósét, utóbbiak viszont, amint már említettük, ebben az időszakban kezdték feladni itteni birtokaikat a Hunyad megyei terjeszkedés érdekében.¹⁸³ Az 1575–76-os esztendő a kincstári birtokokat is érintették a tekintetben, hogy a nyújtott kölcsönt és nyilván szolgálatait meghálá-

¹⁷⁷ Km CistCom CttusThord 1. d.; Gergely deák az ő haláluk esetére kikötötte, hogy a birtok smlyjai Bendekre, ill. anyáról való testvéreire, Szilágyi Istvánra és Jánosra szálljon. Uo.

¹⁷⁸ ErdKáptJkv 845. sz.

¹⁷⁹ KirKv I/3. 787., 1203. sz.

¹⁸⁰ KirKv I/3. 407. sz.

¹⁸¹ Az ügyet, a familia szemszögéből, Kemény János is feljegyezte: „mert az atyám fegyverhordozó bérjárója volt lengyel királynak, Báthori Istvánnak, kitől midőn kijött, adta is volt néki detrehi és farnosi jószágokat, melyeket az atyámnak anyjáról egy testvérbátyja, de más atyától való Veres János nótával vesztett volt el Bekeshez való adhaesiójért. Tréfáson is járt volt az atyám azon bátyjával; mert az atyámnak conferálván az király, néki haza Erdélyben lévén útja az anyjához, bírta azon bátyjára az donationak extrahálását, mivel az is már akkor ott benn szolgált, az mint Bekes maga is; és elhitetvén, hogy per contractum az atyám cedálta légyen néki bizonyos condiókkal, maga nevére iratta az donatiókat, és éltéig oda is kellett engedni az atyámnak; azután nehezen jutott az detrehi jószágához, az farnosihoz pedig máig is nem.” Kemény János Önéletírása. In: Kemény János és Bethlen Miklós művei. Szöveg-gond., jegyz. V. Windisch Éva. Bp. 1980. (a továbbiakban: Kemény Önéletírása) 82–83.; ErdKáptProt VI. 57v–58vr. Ennek ellentmondani látszik az a per, amelyet 1580-ban, még Veres János halála előtt folytatott Kemény Boldizsár Margay István ellen a portióért. A tanúvallomások szerint Veres János meglehetősen rossz viszonyban volt anyjával, akitől a birtok átadását annak pusztításával kikényszerítette. KmProt VIII. 13r–15v.

¹⁸² ErdKáptProt VI. 21r–v.

¹⁸³ KirKv I/3. 1200. sz.

landó 1576-ban Báthory István berekszói Hagymássy Kristófnak inskribálta Görgény várát és uradalmát.¹⁸⁴ (Itt meg kell jegyeznünk, hogy 1578-ban Hagymási özvegye, Kerechényi Judit egy adománylevelét „in arce nostra Wech” keltezte.¹⁸⁵) Hagymássy fia, Miklós azonban 1581. május 27. előtt magtalanul elhunyt,¹⁸⁶ így a birtok visszaszállt a fiscusra.

Szembeszökő, ugyanakkor jóformán természetesnek is tekinthető, hogy a frissen megtelepedtek nagyrészt fejedelmi szolgálatnak köszönhetik felemelkedésüket, illetve az is, hogy egy részük nem erdélyi származású: simai Borbély György, a kálnói és a kápolnai Bornemiszák, Petrichovich Horváth Kozma és a két Zeleméry.¹⁸⁷

*Az 1587–89-es dézsmaárenda-jegyzék birtokosai*¹⁸⁸

Birtokos	Régiség	Pályafutás/atyafiság ¹⁸⁹
<i>Apaffi Miklós</i>		
Bagaméry György, alsójárai	1568	Hosszúaszy családba házasodás
<i>Bánffy Boldizsár</i>		
<i>Bánffy Gábor</i>		
<i>Bánffy György fiai</i>		
Bethlen Péter		
Bodoni Balázs		Az udvarhelyi vár praefectusa 1583–85, 1585 Udvarhely- és Marosszék királybírája
Bogáthy András		
<i>Bogáthy Boldizsár</i>		
<i>Bogáthy Péter</i>		
Boldoczi István	15. sz.	
Boldoczi Péter	15. sz.	

¹⁸⁴ *Jakab Elek*: Görgényvár és a görgényi kastély a múltban. Sz 17. (1883) 334–335.

¹⁸⁵ Hatfaludy lt. (Mindszenthi cs.) Nr. 2.

¹⁸⁶ ErdKáptJkv 283. sz.

¹⁸⁷ A Zeleméry-birtokok egy része Péter Borbála lánya révén a Kendy, majd a Haller családhoz jutott. A családja: Haller lt. Nr. 55.

¹⁸⁸ Félkövér és dőlt betűkkel jelöltük a teljesen új neveket, dőlttel azokat, akiknek a családja korábban már szerepelt. A formázás nélküliek a portális összeírásokban is szereplő birtokosok.

¹⁸⁹ A pályafutás, rokonság ismertetésétől a közismert személyek, famíliák esetében eltekintettünk.

Birtokos	Régiség	Pályafutás/atyafiság
<i>Borbély György, simai</i>	16. sz. II. fele	Lovaskapitány 1579-től, lugosi és karánsebesi bán 1595-től
<i>Bornemisza Benedek, patai</i>	16. sz. II. fele	
<i>Bornemisza Boldizsár, kápolnai</i>		
<i>Bornemisza alias Büky Gáspár, vajdaszentiványi</i>	16. sz. II. fele	Vajdai udvari familiáris 1589-től
<i>Bornemisza János, kálnói</i>	16. sz. II. fele	Vajdai udvari familiáris 1587-től, udvari kapitány
<i>Csegedy György</i>		
<i>Cserényi Márton</i>	16. sz. II. fele	
<i>Cserényi Pál</i>	16. sz. II. fele	
<i>Décsey András</i> ¹⁹⁰		
<i>Décsey Ferenc</i>		
<i>Décsey Mihály</i> ¹⁹¹		
<i>Erdélyi Gergely</i>		
<i>Erdélyi Miklós</i>		
<i>Görögh Tamás, körtvélyfájai</i>	16. sz. II. fele	Szengyeli családba házasodás
<i>Gyulay Pál, abafáji</i> ¹⁹²	16. sz. II. fele	
<i>Haraklyáni László özv.</i>		A váradi vár udvarbírája 1569–70
<i>Hosszúaszy István</i> ¹⁹³		
<i>Illyei Mihály</i> ¹⁹⁴	15. sz.	
<i>Inácsy Boldizsár özv., kisbudaki, borsai</i>	16. sz. II. fele	

¹⁹⁰ Bizonyára azonos azzal a Décsey Andrással, aki 1608 előtt elhunyt, s özvegye, Bolyai Katalin a décei nemesi udvarház helyét, amely a templom ellenében és egykor a Décsey Tamásé volt, Tasnádi Ruber Mihály enyedi prédikátornak, erdélyi református püspöknek adta el 70 forintért, ezen felül pedig Tasnádi kötelezettséget vállalt arra, hogy az egyetlen fiúnak, Andrásnak egy évig asztalt tart és „scholába jártattya”. ErdKáptProt V. 257–258.

¹⁹¹ Feltételezhetően azzal a Décsey Mihállyal azonos, aki 1583-ban esküvője megtartása és szentjakabi (valamint cegei) birtoka visszaváltása érdekében eladta enyedi házát. KirKv I/3. 307. sz.

¹⁹² A regesztrum keletkezésének évében, 1589-ben iktatták be Pált és testvérét, Jánost mindkét Lupsa birtokába. Km CistCom CttusThord 1. doboz.

¹⁹³ 1602-ben végrendelkezett két gyermeke, Zsuzsa és Mihók, valamint felesége, Gondos Kata javára. Gyermekei azonban elhaltak, így a birtokok az özvegy révén a második férj, Szathmári György (Tököli Miklós szolgája) örökösei kezére jutottak. Szaniszló Zsigmond naplói. Közli Torma Károly. (I. közl.) TT 12. (1889) 260.

¹⁹⁴ Valószínűleg azonos illyei Gerendi Mihállyal. ErdKáptJkv 761. sz.

Birtokos	Régiség	Pályafutás/atyafiság
<i>Irsay János</i>		
<i>Járay Gergely</i>	15. sz.	
<i>Járay György</i>	15. sz.	
<i>Kálnay Péter</i>	16. sz. II. fele	
<i>Kaszta István, peterdi</i>	16. sz. II. fele	
Kendy Sándor		
Kerechényi Judit ¹⁹⁵		
Liptai Ferenc	16. sz. I. fele	Hosszúaszay családba házasodás
<i>Lugosi Máté, magyarpeterdi</i>	16. sz. II. fele	Bagaméry és Liptai sógora, a Hosszúaszay családba házasodik be
<i>Mészköi János</i>		Mészköi Marai család (?)
<i>Miklós deák</i>		
<i>Petrichevich Horváth Kozma</i>	16. sz. II. fele	A fogarasi vár kapitánya
<i>Pókay Péter özvegye Thoroczka Zsófia</i> ¹⁹⁶		Férje a vécsi vár prefectusa volt
<i>Pribék Péter</i>		
<i>Radó András</i>		
<i>Radwánczy Márton, abosfalvi</i>	16. sz. II. fele	
<i>Sombory László</i>	16. sz. II. fele	
<i>Sombory Márton</i>		
<i>Somlyai Gergely deák</i>	16. sz. II. fele	
<i>Somogyi János, járai</i>		Maray Gál és Hosszúaszay Erzsébet lánya, Kata révén
<i>Szengyeli Balázs</i>	15. sz.	
<i>Szengyeli Ferenc</i>	15. sz.	
<i>Szilvász András özv.</i>	15. sz.	
<i>Szilvász Imre</i>	15. sz.	
<i>Szilvász János</i>	15. sz.	
<i>Szilvász Péter</i> ¹⁹⁷	15. sz.	

¹⁹⁵ Kerechényi Judit özvegy Hagymási Kristófné 1578 februárjában adományozott egy százsrégényi jobbágyházat és telket Horváth Anna özvegy Mindszenthi Ferencnének. Hattfaludy lt. (Mindszenthi cs.) Nr. 2.

¹⁹⁶ ErdKáptJkv 615. sz. Pókay Péter halálával birtokait Báthory Zsigmond Bánffy Boldizsárnak és Vásárhelyi Bálintnak, a Bálintffy család alapítójának adományozta. KirKv I/3. 903., 1199. sz.

¹⁹⁷ Feltételezhetően azonos a légeni előnévvel is említett, Báthory Gábor elleni szervezkedésben résztvevő, Kolozs vármegyei főszolgabíróval. EOE VI. 34., 173., 224.

Birtokos	Régiség	Pályafutás/atyafiság
Teke Gáspár	16. sz. II. fele	Középkori, tekintélyes dobokai család
<i>Toldalaghi Balázs özv.</i>		
<i>Toldalaghi Ferenc</i>		
<i>Thoroczka Miklós</i>		
<i>Thoroczka</i>		
Tóth Mihály özv.		
Várfalvy János	16. sz. I. fele	
Vitéz Miklós		
Zeleméry János	16. sz. II. fele	
Zeleméry Péter ¹⁹⁸	16. sz. II. fele	Felesége, Thamassy Borbála

Jóval lényegesebb változásokat hozott Báthory Zsigmond fejedelemsége, egyrészt meglehetősen átgondolatlan birtokpolitikája, tisztoztatásai, valamint az egész országnak irdatlan veszteséget okozó tizenöt éves háború révén. Összetettsége, kaotikussága és rendkívüli változékonysága miatt ez a korszak külön kutatást igényelne, és tulajdonképpen a birtokviszonyoknak az erdélyi állam első fél évszázada alatti alakulását nyomon követő vizsgálódások zárófejezetéül kínálkozna. Az erre vállalkozónak azonban fel kell készülnie arra, hogy szinte követhetetlenül változó birtokviszonyokban és párhuzamosan létező, érvényes birtokjogokban kell rendet vágnia. Ezt a természetestől eltérő fejlődést, folyamatokat hozó korszakot átugorva térünk az 1603 utáni helyzet bemutatására, ami azonban természetesen nem jelenti azt, hogy mesterségesen és abszurd módon hermetikusan elszigetelnénk a következő időszakról, amelynek folyamatait gyakran/általában meghatározó módon befolyásolta, ahogyan az igen gyakori visszautalások is tanúsítani fogják.

¹⁹⁸ Az 1585-ös iktatáskor Ikland, Bodon, Gerebenes, Pete és Uraj szerepelnek a birtokok között. Haller lt. Nr. 23. f. 3. (Fasc. XXX. Lit. I.)

II. A BIRTOKOS TÁRSADALOM A 17. SZÁZAD ELSŐ FELÉBEN

„Mindazt, ami a nemességből és a katonai rendből Báthori Zsigmond szörnyű öldöklése, a sűrűn pusztító háborús csapások és Erdély egyéb gyászos emlékű eseményei után megmaradt, a kegyetlen végzet itt most mind egyetlen közös sírgödörbe, az egész ország sírjába taszította, és az áldozatokkal együtt Erdélyt is a romok alá temette. [...] Megbízható hír szerint hatezer emberből alig a fele maradt életben” – írta a már idézett Szamosközy a brassói csatáról.¹⁹⁹ Abban már meglehetősen rég megegyezésre jutott a történetkutatás, hogy a hosszú háború népesség, gazdaság és nemzetiségi arányok tekintetében tragikus, egyes vonatkozásokban évszázados kifutású következményekkel járt, és az 1610-es évek közepétől lassan felgyógyuló Erdély többé sohasem lett azonos korábbi önmagával. Az eseményeket lezáró csata tehát szimbolikusan valóban az addig volt erdélyi állam „halála” pillanatának tekinthető. A Belső-Szolnok és Doboka vármegyét ért veszteségeket, a társadalom összetételében, szerkezetében végbement változásokat Makkai László,²⁰⁰ majd Jakó Zsigmond igyekezett feltárni már említett tanulmányában.²⁰¹

A magától értetődően adódó kérdést, hogy milyen mértékben jelentette a Torda vármegyei birtokosság „halálát” is, és hogyan, milyen összetételben, vagyoni lehetőségekkel éledt fel, született újjá, az elkövetkezőekben próbáljuk megválaszolni.

Amint a bevezetőből már kiderült, csupán látszólag van könnyebb dolgunk. A források mennyiségileg valóban messze meghaladják a korábbi évszázadbelit, a legpontosabb tekintetében azonban, Torda vármegye

¹⁹⁹ *Szamosközy I.*: Erdély története i. m. 406.

²⁰⁰ *Makkai László*: Szolnok-Doboka megye magyarságának pusztulása i. m.

²⁰¹ *Jakó Zs.*: Belső-Szolnok és Doboka i. m.

vonatkozásában, rosszabb a helyzet: míg a 16. század második feléből a sokszor említett két regesztrumra támaszkodhattunk, illetve a dézsmárenda-jegyzékre, a 17. századból mind ez idáig csupán a már szintén említett 1616-os conscriptióra vagyunk utalva. Tekintettel az erdélyi források szórtságára, lappangására, nem tartjuk kizártnak (vagy inkább reméljük), hogy újabb(ak) kerülnek elő. Rögtön le kell szögeznünk azonban azt is, hogy a vármegyei jegyzőkönyvek viszont jelentős mértékben segítségünkre lehetnek, tapasztalataink szerint ugyanis ezekben előbb-utóbb felbukkan javarészt mindenki, akinek bármekkora birtoka vagy pretendált birtokjoga volt a törvényhatóságban. Ha esetleg más nem is, a birtokosság ténye megállapítható adataikból, megjelölve és leszűkítve a további „nyomozás” irányát.

Hangsúlyoznunk kell viszont, hogy nagyon szerencsések vagyunk a regesztrum keletkezési időpontja tekintetében. Kétségtelen, hogy az 1609-es, az új rendszerű adózás első összeírása felbecsülhetetlen értékű lenne.²⁰² Ám annak ellenére, hogy a brassói csata után ehhez fogható hadi eseményre Erdélyben az 1610-es évek elejéig nem került sor, távolról sem beszélhetünk a helyzet normalizálódásáról. Kis túlzással: Báthory Gábor fejedelemsége tulajdonképpen öt esztendővel kitolta ennek megvalósulását, és szintén enyhe túlzással a hosszú háború a Fejedelemség számára Bethlen megválasztásával ért véget. A birtokviszonyok tekintetében ezt csupán két, ezt jelentős mértékben befolyásoló eseménnyel szemléltetnénk. Elsőként az 1594-es leszámolás után törvényben rögzített jus ligatum 1607-es feloldásával. Rákóczi Zsigmond propositiójára – egy valóban komoly sérelem és feszültségforrás jogorvoslataként, de Rákóczi támogató-szerző erőfeszítéseinek megnyilvánulásaként is – az említett évi júniusi országgyűlés ugyan kimondta,²⁰³ de mivel a birtokviszonyokban (ahogyan az várható is volt) hatalmas kavarodást okozott, végrehajtását 1609-ben ideiglenesen felfüggesztették.²⁰⁴ Alig egy esztendő múlva a széki „összeesküvésben” részt vevők birtokainak elkobzása rendezte át egyes vármegyék birtokszerkezetét. Az ekkor notazottak 1614-es rehabilitása után²⁰⁵ utódaik visszaperelhették elkobzott birtokaikat, ez a „visszarendeződés” azonban – az általában évekig elhúzódó, gyakran megegyezéssel záruló pereskedés miatt – a birtokviszonyokban alig vagy fokozatosan észlelhető. A birtokszerkezetet alakító tényezők között kell megemlítenünk az 1613. októberi

²⁰² A connumeratiót végző „bizottságot” Torda vármegyében januárban választották meg. TvmJkv I. 64.

²⁰³ EOE V. 488., 494–495.

²⁰⁴ EOE VI. 26.

²⁰⁵ EOE VI. 388., 416–417.

és 1615. szeptemberi országgyűlés határozatait a fiscalis jószágok visszavételéről, az ezeket érintő „tékozlások eltávoztatásáról”.²⁰⁶ (Amint majd látni fogjuk, Torda vármegyében ez vajmi kevésbé észlelhető.) A Homonnai Drugeth György-pártiak 1616-os notáját követően azonban a Rákócziak koráig ilyen jellegű „mesterséges beavatkozásokra” nem került sor. I. Rákóczi György fejedelemsége nem csupán a jól ismert nota-perek és az ezekkel járó birtokmozgások miatt különül el, hanem annak a Jakó Zsigmond,²⁰⁷ Makkai László,²⁰⁸ Péter Katalin által is szóvá tett, a Bethlenétől gyökeresen különböző birtokpolitikának köszönhetően, amelyet diplomatikusan fogalmazva nevezhetünk a fejedelmi (családi) birtokok következetes gyarapításának, kevésbé diplomatikusan pedig szinte csillapíthatatlan, bárki bármilyen méretű possessiójára permanens veszélyt jelentő, eszközökben kevésbé válogató birtokéhségnek. A jelenség első látéletét Kemény Jánosnak köszönhetjük, és ő ugyan elfogultsággal meggyanúsítható, az említett történészek már kevésbé. A hiteleshelyi jegyzőkönyvek megfelelő köteteinek átlapozása pedig a még kételkedőket is meggyőzheti a Kemény által említett „csuda erős formájú” reversalisok, obligatiók, compositiók és „concombiumok” létezéséről. Lehetetlen nem érezni azt a folyamatos, nem enyhülő nyomást, amely a szintén Kemény által megjelölt 1633/34-től kezdődően a birtokosokra nehezedett, s amelynek megnyilvánulásaira a későbbiek folyamán többször utalni fogunk.

Az 1616 szeptemberében készült összeírás tehát a lassan rendes kerékvágásba visszatérő állapotok, a megszilárdult uralom jelének tekinthető. Ugyanakkor egyértelműen tanúskodik a kormányzatnak az adókiróvás és -behajtás körüli viták megszüntetésére,²⁰⁹ a rendelkezésére álló jövedelemforrások pontos felmérésére irányuló, nagyon határozott, a rendek ellenkezésével dacoló szándékáról. Léven hogy egy hónappal a Homonnai támogatóinak elítélése előtt született, módot ad annak lehető legpontosabb meghatározására is, hogy a notázottak közül kit mekkora veszteség ért.

A regesztrum szerint a vármegye területén és az ott élő 2283 jobbágy-családon (ez az összeírást végzők számításai szerint 214 portát tett ki, mivel a fél vagy egész portát ki nem tevőket, illetve fölöttieket külön kezelték,

²⁰⁶ EOE VI. 359., 362.; VII. 282–283.

²⁰⁷ A gyalui vártartomány i. m. XX.

²⁰⁸ Gazdlr 14.

²⁰⁹ A rendek még 1612-ben kérték a fejedelemtől a „hadak miatt elpusztult kapuk” revíziójára, ígérete szerint a tanácsurak közül néhány delegálását, ez azonban minden bizonnyal nem történt meg, hiszen a következő évben a perceptorok és az exactor közötti, kapuszám miatti vitáról tesznek említést. EOE VI. 227., 284. Az ellenkező, 1615-ös kérésről a connumerationiók rendjén már szólunk.

ők az egy főre eső adót fizették, vagy a portába számolt többit segíthették)²¹⁰ 167 possessor osztozott 140 helységben. Az arányok érzékeltetésére csupán emlékeztetőül és semmiképpen sem összevetésképpen: az 1570-es évek közepén 1220 körüli olyan portája volt a törvényhatóságnak, amely legkevesebb hat forint vagyonnal rendelkezett, 176 településen, fölöttük 100 birtokos rendelkezett. Utóbbiak esetében nem szabad szem elől tévesztünk, hogy 1616-ban már minden jobbággal rendelkező possessor bekerült a regesztrumba.

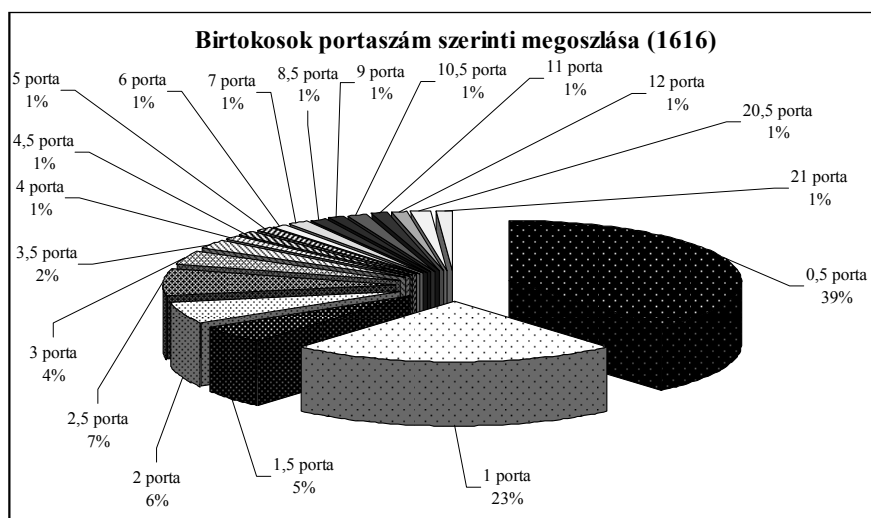
Ami a birtokosok vagyoni megoszlását illeti: 83-an, azaz éppen felük nem rendelkezett fél portával, azaz öt jobbággal sem, többségük csupán egy jobbágyot birtokolt.

A possessorok másik csoportjában szintén eléri a csaknem 40%-ot azok aránya, akik csupán fél portával rendelkeznek, és a portaszámok növekedésével egyre csökken a birtokosok száma, amint az alábbi táblázatból is kiderül.

Porta	Birtokosok száma
0,5	32
1	19
1,5	4
2	5
2,5	6
3	3
3,5	2
4	1
4,5	1

²¹⁰ 1609. jan. 12.: „Ha egy nemes embernek tíznél több jobbágya lészen (mert tíz-tíz jobbágy egy kapura rótatik) kettővel, eggyel avagy hárommal, tehát segítse a többit. Ez contributióban özvegyaszszony, nőtelen legény és molnár, udvari szolga ne contribuáltassanak. Az hul penigh fél kapura nem telnék egy nemes ember jobbágya közöttül, úgymint egy, kettő, három avagy négy, hogy ötre nem telnék, tehát az fél kapura nem róthatatik, hanem valami egyre esik, annéra rótaskék. Ha penigh egy nemes embernek ezen vármegyében egy faluban ki nem telik az egész kapu, avagy fél kapuszám, hanem egy faluban, kettőben avagy háromban telik is ki, tehát összeveihessék.” TvmJkv I. 65., 1609. márc. 30.: „hogy minden nemes embernek ez comitatusban minden [faluban] mennyi jobbágya és mennyi portiója vagyon, s mennyi kaput teszen egy summában kell tudni, az két főbíró két viceispán uraimmal és hütös notáriussal jelen lévén igaziccsák ell, ha egész kapu egészre, ha fél kapu félre, ha annyi sem lészen in numero megh kell írni, és mikor az adót felvetik, akkor mennyi esnék tíz személyre abból az adóból, tehát akkor arra kell tudni az kapu uthán, úgy mint porta una vel duo et d. TT et TT.” Uo. 75.

Porta	Birtokosok száma
5	1
6	1
8,5	1
9	1
10,5	1
11	1
12	1
20,5	1
21	1

A csoportok kialakításakor ez alkalommal is gondjaink voltak – amint már a bevezetőben említettük –, a 16. századi gyakorlatot nem vehettük alapul, és előzményekre, Jakó Zsigmond munkája kivételével nem támaszkodhattunk. Jakó az egész 17. század vonatkozásában az 1-10 jobbággyal rendelkezőket tekintette kisbirtokosoknak (azaz a porta-rendszerű felosztásban az egy portával rendelkezők alkotják a felső határt), a nagybirtokosok utolsó tagja pedig 75 jobbággyal (7,5 porta) került ebbe a kategóriába.²¹¹ Tekintettel azonban arra, hogy a mi kutatásaink az 1658-al kezdődő,

²¹¹ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 88.

nagy emberveszteséget okozó második uralmi válság időszaka előtt érnek véget, a nagybirtokok possessorai esetében a határt 10 jobbágnál, azaz 10 portánál húztuk meg. Az alattuk elhelyezkedő réteget, amelyet a korban néha egységesen (az előbbiekkal együtt) *possessionati*-nak neveznek,²¹² két csoportra bontottuk, és az 5-9 portával rendelkezőket a középirtokok felső rétegének tekintettük, (a „*bene possessionati*” kifejezés használatát kerültük, mivel a birtokviszonyok teljes feltárásáig félrevezetőnek éreztük, s nem biztos, hogy valóban illik e kategória tagjaira) a 2-4,5 portát birtoklókat pedig az átlagosaknak.

Mielőtt azonban a magánbirtokosokat, illetve a birtokviszonyok alakulását vizsgálánánk, egy mindkettőt befolyásoló, az előző fejezetben ismertett állapotokhoz viszonyítva új jelenségről kell szólnunk: a fiskális birtokok szétforgácsolódásáról és/vagy huzamosabb ideig magánkézbe kerüléséről. Az természetesnek lenne tekinthető, hogy a kincstári uradalmakból kisebb „szolgálati” birtokokat, portiókat hasítottak volna ki, ami aztán, az adományos halálát követően, visszaszállva a kincstárra újra inscribálhatóvá vált, ez bevett gyakorlat volt. A kormányzat különböző szerveinél működő tisztségviselők szolgálati (azaz *inscriptiós*) birtokokkal való ellátását a korban is magától értetődnek, bevett gyakorlatnak tekintették,²¹³ ez kiválóan tanulmányozható például a gyulafehérvári, szamosújvári, Kővár-vidéki kincstári uradalmakban. A Torda vármegyeiek vonatkozásában is találkozhatunk ilyen esetekkel is, azonban jóval kisebb számban. (Báthory Zsigmond idején szaporodtak meg a fiskális uradalmak falvainak, portióinak örökjogú eladományozásai.) Jóval gyakoribb, hogy erdélyi viszonylatban nagyméretű uradalom (esetleg nem azonos „összetételben”, egyes tartozékainak leválasztásával) vándorol zálogbirtokshoz. Szigorúan nézve ebben a Rákócziak fejedelemsége sem hozott gyökeres változást, mivel a visszaszerzett fiscalitasok jórészt ekkor sem a kincstár, hanem a fejedelmi család tagjai kezére kerültek. Ebben a folyamatban talán az is szerepet játszhatott, hogy az itteni várak, váruradalmak stratégiai szempontból nem bírtak jelentőséggel.

II. 1. A fiskális uradalmak „metamorphosisa”

Bár a *létai* uradalmat alkotó egyes birtokok eladományozása, amint erre a korábbiakban már utaltunk, már II. János idejében kezdetét vette, az 1570-es évek közepén még tekintélyes uradalomként jelnet meg az össze-

²¹² Pl. Belső-Szolnok megye 1600. évi lustrája i. m. 14–15.

²¹³ L. pl. az 1615. szeptemberi országgyűlésen EOE VII. 283.

írásokban. A jelek szerint Létáról kiindulva Ghicz János ehhez újabb szerzeményeket csatolt (Hesdátot és az aranyosszéki, polyáni birtokrészt bizonyosan²¹⁴), a gubernátor halála után veje, Gyulay Pál birtokolta meggyilkolásáig, majd özvegye, a Báthory-rokon Füzi Borbála vitte magával bizonyos részeit újabb házasságaiba, így ténylegesen (vagy több évtizedig csak jogigény szintjén) a Jósikák, Sarvasággyak kezére kerültek. Északi részén Szentlászló (majd Léta) megszerzésével a Kamuthyak vetették meg a lábukat, a valamikori uradalmon 1616-ban már nyolc birtokos osztozott. (Kérdés, hogy ebben közrejátszhatott-e az, hogy az uradalom központját, a várat, több szempontból is érthető módon, nem építették újjá, 1648-ban is pusztá várként említették.²¹⁵)

A másik két, összefüggő birtoktestként megmaradt uradalom a gyaluihoz, kővárihoz hasonló feldolgozást érdemelne (amelyet Jakó Zsigmond sürgetett is), ez azonban egy jövőbeni kutatás feladata. Itt csupán egy summa, a dominiumok társadalmát, gazdaságát stb. nem érintő, birtoklástörténeti áttekintésre van módunk.

A vármegye keleti tömbjének csaknem kétharmadára, 20-25 településre kiterjedő *görgényi váruradalom* (Görgényszentimre, Petele, Magyarbölkény, Oláhbölkény, Alsóköhér, Felsőköhér, Soropháza, Szentmihálytelke, Kincses, Orsova, Libánfalva, Hodák, Kásva, Adorján, Szentmárton, Kisoroszfalu, Nagyoroszfalu, Radnótfája, Alsóidecs, Héttükk, Alsóoroszi, Felsőoroszi, Kakucs, Péterlaka, Oláhtelek), amint már említettük, a Hagymásyak kihalása után, az 1580-as évek elején visszakért a kincstár tulajdonába. Bár 1588-ban bizonyos porciókat Kovacsóczy Farkas,²¹⁶ 1591-ben pedig némely részeit Gyulay Pál,²¹⁷ más tartozékait szintén a kancellár kapta adományba,²¹⁸ teljes egészében 1592/93-ig gyarapította a fiscust, ekkor ugyanis Zsigmond a teljes uradalmat kancellárjának inscribálta.²¹⁹ Ettől kezdődően az uradalom sorsa, mint csepp a tenger, kiválóan szemlélteti a tizenöt éves háború időszakának teljesen összezavart birtokviszonyait. Alig egy év múlva ugyanis, a Kovacsóczy kivégzését követően, újra visszaszállt a kincstárra, majd 1597-ben a 19 egész (köztük Petele oppidum

²¹⁴ KirKv I/3. 943., 944. sz.

²¹⁵ KmProt XXXV. 9r.

²¹⁶ Km CistCom CttusThord 1. doboz.

²¹⁷ ErdKáptJkv 803., 808. sz.

²¹⁸ KirKv I/3. 1663.

²¹⁹ 1593: „Inscriptio domini Georgeny cum pertinentiis in 3600 aureis Wolffgango Kovacsóczy facta.” Km CistCom CttusThord 1. doboz; *Jakab E.*: Görgényvár i. m. 336.; ErdKáptJkv 961., 962. sz. Az 1593-as inscriptiónak Kovacsóczy már említett, 1592. nov. 1-én kelt instructiója mond ellent, amely szerint a vár és uradalma már ekkor birtokában volt. Egy XVI-ik századi tisztartói utasítás i. m. 8.

és a kisoroszfalui sóbánya és kamara) és 6 részbirtokból álló (ez kilenc településsel kevesebb, mint az 1570-es években) uradalmat Báthory Zsigmond nagybátyjának, Bocskai Istvánnak inscribálta 32 ezer arany forintban.²²⁰ Bocskai jószágainak elkobzása után a megye régi birtokosainak számító Bogáthyaknak, Miklósnak és Menyhártnak inscribálta a fejedelem a várat és uradalmat 1601. július 22-én, jócskán megcsappant (három teljes és hat részbirtokkal, valamint a kisoroszfalui sóbányával) birtokállomány-nyal.²²¹ Utóbbi feleségének, Bánffy Margitnak későbbi állítása alapján úgy tűnik, Bogáthy a viharok elől itt keresett menedéket: „közel esztendeigh oly rekesztve volt Georgényben az tyrannusok miatt, hogy ki nem mert jönni tőlők, hanem szolgálát kijártatván ott egész tartománt az Maros mellett úgy oltalmaztatta, evvel az nagy költségghel való szolgálattal.”²²² Bocskai fejedelemmé választása és Bogáthy halála után a visszaszerzett birtokot unokaöccsének, Miklósnak adta át és hagyta végrendeletében,²²³ amelyre viszont a jus ligatum feloldása után Kovacsóczy egyetlen életben maradt fia, István is fenntartotta igényét. 1608 szeptemberében azonban Kovacsóczy – lehetőségeivel reaálisan számot vetve – megegyezett Bocskai Miklóssal: két teljes falu, Telek és Nádas fejében jogairól lemondott,²²⁴ így Báthory Gábor Bocskai Miklósnak inscribálta 36 ezer forintban a 11 teljes és 11 részbirtok alkotta uradalmat, megerősítve liber baronatusi jogait is.²²⁵ 1609-ben azonban ezekre hivatkozva, a fejedelem állítása szerint, Bocskai tisztartója nem bocsátotta be a várba,²²⁶ ezért a jószágot elkobozta. Bocskai segítségért II. Mátyáshoz folyamodott, így azon túl, hogy a jogot formálók száma gyarapodott, az ügy a Királyság és a Fejedelemség közötti vitás ügyeket is szaporította. Az 1610. augusztusi kassai egyezmény az ügyet az erdélyi országgyűlés elé utalta, amely, mivel sem Bocskai, sem képviselője nem jelent meg, a fejedelem korábbi intézkedését szentesítette.²²⁷ Természetesen az ügy ezzel nem zárult le, 1615-ben Bethlen egyezett meg oly módon, hogy az uradalomért cserébe megkapja az akkor Kákoni István kezén lévő sárközi (Szatmár vm.) teljes birtokot 16 ezer forintban inscribálva, az Erdélyi Istvánhoz került görgényi birtokok ügyében pedig utóbbi-

²²⁰ ErdKáptJkv 960–962. sz.

²²¹ KirKv I/3. 1690. sz.

²²² TvmJkv I. 30.

²²³ Bocskai István Testámentomi rendelése. Előszó, jegyz. Szigethy Gábor. Bp. 2001. 22.

²²⁴ KmProt XVI. 115r.

²²⁵ KirKvDVD VIII. 70–72.

²²⁶ Az 1614. ápr. 20-án, Görgény várának Bocskai Miklóstól való elkobzása ügyében lefolytatott vallatást I. Levelek és államokmányok (1522–1623) a vörösvári levéltárból. Közl. Szilágyi Sándor. Magyar Történelmi Tár 4. (1874) 44–48.

²²⁷ EOE VI. 192–193.

val egyezzen meg.²²⁸ Az 1616-os októberi országgyűlés ugyan Kákoninak ezt a szolgálatát a többi között nem említi, tény viszont, hogy a fejedelem kérésére (aki ezzel a gesztussal az 1615-ös, a fiscalis birtokok inscriptióját a fejedelmi tanács beleegyezéséhez kötő²²⁹ cikkelynek kívánt eleget tenni) Görgényt ekkor neki, feleségének, Lónyai Ilonának és lányának, Erzsébetnek zálogosította 32 ezer forintban az ország.²³⁰ Ezzel a megye egyik legnagyobb domíniumának zöme került a birtokába, ezt az 1616-os regesztrum adatai is tanúsítják (részletesebben a nagybirtokok possessorainál kerül bemutatásra). Vele párhuzamosan ugyanakkor, a conscriptio bizonyossága szerint, az uradalom szokott tartozékai közül Alia Farkas, Bornemisza Zsigmond, Erdélyi István, brenhidai Huszár István és Kornis Ferenc kezén voltak, például olyanok is, mint az elvileg Kákoni adománylevelében integraként szereplő Petele, Hodák.²³¹ Kákoni halálát követően azonban, 1628 júniusában Kovacsóczy István feltehetően régi álma teljesült áltál, hogy 16 ezer forint inscriptióban megszerezte az apja által is birtokolt váruradalom felét.²³² A Jakab Elek által is említett 1630-as inscriptionalis levél az összeg 4000 forinttal való megemelésékor kelt.²³³ Ezt követően bonyolult tárgyalásokat folytatva Kákoni örököseivel, csere útján szerezte meg 1633 adventjében a másik felét is.²³⁴ A kancellár 1634-es halála után néhány

²²⁸ KmProt XX. 1r–v.

²²⁹ EOE VII. 282.

²³⁰ „(9) Nagyságod találtatott volt meg bennünket kegyelmes urunk cancellarius uram ő kegyelme és több böcsületes tanácsi által a Kákoni István uram állapotja felől is, hogy az ő kegyelme eleitől fogva való maga jó viselését megtekintvén Nagyságod, mióta ő kegyelmét mi közöttünk hozta isten, minémű tökéletesen viselte légyen magát mind a megholt fejedelemhez s mind Nagyságodhoz és ez országhoz is, teljes ereiből és tehetségéből az szegény hazánknak békességét keresvén, és priuata personáknak is minémű szeretettel szolgált légyen, ennek felette Bajon várát is idegen kéztől Nagyságodnak és minekünk országul az maga őstül maradt jószágán megszabadítván minden hozzá tartozó jószágival és munitióival egyetemben, a mely Bajom vára felette hasznos bástya kiváltképpen Váradnak, e mellett fogarasi házához is Nagyságodnak Kománát hat faluját megeresztette, Nagyságodnak és az országnak a portai szükségére kilencezer forintot adott in paratis. Mind ezekért és több méltó ratiókért is Nagyságod Görgény várát minden hozzá tartozó jószágival, hasznaival, jövedelmeivel egyetemben ő kegyelmének, házastársának Lónai Ilona asszonnak, és leányának Kákoni Ersébeth asszonynak, sőt legatariusoknak is cum libera dispositione inscribálta volna Nagyságod ad utrumque sexum harminczkét ezer magyar forintban.” EOE VII. 390–391.

²³¹ KirKvDVD XI. 74v–75v.

²³² Bálintitt It. 47. cs. Nr. 7.

²³³ Bálintitt It. 47. cs. Nr. 1. Jakab Elek forrásai szerint Kákoni Erzsébet ellentmondott a birtokba iktatáskor (*Jakab E.*: Görgényvár i. m. 339.), 1628-ban a relatoria tanúsága szerint a statutio és introductio ellentmondás nélkül történt meg. (Bálintitt It. 47. cs. Nr. 7.), mivel az 1630-as csak a zálogösszeg emeléséről rendelkezett, értelmetlennek tűnik.

²³⁴ A tárgyalások Lónyai Ilonával és Kákoni Erzsébettel előbbi második férje, Haller Péter révén folytak. (Bálintitt It. 22. cs. Nr. 15.) Kákoni Erzsébet két lánya, Druzsianna (osdolai Kun Gergelyné) és Éva (brenhidai Huszár Mátyásné) nevében apjuk, Barcsay Zsigmond az őket

évig özvegye, Telegdy Zsófia és lánya, Kovacsóczy Kata (derzsi Pettki Ferencné, Bálintitt Györgyné) kezén maradt, 1637-ben különleges fejedelmi kegyként 26 ezer forintban még inscribálta I. Rákóczi György az ekkor 8 teljes és 6 részbirtokból álló uradalmat az özvegynek és lányának.²³⁵ 1637. november 23-án, még anyja eltemetése előtt azonban Kovacsóczy Kata már arra kötelezte magát, hogy a temetés után azonnal remittálja az uradalmat.²³⁶ 1639-re már a fiscus/fejedelem kezén volt a másnak inscribált tartozékok közül Hodák, Kásva, Kisoroszfalu, Libánfalva, Oláhidecspataka, Oroszidecspataka, Orsova, Petele és Szentmárton szintén.²³⁷ Erdélyi István halála után annak birtokaiból 1642 májusában először az uradalom tartozékait (Alsóidecs, Oláhbölkény, Köhér) vette vissza I. Rákóczi György, 79 jobbággyal (ezeknek 117 fiával).²³⁸ A kiegészített uradalmat 1643-ban kisebbik fiának, Zsigmondnak zálogosította összesen 20 egész- és részbirtokkal 40 ezer forintban²³⁹ (amelyet 1649-ben II. Rákóczi György sietett megerősíteni²⁴⁰). Az 1646-ban Királyságba költöző Zsigmond helyett a fejedelem családi birtokként kezelte, a várbeli és alatti, görgényszentimrei építkezései,²⁴¹ gyakori tartózkodásai jelzik a kitüntetett figyelmet. A fiscalis birtokok revízióját követő 1650-es összeírásban mint „controversia nélkül való” kincstári jószág 17 faluval szerepel,²⁴² és így érte meg a „nagy romlás” kezdetét.

A *vécsei*, mintegy 20 falura kiterjedő uradalom (tartozékai: Vécs, Alsóidecs, Felsőidecs, Alsórépafalva, Felsőrépafalva, Felfalu, Levél/Lövér, Kövesd, Oláhidecspataka, Oroszidecspataka, Szakál, Magyarrégen, valamint a Kolozs vármegyei Batos, Péntek, Paszmos, Bányi, Lúdvég, Újlak, Viszolya, Köbölkút, Széplak) sorsa a századforduló környékén és a 17. század

illető részről, Náprád, Széplak teljes birtokokért és Monó feléért csak 1648-ban mondott le a fejedelem javára. KmProt XXXI. 123r–v.

²³⁵ KirKvDVD XXI. 193v–194r.

²³⁶ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 28.

²³⁷ Bornemisza lt. Nr. 72. (G. osztály VII. a.) Görgényi jószágot illető iratok 1639–1807, VII/1.

²³⁸ GazdIr 614–615.

²³⁹ KirKvDVD XXVII. 5v–7r. Egyelőre nem egészen világos Lorántffy Kata Alia Sámuelnének milyen úton és jogalapon volt Görgényben része, amelyről 1638/39-ben mondott le. *Jakab E.: Görgényvár i. m. 340.*; KirKvDVD XXII. 137v–138v.

²⁴⁰ KirKvDVD XXII. 176–178.

²⁴¹ B. Nagy Margit: Reneszánsz és barokk Erdélyben. Művészettörténeti tanulmányok. Buk. 1970.; Kovács András: Késő reneszánsz építészet Erdélyben (1541–1720). Bp.–Kolozsvár 2006. 57–58.; Kovács Zsolt: A két Rákóczi György fejedelem görgényi építkezései. In: Erdély és Patak fejedelemasszonya, Lorántffy Zsuzsanna. Tanulmányok születésének 400. évfordulójára. II. Szerk. Tamás Edit. Sárospatak 2000. 97–122.; Ud: A Bornemiszák görgényszentimrei kastélya. Korunk 2005. december (<http://korunk.org/?q=node/8045>, letöltés: 2016. szept. 15.)

²⁴² EOE XI. 106.

első évtizedében összekapcsolódott a görgényivel. Az uradalmat ugyanis szintén Bocskait megjutalmazandó szakította ki a fiscalis uradalmak sorából Zsigmond 1597-ben, néhány hónappal a görgényi előtt.²⁴³ 1601-ben ugyan Székely Mózesnek inskribálta,²⁴⁴ de ennek halála után visszakerült Bocskai fejedelemhez, aki aztán a görgényivel együtt szintén unokaöccsére hagyta.²⁴⁵ 1607-ben Rákóczi Zsigmond viszont előbb kápolnai Bornemisza Boldizsárnak inskribálta,²⁴⁶ majd 1608 februárja előtt helyette a kolozsmonostori uradalmat 4000 forintba, amelyet viszont visszafoglaltatott.²⁴⁷ Bocskai Miklós ebben az időben vehette ezt birtokba (bár a Bornemiszaék jogukat fenntartották, és a tartozékait képező falvak egy részét 1616-ban újra a birtokukban is találjuk), 1608 szeptemberében, amint fentebb említettük, a két birtokot 90 ezer forintban zálogosította neki Báthory Gábor.²⁴⁸ 1610-ben visszajutott ugyan a kincstár tulajdonába, 1611 márciusa előtt azonban Wesselényi István közép-szolnoki főispán, tanácsúr kezére került,²⁴⁹ aki 1614. szeptember 30-án – kárpótlásként az apai örökségből neki jutott nagyobb birtokrészért – a váradi káptalan előtt fivérére, Pálra ruházta át a várat és a hozzá tartozó hét Torda és két Kolozs vármegyei possessiót,²⁵⁰ amelyeknek birtoklását az 1616-os regesztrum, három évvel később pedig Istvánét a vármegyei jegyzőkönyv is rögzítette.²⁵¹ A bonyolult jogi helyzetben és birtokviszonyok közepett a Wesselényieknek, úgy tűnik, Bethlen alatt sikerült megtartaniuk itteni pozícióikat, majd 1629 decemberében, Bethlen végakarata értelmében adományozta Brandenburgi Katalin Bethlen Péternek örökjogon.²⁵² (1630-ban, amikor idősebb Bethlen István Péchi Simonnak ajánlotta fel Balászfalváért cserébe, egy Wesselényi Ferencsel folyó perről tett említést.²⁵³) Halála után özvegye, Illésházy Kata kezén maradt, ám ekkor már 3000 tallér inscriptióban.²⁵⁴ 1648-ban végül öreg Rákóczi György testamentumának megfelelően Kemény János sze-

²⁴³ Új adatok Bocskay István életéhez. Közli Jakab Elek. Sz. 28. (1894) 776.

²⁴⁴ Kemény lt. V. 306.

²⁴⁵ L. a 223. jegyzetet.

²⁴⁶ Kornis lt. 2. cs. 18. tétel Nr. 1.

²⁴⁷ Erdélyi testamentumok III. 56.

²⁴⁸ KirKv DVD VIII. 71–72.

²⁴⁹ KirKvDVD X. 123r.

²⁵⁰ Acta Transylvanica Fasc. 1. Nr. 10. Az ügyletet, a család levéltárában fennmaradt források alapján említi *Szász Anikó*: A hadadi Wesselényi család erdélyi birtokai a fejedelemség korában. In: A Szilágyság és a Wesselényi család (14–17. század). Szerk. Hegyi Géza – W. Kovács András. (Erdélyi Tudományos Füzetek 277.) Kolozsvár 2012. 289.

²⁵¹ TvmJkv I. 138.

²⁵² KirKv DVD XIX. 31v–32v; Kemény lt. IX. 612.

²⁵³ ErdKáptProt VI. 154v–155r.

²⁵⁴ 1647. máj. 31. KirKvDVD XXV. 46v–47v.

rezte meg örökjogon,²⁵⁵ valóban jócskán „megmellyesztve”, azaz a korábbiakhoz képest kevesebb (5 integra birtok és 2 portio) tartozékkal,²⁵⁶ amelyekben összesen mintegy 200 jobbágy élt 300 fiával.²⁵⁷ Kemény statutiója jogtörténeti szempontból is említésre méltó mozzanat, mivel a vár alatti possessióban, azaz Vécsen birtokos – és nyilvánvalóan megrettent – nemesek fellépésére értelmezni kellett a Keménynek a birtokban, birtokkal adományozott királyi jog fogalmát. Eszerint az említettek örökségében és successiójukban nem, „hanem statuáltak proprietásában azoknak és redemptiójuknak jussában, ha mellyek másoknál jure impignoraticio vel inscriptio sive usque ad beneplacitum possessorum arcis volnának, viszont az jus regiumban statuáltak nem az véghre, hogy mostan az donatariusok apprehendálnák, ha mit jure perennali bírna avagy legitima successiója lehetne, hanem successu temporis ha mellikben defectus lenne, paenes collationem juris regii statuáltakván az donatariusra és annak haeresire redeálna”.²⁵⁸ A gerendivel együtt, melyről a későbbiekben esik majd szó, tulajdonképpen a család, pontosabban Kemény János szinte uralja majd a vármegyét.

A 17. század első felére tehát Tordában a Belső-Szolnok vármegyével ellentétes folyamat játszódott le: míg ott kincstári uradalmakon élt a jobbágyság 33%-a,²⁵⁹ addig itt, állandó jelleggel, a korszak nagy részében csupán néhány falu és portio maradt a fiscus kezén.

II. 2. A nagybirtokok possessorai

A fiscalis uradalmakat egyedül birtokló, előbb említettek mellett (akik közül a következőkben az 1616-os összeírás alapján is ide tartozó Kákoni-ról szólunk majd, a többiek esetében előlépésükre, konkrét számok híján, csak utalunk) a „kiváltságosok” ezen szűk csoportját öten alkotják: a görényi uradalmat inscriptióban birtokló vitkai Kákoni István 21, marosvásárhelyi/lőrincrévei Koncz Pál 20,5, karatnai Alia Farkas 12, Thoroczky

²⁵⁵ KirKvDVD XXVII. 95v–96v; Kemény lt. XIV. 1127, 1138.

²⁵⁶ Ezen testamentumában legálta énnékem szegény fejedelem távolý létemben is Vécset, mely rendelését mindazáltal még éltében is tudták mind felesége, fiai, és nékem is aperiálták, de az testamentumban csak az caput bonorum, az vár említettvén, az fiai és felesége megmellyesztve, avagy felít, zsírját elvöve adák meg, az javát az faluknak magoknak reserválnván, úgymint Bátost, Bányit, Alsószászidécset, melyekben nem reménlém az ő részekről is azt az fősvénységet. – Kemény Önéletírása 304.

²⁵⁷ GazdÍr 637–641. A bizonytalanságot az okozza, hogy az összeírásban integraként szereplő Szakálnak csupán egy részét kapta meg végül Kemény.

²⁵⁸ Kemény lt. XV. 1207. (1649. márc. 3.)

²⁵⁹ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 88.

Ferenc özvegye 11 és Thoroczkay Mihály 10,5 portával. Származásukat tekintve Kákoni Sztátmárból a 17. század elején, Alia pedig a tizenöt éves háború időszakában költözött be Erdélybe.²⁶⁰ Koncz Pál erdélyi ugyan, de nem a vármegyéből, hanem, mint előneve is mutatja, Marosvásárhelyről, bizonyára polgári családból származott. Mindhárman a homo novusok megtestesítői tehát, míg múlt századi státusukat csupán a régi „arisztokráciát” egyedül képviselő Thoroczkayaknak sikerült átmenteniük, annak ellenére, hogy a család legbefolyásosabb tagja, Székely Mózes tanácsura, László és mellette Mátyás is a brassói csatában esett el.²⁶¹

Kákoni valószínűleg Báthory Gábor környezetével telepedett be, a fejedelem bizalmasa, tanácsura, Szilágyi Sándor szerint 1613-ban ő volt Szeben várnagya.²⁶² Megválasztását követően azonban behódolt Bethlennek, aki szolgálatai jutalmaként, ahogyan a görgényi váruradalom kapcsán már említettük, 1615 júliusában az ország egyik legnagyobb kincstári váruradalmát, a görgényit inskribálta neki, még pontosabban ennek 11 teljes birtokát (Petele, Magyarbólkény, Kincses, Orsova, Szentmihálytelke, Libánfalva, Hodák, Felsőköhér, Felsőoroszi, Kásva, Kisoroszfalu a sóbányával) és 5 portiót (Görgényszentimre, Radnótfája, Szentmárton, Kakucs, Hétfükk).²⁶³ A szeptemberi regesztrumban szereplő jószágai a megelőző században ehhez az uradalomhoz tartoztak. Többi birtokai emellett eltörpültek, az uradalom birtoklása Kákoni kincstartói (1610), majd tizedfő-árendátori (1622) és főudvarmesteri (1622) tisztségei,²⁶⁴ tanácsúri méltósága által is jelzett politikai súlyát hangsúlyozta, s egyszersmind gazdasági nyomatékot adott neki.

A Királyi Könyvekben általában nemzetesként (generosus), illetve egy alkalommal, végrendelkezésekor,²⁶⁵ valamint a vármegyei jegyzőkönyvekben több alkalommal nagyságosként (magnificus) említett Kákoni kapcsán is felmerül a nagyságos, nemzetes kategória kérdése, azaz hogy kik tartoztak ezekbe, mivel járt vagy mihez kapcsolódott ez a titulus. Legutóbb Sza-

²⁶⁰ Róluk legújabban: *Horn Ildikó*: Erdélyi méltóságviselők Bethlen Gábor korában. A fejedelmi tanácsosok adattára. (<https://sites.google.com/site/transylvaniaete/home/dokumentumtar>) (Letöltés: 2012. aug. 25.)

²⁶¹ Magyar nyelvű kortársi feljegyzések Erdély múltjából. Szamosközy István történetíró kézírata XVII. század eleje. Közzéteszi E. Abaffy Erzsébet, Kozocsa Sándor. (Magyar Nyelvtörténet Forrásai 2.) Bp. 1991. (a továbbiakban: Szamosközy Magyar nyelvű) 145.

²⁶² EOE VI. 310.

²⁶³ KirKvDVD XI. 74v–75v.

²⁶⁴ *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 29.

²⁶⁵ KirKvDVD XIII. 62v. A fejedelmi consensus nem, csak a végrendelkezés tanúi nevezik „nemzetes és nagyságos”-nak.

bó András Péter és Horn Ildikó foglalkozott a problémával.²⁶⁶ Előbbi szerint a generosus cím „az arisztokrácia „tartalékát” illetve [...], akik alkalomadtán előléphettek”, illetve, hogy a nagyságos családok ifjaira, kevésbé jelentős tagjaira vonatkozott.²⁶⁷ Horn Ildikó ezt a nézetet nem fogadta el. A magunk rendjén úgy véljük, lehetett ugyan egy ilyen csoport, van példa ilyen esetekre is, ebben a formában viszont leegyszerűsítő megállapításnak tartjuk, a réteg (ahogyan a fölötte és alatta elhelyezkedő is) ennél sokkalta összetettebb. Számos olyan régi, nemzeti család van, amelynek tagjai országos főtisztviselés birtokában sem léptek előre, végig generosus a címük, például a Bethlenek, Wassok. Barcsay Zsigmondot viszont, akinek egyelőre semmilyen főtisztviseléséről nem tudunk (kétségtávol nagyon előnyös két házasságáról igen), a források magnificuscént említik.²⁶⁸ Kovács István vagy Kemény János generosus-ból indulva valóban eléri a nagyságos címet, utóbbi az egyik nagyon ritka magnificatiók egyike,²⁶⁹ a másik viszont a Bethlen által nagyságossá emelt Kapy Andrásé.²⁷⁰ Alia Farkast már 1597-ben a mánások közé emelte Báthory Zsigmond,²⁷¹ 1607 októberében például a Királyi Könyvekben magnificus is, míg 1608-ig a Torda vármegyei jegyzőkönyvben következetesen generosus-ként említik.²⁷² Másrészt meglehetősen jelentős azok csoportja is, akik egészen alulról indulva szereztek meg ezt a címet (amelyre normális körülmények között aligha lett volna esélyük), ebben pedig véleményünk szerint az időpontnak, a történelmi helyzetnek volt nagyon hangsúlyosan szerepe, az alábbiakban erre még visszatérünk. Ami a nagyságos családok nőtagjait és ifjait illeti, hosszasan lehetne sorolni a példákat a magnifica asszonyokra, ami különösen akkor egyértelműen saját jogukon illeti meg őket, amikor férjük „csak” nemzeti, így Bánffy Margit esetében,²⁷³ aki általában magnifica, néha a generosa-val együtt. Hasonlóképpen általában nagyságosok a Kendy lányok, Gyulaffy Borbála, Wesselényi Anna. Ami az ifjakat illeti, szintén hosszasan lehetne sorolni a példákat a „magnificus puer” „magnificus

²⁶⁶ Horn Ildikó: A politikai elit Bethlen Gábor korában. In: *Uő: Erdélyi méltóságviselők i. m.* 19.

²⁶⁷ Szabó András Péter: A magyar Hallerek nemzetségek könyve: Egy különleges forrás keletkezésének társadalomtörténeti háttere. Sz 142. (2008) 931.

²⁶⁸ Bornemisza lt. VII. 1. (1639); KmProt XXXI. 97r-v.

²⁶⁹ Serédy Istvánnal egyszerre, 1648-ban. KirKvDVD XXVII. 92r-93r, 93r-v.

²⁷⁰ 1624, KirKvDVD XV. 5r-v.

²⁷¹ Jacobinus János erdélyi kancellár formuláskönyve (1602). Bev., jegyz. Bónis György – Valentiny Antal. (Jogtörténeti és népi jogi tanulmányok 2.) Kolozsvár 1947. 31–32.

²⁷² TvmJkv I. 34., 43.

²⁷³ TvmJkv I. 197. Negyedik férje, Kékedy Zsigmond ekkor generosus.

adolescens” (és természetesen a *generosus puer/adolescens*²⁷⁴) megnevezésre, a Hallerek esetében ez a 17. században nagyrészt általánosnak tekinthető,²⁷⁵ de Kapy Györgyöt is így említik,²⁷⁶ lánytestvéreit, Katát és Évát pedig „*magnificae virgines*”-ként.²⁷⁷ A kissé hosszúra nyúlt, de talán nem fölösleges kitérőt lezárandó, úgy véljük, mindaddig, míg a kérdés lehető legszélesebb körű forrásfeldolgozásra épülő kutatása nem történik meg (azaz minél több egyes eset vizsgálata), várnunk kell a messzemenő megállapítások megfogalmazásával. Ami a fentebb már említett időpontot és körülményeket illeti, úgy hisszük, attól is tartózkodnunk kell, hogy a teljes fejedelemségkorra vonatkozó következtetéseket vonjunk le, hiszen az erdélyi társadalom a katasztrófákat követően átstrukturálódik, a sokszor következtetlenül használt címek devalválódnak,²⁷⁸ azaz a cím ugyanaz ugyan, ám más a társadalmi tartalma. (Csupán szemléltetésül: míg a második uralmi válságot megelőzően Torda és Kolozs vármegyében például a főszolgabírák közül kevesen nemzetesek, a romlás után már szinte kivétel nélkül mindenik,²⁷⁹ de semmiképpen sem tennénk egyenlőségjelet közéjük és az említett időszakot megelőzően szintén *generosus* Bethlen, Tholdy, stb. famíliák közé. Ahogyan a „*generosus agilis*” hídvégi Nemes György²⁸⁰ esetén is érdemes elgondolkodni.) A birtokos társadalomra vonatkozó kutatásaink rendjén a kérdéssel természetesen folyamatosan szembesülnünk kellett, és az eddigi adatok alapján nem vagyunk bizonyosak afelől, hogy néhány nagyon általános jellemzőn túlmenően sikerül egyetemesen érvényes szabályokat kimutatni, kategóriákat felállítani.²⁸¹

²⁷⁴ 1607: „*generosa domina Judith Kendeffi, generosi quondam Georgii Vas de Czege relicta vidua, tutrix videlicet naturalis et legitima generosorum puerorum Ladislai et Joannis filiorum suorum ex praefato domino et marito suo susceptorum.*” TvmJkv I. 383.; 1642: „*generosus puer Gabriel, generosi Georgii Vitéz de Magyarbikal filius.*” KmProt XXXI. 21v. Ekkor 12 éves.; „*generosus puer Stephanus generosi quondam Georgii Tholdi de Szalontha filius.*” KmProt XXXI. 89r; 1656: „*Revisio aetatis generosi adolescentis Joannis Vas de Czege.*” Életkorát 20–21 esztendőre becsülték. KmProt XXXVII. 6v–7r.

²⁷⁵ 1636: „*Stephanus Haller, naturalis tutor magnificorum Pauli et Joannis filiorum suorum ex magnifica quondam domina Juditha Kendi.*” TvmJkv I. 383.; 1657: „*magnificus adolescens Georgius Haller.*” KmProt XXXVII. 32v.

²⁷⁶ 1647 „*magnificum puerum Georgium magnifici quondam Andreae Kapi de eadem ex magnifica domina Barbara Gyulaffi*” procreatum. Kapy György ekkor 14 éves a korlátó levél szerint. KmProt XXXI. 97r–v.

²⁷⁷ KmProt XXXI. 113v.

²⁷⁸ A jelenséget Szabó András Péter is említette, l. Szabó A. P.: A magyar Hallerek i. m. 930.

²⁷⁹ Vö. Dáné V.: „Az Őnagysága széki” i. m. 186.

²⁸⁰ ErdKáptProt XII. 147r.

²⁸¹ Mivel a kérdés ilyennyire tisztázatlan, évek óta egy adatbázist építünk, komplex szempontok alapján, egyénenként vizsgálva a két réteg tagjait, ami reményeik szerint közelebb visz majd a kérdés feltárásához.

A Kákonival körülbelül egykorú Alia Farkas szintén a fejedelmi szolgáltnak (is) köszönhetette felemelkedését. Korábban érkezett ugyan a Fejedelemségbe, 1597-ben, amint említettük, már nagyságos címet szerzett,²⁸² a hosszú háború azonban, úgy tűnik, az ő pályafutását is megakasztotta. 1603-ban még elsőként szerepel Küküllő vármegye homagiumot letevő nemeseinek névsorában,²⁸³ a Székely Mózeshez való csatlakozása és a brassói csatában való részvétele azonban bizonyára nem számított jó ajánlólevélnek a Habsburg-uralom alatti Erdélyben, így a fogságból való szabadulása után Bogáthy Menyhárt mellett, az akkor annak birtokában lévő görgényi várban húzta meg magát.²⁸⁴ A helyzet pikantériáját és egyben Alia meglehetősen gyors emelkedésének (részbeni) magyarázatát is az adja, hogy Bogáthy 1606 márciusa után bekövetkezett halálát követően, de még 1607 márciusa előtt²⁸⁵ feleségül vette özvegyét, Bánffy Margitot, Boldizsár és Patóchi Erzsébet lányát.²⁸⁶ (A família azonban a felfutáshoz hasonló gyorsasággal, csupán három nemzedéknyi – Farkas, fia, Sámuel és unokája, Mária – idő alatt tűnt is el a Fejedelemség történetéből, nagyon könnyűvé téve a leszármazás nyomon követését.) 1616-ban Alsórépa, Beresztelke, Déda, Disznajó, Erdőszakál, Hodák, Holtmaros, Magyarrégen, Mezőbodon, Magyaró, Molnosfalva, Nagyoroszfalu, Oláhidecspataka, Péterlaka, Szászrégen, Vajdaszentivány falvakban írták össze javait. Amennyiben összevetjük a Bogáthy végrendeletében feleségére hagyott szerzett birtokokat, illetve a neki kötött ősieket²⁸⁷ az Alia-birtokként regisztrumba

²⁸² Jacobinus János formuláskönyve i. m. 31.

²⁸³ EOE XVII. 397.

²⁸⁴ Szamosközy Magyar nyelvű 88.

²⁸⁵ Az 1607. márc. 12-én tartott Torda vármegyei törvényszéken már mint Alia felesége szerepel. TvmJkv I. 33.

²⁸⁶ Megjegyzendő, hogy a Bánffy–Bogáthy összeházasodásnak hagyományai voltak: a 16. század első felében például Bogáthy János Bánffy Magdolnával kötött házasságot. *Kis Bálint*: Erdély régi családairól. A Bogáthy család. Turul 9. (1891) 197. (A Kis által összeállított családfában tévedések fordulnak elő.)

²⁸⁷ Bogáthy Menyhárt korábbi, Kendy Zsófiával – Ferenc és Bebek Judit lányával (utóbbi anyja, akárcsak Bánffy Margité, szintén Patóchi lány, Zsófia volt) – kötött házasságából (KmProt XV. 38v) született ugyan egy fia, akit 1602-ben említ Kendy Zsuzsanna a végrendeletében (KmProt XV. 109r), ám bizonyára rövid életű volt. (Kendy Zsófia sírjáról, a koporsóban talált ékszerekről: *Bunta Magdolna*: A küküllővári lelet. *Ars Hungarica* 5. (1977) 225–226.) Bogáthy András az aviticumokért folytatott hosszú pert a megyei sedrián 1607-től kezdődően, a fennmaradt protokollum az ő perükkel indul. TvmJkv I. 27. skl. Végül a már Bogáthy András özvegyével, Szilvász Erzsébettel kötött 1615-ös megállapodás értelmében az Alia–Bánffy házaspár kezére került a Bogáthyak ősjószágának számító bogáti portio és vele az udvarház, valamint a ludasi, keménytelki, bodoni (ill. a Fehér vármegyei Acintos, Oroszi, Péterlaka és Szentjakab.) KirKvDVD XI. 170r–171v.

vettekkel,²⁸⁸ illetve azokkal, amelyekbeli birtoklását a Patóchi leszármazottnak Bornemisza Boldizsár kérésére Rákóczi Zsigmond 1607. szeptember 27-én megerősítette,²⁸⁹ vagy akár azokkal, amelyekre 1607 októberében szerzett Alia birtokjogot,²⁹⁰ kiderül, azok teljes egészében megegyeznek. Ugyanakkor az is világossá vált, hogy Bogáthy természetesen olyan településeken szerzett birtokokat, ahol a feleségének²⁹¹ már korábban voltak „érdekeltségei”: Vajdaszentiványon az első férj, Bodoni István kincstartó atyafiságától valamint a Simonoktól szerzett birtokokat. A jószágok másik része viszont a Bánffyok ősi birtokaiként Magyaró központú uradalmuk tartozékai voltak, ezeket a portiokat (a magyarói udvarházzal) részben Bánffy Istvántól vásárolta, cserélte Bogáthy.²⁹² Amennyiben az Alia-jószágokat korábbi conscriptiókban keressük vissza, kiviláglik, hogy ezek zömmel az 1575-ben Patóchi Ferenc és Bánffy Pál kezén összeírt falvakban feküdtek; utóbbi ága deficiált, és a jószágok Boldizsár öt lánya – az említett Margit, Judit, Borbála, Anna, Zsuzsa²⁹³ – révén az Alia és Kékedy, Szikszay, brenhidai Huszár, Wesselényi famíliák vagyonát gyarapították, amint a későbbiekben erre még többször utalunk. (A Bánffyok férfiágának egy portát sikerült megőrizni 1616-ra, a szászrégenieket Bánffy Farkas fiai, Ferenc, Mihály és Péter kényszerültek éppen Aliának zálogba vetni 100 forintért,²⁹⁴ miközben például a Bánffy Anna örökösei, Mindszenthai Erzsébet és Wesselényi Kata mintegy 11 portán osztottak meg 1654-ben.²⁹⁵) A jelentős birtoktest tehát Bánffy Margitnak köszönhetően állt össze – nem véletlen, hogy a Torda megyei törvényszék leggyakoribb szereplője volt –, megtartásához viszont, az erdélyi viszonyok között kétségkívül szükség volt a jól pozicionált férjekre. Szintén az Aliák és kisebb mértékben Kékedy kezére került a Bodoniak birtokainak egy része, így ezekért a Bodoniakkal, Simonokkal, a Bánffy-birtokokért pedig a férfiággal kellett majd pereskednie Margit asszony örököseinek: fiának, Alia Sámuelnek és negyedik férjé-

²⁸⁸ Disznajó, Erdőszakál, Alsórépa, Hodák, Magyaró, Nagyoroszfalu, Molnosfalva, Magyarrégen, Holtmaros, Beresztelke, Szászrégen, Déda, Péterlaka, Oláhhidecspataka, Szentivány, Mezőbodon. A végrendelet újabb, teljes kiadása, meglehetősen sok hibával: Erdélyi testamentumok III. 49–52. Részben: TvmJkv I. 28.

²⁸⁹ KirKvDVD VII. 172v.

²⁹⁰ KirKvDVD VII. 187r–v.

²⁹¹ 1603-ban már bizonyosan az. KmProt XV. 231v.

²⁹² Uo. 50.

²⁹³ KmProt XVII. 80.

²⁹⁴ KmProt XVI. 4v–5r. A portiók közül csupán a Ferencé volt népes, ezt 66 forintban számolták, a többi pedig pusztá volt.

²⁹⁵ Hatfaludy lt. 29. cs. (Összeírások), 2. tétel Nr. 41.

nek, Kékedy Zsigmondnak.²⁹⁶ Közismert, hogy a korán elhunyt Sámuel²⁹⁷ javait felesége, Lorántffy Kata és lányuk, Mária örökölte. Rákóczi 1639-ben a Bánffy Margit által Kékedynek hagyott birtokrészeket is meg akarta szerezni az Alia örökösöknek, az ügy egyelőre csak töredékesen ismert.²⁹⁸ Az özvegy azonban az Apaffi Istvánnal kötött második házasságával kiváltotta a Rákócziak neheztelését, lányát és az ingatlan vagyont át kellett adnia.²⁹⁹ A birtokok egy részét majd Mária vitte magával Zólyomi Miklóssal, illetve válása után a Kemény Simonnal kötött újabb házasságába. (Nagy valószínűséggel ezek egy része volt az a vajdaszentiványi Zólyomi-portio is, amely 1649-ben 243,95, 1650-ben pedig 287,56 forintot jövedelmezett.³⁰⁰) Aliának a karatnai mellett használt előneve, a bonyhai is jelzi azonban,

²⁹⁶ TvmJkv 60., 222., 236., 318. A per 1629-ben is, majd Bánffy Margit halálát követően is folyt. Kékedy és Alia Sámuel 1631-ben egyeztek meg a Bánffyakkal. Utóbbiak a vitatott magyarói birtokot, udvarházat és tartozékait Kékedynek, illetve Alia Sámuelnek a már kezében lévő jószágokat átengedték, azzal a feltétellel, hogy Kékedy a Bánffy leányát a továbbiakban a perben sem tanáccsal, sem a fejedelemtől közbenjárással nem segíti. KmProt XXV. 24r–v. A Simonokkal 1636-ban egyezett ki Kékedy úgy, hogy Simon Jánosnak és Gondos Miklósnak egy-egy házhelyet adott át, illetve Simon Györgynek, aki a Jenő melletti táborból hazaszökött, kötelezte magát, hogy az ellene induló eljárásban megoltalmazza. Alsó lt. 3. cs. 5. tétel. Vajdaszentiványi birtok (1613–1826).

²⁹⁷ Rendkívül figyelemreméltó a nagyságos mivoltának a végrendeletbeli meghatározása: „úri nemzet voltam, zászlós úr voltam”. Erdélyi testamentumok III. 123.

²⁹⁸ Kassai István ítélmester 1639. aug. 11-én a következőket írta a fejedelemnek: „Szegény Bánffy Margit testamentumát megolvastam kegyelmes uram; úgy disponált mint proprium acquisitumából fia szegény Ália Sámuel uram igazságát neki megtartotta, a miben aviticuma lehetett. Az aviticumhoz hozzá nyúlhatni, mert azt nem hagyta szegény Kékedi uramnak, de az aviticumon kívül maga saját keresményéből a szegény asszony Kékedi uramnak és még maradékinak is jure perpetuo annyit legalt; arról én mostan is, egyebet nem irhatok, a mit írtam Nagyságodnak. Az ország törvénye is azt dictálja, Nagyságod fejedelmi méltósága is forog benne, az árvának is jobb. Ha Kékediné asszonyomat megkínálják dotatiumával, procuratori consulálván, hogy nem lehet több igazsága és az is igen kevés, talám compositiora megyen az árva tutrixával; ha pedig arra nem menne is, az Nagyságod parancsolatjából ante alias causas decidáltatnék és egy gyűlés vagy terminus alatt vége szakadna. Nagyságod bölcs ítélete felőle, ezeket én igv értem és irom, salvo tamen aliorum saniori judicio. Mostan, kegyelmes uram törvények nem folynak, azt sem tanácsolhatom, hogy simpliciter az árvák nevével az 2-ik articulusban az testamentumnak specificalt jószágokhoz hozzá nyúlhassanak; míg az törvények megindulnak, adatik alkalmatosság, hogy az tanács urakban jönnék az udvarhoz, akkor többen jelen lévén, finaliter cuncludálhat Nagyságod, micsoda utat kövessen az szent-iváni és avval együtt specificalt portióknak apprehendálásában.” – I. Rákóczi György fejedelem levelezése Kassai Istvánnal (1634–1639). Közl. Szilágyi Sándor. Történeti Lapok 3. (1876: 2. sz.) 32.

²⁹⁹ Az ügy jól követhető a Rákócziak levelezésében is: A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése. Szerk. Szilágyi Sándor. (Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria XXIV.) Bp. 1875. 310., 318., 341., 345., 352. L. még Horn Ildikó: *Lorántffy Kata*. In: *Uő: Tündérszország útvesztői. Tanulmányok Erdély történetéhez*. Bp. 2005. 257–268.

³⁰⁰ Kemény lt. XVI. 1320.

hogy rezidenciájának Küküllő vármegyét tartotta, ennek volt főispánja is háromszéki főkapitánysága, főpohárnoksága,³⁰¹ főudvarmestersége (1615), tanácsurasa mellett.³⁰²

A harmadik nagybirtokot Koncz Pál kezén írták össze. Ő messze alacsonyabbról indult, és sajátos eset is. Legkorábbi előneve marosvásárhelyi származásra utal, ezt követően szerezhette Lőrincréven birtokot, amelyről később nevezte magát a familia. Az 1590-es években a nagyobb kancellária deákja volt, 1602-ben Csáky István servitoraként bukkant fel a forrásokban, ekkor kapta adományul, Bodoni István magvaszakadtával, Unoka birtokát.³⁰³ Pályájának állomásait egyelőre nem sikerült felderíteni, az bizonyos, hogy 1603-ban a megyében homagiumot letevők között nem szerepel, 1607-ben viszont a többi katolikus úr mellett tiltakozott a jezsuiták proskribálása ellen,³⁰⁴ és ekkor már podságai birtoklásáról is tudunk.³⁰⁵ 1608-ban egerbegyi birtokos, feltehető, hogy az 1605 előtt³⁰⁶ Thoroczkay István özvegyével, Kálnay Borbálával³⁰⁷ kötött házassága eredményeként, akinek a családja 1580-ban biztosan rendelkezett itt jószággal.³⁰⁸ A házassággal a kiskorú Thoroczkay Zsigmond mostohaapjává vált, s nem tudjuk, a gyámságot is megszerezte-e, mindenesetre többször a Zsigmond képviseltében járt el,³⁰⁹ az 1616-ban összeírt porták (Alsószolcsva, Bedelő, Borrév, Felsőszolcsva, Gyertyános, Lóna, Podsága, Torockó, Torockószentgyörgy, Újfalú, Vidaly) pedig kivétel nélkül a Thoroczkayak „felségterületén” helyezkedtek el, később pedig Thoroczkay Zsigmond birtokában

³⁰¹ TvmJkv I. 118.

³⁰² *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 22.

³⁰³ KirKv I/3. 1836. sz.

³⁰⁴ EOE V. 516. Érdekes viszont, hogy a jezsuita források nem említik. Vö. Jezsuita okmánytár I/1–2. Erdélyt és Magyarországot érintő iratok 1601–1616. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 34.) S. a. r. Balázs Mihály et alii. Szeged 1995. (a továbbiakban: JezsOkt); Erdély és a Szentszék a Báthoryak korában. Okmánytár II. (1595–1613) (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 38./ Collectanea Vaticana Hungariae, Classis I, vol. 5.) Budapest–Róma–Szeged 2009.

³⁰⁵ Az 1607. márc. 12. előtti sedrián egy podságai jobbágya kegyelemlevelét mutatta be. TvmJkv I. 32.

³⁰⁶ Gyulaffy Lestár a torockószentgyörgyi udvarház 1605-ös megtámadása kapcsán jegyezte fel: „Mikor eképpen Koncz Pál házára, ki Toroczka Istvánnét vette” [feleségül]. Gyulaffy i. m. 40.

³⁰⁷ Feltételezhetően a dézsmárenda-jegyzékben szereplő Péter atyafisága, és azonos azzal az 1583-ban néhai Kálnay Pál kiskorú lányaként említettel, aki háportoni Forró János Fehér vármegye főispánjának unokahúga. KirKv I/3. 247. Egyelőre bizonytalan, hogy a kolozsmónostori konvent jószágigazgatójának, a Tomori-familiáris Kálnay András és a gyalui várnagy Mátyás leszármazottai lennének-e. Rájuk vonatkozóan l. KmJkv I. 76–77. Borbálát az 1620-as években giroltszentkirályi előnévvel említik. GyfvProt XVII. 51r.

³⁰⁸ KmProt VIII. 13v–15r.

³⁰⁹ KmProt XVIII. 99v; TvmJkv I. 116.

találjuk őket. Tehát csupán gondviselője, kezelője volt a birtokoknak.³¹⁰ (A későbbiekben fiai is csak egerbegyi ügyekben bukkantak fel; nyilván ezt a helyzetet némiképp kiegyensúlyozandó rendelkezett úgy 1640-ben Kálnay Borbála, hogy a házasságba vitt és Thoroczky István által elköltött 6000 forintnyi arany- és ezüstmarhát, valamint készpénzt Zsigmond a két Koncz fiúnak fizesse meg, majd ezt követően kerülhet sor az ő hagyatékának felosztására.³¹¹) A kezén lévő vagyon azonban nem járt együtt semmiféle vármegyei vagy – eddigi ismereteink szerint – más tisztséggel sem. Gyulafehérvári házvásárlása³¹² viszont valamiféle udvari szolgálatot sugall, és az, hogy később mindkét fiát itt találjuk – Pált 1635-ben a fejedelem asztalnokaként,³¹³ 1642-ben udvari familiárisként,³¹⁴ Andrást 1644-ben komornikként³¹⁵ – szintén. Közismert, hogy a megye universitasa nagyon nehezen fogadta be, fogadta el a „kívülről” jötteket, és általában csak a második generációt „kebelezte be”. A legtöbb, amit elért a megyében, az a háromszori országgyűlési küldöttsége, fiai pedig még ennyit sem, ami az udvari szolgálat ismeretében nem meglepő. (A két família közti különbséget egyértelműen le lehet mérni a Kálnay Borbála lányainak házasságkötésein:³¹⁶ Thoroczky Druzsiannát galgói Rácz Ádám, Ilonát Novák Farkas, Aranyosszék főkapitánya, majd Bojthi István, a mezei hadak főkapitánya vette feleségül.³¹⁷ Koncz Margitot a Kolozs vármegyei, román származású, a vajdai tisztségnek köszönhetően felemelkedett várzaí Vajda familiából István.³¹⁸) Koncz a tehetséges, értelmiségi pályáról induló és az adott konjunktúrális helyzetet kiválóan kihasználó réteg képviselője. Kétségtelen, hogy nem rendelkezett olyan kiemelkedő kapacitással, mint a szintén értelmiségi pályáról induló és nagy karriert befutó Kolozsvári János deák vagy Trauzner Lukács, akikről a későbbiek folyamán ejtünk majd

³¹⁰ A tényleges helyzetre Gyulaffy Lestárnak a torockószentgyörgyi udvarház 1605-ös megtámadását megőrzítő feljegyzése is utal, ő a „jó módjával csinált, kő udvarház és alkalmas erősségecskéje” birtokosaként Thoroczky Istvánt nevezte meg, majd ugyanezt az udvarházat a Thoroczky özvegyét feleségül vevő Koncz Pálénak mondja. Gyulafy i. m. 40.

³¹¹ KmProt XXVII. 71r–v.

³¹² ErdKáptProt VI. 39v–40v.

³¹³ KmProt XXX. 72r.

³¹⁴ ErdKáptProt IX. 29r.

³¹⁵ Beszterce v. lt., Missiles, 31/1644. András novaji Szentpáli András Borbála lányát vette feleségül. KmProt XXXI. 101r.

³¹⁶ Zámbo Ferenc 1770-ben készített feljegyzése Kálnay Borbála utódairól több tévedést tartalmaz. L. Kalotaszentkirályi id. Zámbo Ferencz feljegyzése Kálnai Borbára két férjének le származottjairól. Közli ifj. Biás István. Genealogiai Füzetek 8. (1910) 24.

³¹⁷ Rá vonatkozóan l. *Jeney-Tóth Annamária*: „... Urunk udvarnépe ...” Udvar és társadalma Báthory Gábor és Bethlen Gábor fejedelemsége idején a kolozsvári számadáskönyvek tükrében. (Speculum Historiae Debreceniense 11.) Debrecen 2012. 167–168.

³¹⁸ KmProt XXVII. 71r–v.

szót. Ahogyan az is, hogy ezt a helyet is csak ebben az időszakban, a rendkívüli körülményeknek köszönhetően szerezhette meg. A jó házassággal, a „generosus” címmel elérte a számára elérhető maximumot. A birtokot aztán nagykorúvá válva Thoroczkay Zsigmond vette át, és a megyei jegyzőkönyvek tanúsága szerint kemény kézzel fogta össze, illetve 1637-re a gyéresi, tóháti, kóki, bói, berkesi portiókkal gyarapította,³¹⁹ nagyon gyakran ellentétbe kerülve az atyafisággal, különösen Thoroczkay Lászlóval, szinte folyamatosan foglalkoztatta a vármegye sedriáját.³²⁰ Tekintve, hogy általában többen osztottak egy-egy falu birtoka fölött, erre számos ok és természetesen ürügy adódott, a jobbágyság összeverekedésétől egymás tilalmas birtokrészének használatáig. (Az egyik, nem pontosított per eredményeként, Zsigmond egy hatalmas summa nem exequálásáért cserébe elérte, hogy az atyafiság, László és István, lányának az ősjóságokban való öröklési jogát elismerjék,³²¹ László azonban a bevallás megtétele előtt 1646/47-ben pestisben elhunyt.³²²) A Bánffy Katával 1634 előtt³²³ kötött házasságából, végrendeletének tanúsága szerint, 1647-ben két „neveletlen” gyermek élt, Erzsébet és Péter. Kapcsolatrendszerét is ez alapján lehet felmérni: jóakaró uraiként Kemény Jánost és keresdi Bethlen Ferencet, kedves atyjafiaiként pedig Bethlen Jánost és Mihályt említi.³²⁴ Zsigmondról a családfa 20. század eleji készítője feljegyezte, hogy tanácsúr lett volna,³²⁵ erről azonban más forrásból nem tudunk.

A másik két Thoroczkayra, Ferenc özvegyére és Mihályra, leszármazottaikra (birtokaikat a következő, azonos településeken írták össze: Alsószolcsva, Bedelő, Bikalat, Borrév, Felsőszolcsva, Gyertyános, Magura, Pod-sága, Torockó, Torockószentgyörgy, Újfalu, Vidaly). Mihály fia, István fiú utódok nélkül hunyt el, ezért özvegye, Pekry Borbála (aki ekkor már távol lakott és különösen a háborús idők miatt a birtokból semmi haszna sem származott) 1659 márciusában felajánlotta, hogy dossának (66 forint) és az őt illető bor árának kifizetése fejében, minden más tartozást elengedve, a torockószentgyörgyi udvarházbeli részét annak tartozékait átengedi Thoroczkay László özvegyének, iklódi Toldalagi Zsuzsannának (a fiscalis director János lánya), mint kiskorú fiai gyámjának.³²⁶ Ahogyan alapvetően Zsigmondra, úgy Ferencre és Mihályra, valamint utódaikra is a 16. század

³¹⁹ TvmJkv I. 367., 481.

³²⁰ TvmJkv I. 246, 285., 448., 456.

³²¹ KmProt XXXIII. 123r előtt, számozatlan.

³²² KmProt XXXIII. 129r.

³²³ KmProt XXIX. 25r.

³²⁴ KmProt XXXIII. 123r előtt, számozatlan.

³²⁵ Thoroczkay lt. Nr. 1. f. 20. (Fasc. I. Nr. 36.)

³²⁶ Thoroczkay lt. Nr. 2. f. 18. (Fasc. II. Nr. 13.)

vonatkozásában elmondottak nagyrészt érvényesek ebben a korszakban is. Nem tudjuk, ismerték-e a „Qui bene latuit, bene vixit” ovidiusi mondást, de mintha ennek szellemében cselekedtek volna. Feltételezhetően éppen a közeleti „passzivitásuk” is hozzájárult korábbi státusuk, kompakt birtokállományuk megőrzéséhez, amelyek némiképp védettebb vidéken feküdtek (bár torockószentgyörgyi várukat 1604-ben feldúlták a Habsburg zsoldos csapatok,³²⁷ 1605-ben pedig a „gyülevész földnépe” támadt rá a Thoroczkay István udvarházában megszálló Hoffkircherre és kíséretére³²⁸). Országos tisztségig ebben a fél évszázadban sem jutottak el.³²⁹ Tény, hogy ebben a házasságkötések sem voltak nagy segítségükre, a korszakban, ritka kivétellel (a század legelején Thoroczkay Mihály és Bánffy Borbála,³³⁰ később az említett Zsigmond, valamint Thoroczkay Judit és Huszár Péter frigye) tekintélyes megyei vagy aranyosszéki, ám országos szinten másodvonalbeli familiák tagjai közül kerültek ki a házastársak. Az viszont szembetűnő, hogy többször a Szalánczyak és a Portával való kapcsolatokban szintén szerepet játszó galgói Rácz Ádám is a házastársak között szerepel.³³¹ Bizonyos, hogy a család a regalisták közé számított, Lászlónak két országgyűlési meghívója is fennmaradt 1635-ből, illetve 1643-ból,³³² és a familia szükség esetén hatékonyan tudta érdekeit képviselni, megvédeni az udvarban is, amint azt a torockóiakkal a frissen felfedezett ezüst és ón kitermelése miatti 1637-es ellentétük is jelzi.³³³ Státusukat az is igen jól illusztrálja, hogy azon meglehetősen kevés erdélyi család közé tartoztak, akik folyamatosan működtettek úriszéket (ezt elősegítette az összefüggő uradalom³³⁴), és a jobbágyaik fölötti bíraskodási jogukat féltékenyen őrizték is.

³²⁷ TvmJkv I. 37.

³²⁸ Gyulafy i. m. 40.

³²⁹ Az 1632-ben ítélőmesterként tevékenykedő Mihály (*Trócsányi* Zs.: Központi kormányzat i. m. 357.) előneve váradi volt (KmProt XXX. 72r), így tehát őt nem számíthatjuk a családtagok közé.

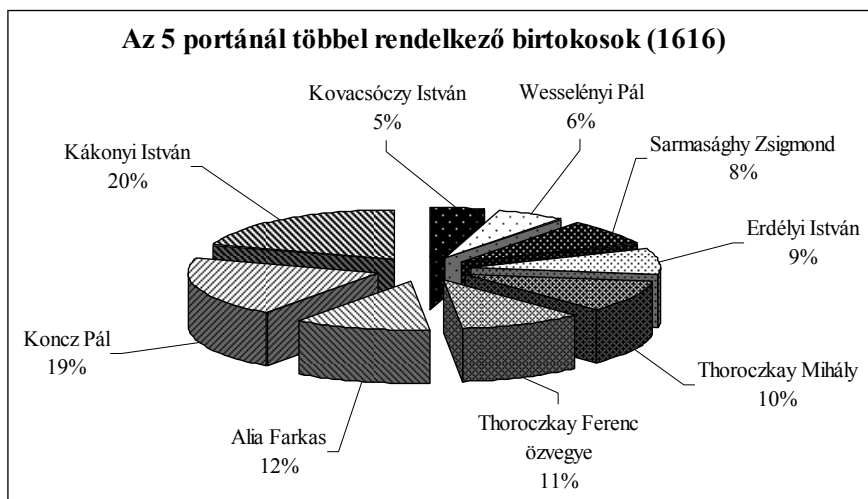
³³⁰ KmProt XV. 231v.

³³¹ TvmJkv I. 363., 490.; KmProt XXVI. 14r; KmProt XXVII. 71r.

³³² Thoroczkay lt. Nr. 2. f. 2., 4. (Fasc. X. Nr. 1., 3.)

³³³ Az ügyről részletesebben: Adatok a torockói jobbáglázadások történetéhez. Bev., jegyz. közlésezi Jakó Zsigmond. (Erdélyi Történelmi Adatok V. 1.) Kolozsvár 1945. 10–11., 15–20. A Thoroczkayak kötelezvényét, ill. az ellenük a fejedelem által indított keresetet l. még Okiratok Erdély történetéhez a XVII-ik század elején. (II. közl.) Közli Torma Károly. TT 8. (1885) 324–326. A fejedelmi engedély és a contractus: Thoroczkay lt. Nr. 1. f. 2., 3. (Fasc. I. Nr. 24., 26.)

³³⁴ Az erdélyi úriszékről l. Kiss András: A vármegyei filiális szék keletkezéséről. In: *Uő*: Források és értelmezések. Buk. 1993. 39–69.; Eredményeit felhasználva: *Dáné V.*: „Az Önagysága széki” i. m. 69–73.

Bár az 1616-oshoz hasonló teljes adatsorokkal általában az általunk vizsgált korszakra vonatkozóan nem rendelkezünk, itt térünk ki azokra, akik a megyében 1658-ig nagybirtokot tudhattak magukénak (a fejedelmi családtagok kivételével). A kronológiai rendet ugyan így felborítjuk, ám eljárásunkat három szempont is indokolja: egyrészt esetenként az eddig tárgyalt (fiscalis) birtokoknak vagy birtokos famíliáknak köszönhetően emelkedtek ebbe a rétegbe; másrészt mert egyesek már említésre is kerültek, harmadrészt mivel mások viszont későbbi felfutásuk okán kimaradtak az összeírásból, így a későbbiek során is esetleg csak utalás szintjén bukkannak fel.

Nagy valószínűséggel ide sorolható a már említett Kékedy Zsigmond. Pályafutása meglehetősen ismert,³³⁵ erre nem térek ki. A megyében egyértelműen a Bánffy Margittal 1625 márciusa előtt³³⁶ kötött házasságának köszönhetően vetette meg a lábát (1628-ig „csupán” generosusként címzik). Amint említettük, a birtokok alapjául a Bánffyaké és Bodoniaké szolgált, ezeket vásárlás útján szaporította, végrendeletének tanúsága szerint. Ekkor, azaz 1638-ban magyarói kastélyát tartozékaival (a megyebeliek: Magyaró, Holtmaros, Nagyoroszfalu, Liget, Déda, Szászrégen,³³⁷ Magyarrege településekbeli portiókkal), vajdaszentiványi udvarházát tartozékaival (Szentivány, Péterlaka integra), valamint a mezőbodoni és tóháti portiókat

³³⁵ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 30.

³³⁶ TvmJkv I. 220. Ekkor a vajdaszentiványi udvarház tutorának mondja magát.

³³⁷ Itteni 50 jobbágytelkét 1636-ban 5000 forintért vetette zálogba Tholdy Györgynek. ErdKáptProt X. 87v.

hagyja újabb házasságkötéséig feleségének, Barkóczy Annának, azt követően „öccseire”, Béli Jánosra és Pálra.³³⁸ Az özvegy azonban, ahogyan a sokkal jelentősebb bethleni uradalmat,³³⁹ úgy a megyebelieket sem adta át a Haller Istvánnal kötött házassága (1640) után, és Béli Pál hiába tiltakozott a kolozsmonostori konvent előtt,³⁴⁰ még 1651-ben is a megyei sedria előtt indított pert a neki legált Péterlakáért, amely öt esztendővel később is zajlott.³⁴¹

Messze nagyobb uradalmakat sikerült összekovácsolnia a már szintén említett Kemény Jánosnak. Amint *Önéletírása* is tanúsítja, apja vetette meg az alapokat a 16. század végén, 17. század legelején a farnasi Veresek birtokainak (Detrehegy, Mindszent, Szelestye) megszerzésével, az első szakaszban részben még zálogosként Veres Erzsébettől³⁴² és Veres Mártontól.³⁴³ A következő évek, évtized a módszeres kikerekítés jegyében telt, vásárlással, zálogba vétellel. Hamarosan már a kezükön volt Kók,³⁴⁴ a döntő mozzanat azonban a gerendi kastély és tartozékainak (Lóna, Gerendkeresztúr, Kece, Vajdaszeg, Örke, Egerbegy, Alsófüged, Felsőfüged) megszerzése volt 1608-ban.³⁴⁵ Füzi Borbála, majd a Jósikák és Sarvasághyak hiába próbálták évtizedekig egykori uradalmukat visszaszerezni, a Kemény famíliát kivetni nem tudták. 1634-ben egyezett ki Kemény János Jósika Gáborral,³⁴⁶ illetve 1635-ben Sarvasághy Adámmal és Ferencsel,³⁴⁷ az ügy azonban még 1638-ban is folytatódott, mivel Jósika Gábor állítása szerint Kemény János a megígért fonáci birtokot nem adta át és így egyezségüket megsértette.³⁴⁸ Az 1640-es évekre a megyében 23 egész- vagy rész-birtokkal rendelkeztek (Alsófüged, Bogát, Bó, Detrehegy, Egerbegy, Felsőfüged, Gerend, Gerendkeresztúr, Gerendszentmárton, Gyéres, Hadrév, Kece, Kók, Középfüged, Lóna, Mindszent, Oláhlóna, Örke, Szelestye, Szentjakab, Tóhát, Vajdaszeg), valamint a Maros mentén az általában radnóti uradalomhoz tartozó Iklandon, Lekencén, Dátoson, Ludason, Ciku-

³³⁸ Erdélyi testamentumok III. 124–125. A felsoroltak mellett 1635-ben unokai és pókai rész-birtokairól is tudunk. KirKvDVD XXI. 71r–v.

³³⁹ *Jakó Zs.*: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 79.

³⁴⁰ KmProt XXXII. 71r.

³⁴¹ TvmJkv I. 546–548., 597. 1662-ben Bodoni Györgyöt perelte ugyancsak ezért a birtokért. TvmJkv II. 26.

³⁴² Kemény lt. I. 80., VIII. 521.

³⁴³ KirKvDVD XXXIV. 219v–220.

³⁴⁴ Kemény lt. II. 69.

³⁴⁵ KmProt XVIII. 50r.

³⁴⁶ Kemény lt. X. 717.

³⁴⁷ Kemény lt. II. 137., X. 734., 744., 754.

³⁴⁸ Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 528.

don is).³⁴⁹ Ezek zöme, amint a felsorolásból is kitűnik, Gerend környékén összpontosult. 1641-ben, mikor Kemény János és öccsei megosztottak, már 17 településből álló, csaknem teljesen összefüggő uradalmat alakítottak ki, Felsődetrehemben udvarház és Gerenden a kastély volt birtokukban.³⁵⁰ A Gerend körüli birtokegyüttes összeforrasztásában, Jósika és Sarmasághy bukása mellett, kezükre játszott az is, hogy a folytonos pénzsűkével kínlódó Gerendy Erzsébet özvegy Sombory Gáborné is csaknem minden nagyobb kiadás fedezésére a birtokok zálogosításával teremtette elő a pénzt (így lánya kiházásítására is 1621-ben).³⁵¹ Atyjafiai, Gerendy Márton és István sem voltak abban a helyzetben, hogy a Keményekkel versenybe tudjanak szállni. Az Apaffiak Bányabükkre szorultak vissza, Kornis Boldizsár 1610-es bukásával pedig a potenciális veszélyforrás is eltűnt. Ehhez társult 1648-tól a vécsi váruradalom az 5 teljes (Levél/Lövé, Felsőszászidecs, Kövesd, Oroszidecs és Felsőrépafalva) és 2 részbirtokával (Erdőszakál, Felfalu). Hasonló nagyságú birtokkal a megyében senki sem rendelkezett. Ha a konkrét portaszámot nem tudjuk is egyelőre megadni, a két birtok gazdasági erejét és egyben a Kemény famíliáét néhány adattal szemléltethetjük. 1656-ban a majdani fejedelem összesen 14 vár, kastély és udvarház birtokosa volt, „jóságiban continue szolgáló szolgálk [...] udvarbírák, számtartók, porkolábok, kolcsárok, kertészek, béresek, majorok, pásztorok, szolgálók, szabadosok nr. 174”, akiknek összesen 666 forint készpénz fizetés járt.³⁵² Ezek közül (a prédikátorral együtt) 38-at írtak össze Vécsen és 31-et Gerenden. Előbbin (csak a legfontosabb gabonaféléket említve) 300 köből búzát, 200 köből zabot és 50 köből rozsot vetettek, utóbbin ugyanannyi búza mellett 100-100 köből árpát és zabot, 50 köből rozsot, azaz legalább ennyi hold szántóföld tartozott az uradalmakhoz. Mindkét domíniumban 50-50 disznót hízlaltak, 15-öt, illetve 16-ot vertek le szalonánának.³⁵³ Az összesítésekből kiderül, hogy jövedelem szempontjából e kettő mellett mindenik más elmarad.

A Wesselényi Boldizsár és felesége, Bánffy Anna (korábban Mindszenth Benedekné) Felső-Maros mentén kialakult, összefüggő birtokteste részben az Aliáéval és Kékedyével azonos töről fakadt. Anna ugyanis szintén Bánffy Boldizsár és Patóchi Erzsébet lánya volt, tehát a két familia birtokörökségét vitte ő is tovább. A század első évtizedeiből a birtoklás tényén túl egyelőre nincsenek pontos adataink, a Bánffy Anna javainak

³⁴⁹ Kemény It. XV. 1199.

³⁵⁰ ErdFiscLt IV. szekrény Fasc. 272. Nr. 137.

³⁵¹ KmProt XVIII. 123r–127v.

³⁵² Rákóczi lt. 40. doboz 4. tétel.

³⁵³ Uo.

1654-es, Wesselényi Kata Kornis Ferencné és Mindszenth Erzsébet Kapy Gáborné közti felosztásakor készített feljegyzés alapján a birtokok és a jobbágy-, illetve portaszám is rekonstruálható. Eszerint Rűcs, Magyaró, Holtmaros, Disznajó, Déda, Liget, Nagyoroszfalu, Oláhhidecs, Hodák, Szászrégen, Magyarrégen, Bala, Veresszék településeken összesen 116 (ebbe nem számolva a szökötteket, jobbágyasszonyokat és fiakat) jobbágycsalád, azaz több mint 11,5 porta fölött rendelkeztek.³⁵⁴

II. 3. A középbirtokok possessorai

A középbirtokosok felső rétege

Az 5-10 portával rendelkező „átmeneti” csoportot Kovacsóczy István, Wesselényi Pál, Sarmasághy Zsigmond, Erdélyi István alkotja. A névsort látva nem azok a családok, amelyeket Erdélyben átmeneti kategóriának szoktunk nevezni, egyértelműen a főrendek közé tartoznak. A megnevezés azonban amiatt is illik rájuk, hogy Erdélyin kívül bizonyos vonatkozásban átmeneti státusban voltak mindannyian. Átmeneti a helyzetük vagyoni állapotukat nézve és abból a szempontból is, hogy egyes, ha úgy tetszik, természetellenes eseményeknek köszönhetően egyikük sincs már vagy még az őt „megillető”, a család státusa vagy ő maga által elért helyen, illetve belső erdélyi birtokossága mellékes, ideiglenes. A porták növekvő sorrendjében tárgyaljuk őket.

Kovacsóczy István, a későbbi kancellár, belső tanácsos, Marosszék főkapitánya,³⁵⁵ a görgényi váruradalom majdani birtokosa, Bethlen Gábor támogatásának köszönhetően³⁵⁶ ekkor kezdett újra visszakapaszkodni az erdélyi arisztokráciába. Kutatásunk egyik „mellékterméke”, hogy a kancellárságig vezető életút egyes korai szakaszait sikerült tisztázni.³⁵⁷ Az újabb, Trócsányi³⁵⁸ követő szakirodalommal szemben ugyanis Lázár Mik-

³⁵⁴ Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel.

³⁵⁵ Trócsányinál a háromszéki főkapitányság szerepel, ami egyértelmű elírás. Lázárnál is, Torda vármegyei főispánságába való beiktatásakor és később is Marosszék kapitányaként említik. Vö. *Lázár M.*: Erdély főispánjai i. m. Tordamegye főispánjai (VII. közl.) Sz 22. (1888) 512.; *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 30.; TvmJkv I. 224.; KmProt XXVII. 19r.

³⁵⁶ Hasonlatosképpen nagyságos Kovacsóczy István és Mikó Ferenc híveim! Tudjátok azt, hogy egyiketeket gyermekségétől, a másokat fejedelemségnek kezdetitől fogva vettem hátom megé; tanítványim, creaturáim vagytok. – Bethlen Gábor végrendelete. In: Magyar gondolkodók 17. század. Vál., szöveggond. Tarnóc Márton. Bp. 1979. 119.

³⁵⁷ Ezt külön tanulmányban kívánjuk tárgyalni, itt csupán rövid összefoglalását adjuk.

³⁵⁸ Trócsányi Zsolt ugyanis Lázár állításáról kijelentette: „Ezt kétkedve kell fogadnunk; egy volt főispán nem udvari familiárisként, majd kancelláriai titkárként kezdi újra pályáját.” *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 107. Valóban szokatlan, de a Kovacsóczyéhoz mérhető bukás után nem olyanynyira meglepő.

lós igaza bizonyosodott be, tudniillik az, hogy Kovacsóczy István 1608-ban valóban elnyerte és 1610-ig viselte is Fehér vármegye főispáni tisztségét,³⁵⁹ az augusztus 13-i kinevezés néhány soros megörökítését a Királyi Könyvek is megőrizték.³⁶⁰ Trócsányi figyelmét ugyanis elkerülte, hogy több forrás, így a *Conspiratio Kendiana* és magyar nyelvű változata is említi Kovacsóczynek a Kendy–Kornis-féle szervezkedésben való részvételét,³⁶¹ de „hivatalos” formában az 1610-es országgyűlés határozatainak egy példánya is tanúsítja.³⁶² Ha mindezekkel szemben kételyek merülnének fel, előkerült a Báthory Gábortól Imreffy János és Segnyey Miklós közbenjárására 1610. április 21-én kapott kegyelemlevél is.³⁶³ Éppen emelkedő pályáját ez megtörte, és Bethlen uralomra kerülésekor fejedelmi familiárisként kezdhette újra.³⁶⁴ 1616-os, kancelláriai titkársága idejébeli 5 portáját az őjszágának számító Körtvélyfáján (amelyet Báthory Gábor meghagyott neki,³⁶⁵ 18 jobbágy), Teleken (amelyet Báthory Gábor adományából Alia Farkas birtokolt, de visszaadását önként felajánlotta és 1614 májusában Bethlen Kovacsóczynek adományozta,³⁶⁶ 22 jobbágy) és Oláhnádason (9 jobbágy) írták össze.³⁶⁷ Ezekhez szerezte meg 1623-ban a teljes Kakucs birtokot 100 magyar tallér zálogban Bocskai Miklós özvegyétől, Berzenczey Judittól.³⁶⁸ A generosus, majd spectabilis et magnificus kancellárfiú már kancellárként (Kemény János szerint párhuzamosan főkomornik is volt³⁶⁹), 1625-ben lett a vármegye főispánja (1634-ben bekövetkezett haláláig),³⁷⁰ törvényhatósági főtiszttség tekintetében tehát túlszárnyalta apját. 1628-ban szerezte meg inscriptióként a görgényi vár és uradalom felét (azaz Petele oppidum, Ma-

³⁵⁹ Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Fejérmegye főispánjai. (I. közl.) Sz 21. (1887). 408.; KmProt XIII. 164v.

³⁶⁰ KirKv DVD VIII. 65r.

³⁶¹ „Kovacsotzki est quartus papae rei.” *Conspiratio Kendiana*. A Kendy-féle összesküvés. (Latin nyelvű históriás ének Szamosközy Istvántól). Közli Pettkó Béla. TT 11. (1888) 755.; „Kovacsóczy is köztök az negyedik.” Szamosközy magyar históriás éneke az 1610-iki Kendy-féle összeesküvésről. Közli Szádeczky Lajos. (II. közl.) Sz 33. (1899) 311. A széki „merényletről” írott tanulmányában a históriás énekek alapján Horn Ildikó is említi Kovacsóczyt, részletesebben azonban nem tért ki rá. *Horn Ildikó: Önagysága merényleti* i. m.

³⁶² EOE VI. 173.

³⁶³ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 5.

³⁶⁴ Ekkori pártfogóira sem számíthatott: Imreffy 1611-ben a brassói csatában elesett, Segnyeyt pedig 1612 májusában notázták. *Trócsányi Zs.: Központi kormányzat* i. m. 110.; EOE VI. 224.

³⁶⁵ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 5

³⁶⁶ Bálintitt lt. 51. cs. Nr. 7.

³⁶⁷ A két teljes falut, amint korábban már említettük, a görgényi igényeiről való lemondása fejében engedte át 1608 szeptemberében Bocskai Miklós. KmProt XVI. 115r.

³⁶⁸ Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 12.

³⁶⁹ Kemény Önéletírása 50.

³⁷⁰ Dáné V.: „Az Önagysága széki” i. m. 189.

gyarbölkény, Kincses, Orsova, Szentmihálytelke, Libánfalva, Hodák, Felsőköhér, Felsőoroszi, Adorján, Kásva, Nagyoroszfalu, Kisoroszfalu és az ottani sóbánya egész birtokok, valamint Görgényszentimre, Héttükk, Kakucs, Radnótfája, Szentmárton portiók felét). Amint a görgényi uradalom sorsát bemutató részben említettük, a megszerzés meglehetősen bonyolult volt, a különböző szakaszokat Kovacsóczynek egy keltezetlen, de bizonyára Bethlen István fejedelemhez írt supplicatiója alapján rekonstruálhatjuk. A szinte élő párbeszédet megörökítő levél egyben kiválóan rávilágít Bethlen Gábor és Kovacsóczy kapcsolatára, utóbbi emberi magatartására, ám egyben az inscriptiós „gyakorlatra” is. Eszerint Bethlen a Kovacsóczy által érte adottnál nagyobb összegben és életében ki nem válthatóan akarta inscribálni az uradalmat, ezzel a lehetőséggel azonban a kancellár nem élt,³⁷¹ amit az oklevél bemutatásakor a fejedelem szava is tett: „Miert nem írtad úgy, az mint mondám? Lám, én kívánságod felett is akartam ebből hozzád való jóakaromat mutatni. Lám, azt is mondtam vala, hogy úgy írasd, hogy életedben ki ne válthassák.”³⁷² Ellenkezését Kovacsóczy bizonyos okokkal magyarázta, azt ígérve, hogy „de az után az Őfelsége kegyelmessége szerint íratom”.³⁷³ Brandenburgi Katalintól ezt nem igényelte, és időközben felmerült bizonyos okokra nézve supplicált Bethlen István fejedelemnél a zálogösszeg megemlése érdekében, amelynek teljesítéséről, a már említett 1630-as oklevél mellett, a fejedelem hátrirta tanúskodik: „Igen jó szívvel inscribáljuk őkegyelmének húsz ezer forintban.”³⁷⁴ Ugyanebben az évben, még december első napjaiban állított ki obligatoriát Barcsay Zsigmond arról, hogy mivel a várat és uradalmát közösen birtokolják, semmi kárt nem tesz, hanem – Kovacsóczy mindenkori jóindulatát meghálálendő – tőle telhetően igyekszik a kancellár és felesége érdekeit óvni és képviselni.³⁷⁵ Ezt követően azonban a történet váratlan fordulatot vett, ami kétségkívül kapóra jött a kancellárnak. Kákoni Erzsébet és Barcsay Zsigmond házassága – előbbi állítása szerint férje féltékenységből fakadó alaptalan gyanúja és ebből keletkezett gyűlölete miatt³⁷⁶ – végzetesen megromlott. Barcsay elfoglalta felesége várbeli jussát, és megindította a válópert Kákoni Erzsébet ellen, valószínűsíthetően hűtlenség címen (az asszony családja szerint a vádak valótlanok voltak), és ehhez, úgy tűnik, a fejede-

³⁷¹ nem akartam többre íratni, hanem az mennyit érette adtam; melly töllem elég gorombaság volt. – Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 1.

³⁷² Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 1.

³⁷³ Uo.

³⁷⁴ Uo.

³⁷⁵ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 18.

³⁷⁶ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 20.

lem támogatását is igyekezett megnyerni.³⁷⁷ Nem világos, hogy már ennek következtében admoneálta-e Kákoni Erzsébetet a fiscalis director az inscriptio összegének felvételére. Lónyai Ilona és Haller Péter ezzel szemben Kovacsóczy jóindulatának megnyerése révén igyekeztek azt elérni, hogy a fejedelem a válóperben ne támogassa Barcsayt, hanem „hadná az papokra annak revisióját”.³⁷⁸ A Haller Péter közvetítésével folyó hosszadalmas és bonyolult tárgyalásokat (ennek a levelezésnek és a különböző ajánlatoknak köszönhetően tudunk például Kovacsóczy mintegy 60 házat kitevő kékesi birtokáról is³⁷⁹) végül az 1633 karácsonya előtt röviddel megkötött egyezmény zárta le, amelynek értelmében a görgénybeli jussáért Kákoni Erzsébet (majd gyermekei: Barcsay László, Druzsianna és Éva³⁸⁰) 12 000 forint inscriptióban megkapja Kékes teljes birtokot az ott lévő udvarházzal és a kackói portiót, ezenfelül pedig 4000 forint készpénzt.³⁸¹ Az asszony azonban – úgy tűnik – még a kancellár előtt meghalt, és a görgényi jussáért fennmaradó 1000 forintot 1636-ban Barcsay Zsigmond kérte a contractus betartásának fejében Telegdy Zsófiától.³⁸² Kovacsóczy halálát követően (amely Szalárdi szerint a fejedelem „nem kicsin kedvetlenségére esék”³⁸³) a görgényi uradalom ugyan visszaszállt a fiscusra,³⁸⁴ ám a fejedelem 1637-ben újra özvegyének, Telegdy Zsófiának és lányának, Kovacsóczy Kata özvegy Pettki Ferencnének inscribálta, mint már szó esett róla. Az év júniusában már „beteges állapottal lévő”³⁸⁵ özvegy november 23-a előtt bekövetkezett halála után Rákóczi, a temetést sem várva meg,³⁸⁶ első részletben visszavette a váruradalmat. 1639-ben kijáratta a havasok, erdők határait (ennek alkalmával a kancellár lánya kezén említik a marosjárai birtokot is),³⁸⁷ 1643-ban pedig kisebbik fiának zálogosította, ekkor azonban még

³⁷⁷ „mert az mivel vádolja Barczay uram feleségét [...], semmit őkegyelme ellen ollyant nem vétett, az kivel tőle elválhatnék, azért keres más utat, kivel feleségét elveszthesse”. Haller Péter levele Kovacsóczyhoz, 1633. okt. 18. Bálintitt lt. 22. cs. Nr. 15

³⁷⁸ Bálintitt lt. 22. cs. Nr. 15.

³⁷⁹ Uo.

³⁸⁰ 1641-es végrendeletében Barcsay már csak a két lányt említi. Erdélyi testamentumok III. 137.

³⁸¹ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 20.

³⁸² Barcsay Zsigmond 1636. júl. 31-én kelt levele. Uo.

³⁸³ Szalárdi János Siralmas magyar krónikája. S. a. r., bev. tan., jegyz. Szakály Ferenc. Bp. 1980. (a továbbiakban: Szalárdi) 156.

³⁸⁴ „Görgény vára igyenesen a fiscus számára foglaltaték.” Szalárdi 156.

³⁸⁵ Erdélyi testamentumok III. 114.

³⁸⁶ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 28.

³⁸⁷ Bornemisza lt. VII/1.

Kovacsóczy Kata kezén hagyva a körtvélyfájai,³⁸⁸ oláhnádasi és teleki birtokokat 4000 forint inscriptióban.³⁸⁹ Kata 1639 és 1640 júniusa³⁹⁰ között kötött második házassága a birtokállomány megtartása szempontjából nem bizonyult túl szerencsésnek. A Zamfira Logofăt (Ioan Logofăt, másképpen Piteşt-i Ioan Noroce, Mircea Ciobanul havaselvei vajda – utóbb Erdélybe menekült – udvarmestere és veje lánya) és a szintén délszláv–román származású tövisi Bálintitt János házasságából származó György³⁹¹ ugyanis messze nem volt abban a helyzetben, hogy védelmet tudjon biztosítani. (Az viszont említésre méltó, hogy a Zamfira két házasságkötése révén összekapcsolódott Bálintitt és tövisi, majd galgói Rácz család egyaránt a Portával való kapcsolattartásban játszottak szerepet: Rácz Péter, az első férj 1575-ben bizonyosan portai követ volt,³⁹² és ugyanebben az időszakban, 1572–1573-ban Bálintitt Tódor is.³⁹³ Kovacsóczy Kata sógornője, Bálintitt Zsuzsanna férje pedig az a Szombathelyi Márton volt,³⁹⁴ aki szintén ezen a területen tevékenykedett,³⁹⁵ Toldalaghi Mihály szerint többször is elárulta a fejedelmet, végül 1629 áprilisában az országgyűlés fő- és jószágvesztésre ítélte, amit végre is hajtottak.³⁹⁶) 1650-re a már újra özvegyként említett Katától Rákóczi Zsigmond kezére jutottak az említett integra possessiók.³⁹⁷ Feltehetően halálát követően sikerült a körtvélyfájait visszaszerezni, és ez képezte a Bálintittok caput bonorum-át, amit az is jelez, hogy az 1660-as években nemesi előnévként is használták.³⁹⁸

A nagyságos Wesselényi Pál kincstartó a család törzsterületeitől meglehetősen távoli vécsi (Alsórépa, Erdőszakál, Felfalu, Kövesd, Levél/Lövé, Oroszidecspataka, Vécs) birtoklását testvérének, Wesselényi Istvánnak kö-

³⁸⁸ A körtvélyfájai birtokra, Lorántffy Zsuzsanna levelének tanúsága szerint, nem rendelkeztek jogbiztosító irattal, ennek megszerzéséhez Telegdy Zsófia a fejedelemasszony közbenjárását kérte, amelynek teljesítéséről értesítette is Telegdy Zsófiát. Bálintitt lt. 22. cs. Nr. 1.

³⁸⁹ KirKvDVD XXIV. 5v–7r; Bornemisza lt. VII/1.

³⁹⁰ TvmJkv I. 452.

³⁹¹ ErdKáptProt IX. 29v–30v.

³⁹² *Bíró Vencel*: Erdély követei a Portán. Cluj-Kolozsvár 1921. 115.

³⁹³ *Bíró V.*: Erdély követei i. m. 114. A délszláv származásúaknak a portai, ill. a román vajdaságokkal való kapcsolattartásban játszott szerepére l. *Jakó Klára*: Mihály vajda magyar secretariusairól. Erdélyi Múzeum 77. (2015: 1. sz.) 113–127.

³⁹⁴ ErdKáptProt VII. 163v.

³⁹⁵ *Bíró V.*: Erdély követei i. m. 121.

³⁹⁶ Toldalaghi Mihály naplója. In: Bethlen Gábor krónikásai. Krónikák, emlékiratok, naplók a nagy fejedelemről. Összeáll., bev., jegyz. Makkai László. Bp. 1980. 153.; 1628-ban portai szolgálataiért 10 000 forintot kért Esterházy révén a királytól. *Salamon Ferenc*: Galántai gróf Eszterházy Miklós, Magyarország nádora. I–III. Pest 1863–1870. III. 340.; EOE VIII. 82., 84., 493–494.; Szombathelyire és practicáira l. még Kemény Önéletírása 86–91.

³⁹⁷ KirKvDVD XXVII. 268.

³⁹⁸ TvmJkv II. 26.

szönhette. A fiscalis uradalmak birtokosai esetében azt szokhattuk meg, hogy ezek elnyerésének pillanatában a megye nagybirtokosaivá válnak. A Wesselényiek esetében ez nem így történt, a felsorolt falvakban összesen 6 porta és ezen felül 4 jobbágy volt a kezükön, lévén hogy zömmel portiokról van szó. Mivel 1614-től Közép-Szolnok vármegye főispánja volt,³⁹⁹ természetesnek tekinthető, hogy a megye életében semmiféle szerepet nem játszott.

A Sarvasággyak megnevezésen nyilván elsősorban Sarvasággy Zsigmondot kell értenünk, a megyebeli Sarvasággy-birtokok alatt pedig, amint az alábbiakból kiderül, Gyulay–Füzi–Jósika birtokot. Nagy karrierje ekkor már leáldozóban volt, a regesztrum készítése előtt, még július elején a Királyságba menekült⁴⁰⁰ (alig egy hónap választotta el ekkor a teljes jószágvesztéstől mostohafiával, Jósika Zsigmonddal együtt, a Homonnai Györgyhöz való csatlakozás miatt),⁴⁰¹ de a tulajdonképpen két tömbbe csoportosuló birtokállományban (Alsófüged, Gerend, Gerendkeresztúr, Hesdát, Kece, Középfüged, Léta, Lóna, Vajdaszeg) ez ekkor még nem tükröződött. Báthory Zsigmond egykori kegyeltje a Jósika István meggyilkolásával másodszor is megözvegyült/megözvegyített Füzi Borbálát kapta feleségül, vele az öt helysége kiterjedő gerendi uradalmat.⁴⁰² Ezt Gerendy János száműzése és birtokainak elkobzása után adományozta Zsigmond akkori kegyencének, Jósikának és Füzi Borbálának. A jus ligatum 1607. júniusi feloldása után azonban a Gerendyek igényével kellett szembesülnie.⁴⁰³ A Gerend és környékénél jóval népesebb, az egykori létai uradalom tartozékait, ahogyan az uradalom szétbomlása rendjén említettük, szintén Borbála asszony hozta a házhoz (ahogyan Jósikához is) első férje, a meggyilkolt abafáji Gyulay Pál hagyatékaként, hasonlóképpen a megye déli peremén Alsó- és Középfügedet, összesen 8,5 portát. Ezzel a háttérrel töltötte be 1602–1610 között a főispáni tisztséget,⁴⁰⁴ amitől a széki összeesküvésben való részvétele miatt fosztotta meg Báthory Gábor, 1616 őszén pedig a nemzetes, majd nagyságos úr végleg elvesztette erdélyi pozícióit. A Gerend központú birtokegyüttes, amint korábban szó esett róla, Kemény Bol-

³⁹⁹ KirKvDVD X. 185r.

⁴⁰⁰ EOE VII. 363.

⁴⁰¹ EOE VII. 399.

⁴⁰² Statutiója 1595-ben. Km CistaCom CttusThord 1. d.

⁴⁰³ A Gerendyek, néhai János lánya, Erzsébet, és Pál fiai, Márton és István egyezséget kötöttek a gerendi birtok visszaszerzése és elosztása ügyében. KmProt XVIII. 20v–21v.

⁴⁰⁴ Dáné V.: „Az Ónagysága széki” i. m. 189.

dizsár kezére jutott, és a família – a Jósikák⁴⁰⁵ és Sarvasághyak⁴⁰⁶ minden igénye, próbálkozása ellenére – meg is tartotta. Létát, Hesdátot és Kék-bükk praedium felét Báthory Gábor Kamuthy Farkasnak adományozta 1610-et követően,⁴⁰⁷ és ugyan 1615-ben egy per közbeni megegyezés értelmében át kellett ezeket adniuk Sarvasághynak,⁴⁰⁸ 1616-ot követően újra megszerezték. A Kamuthyaktól csak Miklós magvaszakadtával, a birtokok publicatioja után, 1648 júniusában az özvegygel, Cserényi Erzsébettel kötött egyezmény értelmében sikerült ezeket részben visszaszereznie Jósika Gábornak, saját bevallása szerint több mint 19 évnyi fáradozás és legalább ezer forintnyi költség árán,⁴⁰⁹ ekkor azonban Léta nagy része a pusztá várral még előbbi birtokában maradt.⁴¹⁰ A publicatio árnya mellett a megegyezést elősegíthette, hogy Moyzes Kata a Jósika fiúk unokanővére volt (1620-ban gyermektelen halála esetén Zsigmond minden birtokjogát rá is testálta).⁴¹¹ Egy évvel később öccsével, Sarvasághy Ádámmal is kiegyezett oly módon, hogy az minden jussáról, ha anyja után lenne is, lemondott 400 forint ellenében.⁴¹² (Az is megjegyzésre érdemes, hogy a források tanúsága szerint Sarvasághy és mostohafiai között nem volt jó viszony, utóbbiak szerint Sarvasághy apai birtokaikat elvesztegette vagy magának szerezte meg.) A Cserényi Erzsébettel kötött egyezmény ellenére Jósika Gábor 1650-ben Kénosi Ferencet szegődttette a létai és hesdái jószágok megszer-

⁴⁰⁵ Az 1634-es egyezség szerint a gerendi kastélyért a Kővár-vidéki Fonácon adott 32 ház jobbágyot Jósika Gábornak Kemény János (egyes források szerint még Kemény Boldizsár ígérte), majd a fiscalis birtokok revíziójakor János 3000 forintért váltotta meg újra Jósikának a birtokot. Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 528., Nr. 1062.; Kemény lt. I. 116. Az ügyletekre Kemény János önéletírásában is kitér: „még én is mind jószágot, s mind pénzt felest adtam mindkét familiának mind atyai s mind anyai némely praetensiók miatt, melyről az levelekből láthatnak bővebben gyermekeim [...]” Kemény Önéletírása 30–31.

⁴⁰⁶ Sarvasághy Ferenc és testvére, Ádám 1634 májusában ideiglenesen Serédy Istvánra ruházták gerendi és kövesdi portióik birtokjogait. ErdKáptProt VII. 108v.

⁴⁰⁷ Jósika htb. Nr. 777. f. 7.

⁴⁰⁸ KmProt XX. 66v–67v.

⁴⁰⁹ A Torda vármegyei jegyzőkönyvek tanúsága szerint is többször perli Kamuthy Farkast, majd fiát, Miklóst az említett birtokokért. Pl. TvmJkv I. 346., 349, 368., 408.; KmProt XXXIV. 14r–15v.

⁴¹⁰ KmProt XXXV. 9r; Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 193–195r. (Fasc. XIV. Nr. 11.) A compositio szerint a jobbágyszám kiegyenlítése érdekében Létáról Cserényi Erzsébet három jobbágyot adott át Jósikának, emellett két pusztá házhelyet egymás mellett a falu Szentlászló felőli végén. Cserébe az özvegy Hesdátot kapott két pusztá házhelyet, szintén egymás mellett. Kamuthy Zsuzsanna halála esetén részét anyja öröklő, Cserényi Erzsébet halála esetén része egyenesen Mikola Zsigmondra száll. Amennyiben Mikola halálakor gyermekei csak egy másik feleségtől maradnának, részét – a birtokokon tett építések kifizetésével – a Jósikák válthatják magukhoz.

⁴¹¹ KmProt XVIII. 154r.

⁴¹² KmProt XXXVII. 5r–v.

zése érdekében indított per folytatására.⁴¹³ Egyelőre kérdéses, hogy ennek vagy még a korábbi egyezmény értelmében birtokolt 1655-ben Hesdátton legalább 14 jobbágyot, az viszont bizonyos, hogy a létaiakat az özvegy valóban átadta, mivel ugyanakkor a faluban legalább három jobbágya élt.⁴¹⁴

Az egyetlen, akinek semmi rendkívüli esemény nem befolyásolta birtokviszonyait, Erdélyi István volt. A megye egyik legtekintélyesebb és legrégibb, egy férfi tagra zsugorodott családjának a Gernyeszeg központú birtoktestet, ha nem is teljesen azonos összetételben, de sikerült átmentenie.⁴¹⁵ 1609-ben, amikor gernyeszegi uradalmát (a sármásival együtt) akkori feleségének, Apaffi Erzsébetnek vallotta, Gernyeszeg (nemesi curia-jával),⁴¹⁶ Sárpaták, Sáromberke, Körtvélykapu teljes birtokokat és a csinádi portiót sorolta fel.⁴¹⁷ Ezek (és a bevallásban nem említett Záh) mellé sikerült 1615-ig újabbakat szereznie a görgényi váruadalom tartozékai közül Alsóköhér, Nagyszederjes, Oláhbölkény portiokat,⁴¹⁸ így a 9 porta és 2 jobbágyát (azaz ekkor hajszállal lecsúsztatva a nagybirtokos rétegből) tíz településen (a felsoroltak mellett Pinár is) írták össze. Tekintélyesebb birtokokkal rendelkezett azonban Belső-Szolnokban, ahol a mintegy 15 teljesbirtokból álló somkeréki uradalma feküdt, ezt pedig a Kolozs vármegyei, jóval kisebb sármási egészítette ki.⁴¹⁹ (Első házasságkötését Apaffi Erzsébettel – más forrásban Anna⁴²⁰ – az ugyanazon nemzetségbe való tartozás meghatározta birtokszomszédság is motiválhatta, akárcsak a másodikat Mindszenth Krisztinával.) 1631-ben bőti, csinádi, gerebenesi birtokait is említik a források,⁴²¹ 1638-ig a tordaiakat kiegészítette a szintén Görgényhez tarto-

⁴¹³ Kénosi 1650. ápr. 11-én kelt elismervénye szerint az ügyvédi díja 200 ft volt. Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 196. (Fasc. XIV.)

⁴¹⁴ Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 115r.

⁴¹⁵ Ebben szerepet játszhatott Erdélyi István megfontolt, óvatos „politizálása”. Bár minden forrás buzgó, „jó katolikusnak” mondja (vö. Erdély és a Szentszék i. m. Nr. 155), ez nem vált politikai irányvonalává, a széki összeesküvéstől is távol tartotta magát.

⁴¹⁶ Az impozáns vár rekonstruált rajzát l. B. Nagy Margit: *Reneszánsz és barokk* i. m. 25.

⁴¹⁷ KmProt XVIII. 12–14. Felesége halála esetére annak féltestvéreire, Szentpáli Andrásra és Istvánra (János fiaira) szálltak volna. Korlatovich György féltestvére mellett ekkor Margit nevű testvérét említi, aki ekkor monostorszegi Kun István felesége volt. Megjegyzésre érdemes, hogy 1638-as végrendelkezésekor nagyrészt ugyanígy járt el: a birtokok zömét, ekkor már a somkerékiével együtt, Mindszenth Krisztinára, ill. utód nélküli halála esetére Mindszenth Gáborra hagyta, az ő magszakadásuk esetén pedig Somkeréken és tartozékain Korlatovich Pál és a Tormák osztottak volna. Előbbiek azonban a Tormákat kiszorították az öröklésből. Jakó Zs.: *Belső-Szolnok és Doboka* i. m. 84.

⁴¹⁸ KmProt XX. 1r–v.

⁴¹⁹ KmProt XVIII. 12., 13.

⁴²⁰ KmProt XVIII. 12r.

⁴²¹ KirKvDVD XIV. 214v.

zó Alsó(szász)ideccsel és Felsőköhérrrel.⁴²² 1642-re Alsóidecsen 26, Oláh-bölkényen 14 (1616-ban 9), Köhéren 39 (1616-ban 19), Körtvélykapun 12 (1616-ban 4)⁴²³ jobbágy ura volt, azaz 1616-hoz viszonyítva ezeken a településeken 33-al növelte jobbágyságát, azaz egyértelműen a megyebeli nagybirtokosok közé tartozott. Halála után az Erdélyiek többszázados birtoka széthullott, pontosabban széthordták. A görgényi várhoz tartozókat I. Rákóczi György rögtön 1642-ben visszacsatolta az uradalomhoz,⁴²⁴ a következő évben pedig újabb támadás indult Mindszenthi Krisztina ellen: azzal az ürüggyel, hogy az 1636-os és 1637-es hadjáratokra nem állították ki a kapuszám szerinti lovast, az 1634-es országgyűlési cikkelyre hivatkozva a proscriptiót lebegtette meg a fiscalis director az özvegy szeme előtt. Ezt megelőzendő Erdélyi özvegye kiegyezett a fejedelemmel oly módon, hogy a fiscus minden követeléséről lemond, ezzel szemben Gernyeszeg, Körtvélykapu, Záh és Lőrincelke praedium Rákóczira száll, az inscriptiók jószágok „summáját in perpetuum relaxálja”, valamint Gernyeszegen azonnal átad egy pusztát házhelyet.⁴²⁵ (Valószínűleg nem véletlen egybeesés, hogy ugyanekkor, ugyanezen az alapon fogták perbe Péchi Erzsébet özvegy Mindszenthi Gábornét is.⁴²⁶) A maradékon Mindszenthi Krisztina és annak újabb házassága révén a Csákyak, illetve Erdélyi féltestvére, Korlatovich György utódai osztottak.⁴²⁷ Ami országos és megyebeli szerepét illeti, Kemény jellemzése, miszerint „nagy úremler vala”,⁴²⁸ valóban illik rá. 1606-ban már bizonyíthatóan a szerényebb birtoknak otthont adó Torda vármegye főispánja és a jegyzőkönyvek tanúsága szerint tényleges vezetője volt 1642-ben bekövetkezett haláláig. A regesztrum készítésének évében már tanácsúr, 1632-ben Szamosújvár főkapitánya, 1635-ben a fejedelmi tábla és az országgyűlés elnöke lett.⁴²⁹ Szintén Kemény János megjegyzéséből tudjuk, hogy rendíthetetlen katolikus volt,⁴³⁰ a rendelkezésére álló eszközökkel támogatta egyházát (ahogyan természetesen tették ezt a

⁴²² Erdélyi testamentumok III. 130. A helységnevek Köhér kivételével hibás olvasatban.

⁴²³ Az 1642-es adatok forrása: GazdI 614–615.

⁴²⁴ Uo.

⁴²⁵ ErdKáptProt 136r–137r. Mindszenthi Krisztina egy 1663-as levele szerint Erdélyi István „halálom után az egi vér Mindszenthi Gábor uram bátyámnak és egi maradékjának, Mindszenthi Ersők aszoni öcsémnek hatta summáigh. Kívánám öcsém aszonyt életemben annak successiójára vinnem, de az mint tudgya kegyelmed, hagi az megh holt öreg Rákóczi Györgi fejedelem erővel fiscusnak köteté oly contractus levelet csináltatott, hagi ha csak contradicálnék is ellen, calumnián maradgyak”. Hatfaludy It. (Mindszenthi cs.) 17. cs. Nr. 128.

⁴²⁶ ErdKáptProt 143r.

⁴²⁷ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 80.

⁴²⁸ Kemény Önéletírása 12.

⁴²⁹ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 27.

⁴³⁰ Kemény Önéletírása 164.

többi felekezethez tartozók is a maguk rendjén), így például a gernyeszegi malom szombati vámját a szerzeteseknek,⁴³¹ a dészma quartát pedig, feltehetően férje gyakorlatát követve, Mindszenti Krisztina nem adta meg a prédikátornak.⁴³² Úgy véljük, hogy ennek a tehetős, tekintélyes rétegnek a nemzeti Erdélyi a legjellegzetesebb képviselője. (Mivel a későbbiekben külön nem kerül említésre itt kell megjegyeznünk, hogy Sárpataki Márton *fiscalis director*, ítélmester pályfutásában is az Erdélyi szolgálata jelentős szerepet játszhatott, szolgálataiért manumittálta már özvegye apjával, Nagy Miklóssal és János nevű bátyjával, és adományozott nekik Sárpatakon igen szerény jószágot.⁴³³)

Mivel a későbbiekben csupán futólagosan kerül az 1616-os kategóriája alapján említésre, a fejezet lezárása előtt egy nem sokkal korábban szétbomlott, nagy valószínűséggel legalább ebbe a kategóriába tartozó birtokos famíliáról és birtokegyütteséről kell szót ejtenünk: a Kornisokról, pontosabban Boldizsárról és az Aranyos, illetve Maros menti, azaz Gyéres környéki és a radnóti uradalomhoz tartozó, megyebeli birtokaikról (ezzel természetes közegükből utóbbiakat némiképp – nagyon is vitatható módon, ám a korabeli *connumeratio* alapján – kiemelve). A család és tagjainak politikai szereplése meglehetősen feltárt,⁴³⁴ ezekre csak a birtoklásukat döntő módon befolyásoló tényezők erejéig térünk ki. A megye nyugati tömbjében, az Aranyos mentén fekvő Gyéres és Egerbegy köré csoportosuló (Bőly/Bő, Detrehem, Kók, Mindszent, Szentjakab, Tóhát) birtokrészeket a 16. század utolsó évtizedeiben a Szemerék (Sebestyén, Báthory Zsigmond szolgája, majd fia, Zsigmond) csere útján pedig az atyafisághoz tartozó kálnói Bornemisza János udvari kapitány kezén találjuk.⁴³⁵ Utóbbi 1594-es kivégzése után szerezte meg Kornis Gáspár,⁴³⁶ a radnóti uradalmat pedig a Kendyek bukása révén előbb Geszthy Ferenc nyerte el, majd özvegye vitte magával a Kornissal kötött újabb házasságába.⁴³⁷ Ennek a Maros partján fekvő Dátos, Ikland, Kapus, Lekence, Ludas a szokott tartozékainak számítottak, általában azzal együtt cseréltek gazdát. Gáspár halála és

⁴³¹ GazdÍr 614.

⁴³² TvmJkv I. 587.

⁴³³ Gr. Csáky Istvánné Mindszenti Krisztina felszabadító-levele Sárpataki Márton Deák részére. Közli ifj. Biás István. *Genealogiai Füzetek* 4. (1906) 123–124.

⁴³⁴ Legújabb, vállaltan elsősorban eseménytörténeti megközelítésben: *T. Orgona Angelika: A göncruszakai Kornisok. Két generáció túlélési stratégiái az erdélyi elitben (1546 k. –1648).* PhD disszertáció, 2007.; megjelent változata: *Unikornisok Tündérszágban – A ruszkai Kornisok.* Bp. 2014.

⁴³⁵ KirKv I/3. 229., 710., 728. sz.

⁴³⁶ *Törzsgyűjtemény* Nr. 133.

⁴³⁷ Kovács András: *A radnóti várkastély.* (Erdélyi Tudományos Füzetek 215.) Kolozsvár 1994. 14–15.

visszatérésük után Boldizsár vette át, Egerbegy talán már az ő szerzeménye volt (Bányabükk, Magura és Szelestye⁴³⁸ viszont eltűnt ekkorra a birtokok közül). Pontos portaszám-kimutatással nem rendelkezünk, a korábbi és az 1616-os conscriptio adatainak nagyon óvatos felhasználása indokolja az e kategóriába sorolást. A széki „összeesküvésben” való részvétel után természetesen ezek a Kornis-birtokok is a többiek sorsában osztoztak, amint ezt az adott birtokosnál jelezzük majd: a nyugati tömböt még 1610-ben a Gyéresre települő lovastestőrök kapták adományul,⁴³⁹ a radnóti tartozékok közül Dátos egy részét a fejedelmi familiáris gezei Borbély Miklós (akitől majd Pekry Ferenc vásárolta meg),⁴⁴⁰ a kapusi birtok egy részét talán szintén Pekry szerezte meg. A Gyéres környékiek ezzel végleg kicsúsztak a Kornisok kezéből és majd tovább aprózódtak, Radnót tartozékait viszont 1616-ban még a letartóztatása és birtokfosztása előtt Zsigmond kezén írták össze, a későbbiekben még szó lesz róla.

Az eddigiek alapján nyilvánvaló, hogy az, amit a nagybirtokok esetében elmondtunk, az egész, 5 portánál nagyobb birtokos rétegre érvényes, azaz többségük, mintegy kétharmaduk a 16. század második felében, még pontosabban az 1580-as, 1590-es években, illetve a századfordulón vagy azt követően „futottak be”, szereztek birtokot. A megye nagybirtokosságának kicserélődése egyértelműen a tizenöt éves háború, illetve Báthory Zsigmond és kisebb mértékben Báthory Gábor tisztoztatásának eredménye, a Rákócziaknak pedig a többször beálló magszakadás teremtett kedvező körülményeket.

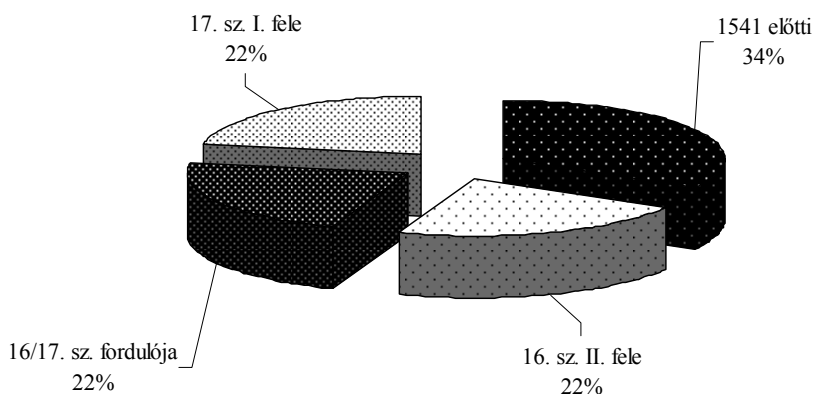
Azt is megjegyzésre érdemes, hogy a 10 portánál többel rendelkezők nem viseltek vármegyei (fő)tisztséget ebben a törvényhatóságban. (Erdélyi is időközben éri el ezt a szintet, illetve lehetséges, hogy Kovacsóczy kivétel e tekintetben.)

⁴³⁸ Magura kivételével, a radnóti uradalomhoz tartozókkal együtt egyeznek a birtokok a Kendy Ferenc 1577-es adománylevelében szereplőkkel. KirKvDVD IV. 106r–109r.

⁴³⁹ KirKvDVD XVII. 17r–21v.

⁴⁴⁰ KmProt XVI. 141v–142r.

Az 5 portánál nagyobb birtokkal rendelkezők régisége (1616)

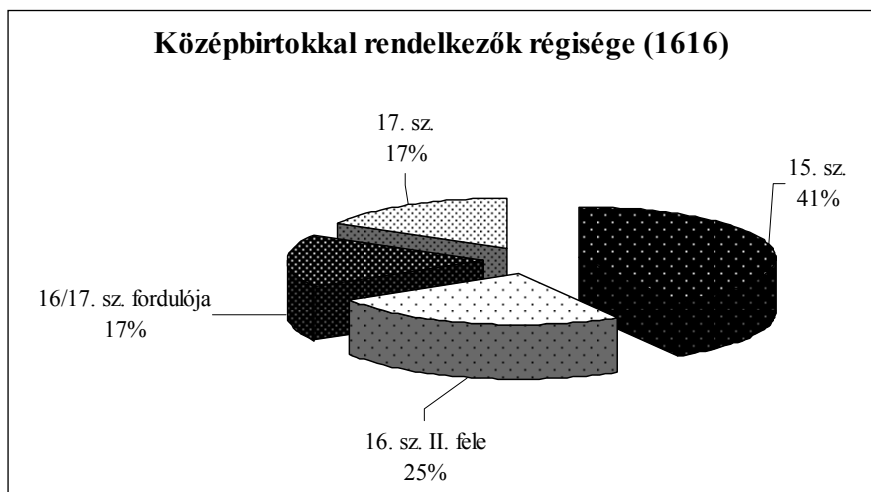
A középbirtokosok „gerince”

Jakó Zsigmond megállapítása szerint is a „középbirtokosság gerincét a 30-50 colonussal rendelkező réteg alkotta”.⁴⁴¹ Ezúttal a csoportba a 2,5-4,4 portával rendelkezőket soroltuk.

12 birtokos alkotja ezt a kategóriát, a porták csökkenő sorrendjében: Kornis Ferenc (4,5 porta), Huszár István (4), Bogáthy András özvegye Szilvássy Erzsébet, Kolozsvár város⁴⁴² (3,5), Krajnik László, Gyerőffy János, Szilvássy Boldizsár (3), Kállai Gergely, Dali/Deli Kozma, Gyerőffy Gáspár, Kamuthy Farkas, Szilvássy Imre, Bakó Dániel özvegye Thoroczka Anna (2,5). A várt, viszonylag homogén kép helyett megállapítható, hogy igen színes csoportot alkotnak a megye/ország társadalmában elfoglalt státusuk, esetleg származásuk tekintetében, s éppen az átalakult erdélyi társadalmat illusztrálják. Tény, hogy a régebbi családok, az özvegyek révén is, nagyobb arányban képviseltetik magukat ebben a rétegben, de ezen túlmenően is jókora szakadék tátong közöttük.

⁴⁴¹ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 88.

⁴⁴² A város birtoklásával a communitasok birtoklásának rendjén, a fejezet végén foglalkozunk.

Az már az első, futó áttekintésre is szembeötlik, hogy vannak jól ismert, az ország életében fontos szerepet játszó, országos tisztségeket betöltők és csaknem vagy teljesen ismeretlenek (akik közül, amint a kutatás során kiderült, szintén többen hivatalviselésnek, különböző megbízatásoknak és/vagy „szaktudásuknak” köszönhetik birtokaikat). Újfent azzal a makacsul visszatérő kérdéssel kellett szembesülnünk, hogy ezek figyelembevételével, ismeretében lehet-e őket középbirtokosnak tekinteni. A kutatások jelenlegi állása szerint (mindaddig, míg a többi törvényhatóság hasonló jellegű feltárása nem készül el) kénytelenek vagyunk a vizsgált törvényhatóság vonatkozásában ide sorolni őket. Az viszont egyértelmű, hogy a Torda vármegyei köznemesi réteg gerincét semmiképpen sem alkotják ők.

A homoródszentpáli Kornisok közül származó Ferenc, Udvarhelyszék főkapitánya felesége, kápolnai Bornemisza Judit⁴⁴³ révén vált a nagyrészt a vécsi uradalom területén fekvő, kisebb részben a Bánffyak valamikori magyarói uradalmához tartozó portiók (Alsórépa, Déda, Disznajó, Erdőszakál, Hodák, Liget, Magyarrégen, Mogyoró, Molnosfalva, Nagyoroszfalu, Petele, Rűcs), azaz tulajdonképpen újra a Patóchi-Bánffy birtokok possessorává, tehát a 16. században számba vett Bánffy-birtokok egy része itt keresendő. A Bánffy-Patóchi-birtokok vándorlásáról Aliánál elmondottakat itt nem ismételjük meg, a birtokokok másik részét Bornemisza Boldi-

⁴⁴³ Bornemisza Judit Boldizsár és Patóchi Anna házasságából származott. A családja: KmProt XVII. 80r.

zsár vécsi inscriptió birtoklásának köszönhették, szintén tőle juthatottak kezükre a görgényi uradalom egyes tartozékai. A vitézlő, majd nemzeti címmel emlegetett Ferenc ezzel egyben a meglehetősen kiterjedt Patóchi–Bánffy–Bornemisza atyafiságba is bekerült. Fő rezidenciája és tevékenységi területe azonban természetesen nem itt volt, a jelentékeny birtokállomány ellenére a megye életében szinte észlelhetetlen. Bornemisza Judit 1636-ban bekövetkezett halála után⁴⁴⁴ lányai, Kornis Margit Rhédey Jánosné és Kornis Borbála Paczolat Péterné osztoztak meg, nem minden vita nélkül.⁴⁴⁵

Brenhidai Huszár István szintén a Patóchi–Bánffy felmenőknek köszönhette birtokai (Abafája, Bala, Magyarfülpös, Mindszent, Petele, Pinár, Rücs) nagy részét. A családot Huszár Péter pápai főkapitány „telepítette” át Erdélybe 1594-ben, Báthory Zsigmond hívására.⁴⁴⁶ Bethlen Farkas szerint „számos birtokkal gazdagította”,⁴⁴⁷ így 1595-ben többek között Abafáján és Magyarfülpösön.⁴⁴⁸ Az előbbi integra possessio (más birtokost sem egy 1598-as statutoria,⁴⁴⁹ sem a portalis conscriptio nem említ) abafáji Gyulay Pál meggyilkolása után Füzi Borbálával Jósikához került, aki azonban lemondott róla, és így jutott Huszár birtokába.⁴⁵⁰ A birtok jelentőségét jelzi, hogy a második előnevüket is ez a település adta. Bár Gyulay rokonsága megpróbálta visszaszerezni – ez magyarázza azt, hogy a Huszárok újabb donatiókat igyekeztek szerezni rá⁴⁵¹ – 1639-ben végleg a famíliának ítélték.⁴⁵² A magyarfülpösi portiók másik része csere útján jutott a birtokukba,⁴⁵³ majd újabbak már István felesége, Bánffy Borbála (Boldizsár és Patóchi Erzsébet lánya) „hozományaként.” Ezzel az éppen gyökeret verő család a

⁴⁴⁴ Feltehetően Disznajón lakott, legalábbis a halál itt érte máj. 26-án délben. Kornis lt. 2. cs. 7. tétel 46r–47v. Kiadva: Kornis Margit Rhédey Jánosné nászhozománya 1627-ből. Közli Komáromy András. TT 8. (1885) 399.

⁴⁴⁵ Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel f. 2r–5v.

⁴⁴⁶ Bethlen F.: Erdély története i. m. V. 173. Huszár Péter ekkor már több Tolna, Veszprém és Zala megyei birtokkal rendelkezett, még 1578-ban feleségével, Chakó Katalinnal (gyermekeik: István, Zsuzsanna, Katalin) vásárol házat Pápa piacterén. RNL Beszterce-Naszód Megyei Igazgatósága (Beszterce), Iulian Marțian gyűjtemény (Colecția Iulian Marțian), 27. cs. Nr. 1186., 1187., 1196., 1199.; Fasc. LXII/197. A gyűjteménybe került iratok alapján a család Király-ságbeli felkapaszkodása és töredékesen valahai levéltárának rendje is rekonstruálható.

⁴⁴⁷ Bethlen F.: *Erdély története* i. m. V. 173.

⁴⁴⁸ F 12 Lymbus 3. d. IV./6/3. Az 1595. szept. 28-án kelt adománylevél szerint a Torda megyei, említett településeken kívül Királyfalván és Kisnyulason nyert birtokokat. A nagyon rongált, restaurált oklevél: Iulian Marțian gy. 27. cs. Nr. 1171.

⁴⁴⁹ ErdKáptJkv 960. sz.

⁴⁵⁰ Szabó György: Abafáji Gyulay Pál. (Humanizmus és reformáció 3.) Bp. 1974. 66.

⁴⁵¹ 1607-ben: KirKvDVD VII. 109r.

⁴⁵² A per szakaszairól részletesebben l. Szabó Gy.: Gyulay Pál i. m. 66.

⁴⁵³ KmProt XVII. 11r.

kiterjedt Patóchi–Bánffy–Bornemisza atyafiságba került. A tordai jószágok mellett 1597-től a szamosújvári uradalom egyes tartozékait,⁴⁵⁴ illetve a Vécshez tartozó, már Kolozs vármegyébe eső, de Abafájától nem messze fekvő Ludvég integra possessiót szerezték meg.⁴⁵⁵ Bár István 1619-ben a főlovászmesteri méltóságot töltötte be, az egregius után a generosus „rangot” is elérte, törvényhatósági főtiszsággal ez nem párosult, a főispáni tisztséget 1647-ben⁴⁵⁶ nyerte majd el egyik fia, az 1628-ban fejedelmi familiárisként⁴⁵⁷ induló Mátyás (aki nevét bizonyára nagyapja fivéréről kapta), I. Rákóczi György kedveltje, aki pályája csúcsán belső tanácsos, főlovászmester, több törvényhatóság főtisztje (Küküllő, majd Torda vármegye főispánja, Maros- és Udvarhelyszék főkapitánya) és a fejedelmi tábla ülnöke volt.⁴⁵⁸ (A fejedelmi kegyet jelzi a gyulafehérvári házadomány is: 1639-ben a falakon belül, a Kendervár utcában, egyfelől ercsei Toldalaghi Mihály és keresdi Bethlen Ferenc – korábban Perneszy Erzsébet Szilvász Boldizsárné háza – másfelől Tornyai Zsófia szomszédságában.⁴⁵⁹) Ugyanebben az esztendőben Disznajón is portiója volt,⁴⁶⁰ provenienciáját egyelőre nem ismerjük. A birtokok éppen csak korszakunk végéig maradtak a Huszárok kezén, mivel az 1652. június 16-án elhunyt⁴⁶¹ Mátyásnak a Barcsay Évával (a Görgény kapcsán említett Kákoni Erzsébet és Barcsay Zsigmond lánya) kötött, második házasságából⁴⁶² két lánya született, Margit és Borbála. Fi-

⁴⁵⁴ 1597: Felsőszőcs. Iulian Marțian gy. 27. cs. Nr. 1200.; 1630: Domokos(falva), Gáncs, Felsőszőcs. Uo. Nr. 1190.

⁴⁵⁵ Iulian Marțian gy. 27. cs. Nr. 1194.

⁴⁵⁶ Dáné V.: „Az Önagysága széki” i. m. 189.

⁴⁵⁷ ErdKáptProt VII. 25v.

⁴⁵⁸ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 28. Kemény János nem volt különösebben jó véleménnyel róla. „igen kedves és hiteles embere vala, igen nagyot is tulajdonít vala felőle, de azután való állapotokban minuit praesentia famam.” „Huszárral pedig valának moldvai hadbéliék is, kikkel szokása szerént igen alkalmatlanul bánván Huszár, hallám oláhul való beszédekert és zúgolódásokat, hogy meglövéldöznék és mennének Lengyelországra; melytől hogy oltalmazkodnék, praemoneálám is Huszárt.” „Félek attól [ti. öreg Rákóczi György], hogy Rákóczi György nem fogja megböcsülni az én jámbor szolgálmat, és Huszár Mátyás s Boros János tanácsa elveszti őtet; mert ezeket igen meggyűlölte vala, látván még éltében az ifiú elméhez igen beszínlették magokat, kit igen bán vala, tartván rossz következtésektől.” Kemény Önéletírása 173., 214., 303.

⁴⁵⁹ Iulian Marțian gy. 27. cs. Nr. 1191.

⁴⁶⁰ Bornemisza lt. VII/1.

⁴⁶¹ Barcsai Éva meghívja ruszkai gr. Kornis Ferenczet férje, brenhidi Huszár Mátyás temetésére. Közli Köblös Zoltán. Genealogiai Füzetek 2. (1904) 128.; II. Rákóczi György 1652. júl. 3-án bízta meg Huszár Mátyás halálával a főkapitányi feladatok ellátásával Rhédey János udvarhelyszéki főkirálybíró. Udvarhelymegye levéltárából. 1614–1677. Közli Vass Miklós. TT 30. (1907) 298.

⁴⁶² Első felesége harinai Farkas Krisztina, ifj. Balassi Ferenc özvegye volt. ErdKáptProt IX. 21v.

vére, Péter (Marosszék főkapitánya) – aki 1639-ben Magyarón rendelkezett portióval⁴⁶³ – már 1655-ben perelte unokahúgát, Margitot és férjét, Toldalagi Mihályt leányágot nem illető jószág miatt,⁴⁶⁴ majd 1657-ben tatár fogságba esett, ahonnan még hazajutott, ám fiú utódot ő sem hagyott hátra, így a jószágok részben a leányági leszármazottak között oszlottak fel.⁴⁶⁵

Bogáthy András özvegye, Szilvász Erzsébet – korábban Lupsay Menyhárt aranybevéltő (az 1570-es évekbeli összeírásokban szereplő Lupsayak utolsó férfi tagja), majd abafáji Gyulay János, Pál öccsének felesége⁴⁶⁶ – a nagy múltú família utolsó, 1611–1615 között elhunyt férfi tagjának,⁴⁶⁷ valószínűsíthetően Miklós és Menyhárt unokafivérének relictájaként a Bogáthyak egyes birtokrészeit, illetve saját örökölt portióit, azaz egy-egy kisebb, összefüggő birtoktestet a megye közepén, illetve északnyugati határa mentén, egyesítette kezében (Bogát, Keménytelke, Ludas, Ivánfalva, Kisbánya Nagyoklos). A legnépesebbek a Bogáthy birtokrészek voltak, amelyek visszaszerzéséért a vitélzőként, majd nemzetesként számon tartott András évekig pereskedett Bánffy Margittal,⁴⁶⁸ majd hitbérét a felesége pénzéből kifizetve magához váltotta.⁴⁶⁹ 1615-ben azonban egy újabb egyezmény született Szilvász Erzsébet és az Alia-Bánffy házaspár között, amelynek értelmében az özvegy halála után a Bogáthyak ősjószágának számító bogáti portió és vele az udvarház, valamint a ludasi, keménytelki, bodoni (illetve a Fehér vármegyei Acintos, Oroszi, Péterlaka és Szentjakab) rész-

⁴⁶³ Bornemisza lt. VII/1.

⁴⁶⁴ TvmJkv I. 580.

⁴⁶⁵ Kelemen Lajos: A brenhidai és kövesdi báró Huszárok. In: *Uő: Művelődéstörténeti tanulmányok. S. a. r., bev., jegyz. Sas Péter. Kolozsvár 2006. 421–424.*

⁴⁶⁶ KirKv I/3. 856. sz.; TvmJkv I. 685. Bánffy Margithoz, Füzi Borbálához hasonlóan az utód nélkül elhunyt férj(ek) – Gyulay János és valószínűleg az ő két fia, Pál és János, valamint három lánya, Katalin, Borbála és Erzsébet (*Szabó Gy.: Gyulay Pál i. m. 65.*) 1603. előtt meghalt (Basta György hadvezér levelezése és iratai 1597–1607. I– II. Kiad. Veress Endre. [MHHD XXXVII.] Bp. 1913. I. 196–197.) – birtokait örökölte meg és vitte magával újabb házasságaiba.

⁴⁶⁷ Bogáthy András apja János volt, anyja pedig Barcsai Beatrix, Barcsai Pál ítélőmester lánya. 1584-ben váradi Szörényi Anna volt a felesége (KirKv I/3. 570. sz.). 1591-ben János fiát és Zsófia lányát (dicsőszentmártoni Horváth alias Susalith Menyhártnét) említik a források. KirKv I/3. 1200. sz. János a későbbiekben eltűnt a forrásokból, bizonyára meghalt, és a Horváth alias Susalith familia is csupán egyetlen alkalommal (1609-ben) bukkan fel a vármegyei jegyzőkönyvben. TvmJkv I. 73. Második házasságáról maga mondta 1604-ben, hogy gyermektelen. KmProt XV. 68v–69r. Lázár szerint viszont 1609-ben gyermekeikkel iktatták be a házaspárt Bába birtokába. *Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Belső-Szolnokmegye ispánjai. (X. közl.) Sz. 22. (1888) 915.* Valószínűleg ugyanazt a forrást használva a Szolnok-Doboka vármegye monographiája Bábáról szóló részében a gyermekeket nem említi.

⁴⁶⁸ TvmJkv I. 27–32., 33., 34., 38. Valószínűsíthető, hogy ennek a pernek a következménye volt az, hogy – Bogáthy állítása szerint – 1607 augusztusában, útban az országgyűlésre, Alia Farkas darabontjai megtámadták. TvmJkv I. 43–44.

⁴⁶⁹ KmProt XV. 253v.

birtokok az előbbiekre szállnak.⁴⁷⁰ Az egyezmény másik kedvezményezettje testvére, Szilvász Boldizsár volt, ám notája után Bogáthy Druzsianna⁴⁷¹ kapta adományba ezeket a portiokat, az iktatásnak azonban 1621-ben többen ellentmondtak.⁴⁷² András végrendelete szerint ugyanakkor ezekből elvileg Bogáthy Anna (valószínűleg Druzsianna) révén a Barcsayak,⁴⁷³ illetve Bogáthy Kata révén a Suyak is részesültek, pontosabban részesülniük kellett volna.⁴⁷⁴ Feltételezhető, hogy Barcsay Anna özvegy Macskási Pálné Bogáton összeírt jobbágysai innen származnak, ő többször meg is jelenik a megyei sedria előtt,⁴⁷⁵ a Suyaknak viszont nincs semmi nyoma. A századok alatt kiépített Bogáthy-birtokegyüttes tehát a század második évtizedének végére teljesen felbomlott. Lehetséges, hogy ebben (és egyes szerzett birtokainak eltűnésében) közrejátszott az is, hogy András 1611-ben Forgáchhoz csatlakozott, bár hamar visszatért Báthory hűségére.⁴⁷⁶ Egy birtokának elkobzását Lázár említi, és már megtapasztalhattuk, hogy adatainak megkérdőjelezésekor érdemes óvatosan eljárni. Unokatestvéreivel ellentétben az országos politikában nem játszott szerepet. Felesége és az ő jelentős vagyona, családja régisége, tekintélye ellenére András sem itt, hanem Belső-Szolnok vármegyében volt főispán,⁴⁷⁷ ahogyan Erdélyben szinte várható.

Gyerőffy János és Szilvász Boldizsár az azonos portaszám mellett származás és pályafutás tekintetében (bár a Szilvásyé a többszöri fogság miatt zaklatottabb) is igen hasonlóak. Mindketten már a 15. században itt birtokos famíliák tagjai – pontosabban Gyerőffy, úgy tűnik, a család másik ágából származik – mindketten, némi szerencsével, túléltek a hosszú háború tiszogatásait, azonos pártállásúak és felekezetűek is voltak, Bethlen alatt mindketten tanácsurak, „nemzetesek”. Több jelentős különbség is mutatkozik viszont.

⁴⁷⁰ KirKvDVD XI. 170r–171v.

⁴⁷¹ Bogáthy Druzsianna első férje Barcsay András volt, őt Wass Ferenc és Markó vajda (Petru Cercel havasalföldi vajda fia) követte. Km CistCom CttusAlb 1. doboz Nr. 206.

⁴⁷² ErdKáptProt VI. 4.

⁴⁷³ Bogáthy–Barcsay összeházasodásra több példa is van, András szülei, majd Bogáthy Druzsianna és Barcsay András. Ezt természetesen a birtokszomszédság, aztán a birtokok egyben tartásának vágya is motiválta.

⁴⁷⁴ *Petrichevich Horváth Emil*: A Petrichevich család történetének regesztái 1062–1942. Bp. 1942. (a továbbiakban: Petrichevich regeszták) 652. sz.

⁴⁷⁵ TvmJkv I. 131., 142., 144., 188.

⁴⁷⁶ EOE VI. 51.

⁴⁷⁷ *Lázár M.*: Erdély főispánjai i. m. Belső-Szolnokmegye főispánjai. (X. közl.) Sz 22. (1888) 914–915.; EOE IV. 571., EOE V. 484. 1600-as évek eleji folyamatos tisztségviselését több, hivatalból fakadóan hozzá írott levél is tanúsítja. *Dr. Vajda Emil*: A vargyasi Daniel család közpályán és a magánéletben. Bp. 1894. 809–811.

Szilvász Boldizsár, egészen pontosan Cseszeliczky Szilvász Boldizsár hosszú háború alatti politikai szereplése meglehetősen jól dokumentált, kétségtelen, hogy azok közé tartozott, akikkel számolni kellett a korszakban. Szamosközy is a Székely Mózes bukása után török földre menekült főbbek között említi,⁴⁷⁸ lehetséges fejedelemjelöltként is többször felmerült neve.⁴⁷⁹ Általában András fiaként tartja számon a szakirodalom,⁴⁸⁰ ez esetben a régi, tekintélyes família szerényebb vagyonú ágából származott. (András ugyanis csupán egy portával szerepel Túrcsánban⁴⁸¹ az 1570-es évekbeli összeírásokban, és 1589 előtt elhunyt.⁴⁸²) A Thoroczky család levéltárában fennmaradt 1638-as genealógia viszont Imre gyermekeként tünteti fel Imre nevű (szintén deficiált) öccsével és két lánytestvérével, Borbálával és Erzsébettel együtt.⁴⁸³ Pályafutása cubiculariusként indult, ahonnan aztán a tizedfőarendátorságba lépett.⁴⁸⁴ 1603 decembere előtt már Csűrűlye és Szelicse talán egészében, Szilváson (az ott található udvarházzal), Szelestyén, Nagyokloson, Kisokloson, Alsó- és Felsőjárán, Ivánfalván, Kisbányán, Alsó- és Felsőlupsán, Mezőcsánban, Boldocon – azaz a família ősjószágaiban – pedig portiók voltak a birtokában.⁴⁸⁵ Ezeket azonban 1603-as notáját követően Basta elkobozta, majd Szegedi Márkus lovaskapitánynak adományozta, és 1607-ig nem sikerül visszaszereznie.⁴⁸⁶ 1616-ban a három portáját csak Lupsán írták össze, s mivel más possessorról nem tudunk, feltételezhetően a falu teljes egésze az ő birtokában volt. Ezeket elvileg a testvére, Erzsébet által neki szánt volt Bogáthy-birtokkal szaporította volna, amint már említettük, erre azonban már nem kerülhetett sor. 1616-

⁴⁷⁸ Szamosközy Magyar nyelvű 152.

⁴⁷⁹ Szombathelyi Márton még 1628-ban is elsőként említi a fejedelemségre valók között, Kornis Boldizsár, Haller György és Csáky László követték. *Salamon F.: Eszterházy Miklós i. m. III. 338.*

⁴⁸⁰ *Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Tordamegye főispánjai (VII. közl.) Sz 22 (1888.) 505.*

⁴⁸¹ Természetesen lehetséges, hogy kisebb vagyonú jobbággyokkal a Szilvásyak törzsterületének számító falvakban is rendelkezett.

⁴⁸² Az 1589-es dézsmaárenda-jegyzékben már özvegye szerepel. Adatok a dézsma i. m. 65.

⁴⁸³ Thoroczky lt. Nr. 3. f. 3. (Fasc. IV. Nr. 8.)

⁴⁸⁴ Trócsányi 1601-ben a kincstartók között szerepelteti Báthory Zsigmondnak egy 1601. jún. 9-én kelt, a beszercei tanácshoz szóló parancslevele alapján. (*Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 321.*) A Hurmuzaki gyűjteményéből közölt szövegben cubiculariusként említett Szilvásyt ekkor a fejedelem bizonyos ügyekben Moldvába küldte, tehát nem annyira a kincstartók, mint a cubiculariusok egy csoportjának klasszikus feladatkörében járt el ekkor. Az újabb kutatásoknak köszönhetően vált ismertté, hogy 1602-től (esetleg párhuzamosan) tizedfőarendátor. (KirKv I/3. 1941., 2008., 2014. sz.) Az 1610-ben említett „universorum conventuum principis arendator” (Uo. 321., 345.) inkább erre az 1607-től bizonyosan visszanyert tizedfőarendátorságára vonatkozik, semmint kincstartóságra.

⁴⁸⁵ Basta Lev II. 339.

⁴⁸⁶ Ekkor a Perneszy Erzsébettel tett közös bevallásban Fehér vármegyei birtokokat sorol fel. KmProt XXXV. 66r–v.

ban a Homonnai szervezkedésben való részvételükért, feleségével együtt,⁴⁸⁷ a fővesztést ugyan a fejedelmi kegyelemnek köszönhetően elkerülték,⁴⁸⁸ birtokaikat azonban elvesztették. Bethlen a két Lupsát 1620 júniusában ifjabb Székely Mózesnek adományozta, a sokkal fájdalmasabb veszteségnek számító Marosújjárral együtt.⁴⁸⁹ Utóbbit Szilvásy nagyon előnyös házasságkötésének köszönhetette, 1606-ban Perneszy Erzsébetet,⁴⁹⁰ kocsárdi Gálfi János,⁴⁹¹ majd gibárti Keserű János özvegyét vette feleségül, aki ennek érdekében katolizált is.⁴⁹² Hozományában tehát a Gálfi birtokok egy részét kell keresnünk,⁴⁹³ az újvári váruradalom pedig ezek legértékesebbje volt. (Megjegyzésre érdemes a Szilvásyak kapcsolódása a Gálfi–Gyulay körhöz: míg Boldizsár Gálfi János özvegyét vette feleségül, addig testvére, Erzsébet, második férje, mint láthattuk, Gyulay Pál testvére, János volt.) Mivel 1628-ban egy visszakövetelt ivánfalvi jobbágy miatt perelt a megyei sedrián,⁴⁹⁴ illetve Perneszy Erzsébet 1634-ben Szilvásy András-sal⁴⁹⁵ a Szilvásy aviticumok közül Szilvásra, Csűrűlyére és Szelicsére vo-

⁴⁸⁷ A források egyértelmű tanúsága szerint Perneszy Erzsébet aktív szerepet vállalt ebben, amolyan „ötödik hadosztályként”. Az ügyet részletesebben egy készülő tanulmányban mutatjuk be.

⁴⁸⁸ ErdKáptProt V. 378r.

⁴⁸⁹ SzOkl VI. 204.

⁴⁹⁰ Szabó György kutatásainak köszönhetően ismert, hogy két Perneszy lány volt, Erzsébet és Anna, Bánffy Györgyné, majd Apaffi Istvánné (ErdKáptJkv 698. sz.). Szabó György: Az erdélyi magyar önéletírás két előfutára. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 7. (1963) 29. Gálfinak a sógorasszonyához írott levelét is közölte mellékletként. Uo. 31–32. A Jezsuita okmánytár sajtó alá rendezői figyelmét Szabó György tanulmánya és forrásközlése elkerülte, ezért nem tudták Argenti tévedését igazítani, a két nővért szétválasztani, és így kerülhetett Erzsébet Annaként a mutatóba. JezsOkt I/2. 607., 666.

⁴⁹¹ Gálfinak a feleségéhez írott levelei harmonikus házasságról tanúskodnak. „Értem zerelmes attyamíya Írasodat ez izeneteodet, Az hol keouetz en azokrol megh botsassak es megh ne bantodgijam, Nem szwkos (?) zerelmes Attyamfia arról gondolkodnod, mert az mit en teoled halok (sic!) es ertek azt en nem kwlleomben tartom mynt ha twlaydon chyak az lelkeimmel bezelnék es az en magam lelke adna zywembe.” Gáffy János levelei feleségéhez. Közli Szabó György. Nyelv- és Irodalomtudományi Értekezések 27. (1978) 214. (A levelek a korabeli belpolitikai helyzet szempontjából is értékes információkat tartalmaznak, pl. Bocskai szerepére is, akiről 1593 januárjában Gálfi írja feleségének: „az Boczkay vram teoreokeodese nem velem most myneknwk haznalhasson, hollot maganakys keoues hytele vagjon.” Uo. 211.)

⁴⁹² A házasságkötés körülményei a jezsuita források alapján részleteiben megismerhetők. L. JezsOkt. I/2. 579., 599., 603.

⁴⁹³ Nagy Iván ugyan a házaspár több gyermekéről tud (Nagy Iván: Magyarország családai czimerekkel és nemzedékrendi táblákkal. IV. Pest 1858. 316.), a Szabó György által közölt levelezés azonban egyet sem említ.

⁴⁹⁴ TvmJkv I. 246.

⁴⁹⁵ A Szilvásyak leszármazási rendje nem tisztázott, a Nagy Iván által összeállított egyértelműen hibás. A már említett 1638-as genealógia szerint az idősebb András fiának, Jánosnak a Hosszúaszay Potenciánával kötött házasságából született egy András nevű fiú, azaz másodikunokatestvére volt Boldizsárnak. Thoroczky Lt. Nr. 3. f. 3. (Fasc. IV. Nr. 8.)

natkozóan kötött egyezséget,⁴⁹⁶ feltételezhető, hogy a birtokok bizonyos részét valamikor visszakapta, pontosabb adatokkal azonban egyelőre nem rendelkezünk. Az azonban bizonyos, hogy az említett esztendőben Szilváson udvarházat, kapu felett való házat és új házat említ az özvegy, valamint szintén Szilváson legalább egy, Csűrűlyén, Szelicsén pedig legalább két-két pusztát házhellyel rendelkezett.⁴⁹⁷ Az országosok mellett a megye főtitzstségét is megszerezte 1603 márciusára.⁴⁹⁸ Tisztségviselése egyelőre pontosabban nem határolható be, feltehetően a Székely Mózeshez való csatlakozása eredményeként elszenvedett 1603-as notájakor veszítette el, és többé nem sikerült visszaszereznie vagy más megye főtitzstségét elnyernie.

Gyerőffy János kolozsi főispán, szamosújvári főkapitány, tanácsúr szintén jól ismert szereplője a századforduló eseményeinek,⁴⁹⁹ ám Szilvásytól eltérően a fogságba vetéseket és a birtokelkobzásokat sikerült elkerülnie. A Torda vármegyében 1616-ban összeírt portiói (Mikes, Oláhrákos, Szelestye) nem a család régi területén, hanem a Kabosokén feküdtek, és amint végrendelete is tanúsítja, ezek mintegy felét második felesége, Kabos Fruzsina hozta a házasságba, másik felét ő szerezte szolgálataival (mivel Kornis-javaknak mondja, bizonyára a Kornisok bukása után).⁵⁰⁰ A Kolozs megyei ősjóságok jóval jelentősebb vagyont képviseltek,⁵⁰¹ a házasságot a birtokszomszéd Kabos famíliával bizonyára ez is indokolta. A következő házassága is meglehetősen előnyös volt, ugyanis a kolozsvári tekintélyes és igen vagyonos Bornemisza Gergely lányát, Erzsébetet vette feleségül. Ezzel Gyerőffy a fejedelmi cubicularius Bornemisza László és Ferenc, valamint a szintén cubicularius Bálintffy Kristóf sógora is lett, majd az Erzsébettel közös lánya, Erzsébet révén kapcsolták házassági kötelékkel a gazdasági érdekközösségbe tartozó Heinrich Lisbonát az atyafiságba.⁵⁰² A testamentum alapján rajzolható meg jóakaróinak köre is, az általa felállított sorrendben: Kamuthy Farkas, Mikola János, Erdélyi István és Kamuthy Balázs. A Torda megyei Kabos-féle és a szerzett portiókat az első házasságából származó, István nevű fia örökölte, amit tanúsít egy mikesi

⁴⁹⁶ KmProt XXIX. 6v.

⁴⁹⁷ KmProt XXIX. 6v.

⁴⁹⁸ Bethlen It. (Thúry cs.) 109. tétel.

⁴⁹⁹ Lázár M.: Erdély főispánjai i. m. Kolosmegye főispánjai. (II. közl.) Sz 21. (1887) 524–525.

⁵⁰⁰ KmProt XX. 157v–160r.

⁵⁰¹ A Kolozs és Torda vármegyék mellett Küküllő megyében is rendelkezett portiókkal, amelyeket 1603-ban „egy testvér attjafia, Gyerőffi Farkas uram szabadulásáért (ki mostan az mi kegyelmes urunk és fejedelmünk tatár hadainak előttök járójának Balad szultánnak rabságában tartatik)” zálogba vetette magyarpatai Hajós Istvánnak és Rebekának. Bornemisza It. II/2. (Gyerőffy jóságok)

⁵⁰² KmProt XXVIII. 178r; Erdélyi testamentumok III. 140.

jobbágya meg nem adásaért 1630-ban indított pere is.⁵⁰³ Bizonyos, pontosabban meg nem nevezett hatalmaskodása miatt azonban iklódi Toldalaghi János fiscalis director perbe fogta, és mindhárom birtoka – feltehetően a megegyezés és a per ejtése fejében – Kassai István ítélőmester kezébe került, úgy tűnik, még Bethlen életében.⁵⁰⁴ A fejedelem halála után azonban Gyerőffy megpróbálta ezeket visszaszerezni, és talán 1637-ben⁵⁰⁵ Kassaival újabb egyezményt kötött, amely értelmében Kassai Rákost és Szelestyét visszacsofátotta, ráadásul fizetett 450 forintot, Gyerőffy viszont a mikesi Kabos- és Radnóthi-részeket adta át.⁵⁰⁶ A mostohaanyja által „modnelkul valo tekozlo szokas”-sal⁵⁰⁷ vádolt István tehát csupán a birtokok kétharmadát, ám az 1616-ban a mikesinél jóval alacsonyabb lélekszámúakat tudta megtartani.

A három portával rendelkező trió legjelentéktelenebbnek tűnő, ám inkább ismeretlen tagja, Krajnik László/Vasile nemcsak kategóriájának, hanem a törvényhatóságnak is az egyik legizgalmasabb figurája, és egyben az erdélyi társadalomtörténet nagyon fontos, vitatott területére vet fényt. Az adott keretek között azonban csak a legfontosabb mozzanatok kiemelésére szorítkozhatunk.⁵⁰⁸ Amint a neve is jelzi, román származású, Görgény vidéki krajnikságot viselő apját, Dumitru-t, és általa két fiát, Vasile-t és Petru-t⁵⁰⁹ Báthory Zsigmond nemesítette meg, és mentesítette alsóorosi házáat minden adó és szolgálat alól 1589-ben szolgálatai jutalmaként.⁵¹⁰ László Kovacsóczy Farkas környezetébe került ennek görgényi birtoklása idején, és belső, bizalmas emberének tekinthető, majd nagyon jó kapcsolatot alakított ki annak újabb birtokosaival, a Bogáthyakkal is. Képességeit, elsősorban nyelvtudását kiválóan kamatoztatta, többször járt követségben a moldvai vajdánál mint „meghitt embere”, és úgy tűnik, a Moldvával való

⁵⁰³ TvmJkv I. 339.

⁵⁰⁴ KmProt XXV. 96v–97v. Mikesre 1630-ban, ill. 1632-ben szerzett adománylevelet Kassai. KirKvDVD XIX. 140r; KirKvDVD XX. 4v–5r.

⁵⁰⁵ A keltezés javítása miatt nehezen olvasható.

⁵⁰⁶ KmProt XXV. 96v–97v.

⁵⁰⁷ Erdélyi testamentumok III. 141. Az ősjóságok visszaváltására 1642-re Bornemisza Erzsébet több mint 600 forintot költött. Uo.

⁵⁰⁸ A familia részletes bemutatása: *Dáné Veronka: Az alsóorosi Krajnikok. „Adalék a román–magyar asszimiláció kérdéséhez”*. In: *Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére*. Szerk. Dáné Veronka – Lupescuné Makó Mária – Sipos Gábor. Kolozsvár 2016. 69–78.

⁵⁰⁹ Péter/Petru valószínűleg még 1603. előtt meghalt, apja és testvére mellett a homagiumot letevők névsorában már nem szerepel. EOE XVII. 400.

⁵¹⁰ KirKv I/3. 1069. Dumitru-t azonban már 1584-ben nemesnek mondták. ErdKáptJkv 374. sz.

kapcsolattartás egyik szakértőjévé, az erdélyi főrendek bizalmasává vált.⁵¹¹ Az alsóoroszi (amely inscriptiós birtoka volt, és ugyan 1616-ban még két-két possessossal osztozott, ám mintegy háromnegyede őt szolgálta) hídfő-állásról kiindulva szerzett birtokot Serbházán, amelynek, úgy tűnik, egyedüli birtokosa volt. Az összeírásban már nem szerepel a beresztelki, 508 forintban bírt portiója, amelyet mindenféle fizetség nélkül átengedett éppen ebben az évben Károlyi Zsuzsannának (feltételezhetően részben vagy egészében azonos a fejedelemszöveg kezén összeírt, 5 jobbágyos rész-birtokkal), hálából viszont a fejedelem az említett, alsóoroszi rész-birtokot 2000 forintban neki inskribálta.⁵¹² Megyebeli helyét, tekintélyét, megbecsültségét jelzi, hogy egregius-ként emlegették, 1617-ben főszolgabíróvá választották,⁵¹³ e tisztséget 1623-ban bekövetkezett haláláig töltötte be.⁵¹⁴ Beilleszkedése, elfogadottsága ellenére – a román történetírás kedvelt, kevés kivétellel máig makacsul ismételtetett dogmájával szemben – sem el nem magyarosodott, sem görögkeleti vallását nem adta fel. Lánya, Nas-turița görög keleti paphoz ment feleségül,⁵¹⁵ a másik lány, Margareta esetében is feltételezhető, hogy legalábbis pópa-leszármazottal kötött házasságot.⁵¹⁶ Fiatalon elhunyt fia, Tamás/Toma és lányának házasságkötése is ezt valószínűsíti.⁵¹⁷ A Krajnik család nem egyedülálló e tekintetben. Az atyafiságból a Makszinok vármegyékük országgyűlési követei voltak,⁵¹⁸ de hasonló státusuk, sorsuk volt a várzai Vajdának, a bádoki Vajda alias Bad-oknak, és még folytathatnánk a sort, akiknek életpályája e a messze túlhaladott nézet miatt maradt feltáratlan.

A „középbirtokosok” utolsó, 2,5 portával rendelkező csoportját (az összeírás sorrendjében) Kállai Gergely, Dali/Deli Kozma, Gyerőffy Gáspár, Kamuthy Farkas, Szilvász Imre és Bakó Dániel özvegye alkotja.

Kamuthy Farkas „szegénysége” a meglepetés erejével hatna, ha nem tudnánk, hogy birtokai legjelentősebb része akkor már a szomszédos Kolozs vármegyében feküdt. A 16. század második felében Erdélybe települt

⁵¹¹ Okiratok Erdély történetéhez i. m. (Ieremie Movilă vajda levele Petky Jánoshoz) 266. Az adatra Jakó Klára hívta fel a figyelmemet, ezúton is köszönöm.

⁵¹² ErdKirKvDVD XVIII. 132.

⁵¹³ Ebben szerepe lehetett természetesen Kovacsóczy Istvánnak is, de a főszolgabíró személye egyértelműen el kellett nyerve a megyei nemesség támogatását. Kovacsóczy csupán Krajnik halála után került a főispáni székbe.

⁵¹⁴ Dáné V.: „Az Őnagysága széki” i. m. 186.

⁵¹⁵ KmProt XXVII. 71r; KvmJkv I. 595.; KirKvDVD XXI. 180r–180v.

⁵¹⁶ KvmJkv I. 647.; KmProt XXVI. 111v–112r; XXVII. 63v.

⁵¹⁷ KmProt XXVI. 111v–112r; KvmJkv II. 134.; B-SzvmJkv I. 66.

⁵¹⁸ Dáné V.: „Ad comitia generalia electi ac deputati” In: „...éltünk mi sokáig két hazában’...” Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére. Szerk. Dáné Veronika – Oborni Teréz – Sipos Gábor. (Speculum Historiae Debreceniense 9.) Debrecen 2012. 172.

és lábát éppen a vármegyebeli, előnevét is adó Szentlászló birtoklásával megvető familia jószágai, amint korábban már láthattuk, a létai váruradalom tartozékai, illetve a Füzi Borbála révén Jósikaké voltak, ezekből Farkas 1616-ban Szentlászló (udvarházzal), Kisfenes, Barbátfalva/Berbátfalva és Sűtmeg egyedüli birtokosa volt. (Megjegyzendő, hogy ugyanebben az évben a Kolozs vármegyei regesztrumban kolozsmonostori és gyalui váruradalmában 33 portáját írták össze.⁵¹⁹) Sarvasághy notája után ezeket a létai, hesdái birtokokkal és Kébkükk praediummal egészíthette ki a fejedelmi adománynak köszönhetően,⁵²⁰ amint a Sarvasághyak rendjén említettük. Hesdát és Léta teljes birtokokba – amelyek Sarvasághy bukása után egy ideig a tordai kamara kezésébe kerültek – 1620. február 10-én iktatták be.⁵²¹ 1623-ban azonban meglehetősen kellemetlen igényrel kellett szembesülnie. Mostohalánya, Sibrik Zsófia (ekkor már Király György felesége) ugyanis az anyja, Moyzes Kata által a házasságba vitt ingóságokon, készpénzen szerzett monostori birtokot, a Sibrik György által szerzett és Gáspárnak, halálával pedig a familiának kötött, hagyott oláhfenesit kérte fel. Igényt tartott az ősjószágra, Szentlászlóra is azon a jogalapon, hogy Kamuthyért Moyzes Katának fizetnie kellett a Sibrik Gáspár pénzéből, és ezért Farkas feleségének és lányának kötötte a birtokot további három faluval együtt.⁵²² A tekintélyesebb Kolozs vármegyei uradalom ellenére (vagy éppen ezért) a tanácsúr, székelyek generálisa, Udvarhelyszék főkapitánya nem Kolozs, hanem megyénk főispáni székét foglalhatta el feltehetően 1610-től 1625 júliusáig.⁵²³ Ekkor a fejedelmi kegy áthelyezte Kolozs vármegyébe, beiktatását azonban már nem érte meg, 1626 júniusáig elhunyt.⁵²⁴ Cím tekintetében a legalsó fok kivételével minden lépcsőfokot megjárt, az egregiustól a magnificus-ig. Az itteni birtokok is fia, Miklós kezére kerültek, majd 1639-es halálát követően özvegye, Cserényi Erzsébet igazgatta az egyetlen, nagyapjáról elnevezett fia nevében. Az ifjabb Farkas azonban 14 esztendősen, 1645-ben Felhunyt,⁵²⁵ 1647-ben pedig a fejedelem publicáltatta a birtokokat,⁵²⁶ illetve ugyanekkor indított pert Jósika Gábor is az egykori birtokok visszaszerzéséért.⁵²⁷ A jószágok egy részét azonban az atyafiság

⁵¹⁹ F 49 Vegyes conscriptiók 18. cs. Nr. 2.; *Oborni T.*: Erdély pénzügyei i. m. 15. A többszörösen javított jegyzék szerint ezek 14 településen oszlottak meg.

⁵²⁰ Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 7.

⁵²¹ Jósika htb. lt. Nr. 776. f. 8.

⁵²² Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 155r–v. Kamuthy kötéslevele: Jósika htb. lt. Nr. 765. f. 97.

⁵²³ *Dáné V.*: „Az Önagysága széki” i. m. 189.

⁵²⁴ *Lázár M.*: Erdély főispánjai i. m. Tordamegye főispánjai. (VII. közl.) Sz 22. (1888) 510–512.

⁵²⁵ Jósika htb. lt. Nr. 778. f. 85. Miklóst és az ifjabb Farkast a kolozsmonostori templomba temették.

⁵²⁶ KmProt XXXIII. 29r.

⁵²⁷ Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 193. (Fasc. XIV. Nr. 11.)

még 1646-ban megszerezte, az év februárja előtt Kamuthy László adománylevelet szerzett a barbátfalvi birtokra, az iktatásnak azonban Miklós özvegye ellentmondott.⁵²⁸ Májusban viszont a birtoknak a Cserényi Erzsébet és lánya, Kamuthy Zsuzsanna részére való visszafoglalásától tiltotta el – a szokásoknak megfelelően – kivonva kardját Kamuthy László (Mihály nevében is) a fejedelem emberét.⁵²⁹ A Rákóczi nagyon kemény hangvételű parancslevelével – „ne légyenek ők magok bírások magoknak, mert ezt az lengyelországi processust egyáltalában senkinek nem akarjuk engedni birodalmunkban”⁵³⁰ – két nappal később érkező megyei tisztviselőknak végül a Kamuthyak kénytelen-kelletlen visszabocsátották a birtokot. Az egykori Jósika-, azaz Gyulay–Füzi-birtokok ügyében Cserényi Erzsébet lánya, Kamuthy Zsuzsanna nevében (aki ekkor Mikola Zsigmond jegyese volt) 1648-ban egyezett ki Jósika Gáborral, amely értelmében Hesdátrol lemondva még megtarthatták Létát és Kékbükk praediumot.⁵³¹ (Az egyezmény ellenére azonban Jósika 1650-ben a per folytatása mellett döntött.⁵³²) 1655-ben Szentlászlón Cserényi Erzsébetnek még legalább hat jobbágya élt.⁵³³ Három nemzedéknyi possessorság után férfiágon a Kamuthyak tehát eltűntek a megyéből, az idősebb Balázs és Farkas által kialakított birtoktest pedig feldarabolódott.

Deli/Dali Kozma és Kállai Gergely pályafutása több párhuzamosságot mutat. Deli/Dali azonosítása még nem egészen bizonyos, ám feltételezhetően azonos a tizenöt éves háború és Bocskai alatti hajdúkapitánnyal,⁵³⁴ majd Bethlen alatti udvari hadnaggyal, kapitánnyal. A fejedelmi szolgálatot valószínűsíti birtoka (Alsóidecs, Felsőidecs) is, hiszen mindkettő a vécsi (kincstári) váruradalomhoz tartozott. Alsóidecs már 1607-ben inscriptiós birtoka volt,⁵³⁵ 1612-es végrendeletében mindkét Idecs integra birtokát feleségének, Doroghi Vidának kötötte.⁵³⁶ 1622 után hunyt el, valószínűsíthetően utód nélkül.⁵³⁷ Alsóidecs Erdélyi István birtokába került, Felsőidecs pedig visszacsatolták az uradalomhoz, majd azzal együtt Bethlen Péter és az őt követő possesszorok kezére jutott. Neve, tövisi származása és

⁵²⁸ Jósika htb lt. Nr. 776. f. 55r–v. (Fasc. L.)

⁵²⁹ Jósika htb lt. Nr. 776. f. 17r–v. (Fasc. D. Nr. 7.)

⁵³⁰ Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 109.

⁵³¹ KmProt XXXV. 9r; Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 193. (Fasc. XIV. Nr. 11.)

⁵³² Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 196. (Fasc. XIV.)

⁵³³ Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 115r.

⁵³⁴ Szamosközy Magyar nyelvű 223., 229.

⁵³⁵ KirKvDVD VII. 192r–v.

⁵³⁶ ErdKáptProt IV. 72., 74

⁵³⁷ ErdKáptProt VI. 48r.

házasságkötései⁵³⁸ egyaránt délszláv–román származást sejtetnek. Az udvari szolgálat mellett magától értetődően a megye életében semmiféle szerepet nem játszott, mindössze kétszer pereskedett a sedria előtt,⁵³⁹ minden említéskor egregius a címe.

Az először mezőkomlói előnévvel felbukkanó Kállai (másképpen Huszár) Gergely⁵⁴⁰ szintén katonai szolgálatnak köszönhetően emelkedett fel, 1609–1612 között bizonyosan Szamosújvár kapitánya volt.⁵⁴¹ „Hivatali” ideje alatt szerezhette az iklódszentiváni rész-, illetve a csokmányi egész⁵⁴² birtokát, és tisztsége bizonyára hozzájárult ahhoz, hogy beházasodhatott a Thoroczkay családba, feleségül véve Borbálát.⁵⁴³ A Thoroczkay portiók mellé 1612-ben az iklódszentiváni részirtokoknak Toldalaghi Jánossal való cseréjével szerzett újabbakat,⁵⁴⁴ így 1616-ban Alsójára, Bikal(at), Ivánfalva, Kisbánya, Kisoklos, Nagyoklos falvakban írták össze portióit. Az utolsó részben vagy egészben zálogos és az előző században Hesdáthy Márton és Benedek birtoka volt.⁵⁴⁵ Pontosán nem tudjuk, a Hesdáthyaktól hogyan jutott alsójárai Somogyi Nagy Balázs kezére (úgy tűnik, felesége, a fejedelmi familiáris Don alias Révész Pál lánya, Kata⁵⁴⁶ jussán), aki aztán elzálogosította Kállainak. Utóbbi azonban nem bizonyult jó gazdának, legalábbis Felvinczi Márton deák szerint. Bethlen gyulafehérvári provisora ugyanis – aki felesége, Gáltói Erzsébet révén volt érdekelt – 1621 áprilisában kénytelen volt a portiót 340 forintért magához váltani, mivel Kállai a jobbágyokat a szokásoson felül „vexálta”, azokat dissipálta.⁵⁴⁷ 1620-ra Indalon és Mezőcsánban,⁵⁴⁸ 1621-ben Felsőjárán, Szurdokon a bágyoni Balogh Tamással való csere révén,⁵⁴⁹ illetve vásárlással⁵⁵⁰ és zálogba vétellel szerzett ugyanazokon a településeken újabb portiókat.⁵⁵¹ Vármegyei tisztséget

⁵³⁸ Első felesége Doroghi Vida, a második Pródi Jadviga volt. ErdKáptProt IV. 72., 74., VI. 36r.

⁵³⁹ TvmJkv I. 71., 124.

⁵⁴⁰ ErdKáptProt IV. 149–150.

⁵⁴¹ KmProt XVII. 55r, 154r–v.

⁵⁴² ErdKáptProt IV. 149r–150r.

⁵⁴³ KmProt XVII. 154r.

⁵⁴⁴ KmProt XVII. 154r–v.

⁵⁴⁵ ErdKáptProt IV. 294–295.

⁵⁴⁶ KmProt XIII. 174r; ErdKirKv I/3. 989., 1578. Kata a megyei protokollumban Domb családnévvel szerepel.

⁵⁴⁷ ErdKáptProt IV. 294–295.

⁵⁴⁸ TvmJkv I. 152., 170.

⁵⁴⁹ KmProt XVIII. 114r–v.

⁵⁵⁰ KmProt XVII. 203v.

⁵⁵¹ 1614-es végrendelete szerint Alsó- és Felsőjárán, Bikalaton, Nagy- és Kisokloson, Ivánfalván, Kisbányán, Pusztægresen, Indalon, Magyarcsánban, Koppádon, Boldocon voltak birtokai. ErdKáptProt IV. 149r–150r. 1616-ra csupán hat maradt a kezén.

nem töltött be, viszont 1620-ban országgyűlési követnek választották, és ekkor már generosus-ként említették.⁵⁵² Utódok nélkül halt el (1640 júniusa előtt⁵⁵³), javai (feltehetően) öccsére, Kállai Gáspárra szálltak,⁵⁵⁴ aki 1621-ben vette feleségül Sombory Gábor és Gerendy Erzsébet lányát, Annát,⁵⁵⁵ és a Gerendy Erzsébet által Kemény Boldizsárnak zálogosított birtokok miatt⁵⁵⁶ Kemény Jánossal került ellentétbe.⁵⁵⁷

A Gyerőffy família másik tagjának, Gáspárnak a birtokai szintén nem a család korábbi területén, hanem a keleti tömbben Pókakeresztúr, Magyarfülpös, Toldalag, Mezőszakál falvakban feküdtek. A 16. század végén ezek Radwánczy Márton ítélmester jószágai voltak,⁵⁵⁸ és nagy valószínűséggel lánya, Anna (korábban Sükösd Jánosné) vitte magával a Gyerőffyekhez a Jánossal kötött házasságába,⁵⁵⁹ s – bár egyelőre erre vonatkozó egyértelmű adattal nem rendelkezünk – feltehetően a házasságból származó Gáspár örökölte meg. 1625-ben a fentiek mellett négy mezőszengyeli házhely és a hatalmasul elfoglalt két mezőszakáli pusztá telek miatt perelte Macskási Ferencet.⁵⁶⁰ Az egregius- és generosus-ként említett Gáspár természetesen nagyon határozottan védelmezte itteni érdekeltségeit, más szerepet azonban a megyében nem játszott.

Szilvász Imre feltehetően a 16. század utolsó évtizedeiben főispánságot viselt Imre fia volt (ezen az ágon a keresztnév apáról fiúra öröklődött). Az ősi portiokat (Csűrűlye, Ivánfalva, Kisoklos, Szelestye, Szelicse) sikerült ugyan megőriznie, a felsoroltak mellett 1608-ban és 1619-ben is Szilváson,⁵⁶¹ 1610-ben Mezőcsánban erdőrészt is birtokolt,⁵⁶² tekintélyben, politikai súlyban viszont eltörpült Boldizsár mellett. Ezt világosan jelzi az is, hogy csak nobilis és egregius címmel fordul elő a forrásokban. Birtokai 1651-re az unokafivére, András Mátyás nevű unokájának kezére kerültek.⁵⁶³

⁵⁵² TvmJkv I. 152.

⁵⁵³ TvmJkv I. 440.

⁵⁵⁴ TvmJkv I. 440.

⁵⁵⁵ KmProt XVIII. 126r–127v.

⁵⁵⁶ 1629-ben a gerendi részbirtokait. Kemény lt. IX. 593.

⁵⁵⁷ Kemény lt. XI. 810. (Kóki, egerbegyi portio.)

⁵⁵⁸ A fülpösi birtok felére és az ott lévő udvarházra 1589-ben szerzett nova donatiót. KirKv I/3. 975. sz. Itteni, valamint pókakeresztúri birtoklását egy ugyanezen év februári statutoria tanúsítja. ErdKáptJkv 615. sz. Toldalagi előneve egyértelműen bizonyítja a falubeli földesuraságát.

⁵⁵⁹ Már első, 1608-as említésekor özvegy (TvmJkv I. 56), utoljára 1616 januárjában perel a megyei sedrián, (TvmJkv I. 123.), a pereiben szereplő helységekbeli portiók később Gáspár birtokában bukkannak fel.

⁵⁶⁰ TvmJkv I. 217.

⁵⁶¹ TvmJkv I. 56.; KmProt XX. 130r.

⁵⁶² TvmJkv I. 115.

⁵⁶³ TvmJkv I. 543.

A conscriptióban Bakó Dániel (valószínűleg azonos azzal az enyedi vajdai officialissal, aki Gálffy János anyai unokatestvére volt, és 1589-ben több aranyosszéki birtokot is kapott rokonától⁵⁶⁴) özvegyeként szereplő birtokos a Thoroczkay család egy újabb tagja, Bakó második felesége, Thoroczkay Anna. Ha egy pillantást vetünk a felsorolt helységekre (Borrév, Magura, Rohegres, Újfalu), egyértelmű, hogy a Thoroczkay törzsterületekről van szó. A nemzeti asszony 1620-at követően eltűnik a megyei protocollumból,⁵⁶⁵ és 1634 márciusa előtt meghalt. Bizonyosan nem hagyott hátra utódokat, ekkor ugyanis a fejedelem parancsára birtokainak sequestrálására indult Trauzner István alispán és a a megye főszolgabírája, tordai Zsigmond deák. A rohegresi portióban azonban már Perneszy Erzsébet Szilvássy Boldiszárné és Bethlen György szolgálait találták, akik a zárolástól eltiltották a megyei tisztségviselőket.⁵⁶⁶ Nem jártak több sikerrel a borrévi, magurai és újfalui részirtokok esetében sem, útjukat ugyanis még a torockói határon elálta Thoroczkay Zsigmond tiszttartója, aki ura, valamint László, István és János nevében repulsiót tett, ezt azzal indokolva, hogy a jószágokat csak élteig adták át, „hogy táplálja magát belőle, nem Bakó Dánielről maradtak, hanem az Thoroczkay jószágából szakasztották volt el élteigh.”⁵⁶⁷

A nagy- és középbirtokkal rendelkező réteg bemutatását lezárandó, mielőtt továbblépnénk, néhány megállapítás erejéig meg kell állnunk. Amint a grafikonok is jelzik, a középbirtokosok között mintegy 7%-kal magasabb a régebbi, azaz 15. századi gyökerekkel rendelkező birtokosok aránya, mint a felsőbb kategóriában. Hasonlóképpen a középbirtokosok között hozzávetőlegesen 34% azok aránya, akik a 16–17. század fordulóján, illetve a 17. század elején szereztek itt jószágot, az öt portánál többel bírók esetében ez 44%. A legvagyonosabb réteg csaknem fele tehát másfél évtized alatt kicserélődött. Az is megfigyelhető, hogy nagyon vegyes mindkét réteg, az alacsony sorból jövők és a született főrendek egyaránt képviseltetik magukat. Ami a címeket illeti: az öt portánál nagyobb birtokosok között öt magnificus-t és négy generosust találunk. Az alattuk lévő, azaz a középbirtokkal rendelkezők rétegében egy magnificus, hét generosus és három egregius szerepel. Ami pedig a vármegyebeli hivatalviselést illeti, amint az alábbi ábra mutatja, a tíz portánál nagyobb possessorok ebben a vármegyében semmiféle tisztséget nem viseltek, egyértelműen a

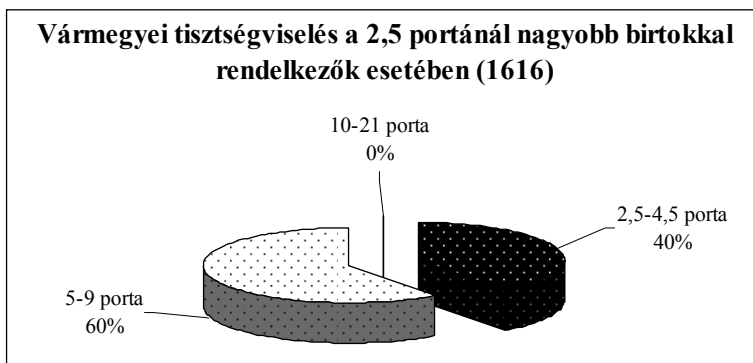
⁵⁶⁴ ErdKáptJkv 648. sz.; KirKv I/3. 1128. sz.

⁵⁶⁵ TvmJkv I. 170.

⁵⁶⁶ Thoroczkay lt. Nr. 3. f. 17. (Fasc. IV. Nr. 12.)

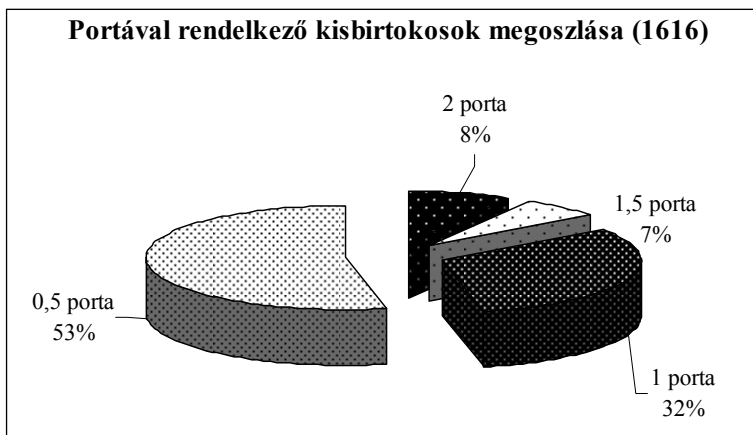
⁵⁶⁷ Uo.

tekintélyes, vagyonos kategória dominál, rögtön jegyezzük meg, kizárólag főispánokat ad, az alatta lévőből két főispán és egy főszolgabíró került ki.

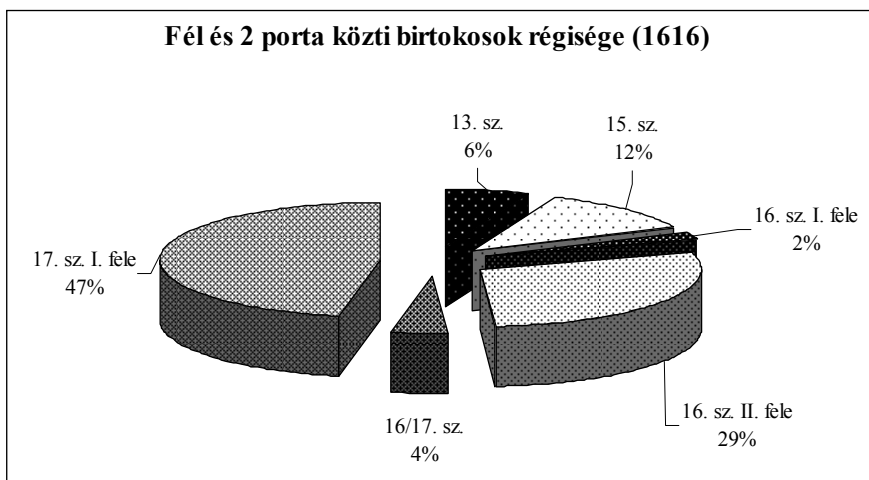

II. 4. A kis birtokkal rendelkezők

A réteg „elitjének” nyilván azok tekintendők, akik még „portaszámon” vannak, azaz legalább fél, legtöbb 2 portát birtokoltak. 1616-ban 60 ilyen vettek számba, köztük a fejedelemasszonyt, Károlyi Zsuzsannát és a Gyéresre telepített udvari lovasokat, az alábbi megoszlásban.

Elemzésüket ugyanazzal a megjegyzéssel kell kezdenünk, mint az előző kategóriáét: nagyon színes ez a réteg is származás, társadalmi állás, vagyon tekintetében.

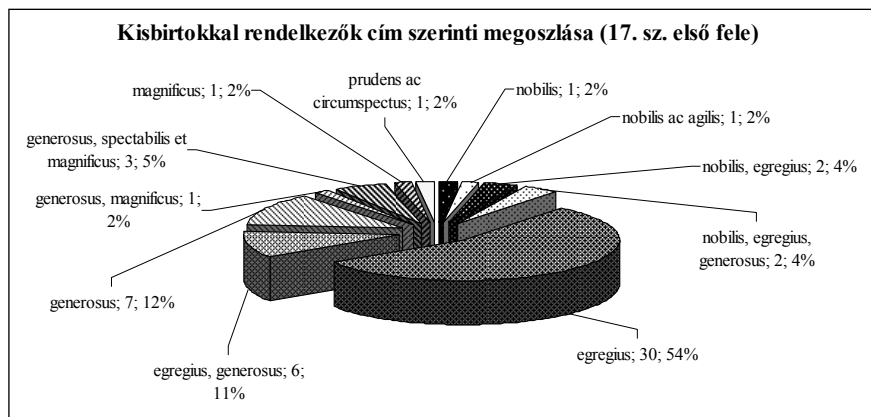

Péchi Simon, Kornis Zsigmond, Haller István, Gerendy Márton, Apafi György és folytathatnánk a sort, bár portaszám szerint e kisbirtokokkal rendelkező rétegbe tartoznak, az ország főrendjei közé számítanak, és tudjuk, hogy az itt összeírtak csupán jószágaik egy (szerényebb) része, esetleg töredéke. Másokról szintén ismert, hogy más vármegyékben is birtokosok voltak, de jószágaik nagyságát nem ismerjük.

Mindenekelőtt azzal a kérdéssel szembesültünk, hogyan mutatható be a réteg a legcélszerűbben. Ha a portaszám alapján, ahogyan az eddigiekben eljártunk, óhatatlanul teljesen különböző társadalmi rétegeket kell összehasonlunk a vagyoni kritérium alapján. Ugyanakkor a korábbiakban bevett gyakorlattal a tekintetben is szakítanunk kellett, hogy egyre inkább csak egyes rétegeikről tudunk összefoglalóan megállapításokat tenni, olyan jellegű, személyekre és birtokaikra lebontott vizsgálatot, mint a korábbiakban, a forrásadottságok általában nem tesznek lehetővé. Ahol igen, ott természetesen éltünk a lehetőséggel.

Mindezek alapján egy vegyes kritériumrendszer mellett döntöttünk. A címek alapján (a megoszlást lásd az alábbi grafikonon) a nemzeti és nagyságos kategóriát, azaz a főrendeket különválasztottuk, és egyben tárgyaljuk akkor is, ha különböző portaszámmal rendelkeznek, hiszen szakadék tátong közöttük és a csoport többi része között. Ez sem volt azonban „sima ügy”, hiszen vannak közöttük olyanok, akik pályafutásuk csúcsán érték el

például a nemzeti címet, bejárva a különböző fokozatokat, mások viszont beleszülettek.⁵⁶⁸

A vármegyében kisbirtokkal rendelkező arisztokraták, nagyságosok és nemzetesek csoportját a következők alkotják: előbbi kápolnai Bornemiza Zsigmond (1), Haller István (1,5), Kornis Zsigmond (2), Lónyai Zsigmond (0,5),⁵⁶⁹ Péchi Simon (2), utóbbit Apaffi György (1), Balassi/Balási Mihály (1), Mikola János (1), Kornis Boldizsár özvegye, Keresztúri Kata (0,5), Pekry Ferenc⁵⁷⁰ (0,5), Wass János (0,5), a régi/régebbi, született nemzeteseket képviselve; Macskási Ferenc (1,5), Herczegh András (0,5), Gerendy Márton (1) – ő különleges eset – Gerendy István (0,5), Szilvász András (2), lökösházi/szentmihályfalvi Novák Farkas (0,5), szentgyörgyi Tóth Mihály (1), Filstich Péter (0,5), és Macskási Mihály özvegye (0,5), mint ebbe a rétegbe emelkedtek,⁵⁷¹ akiknek egy része nyilván tisztségének köszönhette ezt a címet.

⁵⁶⁸ A címek tekintetében az 1616-os birtokosok 1658-ig megtett „pályáját” vizsgáltuk, a rendelkezésünkre álló források alapján.

⁵⁶⁹ Lónyai esetében meg kell jegyeznünk, hogy tényleges birtokállománya, amint a későbbiekben látni fogjuk, ennél nagyobb volt, itt csupán adózó jobbágysai szerepelnek.

⁵⁷⁰ Ifjabb Gábor fia, akit 1591-ben már néhaiként említenek. KirKv I/3. 1424. sz. Gábor adta el a család iklandi birtokát, azaz az eredeti birtokállomány ennél nagyobb volt. KirKv I/3. 674. sz.

⁵⁷¹ Természetesen az 1616-os regesztrumból indultunk ki, és egyesek később, de korszakhatárunkon belül érték el ezt a rangot a források tanúsága szerint, ezért ebben a csoportban tárgyaljuk őket. A fejlődést a táblázatban feltüntetett címek pontosan jelzik.

Név	Cím	Tisztség/cím megszerzése
Haller István	m	tanácsúr/öröklött
Péchi Simon	g, sp m	kancellár/hivatal
Kornis Zsigmond	g, sp m	tanácsúr/öröklött
Lónyai Zsigmond	g, sp m	tanácsúr
kápolnai Bornemisza Zsigmond	g, m	öröklött
Tóth Mihály	g	marosszéki főkapitány/hivatal
Balassi/Balási Mihály	g	marosszéki főkapitány/diplomata
Apaffi György	g	tanácsúr/öröklött
Filstich Péter	g	aranybeváltó/hivatal
Wass János	g	öröklött
Kornis Boldizsár özvegye Keresztúry Kata	g	öröklött
Macskási Mihály özvegye Horváth Klára	g	
Macskási Ferenc	e, g	udvari alkapitány/hivatal
Mikola János	e, g	tanácsúr/öröklött
Pekry Ferenc	e, g	öröklött
Gerendy István	e, g	udvari szolgálat, Rákóczi rokon
Novák Farkas	e, g	aranyosszéki főkapitány/hivatal
Szilvász András	e, g	régi, tekintélyes família
Tordai Imre deák	n, e, g	fiscalis director fia/vármegyei hivatal
Gerendy Márton	n, e, g	aludvarmester/Rákóczi rokon

A főrendek tekintetében általánosságban elmondható, hogy ezeket a részbirtokokat megörökölték, ahogyan az is, hogy birtokaik súlypontja nem a megyébe esik.

Bornemisza Zsigmond birtokai (Alsórépa, Disznajó, Erdőszakál, Hodák, Liget, Nagyoroszfa, Oláhhidecspataka) részben a görgényi, részben a vécsi uradalom tartozékaiból származtak, amelyeket apai örökségnek tekinthetünk, részben viszont anyai jusson, azaz a Patóchi-vagyonból kerültek kezére. Apja végakarataának megfelelően a szerzett birtokokat kizárólag ő örökölte, az itteni, testvérétől, Juditától elmaradó portaszám hátte-

rében azokat az anyagi nehézségeket is kereshetjük, amelyeket a beresztelki portiója 1617-es eladása,⁵⁷² illetve a kolozsvári Bornemisza Tamástól skarlát posztóra felvett 90 forintnyi kölcsöne tanúsít.⁵⁷³ Feltételezhető, hogy az a szászrégeni portiója is zálogban lehetett, amelyet – Bornemisza több más, Kolozs vármegyei birtokával együtt – Bethlen István javára foglaltak el 1622-ben, majd utóbbi a jövőbeni öröklése biztosítása fejében viszszaadta.⁵⁷⁴

A Hallerek számára „természetes” terjeszkedési területként kínáltak a küüllői birtoktömbtől (Kerelőszentpál és környéke) nem messze, a Maros jobb partján fekvő falvak (Oláhdellő, Sósptak, Újfalu integra) és az északabbra, a Marosszék határa mentén fekvő Gerebenes. Haller Gábort 1606-ban iktatták Pusztaszentmiklós (akkor teljesen néptelen) egész falu⁵⁷⁵ és Boldoc, Gerebenes, Mezőcsán és Újfalu birtokába, a következő esztendőben azonban utóbbi ellen tiltakozott a néhai Boronkay János vizaknai sókamarás, vajdai udvari familiáris lánya, Zsuzsanna nevében férje, trogiri, gyulafehérvári Lódi Simon, lugosi és karánsebesi bán.⁵⁷⁶ A vitát már Gábornak az összeírásban szereplő, birtokokat megöröklő fia, István 1619-ben, per közbeni egyezménnyel zárta le, amelynek értelmében Haller megkapta Gerebenest, Boronkay Zsuzsanna viszont a pagoccai és vidrátszegi (utóbbi Küüllő vm.) portiót.⁵⁷⁷ (Boldoc időközben eltűnt a birtokok közül.) Az említett falvakban fekvő portiók másik része viszont Kendy Judit hozománya volt, a Thamássy–Zeleméry felmenőktől örökölte.⁵⁷⁸ (Egy részüket 1575-ben gyámja, Polyák Boldizsár kezén találjuk.) A szintén Thamássy–Zeleméry jószágok között szereplő Sályi ugyan nem szerepel az 1616-os conscriptióban, az itteni portiót vagy annak egy, Zeleméry Judit Csákány Balázsné kezén lévő részét azonban Haller István már 1613-ban

⁵⁷² ErdKáptProt V. 115.

⁵⁷³ ErdKáptProt V. 129–130.

⁵⁷⁴ ErdKáptProt 453–455.

⁵⁷⁵ KmProt XV. 246r. A fogarasi főkapitány és tizedfőarendátor Haller iktatásának ellentmondott Ách Ilona, a néhai István hajadon lánya nevében Nagy alias Tövisi Benedek jenői hópénzes katona. A későbbiekben a Pekryek is megjelentek birtokosként.

⁵⁷⁶ KmProt XVI. 53v.

⁵⁷⁷ Haller lt. 55 cs. Nr. 99. Az egyezmény ellen azonban a következő évben Lódi Simontól született fia, Miklós tiltakozott. ErdKáptProt V. 472–473. 1635-ben Boronkay Zsuzsanna második férje, Barcsay György a korszak legfelkapottabb ügyvédjét, Kénosi alias Gál Ferencet kérte fel a gerebenesi, újfalui, pagoccai birtokok visszaszerzésére fia, Boldizsár számára, úgy egyezve meg Kénosival, hogy a birtokok visszaszerzése esetén a gerebenesi 200, a pagoccai pedig 100 forint zálogban maradjon Kénosinál. Sombory lt. 54. tétel (Pagocsa)

⁵⁷⁸ 1560-ban a deficiált Thamássy Bernát és idősebb Ferenc birtokait Ikland, Bodon, Gerebenes, Kapus, Pete, Uraj, Csinád és Szederjes településeken sorolták fel. Haller lt. Nr. 2. (Fasc. IV. Nr. 85., 87., 90., 93., 97., 107.); TvmJkv I. 383–384., 483., 595. (Kendy Judit anyja Zeleméry Borbála volt.)

hatalmasul elfoglalta,⁵⁷⁹ és bizonyosan 1636/1637-ben is birtokolt itt.⁵⁸⁰ 1637 nyarán szerzett nova donatiót Gerebenesre és Oláhdellőre,⁵⁸¹ 1640-ben pedig péterlaki portiót is említene a források,⁵⁸² (ezt feltehetően Barkóczy Anna hozta a Kékedy-birtokokból), tényleges birtoklása azonban egyelőre kétséges. A Maros két partján fekvő birtokok közötti kapcsolat biztosítására István hidast járatott a folyón, ami miatt ellentétbe került a magyardellői birtokos Jármnyakkal.⁵⁸³ A vita tulajdonképpen a szentpáli malom gátjának a Jármnyak szerint törvénytelenül a dellői határhoz kötése miatt indult már 1632 előtt.⁵⁸⁴ A Jármnyak ugyanis kihasználva azt, hogy Ferenc (ekkor még) ifjabb Bethlen István familiárisa volt, sérelmükkel Rákóczihoz fordultak, aki pártfogásába vette a familiát, nagyon szigorúan rendre utasítva Hallert. A méltatlan vádlás miatt aztán utóbbi pert indított a megyei sedria előtt.⁵⁸⁵ Erre volt a Jármnyak válasza a hidas dellői határra való kikötése elleni tiltakozás, illetve a kötelének elvágásával való fenyegetés.⁵⁸⁶ Ami az 1616 utáni fejlődést illeti, Sospatak esetében Haller Istvánnak a birtokok fiai közti felosztásáról készített feljegyzésének köszönhetően tudjuk, hogy az 1640-es évek közepére az itteni jobbágyság száma 17-re szaporodott,⁵⁸⁷ és ezzel a század közepére a középbirtokos rétegbe léptek. A gerebenesi birtok Gábornak jutott, ide ő épített udvarházat és telepített a következő évtized elején nevük alapján moldvai jövevényeket.⁵⁸⁸ Ugyancsak Thamássy-Zeleméry jusson jutott birtokukba az 1648-ban zálogban lévő uraji, Thamássy résznek nevezett portio az ott lévő pusztá curiával, amelynek vissza nem bocsátásáért szintén Gábor perelte marosvásárhelyi Szabó Mihály fiát, Dánielt.⁵⁸⁹ Ritka összevetési lehetőséget nyújt számunkra Haller István 1656-os végrendelete.⁵⁹⁰ Eszerint a Kendy Judit jószágai közül Sospatakon 9-10 ház jobbágy lakott (csupán emlékeztetőül: 1616-ban 5 jobbágyot írtak össze), Sályi pedig teljesen pusztá volt, és a testamentum tételkor is az. Az 1616-os összeírásban Sályi valóban nem szerepel, 1636/1637-ben

⁵⁷⁹ Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 8.

⁵⁸⁰ TvmJkv I. 393.

⁵⁸¹ KirKvDVD XXI. 208r–v.

⁵⁸² KirKvDVD XXII. 198r–v.

⁵⁸³ TvmJkv I. 349.

⁵⁸⁴ TvmJkv I. 344.

⁵⁸⁵ TvmJkv I. 344–345.

⁵⁸⁶ TvmJkv I. 349. Az ügy kiváló példája annak, hogy a családi levéltárak, ill. a megyei protokollumok adatai milyen szervesen egészítik ki egymást. Az ügyre vonatkozó iratokat l. Haller lt. 34. cs. Nr. 1. (Fasc. XLV. litt. S. nro. 21.)

⁵⁸⁷ Haller lt. 11. cs. Nr. 6. Nem számítottuk a szökött jobbágyokat, ill. a jobbágyfiakat.

⁵⁸⁸ Haller lt. 10. cs. Nr.

⁵⁸⁹ TvmJkv I. 483.

⁵⁹⁰ Haller lt. 13. cs. Nr. 1.

viszont éppen ő perelt és nyert vissza két sályi szökött jobbágyot Bethlen Jánostól,⁵⁹¹ elszórt adatok alapján pedig lakott volt az 1620-as és 1630-as években.⁵⁹² A néptelenség tehát inkább csak az ő részbirtokára vonatkozhatott. A sályi birtokot halastavak révén kívánta jövedelmezővé tenni, a csak a végrendeletben szereplő szintén teljes Szentmargita pusztá birtokon pedig szőlőt telepített.⁵⁹³ Fiai már korszakhatárunkon túl, 1659-ben osztottak meg, és János az oláhdelői, újfalu birtoklása alapján tölthette be a vármegye egyik főispánjának tisztét 1661 januárjától.⁵⁹⁴

Kornis Zsigmond két portát kitevő, Dátos, Ikland, Lekence, Ludas falvakban lévő portiói, amint korábban, Kornis Boldizsár birtokegyüttese kapcsán említettük, a visszaszerzett radnóti uradalom tartozékai voltak, és Zsigmond fogságba vetése, birtokelkobzása előtti pillanatot örökítették meg. Keresztúry Kata özvegy Kornis Boldizsárné fél portáját szintén ezen a területen, Iklandon és Lekencén írták össze, a valamikori Kornis-„birodalom” igen szerény mementójaként. 1629-től azonban Zsigmond rendre visszaszerezte/nyerte ezeket a birtokokat, 1630-ban Bogát, Csapó-szentgyörgy, Dátos (integra), Ikland (integra), Kapus, Lekence (integra), Ludas, Sályi birtokába iktatták (két ellentmondással),⁵⁹⁵ ezekre 1631-ben új adományt szerzett.⁵⁹⁶ A század közepére nagyrészt tehát visszaállt a „régí rend”, ezt Kornis sedria előtti perei is jelzik.

Lónyai Zsigmond a conscriptióban szereplő gyéresi, kóki és mindszei fél portányi portiót anyjától, szaniszlói Báthory Katától örökölte.⁵⁹⁷ (1575-ben ezeket a portiákat szaniszlói Báthory Imre birtokában írták össze. Meg kell jegyeznünk ugyanakkor, hogy egy 1618-as adókimutatás szerint a kóki és mindszei, összesen 6 jobbágyos portiákat 1615. január 6-val kezdődően tíz évre mentesítette az adófizetés alól a fejedelem.⁵⁹⁸) A família tényleges megyebeli birtokállománya azonban ennél tekintélyesebb volt: az 1617-es adózás alóli exemptionalisban a fentiek mellett az „igen elpusztult” Bő, Detreheim, Szakál, Szentjakab és Tóhát is szerepel,⁵⁹⁹ egyeseiket Báthory Kata kezelte haláláig, bár birtokosként az összeírásban

⁵⁹¹ TvmJkv I. 393.

⁵⁹² TvmJkv I. 169.; GyfvProt VII. 52v.

⁵⁹³ Haller lt. 13. cs. Nr. 1.

⁵⁹⁴ *Dáné V.*: „Az Ónagysága széki” i. m. 189.

⁵⁹⁵ ErdKáptProt 52r–57v.

⁵⁹⁶ KirKvDVD XIX. 191v.

⁵⁹⁷ KmProt XVIII. 36r, XX. 95r.

⁵⁹⁸ Okiratok Erdély történetéhez i. m. 315.

⁵⁹⁹ KmProt XVIII. 36r.

nem bukkan fel.⁶⁰⁰ A viszonylag kompakt birtokegyüttest a korszak végéig bizonyosan sikerült megőrizni.

Az Apaffiak 1575-ös kilenc településen fekvő birtokai Magyar- és Oláh-bányabükkre s alig több mint egy portára apadtak. Úgy tűnik, ebben Apaffi Miklósnak jelentős szerepe volt, fia, az 1616-ban birtokos György tiltakozásának tanúsága szerint ő idegenítette el a Gerend, Oláhlóna, Gerendkeresztúr, Kece, Egerbegy falvakban lévő portiókat a gerendi curiával együtt.⁶⁰¹ A kezükön maradt viszont az 1575-ben is összeírt Káposztászsztentmárton.⁶⁰² Az 1616-os összeírásból „igazoltan hiányzik”, az okra egyértelműen rámutat, hogy a falu eredeti neve mellett éppen ekkortájt kezdtek használni a Pusztaszentmárton elnevezést. Bizonyára a hosszú háború idején néptelenedett el, még 1630-ban,⁶⁰³ és amint az alábbiakból kiderül, másfél évtizeddel később is puszta volt. Feltehetően a fejedelem utasítására készített 1645-ös bányabükki urbárium szerint ugyanis két házhely kivételével az Apaffiaké „egy puszta faluhely Szent Márton”, az ehhez tartozó erdő, mező, halastó, kétkövű malom és hozzá a puszta tóhely, valamint a magyarbányabükki határon egy puszta tóhely harmada.⁶⁰⁴ Ugyancsak Kemény említi a décei portiót 1645-ben,⁶⁰⁵ ezt más forrás egyelőre nem támasztja alá. Ezt a birtokcsonkot az Apaffi fivéreknek, Boldizsárnak és Mihálynak a nagy romlásig sikerült megtartani.

A régi (folyamatosan) nemzeti kategória utolsó képviselője az 1616-os birtokosok között cegei Wass János. A Dobokában és Kolozsban birtokos família az utóbbi évtizedek kutatásai után különösebb bemutatásra nem szorul.⁶⁰⁶ Bár Wass György már 1575-ben portiót szerzett Záhon⁶⁰⁷ (feltehetően a Bekes-féle lázadásban részt vevő Alárd Ferencét),⁶⁰⁸ majd Szinden,⁶⁰⁹ vásárolt Sályiban és Gerebenesen,⁶¹⁰ 1593-ban a kivégzett Gyu-

⁶⁰⁰ Egy 1640-es per gyéresi provisorát említi. TvmJkv I. 448.

⁶⁰¹ KmProt XV. 57v.

⁶⁰² KeményPoss 221r.

⁶⁰³ TvmJkv I. 338.

⁶⁰⁴ F 440 Számadások Nr. 7. f. 1–3.

⁶⁰⁵ KeményPoss 29v.

⁶⁰⁶ *András W. Kovács: The History of the Wass de Czege Family.* Hamburg 2005.; *A Wass család levéltára.* Valentiny Antal oklevélkivonatait felhasználva bev. tan. és jegyz. közze-teszi W. Kovács András. (Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára 3.) Kolozsvár 2006. A família birtokszerzéseire vonatkozóan l. 115–120.

⁶⁰⁷ Megjegyzésre érdemes, hogy felesége a Záhon régóta birtokos Erdélyi famíliából származó Kata volt. Az atyafiság jó viszonyát jelzi, hogy 1622-ben Wass Jánost vallotta ügyvédjének Erdélyi István egyik perében. TvmJkv I. 178.

⁶⁰⁸ Wass levéltár i. m. 115.

⁶⁰⁹ Wass levéltár i. m. 117.

⁶¹⁰ Wass levéltár i. m. 116. Gerebenest familiárisának inscribálta 1605-ben Ferenc. Uo. 117.

lai Pál záhi részbirtokát kapta meg,⁶¹¹ 1600-ban pedig hálából az erdélyi rendek inscribálták a görgényi váruradalomból Alsóköhért már idősebb fiának, Ferencnek,⁶¹² 1616-ban a család egyedüli itteni képviselőjének, Jánosnak (György ifjabb fia) fél portáját csak Záhon és Cikudon írták össze. Az anyai nagyanyja jussán perelt egerbegyi, Cserényi résznek nevezett⁶¹³ portiót valamikor 1627 előtt szerezte vissza⁶¹⁴ Kállai Gáspártól és Kemény Jánostól, ugyanebben az évben már a gerebenesi portióját is említik.⁶¹⁵ Még halála előtt azonban újabb pert kellett indítania a szintén egerbegyi Kis Ördög nevű kaszálóért, amelyet 1637-től György folytatott.⁶¹⁶ Az örökséget aztán György özvegye, Kendeffy Judit védte, tartotta meg fiainak, Jánosnak és Lászlónak.

Szilvásy András a megye sokszor emlegetett régi familiájának leszármazottja, Boldizsár mellett azonban szinte eltörpül, amit a címének alakulása is jelez, amint látni fogjuk. 1616-os portiót a család törzsterületén (Alsójára, Felsőpeterd, Ivánfalva, Kisoklos, Kisremete, Mezőcsán, Nagyoklos) vették számba, 20 jobbággyal. Házasságát Szilvásy Borbálával⁶¹⁷ a birtok egybentartása is motiválhatta. 1619-re Boldocon is birtokolt, itt tava is volt,⁶¹⁸ 1634-ben a Szilvásy Boldizsár özvegyével, Perneszy Erzsébettel kötött egyezményben, amelyről már szoltunk, szilvási és szeliceai portiokat említ,⁶¹⁹ 1645 előtt pedig, Petrichevich Horváth Klára Vitéz Miklósné halála után Ivánfalván, Okloson és Mezőcsánban foglalt el részbirtokokat.⁶²⁰ Nég esztendővel később legalább hat alsójárai jobbágyát említik, Felsőjárán pedig stántóját, rétjét.⁶²¹ A megyei életben jelenősebb szerepet nem játszott, megyei ülnökségéről,⁶²² országgyűlési követségeiről,⁶²³ cirkáló⁶²⁴ és oculáló bizottságbeli tagságáról tudunk, ami azért megbecsült helyét jelzi.⁶²⁵ 1648 júniusa előtt bekövetkezett halála után birtokait fia, Mátyás

⁶¹¹ Wass levéltár i. m. 115.

⁶¹² Wass levéltár i. m. 117.

⁶¹³ TvmJkv I. 402.

⁶¹⁴ Wass levéltár i. m. 119. A szintén ekkor említett sályi portióról a megyei források nem szólnak.

⁶¹⁵ KmProt XXIII. 11v.

⁶¹⁶ TvmJkv I. 402.

⁶¹⁷ TvmJkv I. 73.

⁶¹⁸ TvmJkv I. 150.

⁶¹⁹ KmProt XXIX. 6v.

⁶²⁰ KmProt XXXV. 70r.

⁶²¹ Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149r.

⁶²² 1609: TvmJkv I. 64.

⁶²³ 1609: TvmJkv I. 75., 1616: TvmJkv I. 130.

⁶²⁴ 1610: TvmJkv I. 113.

⁶²⁵ Dáné V.: „Az Önagysága széki” i. m. 104.

örökölte.⁶²⁶ Címe a korszak nagy részében vitézlő volt, némi ingadozással, hogy aztán az 1630-as évek végétől a nemzeti váljon következetesen használtta.

A Pekryek⁶²⁷ a Bekes-lázadást követő noták haszonélvezőiként nyertek adományt a megyében, 1576. február 20-án ugyanis Báthory István a Bekeshez csatlakozott Barcsay Miklós iklandi, ludasi jószágait a mellette harcoló Pekry Gábornak adományozta.⁶²⁸ Ezeket aztán a conscriptióban szereplő Ferenc gyarapította: 1612-ben gezei Borbély Miklós fejedelmi familiáristól vásárolt 60 forintért Dátoson portiót, amely korábban a Kornis Boldizsáré volt.⁶²⁹ 1615-ben nova donatiót szerzett Dátosra és Kapusra.⁶³⁰ Fél portáját ezeken a településeken, illetve Gerendkeresztúron conscribálták. A portiók között nem szerepel az egerbegyi, holott 1615-ben legalább egy jobbágytelket birtokolt ott is.⁶³¹ 1630 előtt szerezte meg az oláhbölkényit, amelynek korábbi birtokosa Bocskai Miklós volt,⁶³² ez valószínűleg az uradalommal együtt Kovacsóczyhoz vándorolt. Halála után (1630 táján)⁶³³ két fia, Ferenc és László kiskorúsága idején özvegye Weér Anna intézte a birtokok ügyeit, majd Ferenc vette kezére, és a birtokállományt sikerült épségben megtartani. Fő érdekeltségeik nekik sem itt, hanem a szomszédos Küküllőben, Fehérben voltak, utóbbi főispánságát viselte az idősebb Ferenc.⁶³⁴ Az ifjabbat két falu határvitáját kivizsgáló bizottságban találjuk.⁶³⁵ A század első évtizedében még vitézlőként, majd 1615-től következetesen nemzeti esként címzik, amiben a főispáni tisztség elnyerése bizonyára döntő mozzanat volt, Ferenc fia pedig ezt örökölte meg.

Balassi/Balási Mihály Hétbükk egyedüli birtokosaként (annak ellenére, hogy a települést a görgényi uradalom tartozékaként 1615-ben Kákoni Istvánnak inscribálta a fejedelem portióként) egy portát mondhatott magának. A görgényi váruadalomhoz tartozó birtokot feltehetően kedvezményes zálogjogon nyerte el, és 1619-es végrendeletében feleségének, Pettki

⁶²⁶ TvmJkv I. 483.

⁶²⁷ A családra vonatkozóan l. *Baczkamadarasi Kis Bálint*: Petrovinai Pekry család (gróf és nemes, címerrel) Nagy Iván családtörténeti értesítő 1. (1899) 109.; Apor Péter *Lusus Mundija*. Ford. Szász Ferencz. (V. közl.) Genealogiai Füzetek 8. (1910) 110.

⁶²⁸ *Szádeczky Lajos*: Gróf Pekri Lőrinc levéltára. Sz 42. (1908) 313. 1585-ben Iklandon legalább három birtokos osztozott. Haller lt. Nr. 23. f. 3. (Fasc. XXX. Lit. I.)

⁶²⁹ KmProt XVI. 141v–142r.

⁶³⁰ KirKvDVD XI. 28v–29r; *Szádeczky L.*: Pekri Lőrinc levéltára i. m. 313.

⁶³¹ KmProt XX. 43v; TvmJkv I. 130.

⁶³² KmProt XXVII. 4r.

⁶³³ 1630 júniusában még életben volt, Szilvász Erzsébetet perelte a megyei sedrián. TvmJkv I. 339.

⁶³⁴ *Lázár M.*: Főispánjai i.m. Fejérmegye főispánjai (I. közl.) Sz 21. (1887) 409.

⁶³⁵ TvmJkv I. 482.

Erzsébetnek kötötte többi jószágával együtt 2000 ft-ban.⁶³⁶ Balassi némi-képp átmenetet képez a bevezető sorokban említett két réteg között, hiszen csupán második generációs főrend, és maga is fejedelmi szolgálatban állt, jelentős diplomáciai ügyekben forgolódva.⁶³⁷ A birtokot 1628 után,⁶³⁸ feltehetően a váruradalom Kovacsóczyinak inscribálása előtt özvegyétől kiváltották, a későbbiekben az uradalom tartozékai között találjuk.

Köztes kategóriát alkot a megye egyik legrégibb és valaha igen tekintélyes birtokú familiájából származó Gerendy Márton, hiszen a régi „arisztokrácia” tagja, ám pályafutásában a fejedelmi szolgálatnak és rokonságnak kétségkívül meghatározó szerepe volt. Birtokai (Alsófüged, Gerend, Gerendkeresztúr, Középfüged, Lóna, Magyarbányabükk, Oláhbányabükk, Vajdaszeg) kivétel nélkül a régi felségterületükön feküdtek. A települészszámra jelentős állományban azonban csupán 13 jobbágyot birtokolt 1616-ban. Már az önálló erdélyi állam korszakába nagyon megcsappant jószággal lépő család⁶³⁹ számára János 1594-es notája és a pártfogó kör likvidálása újabb csapást jelentett. 1614-ben az örökösök, Gerendy János lánya, Erzsébet és unokabátyjai, Márton és István, Gerendy Pál fiai egyezményt kötöttek az uradalom visszaszerzésének érdekében, Márton javára ekkor lemondva a gerendi birtok és kastélybeli minden jussukról. Visszaszerzés esetén azonban megosztottak volna, és a domínium sorsának biztosítása érdekében magtalan haláluk esetére Márton és István fiúsították Erzsébetet.⁶⁴⁰ Az egyezmény említi, hogy Márton az 1613-ban „in periculo patriae” leégett gerendi kúriáját újjáépítette.⁶⁴¹ Pontos adatok híján megállapíthatatlanná, hogy erőfeszítéseik a Sarmasággyakkal, Keményekkel szemben milyen sikerrel jártak. Említésre méltó a Gerendyek azon törekvése is, hogy utódaikra birtokjogi szempontból tiszta helyzetet hagyjanak, így 1632-ben Gerendy Márton és István (Lászlót ekkor már néhaiként említik) lányaik, Klára ifjabb Kassai Istvánné és Zsófia Gerend (két udvarházzal), Gerendkeresztúr, Oláhlóna, Felsőfüged, Alsófüged, Vajdaszeg és Egerbegy falvakbeli birtokrészeit kijáratták, elhatároltatták.⁶⁴² A fentiek mellett

⁶³⁶ KmProt XX. 143v.

⁶³⁷ 1616-ban Lippa átadásánál Bethlen biztosa, a nagyszombati tárgyalásokon egyik követe volt. EOE VII. 45–46, 75.

⁶³⁸ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.

⁶³⁹ Újabbán I. *Horn Ildikó*: A Gerendiek a kora újkorban. In: *Studii de istorie de istorie modernă a Transilvaniei – Tanulmányok Erdély újkori történelméről*. Omagiu profesorului Magyari András emlékkönyv. Szerk. Pál Judit – Rüszt Fogarasi Enikő. Cluj 2002. 153–189.

⁶⁴⁰ KmProt XVIII. 20–22.

⁶⁴¹ Uo.

⁶⁴² Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 524–527v. (Fasc. XII. Nr. 135.)

Mártonnak Örken is volt portiója,⁶⁴³ majd már aludvarmestersége⁶⁴⁴ idején, 1636-ban nyerte el a néhai megykeréki Török János lovászmester ivánfalvi, magurai és szurdoki portiót,⁶⁴⁵ ekkor Egerbegen is részbirtokáról tudunk,⁶⁴⁶ Kecén tóval rendelkezett.⁶⁴⁷ Házasságát Apaffi Annával a birtokok visszaszerzése, a birtokszomszédság nagymértékben befolyásolhatta. Ugyanakkor az is bizonyos, hogy az asszony készpénzt is hozott a házasságba, amelynek köszönhetően 1614-re a két Bányabükkön lévő, Gellyén Imrének 60 forintban elzálogosított birtokait visszaválthatta.⁶⁴⁸ (A két Bányabükk 1645. október 17-i inventálása egyelőre nem tudjuk bizonyosan, kinek készült, mivel az Apaffiakon kívül más birtokos nem ismert, feltehető, hogy a Gerendy-részt írták össze.⁶⁴⁹ Magyarbányabükkön ekkor egy boronafából rakott, szalmával fedett udvarházat, hét régi jobbágyot és két jövevényt írtak össze és 24 pusztá házhelyet. Oláhbányabükkön 20 jobbágycsalád élt és egy jövevény, valamint négy pusztá házhelyet találtak.⁶⁵⁰) Udvari hivatalviselését és a megye főispánságát⁶⁵¹ egyaránt annak köszönhetette, hogy atyafiságban volt a Rákócziakkal, bár ez, amint láthattuk, Rákóczi közismert szűkmarkúságának köszönhetően jelentős birtokgyarapodással nem járt. Gerendy esete azonban kiválóan szemlélteti azt, hogy a régiség és jó hírnév a vagyont is pótolja bizonyos mértékig és szinteken, hiszen a vármegye életében a 17. század első éveitől nagyon tevékenyen jelen volt, szinte állandó tagja a cirkálásra kijelölt bizottságnak és többször is országgyűlési követ.⁶⁵² Főispáni kinevezése után, aludvarmesteri teendői ellenére általában ő volt az, aki a sedrián megjelent és azt elnökölte. Címskálája a nobilis-tól a generosus-ig terjedt, és csak az 1620-as évek vége táján rögzül a nemzetes. Fiú utód hiányában lányának, Klárának a nagy karriert befutó Kassai István fiával, ifjabb Istvánnal kötött házassága révén a birtokok a Kassai családra szálltak. Unokái, Kassai Miklós, Ferenc és Anna aztán a Belső-Szolnok és Kolozs vármegyeiek megtartása érdekében a felsoroltakat a lónaival együtt „cserélték” el II. Rákóczi Györggyel 1650-ben.⁶⁵³

⁶⁴³ 1618: KmProt XX. 95r; 1620: TvmJkv I. 170.

⁶⁴⁴ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 392.

⁶⁴⁵ KirKvDVD XXI. 170r–170v.

⁶⁴⁶ KirKvDVD XXI. 163v–164r.

⁶⁴⁷ TvmJkv I. 414.

⁶⁴⁸ ErdKáptProt IV. 150.

⁶⁴⁹ F 440 Számadások Nr. 7. f. 1–3.

⁶⁵⁰ F 440 Számadások Nr. 7. f. 1–3.

⁶⁵¹ Dáné V.: „Az Önagysága széki” i. m. 189.

⁶⁵² TvmJkv I. 38., 47., 75., 113., 137.

⁶⁵³ ErdKáptProt XII. 214.

Itt kell közbevetőleg megjegyeznünk, hogy magának Kassai Istvánnak is voltak birtokai a megyében. Amint korábban már szó esett róla, Gyerőffy István birtokait szerezte meg, majd azok közül Mikest sikerült is megtartania,⁶⁵⁴ 1629-ben a Gerendy-birtokokhoz közeli Egerbegen nyert adományt,⁶⁵⁵ 1630-ban pedig a Gerendy-törzsterületektől kissé távolabb, de a Márton 1636-ban szerzett birtokaihoz közel, a megye észak-nyugati csücskében, Indalon és Pusztacsánban (amely ekkor és kilenc esztendővel később is nemcsak neve szerint, hanem valóban néptelen volt),⁶⁵⁶ majd Mikekre és ezekre új adományt is kapott két évvel később.⁶⁵⁷ Az is egyértelmű azonban, hogy Kassai elsősorban Kolozs vármegyére koncentrált, ahol a gyalui váruradalom egyes részeit szerezte meg.⁶⁵⁸

Gerendy Márton öccse, Gerendy István fél portáját hasonlóképpen a régi falvaikban, Fügeden, Gerenden, Gerendkeresztúron, Lónán, Vajdaszegegen írták össze. Bátyjához hasonlóan házasságában erőteljesen a birtokszerzés befolyásolta, ugyanis a környéken már a 15. században possessionatus farnasi Veres családból származó Annát (korábban Orbay Péterné, Dobray Miklósné) vette feleségül.⁶⁵⁹ A tordaiak mellett anyai jusson Marosszékből, Paniton volt portiója.⁶⁶⁰ Fivérével ellentétben a vármegye életében semmiféle szerepet nem játszott. Ezt udvari/fejedelmi szolgálata magyarázhatja, 1644-ben ugyanis Lorántffy Zsuzsanna fejedelemasszony „conventiós szolgálójává” kívánta kötelezni,⁶⁶¹ majd öreg Rákóczi azok között említi, akiket a fejedelemasszony mellett hagyott.⁶⁶² Ennek ellenére cím tekintetében az ő esetében visszaesés figyelhető meg: míg az 1610-es években nemzetesként említik, 1622-től csupán vitézlő (ez különösen felesége generosa titulusa mellett szembetűnő).⁶⁶³ A birtokügyletekben egy lánya, Zsófia, később vargyasi Daniel Jánosné szerepel (1619-ben és 1650-ben is⁶⁶⁴), akit 1636-ban gerendi,⁶⁶⁵ 1650-ben pedig középfügedi possessorként említenek.⁶⁶⁶

⁶⁵⁴ KmProt XXV. 96v–97r.

⁶⁵⁵ KirKvDVD XIX. 15r–15v.

⁶⁵⁶ KmProt XXIII. 118v; KirKvDVD XX. 4v–5r.

⁶⁵⁷ KirKvDVD XVIII. 162v–163r.

⁶⁵⁸ A gyalui vártartomány i. m. XXI.

⁶⁵⁹ KmProt XXII. 31v.

⁶⁶⁰ ErdKáptProt V. 290. Ezt gyalakuti Gáspár Jánossal cserélte el.

⁶⁶¹ A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése i. m. 241.

⁶⁶² II. Rákóczi György kormányzói utasítása. Közli: Pettkó Béla. TT 14. (1891) 155–159.

⁶⁶³ TvmJkv I. 121., 123., 172., 173.; KmProt XXII. 31v.

⁶⁶⁴ ErdKáptProt V. 290., XII. 217. A Horn Ildikó által összeállított családfán egy Borbála nevű lány is szerepel. L. *Horn I.: Gerendi János (1545 k. –1595?). In: Uő: Hit és hatalom. Az erdélyi unitárius nemesség 16. századi története.* Bp. 2009. 264.

⁶⁶⁵ KeményPoss 45r.

⁶⁶⁶ Kemény lt. XV. 1221.

A nagyságosok és nemzetesek másik csoportját azok alkotják, akik hivataluknak, szolgálatuknak köszönhatték jelentősebb vagy szerényebb karrierjüket és vagyonukat is.

Péchi Simon személyét, pályafutását nem szükséges ismertetni. A megyében 1607-ben szerzett inscriptiós birtokot 1607-ben Pagocsán,⁶⁶⁷ majd ugyanerre új adományt egy évvel később.⁶⁶⁸ 1616-ban Adorjánban (integra), Gerebenesen és a már említett Pagocsán vették számba két portányi jobbágyát. A következő esztendő hozta meg számára a jelentős gyarapodást: Kornis elfogatása és jószágvesztése után ugyanis a radnóti uradalommal együtt szerezte meg annak a megyébe eső egész-, illetve részbirtokait (Dátos, Ikland, Kapus, Lekence, Ludas, Szentjakab).⁶⁶⁹ 1621-es bukását követően ezeket természetesen elveszítette, a Bethlen által meghagyottakat pedig majd a vele együtt fogságba vetett szolgálja, Geöthy István szabadulása után vele kezelte.⁶⁷⁰ A megyebeliek közül a pagocsai maradt a kezén,⁶⁷¹ amelyet 1634-ben 1873 forint kölcsöne fejében vejének, Kénosi alias Gál Ferencnek zálogosított,⁶⁷² az adorjáni portióért pedig Kovacsóczy István özvegyét perelte 1637-ben.⁶⁷³ Feltételezhető, hogy ez a pagocsai birtok is azok között volt, amelyeknek „reale dominiumát” Péchi 1637-ben vejének adta, 1638-ban ugyanis a fiscus Kénosít pagocsai sessiók elfoglalása miatt perelte.⁶⁷⁴ Feltételezhető, hogy részben erre a portióra és itteni udvarházra nyert, két megyebeli másik mellett, a már fiscalis procurator Kénosi nova donatiót 1643-ban.⁶⁷⁵ A Péchi jószág tehát a korszak egyik legfelkapottabb ügyvédjének, a későbbi fiscalis director tordai birtokainak alapját képezte, ehhez szerezte meg Kénosi 1643-ra a nem messze fekvő, korábban Pókay Miklós birtokában lévő portiókat Gerebenesen és Bőn, illetve Pókay pagocsai részbirtokát.⁶⁷⁶ Az újabb csapást a Péchi–Kénosi-birtokokra az egykori kancellár szombatosság miatt kimondott újabb nota

⁶⁶⁷ KirKvDVD VII. 30v–31r.

⁶⁶⁸ KirKvDVD VIII. 25r–v.

⁶⁶⁹ KmProt XVII. 190v; KirKvDVD XII. 1–2.

⁶⁷⁰ Erre vonatkozóan l. *Dán Róbert*: Az erdélyi szombatások és Péchi Simon. (Humanizmus és reformáció 13.) Bp. 1987. 179–181.

⁶⁷¹ Valószínűsíthetően itt került ellentétbe birtokrészek hatalmasul való elfoglalása miatt 1632-ben a szintén itt birtokos Bethlen Jánossal. TvmJkv I. 345. Az ügy azonban nem akadályozta azt, hogy az ekkor Péchit képviselő Kénosi a következő években Bethlen procuratora legyen. TvmJkv I. 383.

⁶⁷² Udvarhelymegye levéltárából i. m. 293. Kénosi pályafutásának rövid összefoglalása: *Horn Ildikó*: A sánta prókátor. In: Emlékkönyv Benkő Samu születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Sipos Gábor. Kolozsvár 2008. 97–102.

⁶⁷³ TvmJkv I. 402.

⁶⁷⁴ TvmJkv I. 423.

⁶⁷⁵ KirKvDVD IX. 406r.

⁶⁷⁶ KirKvDVD XXIII. 175v–176r.

(1639) jelentette: valamikor 1647 előtt ugyanis, Kénosi Ferenc tiltakozásának tanúsága szerint a fiscus a pagocsei portiót is lefoglalta.⁶⁷⁷ Feltehetően ez lehet az uzdiszentpéteri fiscalis uradalom tartozékaként 1647-ben inventált (vagy annak része), amelyen 21 jobbágyot írtak össze, és Péchi 10 vásárolt fundusát említik.⁶⁷⁸ Kérdés, hogy ezek az 1616-ban már rovás alá esők, vagy azt követően szerezte meg őket.

(Maros)szentgyörgyi Tóth Mihály, asztalnok-, majd főlovászmester,⁶⁷⁹ Marosszék főkapitánya, portai követ⁶⁸⁰ – akkor szentgyörgyi és petenyefalvi előnevű⁶⁸¹ – familiájának már a 16. század harmincas éveiben portiói voltak Bala, Csapós-szentgyörgy, Dátos, Gerebenes, Majos, Pagocsa falvakban.⁶⁸² Ezekből a két elsőt írták össze Mihály birtokában, a két településen 11 jobbágya élt. Ugyanakkor biztosan Majos egész birtok is kezén volt, ezt Tóth magtalan halála után, 1624-ben a szintén portai követ ercsei Toldalaghi Mihály nyerte adományba, az összeírásban szintén nem szereplő Pinári és az említett balai portiókkal együtt.⁶⁸³ A majosi azonban 1630. június 19. előtt még Tóth özvegyének kezén volt.⁶⁸⁴ Nemcsak a birtokai kerültek „céhen” belülihez, hanem az ő esetében is megfigyelhető a portai diplomáciában tevékenykedők „endogámiája”, ugyanis Balassi/Balási Mihály özvegyét, Pettki Erzsébetet vette feleségül. (Tóth személyiségéhez és egyben a portio gazdasági erejéhez is érdekes adalék, hogy hat ökrének ellopása miatt másodmagával indult a gyanúsított balai jobbágy elfogására, viszont a jobbágyok, elmondása szerint, insurgáltak ellene, és „Isten csodálatosképpen oltalmazott, hogy ottan gonoszul miattok nem jártam.”⁶⁸⁵)

Novák Farkas, aranyosszéki főkapitány neve délszláv származásra utal, lökösházi előneve pedig a Részekből való betelepedésre (feltehetően katonai pályát futott be a hosszú háború időszakában vagy Báthory Gábor fejedelemségének első éveiben). Ezt támasztják alá Arad vármegyei birtokai is.⁶⁸⁶ 1610-ben már Aranyosszék kapitánya,⁶⁸⁷ és bizonyára tisztségének is köszönhette, hogy Thoroczkay István és Kálnay Borbála lányát, Ilonát

⁶⁷⁷ Kénosi 1649-ben tiltakozott a konfiskálás ellen, bizonyára jogorvoslatot remélt az új fejedelemtől. Kijegyzések három erdélyi családi levéltár lajstromaiból. (Befejező közl.) Közli Torma Károly. TT 10. (1887) 713.

⁶⁷⁸ Gazdlr 612.

⁶⁷⁹ KirKvDVD X. 81., XIII. 52.

⁶⁸⁰ Pl. 1618-ban. L. *Bíró V.*: Erdély követei i. m. 119.

⁶⁸¹ KmJkv 4460., 4461., 5125. sz.

⁶⁸² KmProt XXV. 27r.

⁶⁸³ KirKv DVD XIII. 41r–v.

⁶⁸⁴ TvmJkv I. 333.

⁶⁸⁵ TvmJkv I. 177.

⁶⁸⁶ ErdKáptProt VI. 35v.

⁶⁸⁷ EOE VI. 188.

vehette feleségül.⁶⁸⁸ Fél portáját Alsópeterden és Hagymáson conscribálták. 1623 májusában, Bethlen második királyságbeli hadjárata előtt tett végrendeletében ezeket nem, hanem bőii és mindszei portióit említi, azonban a jóval tekintélyesebb, kilenc településre kiterjedő birtokegyüttese, a szentmihályfalvi udvarházzal Aranyosszékből feküdt. Idő múltán a Torda vármegyeiket is gyarapította, 1632-ben már középpeterdi szántót, erdőt⁶⁸⁹ s talán gyéresi portiót is szerzett.⁶⁹⁰ Utódairól nem tudunk, s mivel az 1623-as végrendeletben javait feleségére hagyta abban az esetben is, ha újabb házasságot kötne, egyelőre azzal a feltételezéssel kell megelégednünk, hogy Thoroczky Ilona birtokában maradt azt követően is, hogy gyéresi Bojthi István mezei lovas kapitányhoz ment feleségül.

Macskási Ferenc, az udvari hadak alkapitánya,⁶⁹¹ Fehér vármegye főispánja (aki búzásbocsárdi, majd szentmártonmacskási előnévvel bukkan fel) alakját Kemény János nagyon dicsérően,⁶⁹² Bethlen Miklós viszont nem túl hízelgő módon⁶⁹³ örököltette meg önéletírásában. Első felesége, Nyakazó Margit halála után ugyanis Bethlen János anyját, Kemény Annát vette feleségül, és a források tanúsága szerint sem kezelte kifogástalanul mostohafia javait. Az 1616-ban összeírt, másfél portát kitevő keménytelki és mezőszakáli portióknak azonban elvileg csak a kezelője volt, ezek az első házasságból származó gyermekeit, Ferencet és Ilonát⁶⁹⁴ illették anyjuk, még pontosabban anyai nagyanyjuk jussán. Nyakazó Margit kezére ugyanis anyja, Barcsay Druzianna portiói kerültek, azaz a már 16. században itt birtokos familia javai vándoroltak a feltörekvő Macskásiak kezére. Négy évvel az összeírás után mezőszengyeli jobbágyáról tudunk,⁶⁹⁵ 1625-ben pedig Daczó Erzsébettől foglalt el hatalmasul, az asszony állítása szerint, két job-

⁶⁸⁸ ErdKáptProt VI. 35v.

⁶⁸⁹ TvmJkv I. 349.

⁶⁹⁰ TvmJkv I. 363.

⁶⁹¹ *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 340.

⁶⁹² „Az nénémet, Annát vőtte feleségül elsőbbit az bűni Bethlen Farkas nagy főember, ki Bethlen Gábornak udvari főkapitánya, Kükölli vármegyének főispánja volt [...]. Első ura elhalván azután vőtte Macskási Ferenc. Ez is udvari kapitánságot mind Bethlen Gábor, s mind öregbik Rákóczi György fejedelmek idejében [viselt], Fejér vármegyei főispánságban társom vala. Deáktalan, de jeles tökéletes magyar, által ember s vitéz ember, nagy főember is vala. Löttek vala ettől is gyermeki, de elhalának; hanem Macskási Ferencnek más feleségétől való maradékok vadnak.” Kemény Önéletírása 16.

⁶⁹³ „Macskási Ferenc, az kegyelmed mostoha atya, tutora malitiose impetrálta” pl. a rákosi birtokot. Bethlen Miklós Önéletírása. I-II. S. a. r., jegyz. V. Windisch Éva. Bp. 1955. (a továbbiakban: Bethlen Önéletírása) 238.

⁶⁹⁴ 1625-ben egy Mihály nevű fiút említ a vármegyei jegyzőkönyv, később azonban csak a fiatalon elhunyt Ferencről tudunk. TvmJkv I. 215., 498.

⁶⁹⁵ TvmJkv I. 170.

bágytelket.⁶⁹⁶ 1632-ben Pagocsán jobbágyot és halastavat birtokolt,⁶⁹⁷ mivel a falu később Bethlen-birtok, megtörténhet, hogy ez már a gyámi tevékenységének eredménye. 1636-ban Szengyelen és Keménytelkén vett portiákat Kun Kocsárdtól és feleségétől, simai Borbély Annától összesen 600 forint értékben.⁶⁹⁸ A szépen kikerekített birtokot lánya, Ilona, alsócsernátoni Damakos Tamásné vette át, aki a Bethlen Jánossal korszakunk végéig folyó hosszú pert is megörökölte.⁶⁹⁹ Érdekes megfigyelni, hogy bár 1625-től bizonyosan alkapitány, címe hol egregius, hol generosus, hogy aztán az 1630-as évekre, azaz főispánsága éveiben utóbbi állandósuljon.

A pókai Herczeghek a 17. század elején már megyebeli birtokosok,⁷⁰⁰ 1616-ban András fél portáját Balában, Pókában és Toldalagon írták össze. Azt egyelőre nem sikerült tisztázni, hogy minek köszönhetően vetették meg itt a lábukat, talán valami Szakmáry kapcsolat gyanítható, az viszont egyértelmű, hogy a kezdetek nagyon szerények voltak. András 1603-ban a megye alispánja volt,⁷⁰¹ 1609-ben a vármegye új ülnökei,⁷⁰² 1610-ben a cirkálásra kijelöltek között találjuk,⁷⁰³ amely bár bizonyos tekintélyt jelez. „Képzettségéhez” értékes és érdekes adalék, amit egy perben ő maga árul el: „Látom, hogy producálsz néműnemű írást, mellyet én írásomnak és adósslevelemnek mondasz, de azt nem én írtam, mert én írni nem tudok [...]”.⁷⁰⁴ Birtokait fia, István örökölte, és neki sikerült apját túlszárnyalnia. 1641-es végrendelete vet fényt arra, mire elég, milyen életkörülményeket biztosít egy ekkora birtok: „Mivelhogy ennekelőtte özvegységben lévén őkegyelme, Pókában, Thorda vármegyében az maga házánál sok éppületeket csináltatott, holott udvarháza igen rongyos állapattal volt, úgymint azon udvaron egy új házatt, új istállókat, gabonás házatt, udvara körül való zsendelyes fából rakott kerteket, mellyeket nagy summa pénzzel, költséggel kellett véghez vinni. Viszont az tholdalagi tovara is és azon való malomra nem kicsit költsége volt, elannyira, hogy semmiképpen ezeknek éppítésére maga kicsin jószágának jövedelméből elégséges nem volt, hanem másoktól nagy summa pénzt kellettven kölcsön fel kérni, azzal vitte véghez.”⁷⁰⁵ Szorult helyzetéből második felesége, Bethlen Krisztina (ko-

⁶⁹⁶ TvmJkv I. 215–216.

⁶⁹⁷ TvmJkv I. 345.

⁶⁹⁸ ErdKáptProt X. 82r–83r.

⁶⁹⁹ TvmJkv I. 497., 590.

⁷⁰⁰ TvmJkv I. 40., Alsó lt. 2. cs. 3. tétel.

⁷⁰¹ EOE XVII. 400.

⁷⁰² TvmJkv I. 64.

⁷⁰³ TvmJkv I. 113.

⁷⁰⁴ TvmJkv I. 1616.

⁷⁰⁵ KmProt XXIX. 33v.

rábban Petrichevich Horváth Györgyné) „hozományának” – és esetleg a Petrichevich-Horváth gyermekek gyámságának⁷⁰⁶ – köszönhetően tudott kilábalni, másrészt pedig kétségkívül messze rangján felüli házasságot kötött. Az 1616-os birtokokviszonyokhoz képest 1640-ben pókakeresztúri jószágáról is tudunk,⁷⁰⁷ a végrendeletében pedig Pókában 18 ház jobbágyot említ a conscriptióban szereplő három helyett, amelyeket hálából feleségének inscribált 800 forintban.⁷⁰⁸ Egyértelműen tudott írni is, 1633–1648 közötti alispánságának – melyet bizonyára jövedelemszerzés miatt vállalt el – több írásos nyoma is maradt. Kérdés, hogy azonos-e azzal a pókai Herczegh Istvánnal, aki a bonyhai uradalom praefectura volt valamikor 1648 előtt.⁷⁰⁹ Az emelkedést világosan tanúsítja az is, hogy míg apját és a korábbi éveiben őt is egregiusként említik, pályafutását nemzetesként fejezte be. A birtokokat András nevű, szintén alispánságot viselt fia örökölte, aki mostohahúgát, Petrichevich-Horváth Katát vette feleségül.⁷¹⁰ Utódot azonban nem hagyott hátra, és halála után, 1664-ben a birtokokat a fiscus publicálta.⁷¹¹

A fél portával összeírt Filstich Péterről és Gellyén/Gellén alias Bogner Imréről, Kolozsvár dúsgazdag főbírójáról külön kell szólnunk, még akkor is, ha előbbi az aranybeváltó kamara praefectura volt. Birtokát ugyanis ő sem tisztségviselésének köszönhetette, vagy csupán áttételesen. Mindketten a kolozsvári patrícius réteg képviselői, akik tőkéjüket ingatlanba, azaz birtokba (is) fektették, ideiglenesen. Egyben egyértelmű jelzése annak az erdélyi birtokos nemességgel kapcsolatban gyakran emlegetett készpénztelenségnek, amelyet számtalan példával bizonyítanak a hiteleshelyi és vármegyei protokollumok. Futó átlapozás nyomán is egyértelmű, hogy a birtokos nemesség zöme, bármilyen, többé-kevésbé váratlan, néhány ökor vagy hadjáratra alkalmas ló árát kitevő kiadása adódott, kölcsönt kényszerült kérni, a kolozsvári vagyonos polgárok pedig a Doboka, Belső-Szolnok, Kolozs és Torda vármegyei possessorok „bankjainak” tekinthetők. Az már korábban sem szokatlan, hogy az összeházasodások következtében egyes

⁷⁰⁶ Bethlen Krisztina négy gyermeket hozott előző házasságából: Zsigmondot, Istvánt, Katát és Margitot (később Mikes Györgyné). Sombory lt. 10. tétel (Petrichevich-Horváth család)

⁷⁰⁷ TvmJkv I. 442.

⁷⁰⁸ KmProt XXIX. 34r.

⁷⁰⁹ Acta Transylvanica Fasc. IV. Nr. 36.

⁷¹⁰ Sombory lt. 10. tétel (Petrichevich-Horváth család)

⁷¹¹ A publicatio szerint Pókában, Balában, Toldalagon és Pagocsán voltak akkor birtokaik, az 1616-os állapothoz képest utóbbi jelent gyarapodást. Km CistCom CttusThord 1. doboz (Publicatoria defectus seminis utriusque sexus egregii Andreae Herczegh de Póka, item portionibus ipsius in Póka, Toldalag, Bala, Pagocsa 1664.)

birtokokat, leányágon például tordai polgárok örökölnék,⁷¹² vagy polgár ivadék a fejedelmi, esetleg más jellegű szolgálattal birtokadományt szerez (erről a későbbiekben még szólunk). A 16. századi összeírásokban polgár birtokossal nem találkozunk (kevésbé valószínű, hogy e tekintetben más rendszert követtek volna), és anélkül, hogy elszietett következtetéseket vonnánk le, csupán a jelenséget jelezzük, hogy a szűrőpróbaszerűen elvégzett vizsgálatok alapján az 1570-es, 1580-as években a zálogosítások hasznélvezői, azaz a kölcsönzők is nagyrészt a birtokos nemesség köréből kerültek ki. A 17. században azonban feltűnően sok esetben jelennek meg a kolozsvári polgárfamíliák, Filstichek, Gellyének, Bornemisák, Stenczelek mint hitelezők. Hangsúlyozzuk, alaposabb vizsgálatokig ennél tovább merészkedni nem lehet. Úgy véljük azonban, ez is jelzi azt a nagymértékű elszegényedést, amely a népesség, a birtokok pusztulásával ezt a réteget sújtotta. Filstich összeírt birtokai Kis- és Nagyokloson feküdtek, utóbbit Kemény Borbála, a későbbi fejedelem nagynénje (Margay Istvánné, Bodoni Jánosné, Szombathelyi Nagy Györgyné) vetette zálogba 1609-ben 151 forintért,⁷¹³ a kisoklosi provenienciája egyelőre ismeretlen. Nem szerepel viszont az összeírásban túri portiója, amelyet még 1605-ben vásárolt túri Jobbágy Páltól 20 forintért.⁷¹⁴ (Mindezeknél azonban jóval jelentősebb volt Aranyos- vagy Offenbánya és az ottani bányák 1607-es megszerzése,⁷¹⁵ melybe aztán Váradi Miklós társult.⁷¹⁶) Mivel később Offenbányára Lőrinc, Ferenc és Zsigmond nevű fiai kértek új adományt, valószínűsíthető, hogy a többi is a kezükre jutott, még ha e birtokok további sorsát egyelőre pontosan nem sikerült nyomon követni.

Gellyén/Gellén alias Bogner Imre magyar- és oláhbányabükki portióit Gerendy Mártonnak folyósított kölcsöne fedezeteként szerezte 1607-ben.⁷¹⁷ Nem ismert, meddig birtokolta ezeket, Gerendy mikor váltotta ki, a megyei protokollumban egyáltalán nem bukkant fel. Ahogyan az egerbegyi portio sem az ottani udvarházzal, amelyet a Gerendy-Sombory atyafiság

⁷¹² Elegendő itt a Gyulay Pál birtokainak sorsára utalnunk: halála után unokahúgai révén a tordai Zlatari és Thúry, Szarvasi családhoz került. A Thúry családból származott Bethlen Miklós anyai nagynénje, a birtok vándorlását a kancellár is megörökítette: „[...] nagyanyám volt Túri Borbála, tordai, jó értékes, jószágos, gazdag ember Túri János lánya. [...] Gyulai Pál testvérhúga volt a Túri Jánosné Szalai Kata asszony anyja. Ez a Túri János jó főember volt, az én tordai házam, jószágom erről áll, járai, oklosi kevés jószág Gyulai Pálról jött, Abafája is [...]” Bethlen Önéletírása I. 107.; KmProt XX. 130r; *Szabó Gy.*: Gyulay Pál i. m. 65.

⁷¹³ KmProt XVII. 49r.

⁷¹⁴ KmProt XV. 215r.

⁷¹⁵ KirKvDVD VIII. 97r–98v; *Herepei János*: A házsongárdi temető régi sírkövei. Bp. 1988. 308.

⁷¹⁶ KmProt XXIV. 12r–13v.

⁷¹⁷ KeményPoss 8r.

másik családja, a jóformán állandó pénzsűkében lévő Somboryak, pontosabban Sombory Gábor azért az 50 forintért vetett zálogba, amelyet azért volt kénytelen kölcsön kérni, mert a hajdúk kifosztották.⁷¹⁸ (Az egerbegyért cserébe három évvel később magyar- és oláhbányabükki, valamint szentmártoni portióit kötötte.⁷¹⁹) A tordai polgárok közül az összeírásban szintén nem szereplő Pápay György, a Temesvárról bemenekült, nemességet szerzett, bírót is adó familia szenátorságot viselt tagja⁷²⁰ hasonlítható hozzájuk, akinek Egerbegyen (Sombory Gábor által 1614-ben zálogosított⁷²¹), 1659-re pedig Alsójárán, Ivánfalván, Kisbányán és Magyarpeterden (valószínűleg szintén zálogos) portiói voltak.⁷²² A lehetőségeikre azonban, ha szükség lenne szemléltetésre, kiválóan rámutat szintén Sombory Gábornak egy zálogosítása, amelyben a 100 forintos összeget 11 tordai jómódú polgár adta össze 1614-ben.⁷²³ Lawrence Stone néhány évtizede vizsgálta a vagyonos polgárcsaládok birtokvásárlását, beilleszkedését a birtokos elitbe és a folyamat hatását az angol társadalomra.⁷²⁴ Természetesen a két társadalom és jelenség nem hasonlítható össze (még akkor sem, ha bizonyos közös jegyek megfigyelhetők⁷²⁵), Stone azon megállapítása azonban, hogy az igazán vagyonosak nem vagy csak ideiglenesen tették át székhelyüket a birtokaikra, és a polgári, városi létüket nem cserélték fel a birtokos életmódra, Torda vármegye esetében is érvényes. Úgy véljük, a kérdés mindenképpen további kutatást érdemelne egész Erdély viszonylatában.

Ami a réteg megyebeli hivatalviselését illeti, amint a fentiekből kiderült, ez két személyre korlátozódik: Gerendy Mártonra, aki a vármegye főispánja, illetve Herczegh Andrásra és utódaira, akik az alispánjai voltak.

Az említett kritériumok alapján idetartozó Imre deákról a későbbiekben, egy olyan rétegnél szólunk, amelybe szervezettebben illeszkedik.

A réteg nem nagyságos és nemzetes tagjait immár portaszám szerint vesszük számba, ritka kivétellel.

⁷¹⁸ KmProt XV. 183v.

⁷¹⁹ KmProt XVI. 51v.

⁷²⁰ Torda város jegyzőkönyve i. m. 67.

⁷²¹ KmProt XVII. 158.

⁷²² KmProt XXXVI. 74v.

⁷²³ KmProt XVII. 158.

⁷²⁴ Lawrence Stone – Jeanne C. Fawtier Stone: *An open elite? England 1540–1880*. Oxford 1995. 14–18.

⁷²⁵ Cs. Szabó László hívta fel a figyelmet az erdélyi és az angol társadalomban megfigyelhető egyházi-világi összefonódásra, „művelődési közösségre”. Idézi és az Erdélyi Református Főkonzisztórium működése kapcsán kifejti Sipos Gábor: *Az Erdélyi Református Főkonzisztórium kialakulása 1668–1713–(1736)*. (Erdélyi Tudományos Füzetek 230.) Kolozsvár 2000. 100.

A két portát birtokló, régi, Kolozs megyei családot képviselő Radó Kristófhoz az Alsópeterd, Berkes, Felsőpeterd, Mezőcsán, Pusztaegres, Szind falvakban lévő portiók a Hosszúaszaiaktól kerültek (egy részüket már a 16. század végén Radó András kezén találjuk).⁷²⁶ Az 1617-es, felesége, Haranglábi Erzsébet javára tett bevallásban azonban Boldoc(ahol András a dészmaárenda-jegyzék tanúsága szerint szintén birtokolt), Középpeterd, Oláhszentkirály, Szarkad is szerepel,⁷²⁷ a középpeterdit és szentkirályit a megyei sedria előtti tiltása, pere is tanúsítja.⁷²⁸ 1619-ben a mezőcsánit, mivel túl messze esik győrmonostori lakhelyétől, és egy közelebbi birtokrészt szeretne megvásárolni, a bágyoni Balogh családba házassalással birtokossá váló veresmarti Zólyomi János szamosújvári provisornak zálogosította 150 forintban.⁷²⁹ 1630 után eltűnt a forrásokból, feltételezhetően ő az a mészköi előnévvel említett személy, akinek birtokait Boyer/Payor Demeternek adományozta a fejedelem 1636-ban.⁷³⁰

Az alsójáraiként (néha marosjáraiként) említett Pápay Balázs származását egyelőre homály fedi,⁷³¹ a hosszú háború utolsó éveiben jelent meg Torda vármegyében.⁷³² Az előnevét adó, 1603-ban (a kisbányaival⁷³³ együtt) már megszerzett portiót nagy valószínűséggel az őt fivéréül fogadó Fejérdi Istvánnak köszönhetette,⁷³⁴ aki feltehetően a Kolozs megyében már a 16. század 30-as éveiben birtokos, a Gesztrágyiakkal és Tomoriakkal atyafiságban lévő famíliából származott.⁷³⁵ A konjunkturális helyzetnek is tulajdonítható, hogy a megye tekintélyes, régi birtokosának számító Cseszeliczki Szilvász lányt, Ilonát vehette feleségül. Az 1616-os, két-portányi birtokok között egyértelműen a Szilvász területen lévőket is találunk (Alsójára, Felsőpeterd, Ivánfalva, Kisbánya, Kisremete, Nagyoklos). A friss birtokos jó hírére utal, hogy 1609-ben a vármegye ülnökei közé választották,⁷³⁶ hogy aztán alig öt esztendő múltán sorozatos, a megszokottánál néha súlyosabb hatalmaskodások elkövetőjeként váljon hírhedtté. A háttérben azonban teljesen szokványos birtokügyek álltak. Elsőként a

⁷²⁶ KmProt XX. 68v–69r.

⁷²⁷ Uo.

⁷²⁸ TvmJkv I. 169., 341.

⁷²⁹ KmProt XVIII. 59v–60r.

⁷³⁰ KirKvDVD XXI. 157v–158r.

⁷³¹ Kézenfekvő lenne az említett, Tordára telepedett, temesvári származású Pápayak közé sorolni, erre azonban semmiféle adattal nem rendelkezünk.

⁷³² BastaLev II. 181., 214.

⁷³³ KmProt XV. 237r–v.

⁷³⁴ Pápay vagyonosodásához hozzájárult az is, hogy Fejérdi István a teljes apai sárdi portióját 200 forintban neki inscribálta. KmProt XV. 83v.

⁷³⁵ KmJkv II. 4701. sz.

⁷³⁶ TvmJkv I. 64.

szintén alsójárai possessor Szilvász Imre özvegyével, Ebeni Katával (a per kezdetekor, 1620-ban már bágyoni Balogh Pál özvegye) került összetűzésbe, 1614-ben ugyanis az asszony állítása szerint Pápay az alsójárai, felsőjárai, ivánfalvi, kisbányai, kis- és nagyoklosi, valamint remetei portióit foglalta el hatalmasul.⁷³⁷ 1617-ben egyrészt Balogh Margit veresmarti Zólyomi Jánosné (Pál lánya) jobbágját fogta el, és vette el ökreit,⁷³⁸ majd húsvét táján az Alsójárán tartózkodó Ebeni Katát támadta meg, kivonszolta a házból, vérét ontotta.⁷³⁹ (A sedria előtt ráadásul Pápay első férje meggyilkolásával is megvádolta az asszonyt.⁷⁴⁰) Ezért nagyobb hatalmaskodáson el is marasztalta a vármegye, és 1620-ban a gyalui várban fogságban volt, majd Szilvász András, Kaszta Mátyás, ródi Cseh János (akivel amúgy 1620-ban szintén pereskedett⁷⁴¹), Járai György kezességvállalását követően szabadult úgy, hogy a felesége viszont bármilyen, a kezeseket érő kár esetére saját birtokait és birtokjogait kötötte le.⁷⁴² Az ügynek még 1630-ban sem volt vége, de Pápay közben sem tétlenkedett. Még 1616-ban a vármegye tisztkara latrok pártfogásáért perelte be,⁷⁴³ 1625-ben Hosszúaszay Erzsébet⁷⁴⁴ özvegy járai Mihály deákné jobbágjának ökreit vette el,⁷⁴⁵ ugyanebben az évben, az erőszakoskodás fertőző voltának bizonyítékeként, egy jobbágya támadta meg a végrehajtó alispánt, az úriszéki ítélezést pedig Pápay negligálta.⁷⁴⁶ Az alsójáraiak ellen indított pere csupán azért érdemel említést, mert ebben 160 juhának elhajtását panaszkolta.⁷⁴⁷ 1630-ban Radó Kristófot szidalmazta bestye lélek kurva fiával, amikor az egy jobbágyot kéretett fel.⁷⁴⁸ A birtokok miatti erőszakoskodás másik célpontja, elszenvedője 1636-ban egykori kezesé, Szilvász András volt. Mivel az még 1627 előtt perben elnyert tőle egy alsójárai portiót, Pápay – Szilvász állítása szerint – a feleségét küldte rá a jobbágys házára, aki a férje bizalmára méltóan el is foglalta.⁷⁴⁹ A pert és a jelek szerint a birtokokat is Pápay 1637

⁷³⁷ TvmJkv I. 162.

⁷³⁸ TvmJkv I. 134–135. A per még 1626-ban is zajlott. TvmJkv I. 235.

⁷³⁹ TvmJkv I. 161.

⁷⁴⁰ Uo.

⁷⁴¹ TvmJkv I. 164.

⁷⁴² KmProt XX. 174v–175r, 175r–v. Szilvász 300 forintnyi kezességet vállalt, a többiek fő- és jószágvesztés terhét vették magukra.

⁷⁴³ TvmJkv I. 126–128.

⁷⁴⁴ Erzsébet asszony szintén az atyafisághoz tartozott, Szilvász Ilona apai nagyanyja ugyanis Hosszúaszay Potenciána volt. KmProt XXIII. 12r.

⁷⁴⁵ TvmJkv I. 213.

⁷⁴⁶ TvmJkv I. 225.

⁷⁴⁷ TvmJkv I. 264.

⁷⁴⁸ TvmJkv I. 341.

⁷⁴⁹ TvmJkv I. 370.

májusa előtt bekövetkezett halála után jóval megfontoltabb, idősebb fia,⁷⁵⁰ György vitte tovább, 1649-ben alsójarai „kaszálo nyilacskájáról”, Felsőjára határában szántójáról, rétjéről tudunk.⁷⁵¹ 1648-ban a megye viceszolgabírája, majd 1655-ben alispánja lett 1659-ig, amikor is rablók meggyilkolták.⁷⁵²

Másfél portával Imre deák és Mihály deák özvegye rendelkezett, és velük egy figyelemre méltó kategóriához érkeztünk, amely esetében a „ritka kivétel” kitételel fogjuk alkalmazni. A portával bíró kisbirtokosokat vizsgálva ugyanis feltűnő, hogy öt deák jelzős személy szerepel, a fentiekén kívül György deák és Márton deák özvegye, András deák, akit Zsigmond András deákként is említenek a források, azaz egy ötödük „értelmiségi”, és hozzájuk vehetjük a Bálintffyakat képviselő Istvánt, Trauzner Istvánt, akik szintén deák/értelmiségi leszármazottak. György deák valószínűsíthetően Keresztúri György deákkal azonos, felesége pedig a farnasi Veresek egyik utolsó sarja, Veres János lánya, Erzsébet.⁷⁵³ Márton deákot egyelőre nem sikerült azonosítani,⁷⁵⁴ és Zsigmond Andrásról is csupán annyit tudunk, hogy Hagymáson volt birtoka.⁷⁵⁵ A többiek pályája azonban nagyon nagy mértékben egyezik. A maga rendjén mindenik egy-egy minimonográfiába kívánczik, az adott keretek között csupán nagy vonalakban vázolhatjuk.

Imre deák vagy másképpen Ótordai Imre deák nem más, mint a századforduló egyik legnagyobb karrierjét befutó és tragikus véget ért, Báthory Gábor által a széki összesküvést követően Besztercén kivégeztetett Kolozsvári vagy Tordai János deák tordai, vizaknai kamaraispán, 1592-ben a váradgyai portus praefectusa,⁷⁵⁶ majd pályája csúcán fiscalis director fia. János deák karrierjének részletes bemutatásától, mivel másutt már megtettük, itt el kell tekintenünk.⁷⁵⁷ A Gerendy Jánossal való barátságát azonban mindenképpen meg kell említenünk, hiszen ennek köszönhetően szerezte

⁷⁵⁰ A házaspárnak három fiáról (István, György, Mózes) és öt lányáról (Kata, Borbála, Erzsébet, Zsuzsanna, Sára) tudunk. KmProt XXIII. 12r.

⁷⁵¹ Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149r–v.

⁷⁵² *Dáné V.*: „Az Ónagysága széki” i. m. 184., 188.

⁷⁵³ KmProt VIII. 13r–15v, XVIII. 151r.

⁷⁵⁴ Előbbi esetleg azonos Lukács deák főszolgabíró György nevű fiával, de egyelőre kénytelenek vagyunk a kérdést függőben hagyni, TvmJkv I. 36.

⁷⁵⁵ TvmJkv I. 150.

⁷⁵⁶ Km CistCom CtusThord 1. doboz, Gerendy János 1592. ápr. 25-én kelt, magyar nyelvű adománylevele.

⁷⁵⁷ Részletesen l. *Dáné V.*: „országul választottuk ... directorrá” Kolozsvári János deák fiscalis director életútja (1549 k.–1610). In: A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok. Szerk. Papp Klára – Püski Levente. (Speculum Historiae Debreceniense 12.) Debrecen 2013. 47–62.

meg János deák az első megyei birtokát, egy ház jobbágyot Egerbegyen.⁷⁵⁸ A század végére, a következő század elejére az említett mellé alsó- és felsőjárai, boldoci, berkesi, felső-, közép- és oláhpeterdi, kis- és nagyoklosi, mezőcsáni, örkei, pusztaremetei, szentjakabi, szindi, szurdoki, túri portiókat szerzett zálog vagy örökjogon.⁷⁵⁹ János deák kivégzése után birtokait a fejedelem kisebb részben Bölöni Gáspár secretariusnak, nagyobb részét Macskási Mihály fogarasi kapitánynak és feleségének, Petrichevich Horváth Klárának,⁷⁶⁰ valamint Keresztszegi Péter nevű familiárisának adományozta el.⁷⁶¹ Egyelőre nem tudható, hogy ekkor, ennek következtében bujdosott volna-e ki „Toth Országba” a János nevű fia.⁷⁶² Az viszont bizonyos, hogy ekkor már a nemeslevélben említett Márton és Gáspár⁷⁶³ nem élt, 1614-ben pedig Imre deák egyedül indította meg a pert a birtokok visszaszerzéséért Keresztszegi Péter és Bölöni ellen.⁷⁶⁴ A későbbi források viszont a fiscalis director Ferenc nevű fiát is említik,⁷⁶⁵ így valószínűleg a regesztrumban fél portával szereplő Tordai Ferenc Imre deák mostohafivére.⁷⁶⁶ Ezt megerősíti, hogy a portiói megegyeznek a János deákéval, és az Imre deák által visszakövetelt településeken írták össze. 1616-ra a 21 portio közül csupán nyolcat, illetve a Ferencével együtt tizenkettőt szereztek vissza. A család és János deák tehát a bukás előtt jóval tekintélyesebb vagyonnal rendelkezett az ekkor regisztrált másfél portánál, azaz egy magasabb kategóriában kellene szerepelnie, természetes körülmények között. A túlélésben bizonyára szerepet játszott a János deákhhoz hasonlóan hatalmas ívű pályát befutó Trauzner Lukács (deák) családjával való össze-

⁷⁵⁸ Gerendy adománylevele szerint „ez vilagon ninchien dragabb es zeb dolog, mint mikor embernek igaz, hw es legzerelmesb barattia vagion, mint minemwnnek Thordan lakoze Coloswari Janos uramatt [...] valoba megtapaztaltam, es ez okaert meltann mint egi zerelmes atiamfia helliett tartottam s mostann is tartom.” Km CistCom CttusThord 1. doboz; *Dáné V.*: „országul választottuk” i. m. 59.

⁷⁵⁹ *Dáné V.*: „országul választottuk” i. m. 60.

⁷⁶⁰ Indal, Szind, Túr, Csán, Kók birtokokat, melyeket 600 forintban vetett zálogba János deáknak Vitéz Miklós és Ferenc. Petrichevich regeszták 672. sz.

⁷⁶¹ ErdFiscLt XI. szekrény. Fasc. 2. Az 1614-es vallatás egyik tanúja szerint a javak lefoglalása olyan gyorsasággal történt, hogy mire a János deák kivégzésekor éppen Kolozsvárott tartózkodó felesége hazaért, már a kész ténnyel szembesült. Ugyanakkor meglehetősen sanyarú képet fest Imre deák ezt követő életkörülményeiről. Uo.

⁷⁶² Uo. Fasc. 4. 150.

⁷⁶³ Címeres levelek gyűjteménye Nr. 169.

⁷⁶⁴ Keresztszegit a nagy- és kisoklosi, kisbányai, felső- és alsójárai, szurdoki, pusztaremetei, pusztaremeti, berkesi, felső-, közép- és magyarpeterdi, szindi, túri, örkei, boldoci, egerbegyi, szentjakabi portiókért, Bölönit pedig a mezőcsáni teljes részirtokért perelte. ErdFiscLt IV. szekrény 73.

⁷⁶⁵ TvmJkv I. 591.

⁷⁶⁶ A családfát l. *Dáné V.*: „országul választottuk” i. m. 51.

házasodás: előbbi Margit lányát ugyanis utóbbi István nevű fia vette feleségül.⁷⁶⁷ Ahogyan Trauzner Lukács fia, úgy János deák fiai sem találták meg a visszautat a központi kormányzatba, de az értelmiségi, „parvenü” család vármegyei nemességben való meggyökeresedéséről és egyben Imre deák képzettségéről tanúskodik az 1636-os alispánná, majd a teljes elfogadásról és tekintélyről az 1653-as főszolgabíróvá választás.⁷⁶⁸ Ha ezt tekintjük a Trócsányi által is említett „amennyiben biztosítani tudja helyét s ezzel utódaiét is”⁷⁶⁹ kitétel megvalósulásának, már nem meglepő, hogy közös unokáiknak sikerült visszakapaszkodni a kormányzatba és az udvarba.⁷⁷⁰ A vármegyei ügyintézésben is kiválóan együttműködtek a kevésbé korábban azonos utat bejárt sógorával.⁷⁷¹ Ugyan már korszakunk határán túl, de a család deficiálása után a birtokok egy része Imre deák unokahúga, Erzsébet Samarjai Péter kancelláriai deákkal, a fejedelmi titkos levéltár conservatorával, requisitorral kötött házassága révén ehhez a szintén értelmiségi családhoz került,⁷⁷² s hogy még tovább menjünk, kettejük fia, az ifjabb Péter Diósi Gáspár fiscalis director, gyulafehérvári requisitor⁷⁷³ lányát vette majd feleségül.⁷⁷⁴ A század közepe tájára tehát a Kolozsvári/Tordai, Trauzner, Samarjai, Diósi famíliákból valóságos értelmiségi klán alakult ki.

Mihály deák – akit ekkor már özvegye, Hosszúaszay Erzsébet „képviselt” egy portával Berkesz, Felsőpeterd, Ivánfalva, Kisbánya, Nagyoklos, Szind, Szurdok falvakban – a más forrásokban Járai vagy Kolozsvári de Jára/Alsójára néven felbukkanó, katolikus felekezetű Kolozs vármegyei dézsmafedővel,⁷⁷⁵ exactorral, aranybeváltóval azonos.⁷⁷⁶ A régi Hosszúaszay famíliába való beházasodását feltehetően tisztségei segítették elő, ezzel a Hosszúaszay–Hesdáthy–Várfalvy (hogy csak a legközelebbieket említsük) atyafiságba került. A birtokok egy részét az előző századi conscriptióban a két első familia tagjainak kezén voltak. Két fivére Báthory Grizeldisz, illetve a család szolgálatában állt,⁷⁷⁷ a családban öröklődő értel-

⁷⁶⁷ A családra l. *Dáné V.*: A Trauznerek a fejedelemség korában. In: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Kolozsvár 2003. 81–93.

⁷⁶⁸ *Dáné V.*: „Az Őnagysága széki” i. m. 186–187.

⁷⁶⁹ *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 410.

⁷⁷⁰ Trauzner István két fia, János és Zsigmond I. Rákóczi György alatt követként, illetve utóbbi étekfogóként szolgált. L. *Dáné V.*: A Trauznerek i. m. 91–92.

⁷⁷¹ Uo.

⁷⁷² ErdFiscLt XI. szekrény Fasc. 2.

⁷⁷³ Trócsányival ellentétben Gálfi Emőke a fiscalis directort és gyulafehérvári requisitort azonos személynek tartja. L. *Gálfi E.*: A gyulafehérvári hiteleshely i. m. 146–147.

⁷⁷⁴ ErdFiscLt XI. szekrény Fasc. 3.

⁷⁷⁵ BastaLev II. 120., 206.; JezsOkt I. 155.

⁷⁷⁶ KirKv I/3. 1144., 1468. sz.

⁷⁷⁷ Uo.

miségi hivatást, pályát bizonyítja, hogy apjukat, Lukácsot szintén literatus-ként említik,⁷⁷⁸ ahogyan két fiát, Mártont és Mihályt is.⁷⁷⁹ Özvegye ugyan még 1639-ben is életben volt,⁷⁸⁰ fiaival azonban a jelek szerint megosztozott. 1619-ben az alsójárai és kisbányai portiók az ő birtokában voltak,⁷⁸¹ Márton viszont 1634-ben ivánfalvi és szurdoki portiókkal rendelkezett.⁷⁸² Mihály 1622-ben Kamuthy Farkas szolgálatában állt,⁷⁸³ ami a birtokszomszédságot tekintve is természetes lépés volt. 1649-ben, vélhetően anyjuk halála után, az alsójárai határban Mihály három, István két hold szántófölddel, Márton pedig egy nem pontosított méretűvel rendelkezett.⁷⁸⁴ Nagy valószínűséggel ő az, aki 1646 és 1651 között a megye fő(szolga)bírója, 1651-től 1655 augusztusáig pedig alispánja volt, már nemzetesként.⁷⁸⁵ Bár nagy a kísértés, hogy az 1654-ben „Urunk eő Nagysága edgik számvevője”-ként⁷⁸⁶ említettet vele azonosítsuk, tekintettel azonban arra, hogy ekkor már bőven az ötvenes éveiben járt (apja ugyanis még 1603 táján elhunyt), alispánságáról is lemondott, feltehetően egy másik Mihályról van szó. György utoljára 1625-ben, Pápay Balázs kezeseként (ezt a Hosszúaszay révén való rokonság és a birtokszomszédság is magyarázhatja) szerepelt a forrásokban,⁷⁸⁷ ezt követően egyelőre nyoma veszett. A szórt adatok alapján azonban úgy tűnik, a birtokállományt nagyrészt sikerült megőrizniük, a Kamuthy szolgálatába való állás, a megyei tisztségvállalás a megosztozott fivérek szerényebb lehetőségeiről tanúskodnak. Ahogyan az is, hogy 1621-ben György egy alsójárai házhelyet adott Kállai Gergelynek egy loért, amelyre a hadba vonuláshoz volt szüksége.⁷⁸⁸

A Marosjárán és Nagyszederjesen Bálintffy István birtokában összeírt egy porta a familia első birtokai voltak a megyében. A család és a birtok alapjait a marosvásárhelyi Kötélverő (Köteles), később Vásárhelyi vagy Marosvásárhelyiként említett, az „utolsó török deák” Rozsnyai Dáviddal

⁷⁷⁸ KmProt XV. 230r.

⁷⁷⁹ 1642-ben Márton, István nevű fiairól, Zsuzsanna és Kata lányairól tudunk, Mihály mint „frater generationalis” szerepel (KmProt XXXI. 10v), az 1620-as években azonban Mihály és György nevű fiúkról is. TvmJkv I. 158. 1642-ben Mártont mondják idősebbnek, 1628-ban viszont Mihály öccsének nevezi Mártont. TvmJkv I. 266. A helyzetet bonyolítja, hogy ekkor a marosjáraí Járay familiában is azonos keresztnévű családtagok fordulnak elő.

⁷⁸⁰ KmProt XXVII. 68r.

⁷⁸¹ KmProt XX. 130r.

⁷⁸² KmProt XXVIII. 79v.

⁷⁸³ TvmJkv I. 187. Kamuthy 1622-ben perelte Mihály deák anyját, mert előbbi búcsúvétel nélkül elszökött tőle. Uo.

⁷⁸⁴ Jósika htb. lt. Nr. 777. 149r–v.

⁷⁸⁵ *Dáné V.*: „Az Önagysága széki” i. m. 186., 187.

⁷⁸⁶ ErdKáptProt XVI. 525r.

⁷⁸⁷ TvmJkv I. 211.

⁷⁸⁸ KmProt XVIII. 119v–120r.

azonos családból⁷⁸⁹ származó Bálint deák rakta le. Mivel a családnak külön tanulmányt szenteltünk,⁷⁹⁰ itt csupán röviden ismertetjük. Pályája kisebb kancelláriai deákként indult, majd kincstári számvevő, cubicularius, fejedelmi praefectus, 1597-től generalis perceptor lett.⁷⁹¹ Az sem meglepő, hogy felesége a szintén kancelláriai deák, gyulafehérvári requisitor, majd kancelláriai secretarius, kolozsvári Balásfi János testvére, Anna volt.⁷⁹² Központi kormányzati, kincstári szolgálatának köszönhetően részesült birtokadományban 1589-ben, megszerezve a magvaszakadt Pókay Péter marosjárai portióját és udvarházát.⁷⁹³ Katolizált fiai, Kristóf és István apjuk nyomdokaiba léptek, mindketten legkésőbb 1620-tól a fejedelem szolgálatában álltak cubiculariusként (ebben az évben Kristóf Havaselvén járt követségben), pontosabban Kristóf 1621-ben vicethesaurarius,⁷⁹⁴ ugyanezen év szeptemberétől, de legkésőbb 1625-ben generalis perceptor volt.⁷⁹⁵ Státusukat jelzi, hogy 1620-ban mindkettejüket generosus-nak címezték,⁷⁹⁶ a vármegye azonban István esetében az egregius-t használta.⁷⁹⁷ István valószínűleg utódok nélkül halt el 1633 előtt. Kristóf „céhen” belül házasodott, a kolozsvári patrícus Bornemisza családból származó Katát, Bornemisza László cubicularius elődje, társa testvérét vette feleségül.⁷⁹⁸ A Bornemiszaék révén a Gyerőffyekkel és a Lisbonákkal került rokonságba. 1630 februárjában mondott le perceptorságáról, az ekkor szerzett absolutionalisa ellenére Rákóczi György számadásra szólította fel, majd elfogatta, kővári bebörtönzéssel fenyegette, 1632 januárjában nagyon szigorú reversalis-adás árán „szabadult”, és 21 nappal ezután meghalt. Hónapokig tartó tárgyalások után 10 000 forintban egyezett ki a család a fejedelemmel. Az ügy azonban ezzel nem ért véget, Bornemisza Kata a Királyságba menekült, és a szepesi káptalan előtt 1635-ben tiltakozott a fejedelem eljárása ellen, ezzel Rákóczi szerint felségsértésbe esett, majd miután az idézésre az országgyűlés előtt

⁷⁸⁹ A két família kapcsolatáról l. *Jakó Klára*: Újabb adatok Rozsnyai Dávid munkásságához. In: *Az oszmán–magyar kényszerű együttélés és hozadéka*. Szerk.: J. Újváry Zsuzsanna. Piliscsaba 2013. 352–365.

⁷⁹⁰ Cubicularius, kém, áruló (?) A marosjárai Bálintffyak a 17. század közepéig. (megjelenés előtt)

⁷⁹¹ KirKv I/3. 785.; F 563 Időrendi vegyes iratok, 1. doboz f. 51v. A későbbiekben hivatkozás nélküli adatok is ebből a forrásból származnak.; *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 332.

⁷⁹² ErdKáptProt XXVII. 164v–165v; A Balásfiakról l. *Bogdándi Zsolt*: A kolozsvári Balásfiak. Református Szemle 96. (2003) 807–813.

⁷⁹³ KirKv I/3. 903. sz.

⁷⁹⁴ KmProt XXI. 17r.

⁷⁹⁵ KmProt XXII. 63r; F 563 Időrendi vegyes iratok, 1. doboz Nr. 27.

⁷⁹⁶ KmProt XVIII. 93r.

⁷⁹⁷ TvmJkv I. 128.

⁷⁹⁸ KmProt XXVIII. 86v.

nem jelent meg, ebben elmarasztalták, és birtokait elkobozták.⁷⁹⁹ 1646-ban a marosjárai mellett Felsőjára nagy része volt már fia, Mihály birtokában a megyében.⁸⁰⁰ Három fia, Mihály, Ferenc, János és egy lánya, Kata közül folyamatosan csupán Mihály maradt a Fejedelemségben, a birtokokra húzódva, semmiféle szerepet nem játszva sem a megye, sem az ország életében. János és Ferenc a Királyságba húzódtak, előbbi az 1630-as évek végén Abaúj vármegyében, Füüzéren élt,⁸⁰¹ legkésőbb 1653-tól pedig Nádasdy Ferenc szolgálatában állt.⁸⁰² Ferenc Brandenburgi Katalin asztalnokaként szolgált,⁸⁰³ 1644-ben kémkedés vádjával a fejedelem elfogatta, 2000 forint kezességen szabadult.⁸⁰⁴ Ezt követően Borosjenőn szolgált, majd újra ellentétbe került immár II. Rákóczi Györggyel, és újra a Királyságba telepedett, 1659 októberében már tokaji vicekapitányi kinevezését vehette kézhez.⁸⁰⁵ Mihály, úgy tűnik, örökösök nélkül 1654–1671 júliusa előtt hunyt el, János szintén, és az atyafiság – marosvásárhelyi Rozsnyai Dávid, ilyei Kovács Dávid és István, somogyomi Tordai János (a már említett kivégeztetett Kolozsvári János deák fiscalis director leszármazottja), özvegy bölcsei Budai Mária – 1683 novembere előtt megosztottak az örökségen.⁸⁰⁶

A Keresztúri György deák özvegye megnevezés a farnasi Veresek egy újabb, szintén utolsó tagját, János lányát, Erzsébetet fedi. Az 1616-ban összeírt 11 jobbágya is a Veresek régi falvaiban, Detrehemben, Kókon és Mindszenten élt. Erzsébet három házasságot kötött. Először a régi, tekintélyes, Kolozs vármegyei ródi Cseh családból való Péterhez ment feleségül. A házasságból egy fiú, Zsigmond származott,⁸⁰⁷ aki Bethlen István szolgálatába szegődött, és 1623-ban a fejedelem kíséretéből tért be anyjához Detrehembe, ahol hirtelen súlyosan megbetegedett, és március 12-én végrendeletet is tett.⁸⁰⁸ (Valószínűleg meg is halt, a későbbiek folyamán nem hallunk róla.) A második férj Tordai alias Csonka János deák volt, Szamosközy barátja, akit 1604 augusztusában rablók gyilkoltak meg, s akinek em-

⁷⁹⁹ ErdKirKvDVD XXI. 152v–153r.

⁸⁰⁰ TvmJkv I. 471.

⁸⁰¹ Acta Transylvanica, a. Iratok, Fasc. 1. Nr. 15.

⁸⁰² Nádasdynál betöltött szerepére, levelezésükre vonatkozóan l. *Toma Katalin*: Egy dunántúli nagyúr erdélyi kapcsolatai. (Nádasdy III. Ferenc és II. Rákóczi György). Sz 146. (2012) 1161–1188. Különösen: 1185., 1187.

⁸⁰³ KmProt XXIX. 138r.

⁸⁰⁴ KmProt XXV. 75r–75v.

⁸⁰⁵ Rákóczi lt. 48. doboz 12. tétel f. 55v. Az adatot Jakó Klárának köszönöm.

⁸⁰⁶ Bálintffy lt. (1683. nov. 14.)

⁸⁰⁷ KmProt XVIII. 151r.

⁸⁰⁸ Erdélyi testamentumok III. 87–88.

lékét a történetíró örököztette meg.⁸⁰⁹ Halálakor két fiú, János és Péter maradt hátra, valamint a korábbi házasságából származó három lány, Anna, Judit és Kata.⁸¹⁰ Harmadszor magyardetrehemi Keresztúri György deák, tordai kamaraispán⁸¹¹ vette feleségül (aki részt vett a széki összesküvésben és ezt követően elmenekült⁸¹²), ebből a házasságból egy lány, Anna született.⁸¹³ A gyermekek „pályaválasztása”, illetve házasságkötése ebben az esetben is általában az apák tevékenységi területéhez, birtokaihoz igazodott. Tordai János deák Anna lánya a tekintélyes tordai Zlatari famíliából származó Istvánhoz (másodszor tordai Borbély Lukács mezei seregek hadnagyához), Judit Csombordi Mihály mészköi paphoz, Kata pedig a szintén tordai, jó nevű Pál családból származó Istvánhoz ment feleségül.⁸¹⁴ Apjuknak a városban volt háza, például a Piac utcában, éppen a Pálok majora mellett.⁸¹⁵ A két, korán elhunyt fiút, Jánost és Pétert szintén deákként említik a források, azaz apjukhoz hasonlóan értelmiségi pályára léptek. Keresztúri György deák Anna lányát a szintén hivatalviseléssel felemelkedett fogaraszöldi boér Lészay famíliából származó János vette feleségül.⁸¹⁶ Az 1616-ban összeírtak mellé (amelyek két évvel később is, Kók kivételével, a kezén voltak⁸¹⁷) az 1628 előtt meghalt János deák anyjával együtt 1625-ben Sombory Jánostól és Sándortól, Gábor fiaitól vásárolt Egerbegyen egy udvarházhelyet tartozékaival 725 forintért.⁸¹⁸ Az utóbbiból az őt illető részért indított pert Tordai Kata mostohaanyja ellen, és meg

⁸⁰⁹ Szamosközy István: Tordai János élete. In: Szamosközy István történeti maradványai 1542–1608. IV. Vegyes feljegyzések. Kiadta Szilágyi Sándor (Monumenta Hungariae Historica Scriptorum XXX.) Bp. 1880. 274–294.

⁸¹⁰ KmProt XVIII. 151r, XXV. 87r; TvmJkv I. 282.

⁸¹¹ 1610-ben bizonyosan. TvmJkv I. 113.

⁸¹² EOE VI. 176., 224.

⁸¹³ KmProt XVIII. 151r.

⁸¹⁴ KmProt XXV. 87r.

⁸¹⁵ TvmJkv I. 282.

⁸¹⁶ KmProt XVIII. 151r. A Lészay famíliát Szentmártoni Ferenc deák, fogarasi provisor indította el a társadalmi felemelkedés útján, a 17. század második felében váltak Doboka vármezei birtokossá. L. Jakó Zsigmond: A Lészai család levéltárának nyomában. In: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Pál-Antal Sándor – Sipos Gábor – W. Kovács András – Wolf Rudolf. Kolozsvár 2003. 208–222. (Újabb kiadása, azonos címmel In: Jakó Zsigmond: Írás, levéltár, társadalom i. m. 270–284.) A ródi Cseh Zsigmond által szerzett, végrendeletében anyjának és János öccsének hagyott medvési (Fehér vm.) portiót 1634-ben már Keresztúri Kata Lészay Jánosné birtokolta. Uo. 214. A hűtlenségbe esett farnasi Veres Benedek és János birtokait Sándor Pál, pocitelji várnagynak adományozó oklevél 17. századi másolatáról Jakó Zsigmond a fasciculus felirata alapján úgy gondolta, hogy Almádi jusson került a Lészay levéltárba. Valószínűbb azonban, hogy Veres Erzsébet – Keresztúri Anna vonalon került ide. Uo. 216–217.

⁸¹⁷ KmProt XX. 95r.

⁸¹⁸ KmProt XXIV. 82v. Ezt a fejedelmel meg is erősítette. KirKvDVD XV. 101.

is nyerte, egy egerbegyi portiót 1643-ig bizonyosan birtokolt.⁸¹⁹ Veres Erzsébet portióját lánya, Keresztúri Anna örökölte meg, egerbegyi birtoklását a megyei protokollum is tanúsítja.⁸²⁰

Ide kell sorolnunk a kisebb kancelláriai deákként induló vásárhelyi (később jeddiként említett), egy portával rendelkező Köpeczi Jánost is,⁸²¹ aki a 16. század utolsó évtizedében jelent meg a vármegyében, ekkor ügyvédi szolgálatait jutalmazta Saffaríth György három ház jobbággyal Gerebenesen.⁸²² 1590-ben a gerebenesi mellett petei és balai portióirol is tudunk,⁸²³ egy forrás szerint 1598-ban a vármegye viceszolgabírája is volt.⁸²⁴ A megye régi birtokos családjából származó Csáni/Csányi Margittal kötött házassága révén atyafiságba került a nagyobb kancellária deákjával, majd a gyulafehérvári káptalan requisitorával, Barkay Ambrussal.⁸²⁵ Említésre méltó, hogy Anna nevű testvérét viszont a portai diplomáciában működő Sövényfalvi Dániel deák vette feleségül.⁸²⁶ 1616-ban viszont egy portát kitevő jószágai, amint fentebb már kiderült, a megye keleti részén, Marosszék szomszédságában feküdtek (Gerebenesen, Kapuson, Petén), és nem a Csányiak elsősorban Léta vidéki településein, azaz saját szerzeményei voltak. Kapusra 1608-ban szerzett nova donatiót,⁸²⁷ 1619-re Urajban is portióhoz, erdőhöz jutott.⁸²⁸ Az 1620-as évek eleje táján hunyt el,⁸²⁹ a fiscus pedig rá akarta tenni kezét a gerebenesi és uraji portiókra.⁸³⁰ A megtartásukban berekeresztúri Vajai János deák táblai ülnök volt az első feleségétől származó János fia segítségével.⁸³¹ János követte apja példáját, és kancelláriai szolgálatba állt.⁸³² Ezt az is elősegíthette, hogy mostohaanyja, Dersi Anna

⁸¹⁹ KmProt XXV. 87r.

⁸²⁰ TvmJkv I. 402.

⁸²¹ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 368.

⁸²² Petrichevich regeszták 527. sz.

⁸²³ KmProt XI. 86.

⁸²⁴ ErdKáptJkv 960. sz.

⁸²⁵ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 189. A családról l. *Gálfi Emőke*: A Barkai család. In: „...éltünk mi sokáig 'két hazában'...” Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére. Szerk. Dáné Veronka, Oborni Teréz, Sipos Gábor. (Speculum Historiae Debreceniense 9.) Debrecen 2012. 147–158. Barkay Csáni/Csányi Erzsébetet vette feleségül.

⁸²⁶ ErdKáptProt VI. 37v.

⁸²⁷ KirKvDVD VIII. 37r–v.

⁸²⁸ TvmJkv I. 150.

⁸²⁹ 1623-ban még egy vásárhelyi, Szentgyörgy utcabeli ház ügyében protestál. ErdKáptProt VI. 37v.

⁸³⁰ KmProt XVIII. 62r–v.

⁸³¹ Uo. Az első házasságból született, 1596-ban említett Gábor és Annók (KirKvDVD XIII. 40r–v) valószínűleg korábban elhunyt.

⁸³² Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 193.

harmadik férje a szintén kancelláriai deák Márkodi Gergely volt,⁸³³ aki aztán a megye perceptora lett.⁸³⁴ Másik fia, a feltehetően második házasságából született Mihály pedig nagy valószínűséggel azonos azzal, aki a megyebeliek egyik elég gyakran foglalkoztatott ügyvédje volt az 1630-as évek végétől.⁸³⁵

A Bálintffyak, Kolozsváriak, Köpecziek, Tordai alias Csonkák, Trauznerek sorsa kiválóan illusztrálja a hivatalnok-értelmiségiek és családjaik lehetőségeit. Mindannyian polgári származásúak voltak, kétségkívül a patríciusi réteg alatt elhelyezkedő családokból, s tudásukat a fejedelem/ország szolgálatába állítva emelkedtek fel és váltak a vármegye birtokosává, a nemesi universitas tagjaivá, esetlegesen házasságot kötve a régi/birtokos családok tagjaival, ötvözve így a központi kormányzati funkciót és kapcsolatokat a helyi ingatlan vagyonnal. Nem véletlen, hogy ez a szaktudással rendelkező vékonyka réteg, ha Köpeczit is idesoroljuk, három tisztségviselőt adott a vármegyének, és az sem, hogy Trauzner István, Ótordai Imre deák hosszú évtizedekig voltak a törvényhatóság tisztségviselői.

Egy portával, a fenti két kategóriában tárgyaltakon kívül, nyolc birtokos rendelkezett, a Magyarrégenben és Beresztelkén portiókkal rendelkező Károlyi Zsuzsanna fejedelemasszonyon⁸³⁶ kívül: Bánffy János, vajdaszentiványi Bodoni János árvái, Horváth Gáspár, Horváth János, özvegy Rácz Jánosné, Szarvasi Gergely, Szengyeli Ferenc, Sztepan János. Újfent egy nagyon színes csoporttal van dolgunk.

A régi „arisztokráciához” tartozik a vitézlőnek titulált, Beresztelke, Déda, Magyaró, Molnosfalva, Nagyoroszfalu falvakban, azaz a századok óta a család kezében lévő területen birtokló Bánffy János. Amint korábban, az Alia-Bánffy Margit-birtokok kapcsán említettük, ez az egy porta az, amit a férfiágnak sikerült a megyében megőriznie (ehhez hozzászámíthatjuk Bánffy Péter egy magyarrégeni jobbágját). A portiókat János generosus fiai, Kristóf és Zsigmond örökölték. Utóbbi szászrégeni portiójáról 1628-ban tudunk,⁸³⁷ melyet 1644-ig bizonyosan megőrzött.⁸³⁸ Előbbi 1653-ban pert indított Alia Mária ellen a magyarói curia, a beresztelki pusztá

⁸³³ KmProt XXVI. 87r.

⁸³⁴ TvmJkv I. 288., 368., 469., 470.

⁸³⁵ *Dáné V.*: „Az Ónagysága széki” i. m. 192.

⁸³⁶ A fejedelemasszonynak összesen 14 jobbágya volt ekkor a vármegyében. A szászrégeni portio két jobbágját és három jobbágytelkét az összeírást megelőzően adományozta kolozsvári Bornemisza Tamás cubiculariusnak. ErdKáptProt V. 77. Szintén ő kapta meg a következő évben a Bornemisza Zsigmondtól vásárolt beresztelki portiót (ErdKáptProt V. 115.), majd 1619-ben – feltehetően a már korábban elnyert szászrégeni portiók megerősítése mellett – a magyarrégenit is megkapta Bornemisza. KmProt XVIII. 81v.

⁸³⁷ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.

⁸³⁸ Erdélyi testamentumok III. 146.

curia, szászrégeni, magyarrégeni és más részbirtokok visszaszerzése érdekében.⁸³⁹ Naplójában 1661-ben beresztelki házát említi,⁸⁴⁰ kérdéses, hogy ez azonos-e a perben szereplővel vagy egy másikról van szó.

A régi possessor családokat képviseli Szengyeli Ferenc, akinek az ekkor összeírt jószágait (Alsóoroszi, Csanád, Erdőszengyel, Illye, Kisszederves) a família nagyrészt már az előző században is birtokolta. A fentiek mellett Balában is volt portiója, amelyet 1628-ban Simon Jánossal szeretett volna elcserélni, ám ennek ellentmondott unokatestvére, az alispán Szindi János.⁸⁴¹ (Az unokafivérek amúgy jó viszonyban voltak, Szindi perbeli öszszeférhetetlenség esetén maga helyett Szengyelit constituálta.⁸⁴²) Neki a Pápay Balázssal jó viszonyban lévő, felső járásbeli hasonló ügyeiről elhíresült Szucsáky Balázssal gyűlt meg a gondja, aki 1619-ben a szengyeli szántóját foglalta el, majd „bestye lélek kurvá”-val szidalmazta,⁸⁴³ s a vármegyei sedria előtt azért nem tudott megjelenni, mert részegen leesett a lóról.⁸⁴⁴ Egy másik per tanúsága szerint szintén Szengyelben makktermő erdőrészt is birtokolt, amelyben disznót hizlaltak.⁸⁴⁵ A megyebéli tekintélyét jelzi, hogy 1609-ben a megyei ülnökök közé választották,⁸⁴⁶ 1620-ban a cirkálók közé,⁸⁴⁷ 1633-ban pedig a fő(szolga)bíróval együtt őt rendelték ki egy zálogos birtok vissza nem bocsátása ügyében.⁸⁴⁸

Ugyanebbe a rétegbe tartozik Bodoni János – a Báthory Zsigmond korabeli kegyenc kancelláriai titkár, kamarás unoaköccse –, pontosabban annak árvái, István és Zsuzsanna. Birtokaikat ekkor Póka, Unoka, Vajdaszentivány falvakban vették számba, meg kell azonban jegyeznünk, hogy az összeírásból hiányoznak az 1609-ben említett balai és csáni portiók.⁸⁴⁹ Amint Bánffy Margit kapcsán és Kékedynél már említettük, a Bodoni testvérek hosszú pert folytattak valahai portióik visszaszerzéséért az 1620-as évek közepétől.⁸⁵⁰ Ez részben sikerült is, amiben az is szerepet játszhatott,

⁸³⁹ TvmJkv I. 595.

⁸⁴⁰ Régi könyvfeljegyzések. Bánffy Kristóf jegyzetei Heltai „Magyarok Krónikája”-ban. Közli Koncz József. TT 4. (1881) 397., 398.

⁸⁴¹ KmProt XXIII. 39r.

⁸⁴² TvmJkv I. 203.

⁸⁴³ TvmJkv I. 145.

⁸⁴⁴ TvmJkv I. 179.

⁸⁴⁵ TvmJkv I. 212.

⁸⁴⁶ TvmJkv I. 64.

⁸⁴⁷ TvmJkv I. 152.

⁸⁴⁸ TvmJkv I. 355.

⁸⁴⁹ KirKvDVD IX. 156–157.

⁸⁵⁰ TvmJkv I. 236.

hogy mostohabátyjuk köblösi Teke Sándor, a fejedelem borsolója,⁸⁵¹ Zsuzsanna második férje pedig Faragó András, a mezei hadak kapitánya volt.⁸⁵² Zsuzsanna 1652-ben a harmadik férjével, bernicházi Ghillányi Gergellyel tett kölcsönös bevallás szerint a következő jóságok fölött rendelkezett: Vajdaszentivány az itt lévő udvarházzal, Tivadar a Maroson épített malommal, Pusztaalmás fele azzal a vajdaszentiványi részbirtokkal, amelyet előző férjével, Faragó Andrással homoródszentpáli Szentpáli Istvántól vásárolt, Unoka, Pagocsa⁸⁵³, valamint Toldalag, Keresztúr, Vajdaszentivány és Bala falvakban gyerővásárhelyi Geróffy Jánostól vásárolt birtokrészek (ezeket 450 forintban inscribálta férjének), Magyarpeterd az ott épített udvarházzal együtt, valamint Nagyoklos, Kisoklos és Csűrűlye falvakbeli portiók (ezeket 500 tallér zálogösszegben inscribálta).⁸⁵⁴ Rendelkezését az magyarázza, hogy az első, mezőmadarasi és szenttamási Lázár alias Csíki Jánossal kötött házasságából – akinek 1616-ban Pagocsán egy colonusát írták össze – született lánya, Anna⁸⁵⁵ gyermekkorában meghalt,⁸⁵⁶ és a második házasságából nem született vagy nem maradt életben gyermeke. A házasság az 1650-es évekre megromlott, Bodoni Zsuzsanna állítása szerint az 1657-ben hadjáratra induló Ghillányi mindenféle vagyonának kezeléséből kizárta, a férje javára tett fassióját is visszavonta. Ennek ellenére 1662 előtt bekövetkezett halála után⁸⁵⁷ a birtokok a Rákóczi György konyhamestereként indult, majdani Apaffi sógorra, tizedfőarendátorra szálltak, az ő és unokaöccse, nagyszombati Hujemer vagy Hujetner Jakab halálával pedig, messze korszakhatárunkon túl, Ghillányi végakarátának megfelelően az erdélyi református egyházra, és alkották annak egyik anya-

⁸⁵¹ Ghillányi hgy. II/2. A húga érdekében bizonyítottan eljáró Teke az 1623-as hadjárat idején esett el. „Az fejedelem étkeinek borsolója, jó nemes ember, vitéz ember Teke Sándor itt vesze el.” Kemény Önéletírása 43–44.

⁸⁵² TvmJkv I. 222. Faragó katonai kvalitásairól Kemény elismerően nyilatkozik: „Galgóchoz az hadnak derekától elküldvén Faragó András mezei kapitánt, ki egyébiránt híres vitéz ember vala, de hada csak akkor conscribáltatott gyűlevész vala [...]” Kemény Önéletírása 200.

⁸⁵³ Egy 1669-es vallatás szerint Pagocsán Bodoni Zsuzsanna és férje, Faragó András közösen 5 házhelyet és egy szénafüvet birtokoltak. Jósika htb. lt. Nr. 54. f. 275. (Fasc. X. Nr. 10.)

⁸⁵⁴ Ghillányi hgy. I/6.

⁸⁵⁵ Ghillányi hgy. II/4.

⁸⁵⁶ Ghillányi hgy. II/6. 1630-ban kötött egyezséget Bodoni Zsuzsanna sógornőjével, Lázár Judit csernátoni Damakos Istvánnéval. Uo.

⁸⁵⁷ 1662. márc. 18-án Apaffi Mihály megparancsolta Beszterce város tanácsának, hogy Bodoni Zsuzsanna javait addig őrizték meg, míg Bodoni György és Mária, valamint Ghillányi Gergely meg nem egyeznek. Beszterce város lt. Missiles, 54/1662. Egy hét múlva azonban már a javak Ghillányinak való kiadását rendelte el. Uo. 65/1662.

gi alapját a 19. század végi eladásig.⁸⁵⁸ Fivére, István birtokait – amelyek közé kérdéses, hogy bekerült-e az a ligeti portio, amelyet a fejedelem a Kornis Margit Paczolay Péternétől való elkobzás után, 1643-ban adományozott neki⁸⁵⁹ – az Apaffi-korban táblai ülnökségig emelkedő fia, György⁸⁶⁰ és lánya, Mária, Suky Ferencné⁸⁶¹ vitte tovább, illetve próbálta visszaszerezni a Ghillányi kezére kerülteket. A per valószínűleg megegyezéssel ért véget, már az 1660-as évek elején.⁸⁶²

Szarvasi Gergely tordai polgárcsalád ivadéka, és Gyulay kapcsán már említettük, hogy az Alsójárán és Nagyokloson összeírt portiók birtokosa tulajdonképpen felesége, Gyulay Pál unokahúga, Szalai Kata. A részbirtokok 1619-ben még a kezükön voltak,⁸⁶³ s egyelőre ez az utolsó adat.

Horváth Gáspárról, aki Csanádon, Erdőszengyelen, Kisszederjesen és Nagyszederjesen volt 1616-ban birtokos feltételezhető, hogy azonos azzal a péterlakiként említettel, aki 1622-ben már elhunyt, és gyermekei gámja Szengyeli Ferenc volt.⁸⁶⁴

Horváth János a Petrichevich Horváthok képviselésében éppen az év tavaszán szerzett új adományt magyar- és szászrégeni portióira.⁸⁶⁵ Az összeírásban szereplő Kakucsot a görgényi uradalomból fejedelmi adománynak kell sejtenuünk. 1620-as végrendeletében a Küküllő vármegyeiek mellett jelentéktelen megyebelieket (Kakucs ekkor már nem szerepel közöttük) gyermekeire, Györgyre, Miklósról és Juditra (ekkor besenyői Thetey Boldizsár mátkája) hagyta azzal az utasítással, hogy „fel ne osszák, mivelhogy nem oly jószág, hogy szolgáltyoknak hasznát vegyék, hanem az arendáját hárman, Miklós, György és Judit fizessék egyaránt s az jövedelmével egyaránt osztozzanak.”⁸⁶⁶

Rác Iván/János özvegyét egyelőre nem sikerült azonosítanunk. A férje keresztnéve erősíti azon gyanúkat, hogy délszláv származású családdal van dolgunk, és lévén, hogy az árpatai Rác másként Zteolyt famíli-

⁸⁵⁸ A Ghillányi-hagyaték irataival került a Bodoniak és a velük rokon famíliák (pl. Bornemisza alias Büki, Cserényi, köblösi Teke) levéltárainak töredéke az Erdélyi Református Püspöki Levéltárba, majd onnan a Főkonisztóriumhoz, így megmenekült az 1849. januári pusztulástól.

⁸⁵⁹ Kornis lt. 2. cs. 6. tétel Nr. 68. Az iktatásnak borosjenői Bornemisza Pál, felesége, Kendefy Anna jussán ellentmondott lánya, Zsuzsanna Kemény Boldizsárné nevében is.

⁸⁶⁰ *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 359.

⁸⁶¹ Ghillányi hgy. I/7a.

⁸⁶² Az egyezmény feltételeit Ghillányi 1664-ben közölte Bodoni Györggyel. Ghillányi hgy. I/15.

⁸⁶³ KmProt XX. 130r.

⁸⁶⁴ TvmJkv I. 178.

⁸⁶⁵ KirKvDVD XI. 167v.

⁸⁶⁶ Sombory lt. 10. tétel (Petrichevich-Horváth család)

ából István a vécsi vár udvarbírája volt az 1590-es években,⁸⁶⁷ s a családnak volt egy János nevű tagja is, kézenfekvő lenne velük azonosítani, az adatok ellentmondásossága miatt azonban ezt nem tehetjük meg. Az viszont bizonyos, hogy ezt az oláhidecspataki portiót két fia, Zsigmond és György 1629-ben is birtokolta, ekkor ugyanis tiltakoznak a fiscus foglalása ellen.⁸⁶⁸ Valószínűsíthető, mivel a két fiú adományra hivatkozik, hogy valamiféle fejedelmi szolgálattal nyerte apjuk. Kemény József adatai szerint a birtok még 1655-ben is a kezükön volt,⁸⁶⁹ ezt György megyei ülnöksége valószínűsíti.

Ilyen szolgálatnak köszönhetik a Sztepanók is a 17. század legelején nagyoroszfalui birtokukat. A váradi származású familiáris, István özvegye, Margit és fiai, János, Ferenc és István 1602-ben inscriptióba kapták Zsigmondtól a görényi váruradalom tartozékát képező teljes falut.⁸⁷⁰ János 1621 előtt meghalt, birtokrészét pedig István örökölte,⁸⁷¹ aki aztán a zálogösszeget (200 magyar forint) visszafizető Kákoni Istvánnak engedte át 1621-ben a jószágot.⁸⁷²

Az egyportások közül csupán Rác Iván/János fia, György viselt vármegyei tisztséget, 1656-ban a sedria ülnökei közé választották.⁸⁷³ Azt is meg kell jegyeznünk, hogy akivétel nélkül mindenikük titulusa egregius volt (a fent már tárgyaltak kivételével).

18 birtokost (természetesen nem számítva a valamelyik csoportban már említetteket) vettek számba fél portával. A régi birtokosságnak csupán két reprezentánsát találjuk ebben a kategóriában: Pókay (Kis) Miklóst balai, marosjárai és pókai portióival, tehát a család 16. századi területén, amelyekhez 1623-ban feleségével, Benedekffy Orsolyával Balában és Pókában újabbakat, többek között egy udvarház harmadrészét vásárolta meg Szálláspataki Ferencről 90 forintért.⁸⁷⁴

Pókay Sidó Ferenc balai, illyei és pókai portiói szintén azt tanúsítják, hogy neki is sikerült nagyrészt, a család többi tagjával együtt, a birtokot megőrizni. Az előbbieket mellett azonban Egerbegyen is volt 1616-ban részbirtoka,⁸⁷⁵ 1623-ban egy pusztaalmási telkén lakott jobbágya nemesíté-

⁸⁶⁷ KirKv I/3. 1222., 1223. sz.

⁸⁶⁸ KmProt XXIII. 105r.

⁸⁶⁹ KeményPoss 77r.

⁸⁷⁰ KirKv I/3. 1826. sz.

⁸⁷¹ TvmJkv I. 154.

⁸⁷² ErdKáptProt V. 398.; VI. 39r–v.

⁸⁷³ TvmJkv I. 595.

⁸⁷⁴ ErdKáptProt VI. 36v–37r. Jellemző, hogy Szálláspataki más apai jószágok kiváltása érdekében kényszerült eladni az itteni portiókat.

⁸⁷⁵ TvmJkv I. 130.

sének contradicált⁸⁷⁶ (a faluban egy évtizeddel később is birtokos volt⁸⁷⁷), 1626-ban pedig egy marosjárai pusztá, Kobza udvarháza helyének nevezett, 25 (a zálogbirtokos szerint 50) forintban zálogba vetett birtokát akarta visszaváltani.⁸⁷⁸ Vagyoni helyzetéről tanúskodik, hogy páncélja is volt, amit az 1622-es mustrára falubeli birtokostársának (akit a jelek szerint ő állított a mustrára) adott kölcsön, az viszont nem szolgáltatta vissza.⁸⁷⁹ Sidót 1609-ben a megye ülnökei közé választotta.⁸⁸⁰ Az azonos keresztnévek miatt nem kétséget kizáróan, de nagy valószínűséggel azonos azzal, akit 1649-ben néhaiként és deficiáltként említenek.⁸⁸¹

Feltehetően a már az 1570-es években birtokos Baládfy/Balátffy birtokok egy részét kell keresnünk a megyében korábban nem szereplő besenyői Füzi János kezén, felesége, Baládfy/Balátffy Magdolna révén. A familia azért is említésre méltó, mert a II. János alatti fiscalis director, Thetey Lőrinc⁸⁸² és azonos nevű, kisebb kancelláriai deák fia⁸⁸³ családjának sorsát követhetjük nyomon. Thetey a szintén Besenyőn birtokos Baládfy familiából származó Magdolnát vette feleségül, a házasságból pedig bizonyosan egy 1618-ban törvényes korú fiú, Boldizsár született.⁸⁸⁴ Thetey halála után Magdolna asszony az ugyancsak besenyői birtokos Füzi Jánoshoz ment feleségül, újabb öt gyermeknek, egy István nevű fiúnak és négy lánynak (Borbála, Erzsébet, Margit, Anna) adva életet.⁸⁸⁵ Csapószentgyörgyi portiójukat a curiával, illetve az oláhdellői és lekencei részbirtokokat a fejedelem 1617-ben publicáltatta, melynek az özvegy és Thetey Boldizsár ellentmondott.⁸⁸⁶ Az évekig húzódó ügy lezárásaként, talán a többi megőrzése érdekében engedte át 1626-ban az ekkor már újra özvegy Magdolna és nem törvényes korú fia, Füzi István a csapószentgyörgyi birtokot a kincstárnak.⁸⁸⁷ Mivel Boldizsárt az egyezmény nem említi, valószínűsíthető, hogy a Thetey familia vele kihalt.

A csak Magyardellőn birtokos Jármay Miklós az előbb ifjabb Bethlen István szolgálatába szegődött, majd fejedelmi familiáris, többször követ-

⁸⁷⁶ TvmJkv I. 190.

⁸⁷⁷ TvmJkv I. 357.

⁸⁷⁸ TvmJkv I. 235.

⁸⁷⁹ TvmJkv I. 197. A páncél Sidó szerint 8 forintot ért.

⁸⁸⁰ TvmJkv I. 64.

⁸⁸¹ TvmJkv I. 489. Lányát selyei Kovács Miklós vette feleségül.

⁸⁸² Trócsányinál Chechey-ként szerepel. *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 363.

⁸⁸³ ErdKirKv I/3. 1206., 1548., 1594., 1609. sz.

⁸⁸⁴ ErdKáptProt V. 259.

⁸⁸⁵ Uo.

⁸⁸⁶ Uo.

⁸⁸⁷ ErdKáptProt VI. 89r–91r.

ségben járó, I. Rákóczi György hadjárataiban részt vevő Jármay Ferenc⁸⁸⁸ apja, nagy valószínűséggel azonos az 1607-ben, szentmártoni előnévvel felbukkanó küüllői alispánnal.⁸⁸⁹ A dellői birtokra 1615-ben szerzett nova donatiót.⁸⁹⁰ A fejedelem, amint Hallernél említettük, az 1630-as évek elején vette oltalma alá az ekkor már elhunyt Miklós özvegyét, Horváth Annát és Ferencet a főúrral szemben.⁸⁹¹ Ferenc öccse az a már nemzetesként említett Miklós,⁸⁹² aki 1654 előtt a megye alispánja volt, és a lengyelországi hadjáratban esett el.⁸⁹³

A fejedelmi vagy főrendűnél szolgálattal birtokot szerzőket – a Jármayak második generációja mellett – a Bükiek képviselik, akik a forrásokban (a vármegyei jegyzőkönyvben is) Büki alias Bornemisza néven is szerepelnek. A család levéltártörődékében⁸⁹⁴ fennmaradt iratok tanúsága szerint székelyszállási volt az előnevük, tehát udvarhelyszéki származásúak. Amint a dézsmajegyzékből is kiderül, Báthory Zsigmond uralma alatt vetették meg a lábukat Vajdaszentiványon, a fejedelmi familiáris Gáspár,⁸⁹⁵ István apja révén, s ez a település adta a későbbiek folyamán használt előnevüket. Cserényi Annával kötött házassága révén ezt tovább növelte a Cserényiek helybeli és környékbeli portióival, Radwánczy Márton ítélőmestertől való vásárlás,⁸⁹⁶ Aknay Jánostól nyert adomány révén.⁸⁹⁷ 1616-ban István jószágai Balában és Vajdaszentiványon feküdtek, ő azonban 1622–1624 között meghalt.⁸⁹⁸ Mivel birtokai egy részét mostohahúgára, (Gáspárnak az Apor Annával kötött második házasságából származó) Kátára hagyta, feltételezhető, hogy utódok nélkül hunyt el, és a portiói részben fivérére, Jánosra szálltak, akinek szintén fél portóját 1616-ban ugyancsak Vajdaszentiványon, illetve Magyarfülpösön írták össze. Utóbbit a Kendy Istvánnál vállalt szolgálatával szerezte 1608-ban, a főúr adománnyaként.⁸⁹⁹ Ezek mellett pusztaalmási birtokáról is tudunk.⁹⁰⁰ 1628-ra azonban ő is elhunyt. A birtokokat István özvegyétől, Tóth Erzsébettől (később káli

⁸⁸⁸ Kemény Önéletírása 216., 220.

⁸⁸⁹ KmProt VII. 105v.

⁸⁹⁰ KirKvDVD XI. 110r–v.

⁸⁹¹ Haller lt. Nr. 34. (régí jelzet Fasc. XLV. Lit. S. Nr. 21.)

⁸⁹² KmProt XXIV. 219v.

⁸⁹³ Szalárdi 378.

⁸⁹⁴ A Ghillányi-hagyaték iratainak 6. csomója.

⁸⁹⁵ ErdKáptJkv 733. sz.; 1599-ben Mihály vajda mint várparancsnokát említi. Petrichevich regeszták 599. sz.

⁸⁹⁶ Ghillányi hgy. VI/4.

⁸⁹⁷ Ghillányi hgy. VI/5.

⁸⁹⁸ Ghillányi hgy. VI/10.

⁸⁹⁹ KmProt XVII. 11r.

⁹⁰⁰ TvmJkv I. 130.

Kun Jánosné) Bodoni Zsuzsanna kérte fel,⁹⁰¹ a mindkét Büki jószágaira vonatkozó jogbiztosító leveleket pedig 1629-ben Cserényi György igényelte.⁹⁰²

Szindi János is az 1590-es évek haszonélvezője, a Görögh Judittal kötött házassága révén körtvélyfái portiói mellé vécsieket is szerzett, 1616-ban viszont Balán, Erdőszengyelen és Kisszederjesen írták össze javait. 1619-re ezek a szintén Görögh jusson megszerzett, Görögh-rész nevet is viselő pusztalmásával egészültek ki.⁹⁰³ Talán már korábban, de 1607-től adatolhatóan a megye alispánja volt 1632-ig.⁹⁰⁴ A birtokait azonos keresztnévű fia vette át, aki apja örökébe lépett a tekintetben is, hogy előbb a megye viceszolgabírája, perceptora, majd 1657-ben helyettes alispánja lett.⁹⁰⁵

Mahuly János (valószínűsíthetően román származású) családja Kolozs megyében meglehetősen tekintélynek örvendett, ő maga azonban már szerepel a homagiumot letevők 1603-as névsorában,⁹⁰⁶ Tordában azonban a régi Várfalvy familiába való beházasodással, Erzsébet/Ilona feleségül vételével vetette meg a lábát Berkesen, Mezőcsánban és Szinden, residentiaként viszont az 1610-es évek végén az aranyosszéki Várfalvát említik,⁹⁰⁷ előnévként is ezt használta a meregyói mellett, helyett. Az örökséget gyermekeik, Miklós és Mária vitték tovább, és ellentmondtak a Boyer/Payor Demeter⁹⁰⁸ iktatásának, aki felesége, néhai Mahuly Erzsébet jussán akarta magát statuáltatni Magyarpeterd, Oláhpeterd, Mezőcsán birtokrészeibe és Pusztaszentkirály praediumba 1639-ben.⁹⁰⁹ A fő érdekeltiségei azonban Kolozs megyéhez kötődtek, 1635-ben Kolozs megye országgyűlési követe volt.⁹¹⁰

Iklandi Vadadi Pál talán a nagyobb kancelláriai deák, György⁹¹¹ atyafiságából származik, a név nem túl gyakori, konkrét adattal azonban nem rendelkezünk. Bizonyosan Marosszékből élt,⁹¹² azt viszont egyelőre nem tudjuk, hogy kisilyei birtokára hogyan tett szert. Lehetséges, hogy felesége, Csuka Kata jussán, mivel fiuk, István anyja itteni pereit szállította ma-

⁹⁰¹ TvmJkv I. 295.

⁹⁰² TvmJkv I. 309.

⁹⁰³ TvmJkv I. 151.

⁹⁰⁴ *Dáné V.*: „Az Ónagysága széki” i. m. 187.

⁹⁰⁵ Uo. 183., 188.

⁹⁰⁶ EOE XVII. 398.

⁹⁰⁷ TvmJkv I. 151.

⁹⁰⁸ Ez a házasság szintén a román származásra utal.

⁹⁰⁹ KmProt XXV. 23v. Az 1636-os adománylevélben Berkes, Boldoc, Felsőpeterd, Középpeterd, Magyarpeterd, Mezőcsán, Szarkad, Szentkirály, Szind falvakbeli portiók szerepelnek, amelyek előző birtokosa mézskői Rada (?) Kristóf volt. KirKvDVD XXI. 157v–158r.

⁹¹⁰ *Dáné V.*: „Ad comitia generalia i. m. 174.; KvmJkv I. 481.

⁹¹¹ *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat i. m. 196.

⁹¹² TvmJkv I. 86.

gára.⁹¹³ Egyelőre nem köthetjük a famíliához azt a Vadadi Jánost sem, aki 1620-ban Sályiban volt birtokos.⁹¹⁴

A tordai, majd alsójárai előnévvel egyaránt felbukkanó Nagy vagy Somogyi Nagy Balázs két szempontból is említésre méltó. Egyrészt a tordai polgárságnak azt a rétegét képviseli, amely – amint az előnév változása is utal rá – korábbi életmódját a birtokos nemesivel cserélte fel. Nemeslevelét Torda vármegye 1609. március 30-én tartott székén mutatta be és publicáltatta, nemesi kiváltságainak a mezővárossal szembeni érvényesítése ellen azonban, a bevett szokás szerint, a *communitas* nevében a bíró tiltakozott.⁹¹⁵ Másrészt az ő esete is kiválóan szemlélteti a megye régi birtokos famíliái birtokállományának útját, aprózódását. Ivánfalvi és kisbányai portióit ugyanis az egykori Hesdáthy-jószágok közül felesége, a már említett Don/Domb Kata hozta a házasságba. Ezt alátámasztja az is, hogy Kata 1612-ben egy pusztát jobbágytelket adományozott életfogytig a megye vice-szolgabírájának, Frika Jánosnak.⁹¹⁶ Feltételezhetően Hesdáthy leányágon került atyafiságba Felvinczi Márton deák gyulafehérvári provisorral (ennek felesége, Gáltói Erzsébet révén) és a Szinden birtokos Szilágyi Mihállyal. 1621-ben ugyanis mindhárman tiltakoznak egy alsó- és felsőjárai birtokbaiktatás ellen.⁹¹⁷ Bár ekkor két gyermekük is volt, István és Zsuzsa, további sorsuk és a birtokoké is egyelőre ismeretlen.

A csoportból az állandó tisztségviselői karba csupán a Szindiek kerültek be, amint említettük, János a vármegye alispánja volt 25 évig, azonos nevű fia a század második felében szintén megyei tisztségviselő,⁹¹⁸ Büki alias Bornemisza István pedig a sedria ülnöke volt. Két kivétellel a kategória tagjai vitézlő címmel rendelkeztek. Összesítve, a fél és két portával rendelkezők hat tisztségviselőt adtak a vármegyének, portaszám szerint az alábbi megoszlásban:

⁹¹³ TvmJkv I. 404.

⁹¹⁴ TvmJkv I. 169.

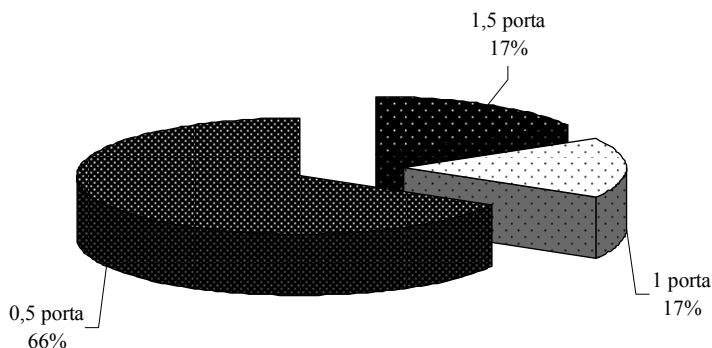
⁹¹⁵ TvmJkv I. 76.

⁹¹⁶ KmProt XIII. 174r. Az bevallás szerint férjével együtt, első helyen azonban az asszony szerepel.

⁹¹⁷ ErdKáptProt IV. 294.

⁹¹⁸ *Dáné V.*: „Az Önagysága széki” i. m. 187.

Vármegyei tisztségviselés a kisbirtokkal rendelkezők esetében (1616)

Mielőtt a portával nem rendelkező birtokosokra térnénk, egy sajátos possessor-típust kell megemlítenünk, a (mező)városok és különleges helyzetű csoportok birtoklását. Az első kategóriát, portaszám sorrendjében, Szászrégen magában a mezővárosban összeírt 7, valamint Kolozsvár városa Alsófüle, Asszonyfalva és Felsőfüle falvakban összeírt 3,5 portájával alkotja. A 16. században egyik sem szerepel az összeírásokban, annak ellenére, hogy utóbbi az említett falvakat már 1562/63-ban örökjogon adományba kapta II. Jánostól. Természetesen minden ezekkel kapcsolatban felmerülő ügyben, perben úgy járt el, mint bármely más magánföldesúr. A város gazdasága, gazdagsága nyilván nem ezektől a birtokoktól függött, azt azonban érdemes megemlíteni, hogy 1636-ban csak az asszonyfalvi határon 490 juhot legeltettek.⁹¹⁹

A második kategóriát egyetlen csoport alkotja: Báthory Gábor a széki összesküvést és Kornis Boldizsár notáját követően 1610-ben telepítette testőrlovasait Gyéresre, és adományozta meg őket a „várral”, valamint a gyéresi, bői, mindszei, kóki, oláhszentjakabi, oláhtóháti portiókkal, ebben pedig Bethlen erősítette meg őket 1627-ben.⁹²⁰ 1616-ban ennek ellenére csak kóki és mindszei, összesen hét jobbágyukat írták össze (és nem számolták át fél portára), ennek magyarázata bizonyára a helységek néptelenségében keresendő, amit korábban már említettünk. A maga részét minden birtokos szabadon örökíthette, 50 forint értékig egymás közti ügyeikben saját székükön bíraskodhattak, birtokukon a megye nem cirkál-

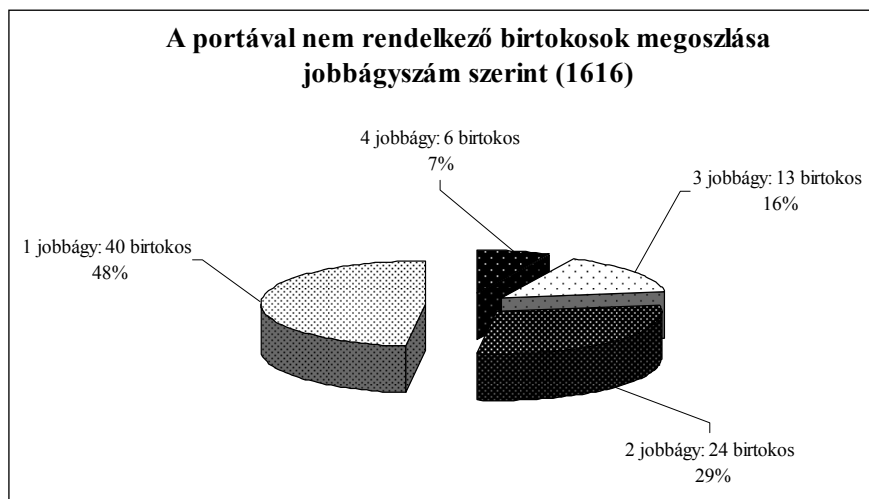
⁹¹⁹ TvmJkv I. 412.

⁹²⁰ KirKvDVD XVII. 17r–21v. Az adománylevelet ellentmondás nélkül hirdették ki Torda vármegye 1628. jún. 21-i sedriáján. TvmJkv I. 291.

hatott, de azt a közösség kötelességévé tette Báthory.⁹²¹ Bár például Bánffy Margit kísérletet tett a tóháti halastavuk és a malomhely elfoglalására, a megyei szék ezt visszaítélte a gyéresieknek,⁹²² s úgy tűnik, birtokaikat, Bethlen pártfogásának köszönhetően is, a későbbiekben is sikerült megőrizniük.

II. 5. A portával nem rendelkező birtokosok

Amint már korábban említettük, igen magas a fél portával sem rendelkező birtokosok aránya. A regesztrum 83 ilyet sorol fel, azaz a vármegye possessorainak több mint fele ebbe a rétegbe tartozik. Ezen rétegen belül is a legszámosabb, 48%-ot kitevő csoportot a csupán egy jobbágyot birtoklók alkotják.

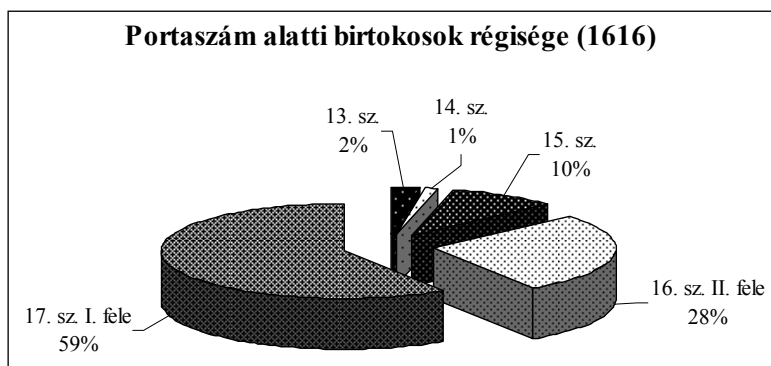
Mielőtt a részletesebb elemzéshez látnánk, kénytelenek vagyunk a magunk mentésére néhány pontosítást tenni. Már az előző réteg utolsó csoportjánál érezhető volt, hogy a szerényebb vagyonúak felé haladva általában egyre kevesebb adattal rendelkezünk. Ezért az elkövetkezőkben, néhány kivétellel esetleg, gyakran kénytelenek leszünk megelégedni az adott csoportra vonatkozó általános jellemzők megtételével.

⁹²¹ ErdKáptProt X. 14v–17r.

⁹²² TvmJkv I. 234., 270–271.

Amennyiben az eddigi, nagyon sokszínű rétegek után ezzel a szerény vagyoni kategóriával kapcsolatban abban reménykedne a kutató, hogy egységesebb képet nyújt, csalódásban lesz része. Bármilyen szempont szerint vizsgáltuk, a végeredmény korántsem tükrözött egy homogén csoportot.

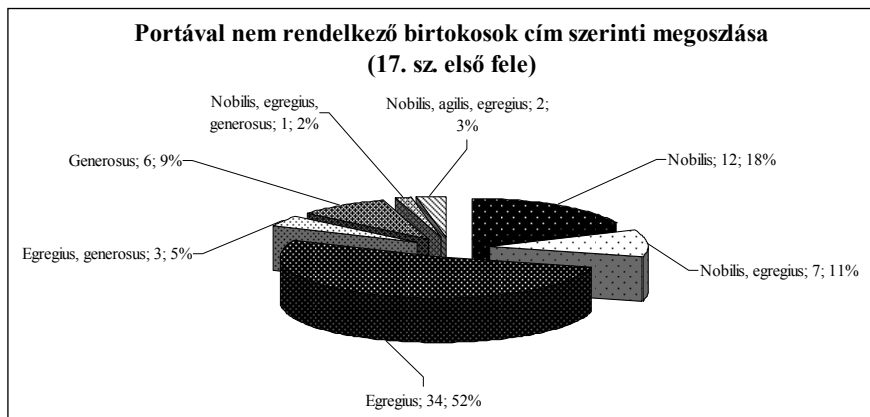
Ami a származásukat illeti, hajlamosak lennénk azt gondolni, hogy a többrendbéli, sokféle veszteség, átrendeződés után talán itt érhető tetten leginkább a régi birtokosság, hiszen gazdasági helyzetükből, társadalmi státusukból fakadóan kevésbé voltak exponáltak. Ezzel szemben, amint a grafikon is jelzi, csaknem 60%-uk a 17. század első felében jelent meg a vármegyében. (Megjegyezzük, csak abban az esetben soroltunk ide egy birtokost, amennyiben semmiféle adattal nem rendelkezünk a család vagy az ő korábbi birtoklására, és minden rá vonatkozó eddigi forrás ebből az időszakból származik. Azok is itt szerepelnek, akik csupán az 1616-os regesztrumban jelentek meg. Természetesen előfordulhat, hogy a leányági öröklődés miatt új a birtokos, amennyiben ez bizonyítható, a maga helyén utalunk rá.) Erre a nagyarányú „megfiatalodásra” csak a tizenöt éves háború pusztításai és pusztulásai szolgálhatnak magyarázatként.

Ami a származási helyüket illeti, a kutatás jelenlegi állása szerint nem Erdélyen kívüliek, pontosabban nagyrészt nem azok, hanem a szomszédos vármegyéből, székekből érkeztek.

Társadalmi állás, cím tekintetében is igen színes a kép, éppen csak a nagyságosoknak nincs képviselőjük ebben a rétegben.⁹²³ Tény viszont, hogy magasabb a csak nemesek és alacsonyabb a vitézlők aránya, ahogyan az egy fokkal fentebb lépőké is.

⁹²³ 67 személy címét sikerült azonosítanunk, a kimutatások ez alapján készültek.

Ahogy az előzőeknél, csökkenő sorrendben vizsgáljuk az egyes csoportokat.

4 jobbággyal, azaz éppen csak lecsúszva a portaszámon lévők kategóriájáról, hatan rendelkeztek. Közülük négyel viszonylag könnyű dolgunk van, hiszen eléggé ismertek, és feltárt a birtokhoz jutásuk is: Kendeffy Gáspár felesége, kápolnai Bornemisza Zsuzsa révén részesült a Patóchi–Bornemisza-birtokokból Petelén és Rücsön, és az 1612-ben említett disznajói portio is a felesége jussa volt.⁹²⁴ Gerendy László a Gerendyek egykori uradalmának töredékét tartotta kezében Vajdaszegen. Bölöni Gáspár kancelláriai secretarius, amint már említettük, Kolozsvári János deák elkobzott mezőcsáni birtokaiból részesült. Ródi Cseh János, Kolozs vármegye egyik legrégebbi, 14. század eleji családjának tagja a Szilvásyakkal való összeházasodás révén jutott birtokhoz azok ősjószágain, Ivánfalván és Magurán. Egy 1628-as per szerint azonban Ivánfalván, Kisbányán és Kisokloson a kezén voltak azok a portiók is, amelyeket tövisi Lészay Ferenc alsószentmihályfalvi Erdő Tamásnak zálogosított.⁹²⁵ Az ivánfalvi portiót Erdő Annával közösen 1628-ban el akarták adni a szintén aranyosszéki Patkó Jánosnak, az azonban nem fizette ki időre a 200 forintos teljes vételárat.⁹²⁶ A helyzet a következő években tovább bonyolódott, mivel a portio tulajdonjogát Patkó, állítása szerint, Lészay János feje váltságába vásárolta meg.⁹²⁷ (Patkó felesége, Nalácz Zsuzsa jussán terjeszkedett a vármegyében. Zsuzsa ugyanis anyai ágon a Csáni/Csányi – Szucsáki összeházasodásból szár-

⁹²⁴ Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.

⁹²⁵ TvmJkv I. 256.

⁹²⁶ ErdKáptProt VI. 117r.

⁹²⁷ TvmJkv I. 367.

mazott, újra kiválóan szemléltetve a régi famíliák birtokainak leányági vándorlását.⁹²⁸) Széplaki Tamás, szintén Kolozs vármegyei régi család sárja, a Pókay lány anyja jussán vált Torda vármegyei birtokossá Balában és Pókában. A források szerint a Kolozs vármegyei Széplakon is élt, s atyjafia, Pókay István 1628-ban azért protestált, mivel tudomására jutott, hogy a megyebeli birtokait „mind dissipálni akarja”.⁹²⁹ Kérdés, hogy a hír volt-e alaptalan vagy a tiltakozás eredményeként-e, azonban a rendelkezésünkre álló adatok alapján még 1651-ben is portiója volt Balában.⁹³⁰ Az aranyoszéki, felsősinfalvi Thúry Mihály nem a 14. század óta a törvényhatóságban birtokos familia leszármazottja, és az összeírásban feltüntetett portiókat, Felsőpeterd, Kis- és Nagyoklos falvakban a felesége, Kaszta Fruzsina, István és Szilvász Borbála lánya⁹³¹ hozta a házasságba. Ezenkívül Alsójárán is sikerült részbirtokot szereznie 1629-re.⁹³²

Vármegyei tisztséget az 1616-ban szintén Felsőpeterden és Nagyokloson birtokos, régi Fehér megyei famíliából származó háportoni Forró András viselt közülük, aki 1628-tól viceszolgabíró volt.⁹³³ Az előző évben cserélte el háportoni portióit kisoklosiakra,⁹³⁴ a residentiaját tehát egyértelműen ebbe a megyébe helyezte át. A viceszolgabírói tisztség elvállalása azonban nagyon szerény vagyonnról árulkodik.

Három jobbágyot 13 possessor mondhatott magáénak, és az ő esetükben immár azokról tudunk többet, akik általában nem tekinthetők a réteg jellegzetes képviselőinek. Előbb a „régieket” vennénk számba. Az idősebb Pókay Miklós talán a leginkább „jellegzetes” figurája a rétegnek, jobbágysai a család ősjószágain, Pókában és Balában éltek.

A Gerendy Erzsébet, Sombory Gábor özvegyének (később Bánházy Istvánné) kezén Cikudon és Gerendkeresztúron összeírt három jobbágy a két familia itteni vagyonának töredéke, a sokszoros zálogosítás, elidegenítés után ennyire apadt. Ez azonban nem csak az asszony rovására írható. A Somboryakat ugyanis 1602 márciusa előtt Farkas halálával, birtokainak Basta általi elkobzásával és eladományozásával újabb veszteség érte.⁹³⁵ Sombory Gábor a 17. század első éveiben, amint Gellyén alias Bogner Imre

⁹²⁸ Naláczi Zsuzsa anyja, Lészay Anna (Naláczi Miklósné) Lészay alias Sinkó Gergely és Szucsáki Márta házasságából született. Utóbbi a néhai ítélmester, Ambrus és Csáni/Csányi Dorottya (apja Lőrinc) lánya volt. TvmJkv I. 403.

⁹²⁹ TvmJkv I. 301.

⁹³⁰ TvmJkv I. 512.

⁹³¹ KmProt XV. 149v.

⁹³² TvmJkv I. 312.

⁹³³ Dáné V.: „Az Ónagysága széki” i. m. 183.

⁹³⁴ KmProt XXII. 111r.

⁹³⁵ BastaLev II. 668.; KmProt XV. 79.

vagy a tordai polgárok esetében már említettük, szintén folyamatos zálogosításra kényszerült. A birtokok, a környék ekkori állapotát, néptelenségét jól szemlélteti, hogy Egerbegy pusztja még 1614-ben is.⁹³⁶ Épp az előző évben inscribált fiával, Sombory Jánossal közösen egy nemes és egy jobbágytelket hűséges szolgálataiért Szilágyi Mihálynak Egerbegyen,⁹³⁷ ezenkívül azonban itt még legalább négy jobbágytelekkel rendelkeztek.⁹³⁸ Innen kell majd az 1622-ben már az udvarban szolgáló⁹³⁹ Sombory Jánosnak újraépítenie, visszaszereznie a birtokállományt.

A Cserényiek közül Ferenc szerény birtokát Cikudon írták össze. Bár a família, amint láthattuk, már a 16. század utolsó harmadára birtokossá vált a megyében, akkori jószágaitak Vajdaszentiványon és környékén találjuk. A jószág eredetére és további sorsára nincsenek adataink.

Az Irsayak az 1570-es években Máté révén már megjelentek Járában, majd az 1580-as években Imre és János is birtokos.⁹⁴⁰ Egyelőre nem sikerült tisztázni a köztük és a conscriptióban szereplő Mihály közti kapcsolatot, aki azonban, saját állítása szerint felesége, Macsesdi/Macsesdi Erzsébet jussán (is) szerzett birtokot Marosjárában.⁹⁴¹ 1610-es pere szerint ezeket, egy nemesházat és egy jobbágyházat, foglalta el tőle Inácsy István.⁹⁴² Irsay megyebeli tekintélyét jelzi, hogy többször a cirkálók (1608, 1610, 1616), a megye országgyűlési követei (1607, 1609), illetve ülnökei (1609) közé választották.⁹⁴³ A házasságból bizonyosan egy Ferenc nevű fiú származott, akiről a későbbiekben nem tudunk, a családnak azonban legalább három férfitagja élt az 1650-es években is.⁹⁴⁴

Székely Miklós három jobbágya Pókakeresztúron és Oláhkapuson élt. A familiáról a 16. században nem tudunk, az 1603-as hűségesküt tevők között Székely András szerepel,⁹⁴⁵ előnév nélkül, így bizonytalan, hogy kettejük között létezik-e valamiféle kapcsolat. Itteni birtokait az 1620-as évek végéig kezében tartotta,⁹⁴⁶ s bár egyértelmű adatokkal nem rendelke-

⁹³⁶ KmProt XVII. 158.

⁹³⁷ KmProt XX. 43v–44r.

⁹³⁸ KmProt XX. 85r–86v.

⁹³⁹ KmProt XVII. 198v.

⁹⁴⁰ ErdKáptJkv 428., 615., 960. sz.

⁹⁴¹ A Hunyad vármegyei Macsesdi család feltehetően házasság révén vetette meg itt rövid időre a lábát, Erzsébet asszonnyal párhuzamosan ugyanis a vele tisztázatlan rokoni kapcsolatban lévő Macsesdi Margit, a Járához közeli Illyén birtokos Nagy János felesége is megjelent a megye jegyzőkönyvében. TvmJkv I. 35., 46., 63.

⁹⁴² TvmJkv I. 103.

⁹⁴³ TvmJkv I. 47., 48., 64., 75., 113., 126.

⁹⁴⁴ A megyei protokollumban János, István és Gábor szerepel. TvmJkv I. 513.

⁹⁴⁵ EOE XVII. 400.

⁹⁴⁶ TvmJkv I. 296., 442.

zünk, az azonos előnév alapján feltételezhető, hogy a század közepe táján viceszolgabíróként tevékenykedő Gábor,⁹⁴⁷ majd a második felében alispán és fő(szolga)bíró István⁹⁴⁸ szintén ebből a családból származott.

A hivatalnok-értelmiségiek közül Angyalos/Angyalosi János, a kisebb kancellária deákja, majd 1610-től ítélőmester⁹⁴⁹ petei portióját 1611-ben kápolnai Bornemisza Zsigmondtól kapta szolgálataiért,⁹⁵⁰ a gerebenesiről egyelőre nem tudjuk, hogyan került a birtokába, ahogyan az 1613-ban szintén kezén említett pusztaszentmiklósiról sem.⁹⁵¹ Bizonyos, hogy 1632-ig nem csak megőrizni sikerült ezeket, hanem régeni portióval is gyarapítani.⁹⁵² Szintén céhen belül nőtt, a több kancelláriai deákot adó Szigethi familiából Erzsébetet vette feleségül.⁹⁵³ Gyermekai, István és a Pekry Mihályhoz férjhez adott Erzsébet, bár az örökség megosztása miatt előbb per indult köztük,⁹⁵⁴ a korszak végéig meg is őrizték jószágaikat. Strucz János szintén kisebb kancelláriai deákként tevékenykedett,⁹⁵⁵ pusztagegri és oláhdellői részbirtokait feltehetően ennek köszönhetette, alig néhány év múlva azonban a család el is tűnt a megyéből.

A fejedelmi familiáris, következetesen vitézlőként említett Sulyok István portiói a Gerendyek régi felségterületén feküdtek, Gerendkeresztúron, Kecén és Lónán, a birtokhoz jutása hátterében a széki merényletet követő elkobzásokat sejtjük, és Struczhoz hasonlóan rövidesen nyoma veszett.⁹⁵⁶ A háromszéki, bölöni származású, de a 16. század végén már Fehér vármegyében a gáldtői Gerébekkel való összeházasodás révén birtokos⁹⁵⁷ Gazdagh családból származó Ferenc valószínűleg itt került kapcsolatba a környék nagybirtokos familiájával, a Kovacsóczyakkal, akiknek gyermekkorától kezdve a szolgálatában állt.⁹⁵⁸ 1628-ban Kovacsóczy István görgé-

⁹⁴⁷ Dáné V.: „Az Ónagysága széki” i. m. 184.

⁹⁴⁸ Uo. 186., 187.

⁹⁴⁹ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 357., 365., 373.

⁹⁵⁰ Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 7.

⁹⁵¹ Gyulai Rikárd: Adatok a medgyesfalvi Angyalosi cs. történetéhez. Genealogiai Füzetek 4. (1906) 2.

⁹⁵² Uo. 3.

⁹⁵³ Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 7.

⁹⁵⁴ TvmJkv I. 475.

⁹⁵⁵ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 195. Nem tudjuk, az 1635-el kezdődően szintén ott deákoskodó Ferencel milyen kapcsolatban állt. A név elég ritka ahhoz, hogy szorosabb viszonyt feltételezzünk.

⁹⁵⁶ Az ő esetében előbb elírásra gyanakodtunk, a korszakban ugyanis többször felbukkan Sulyok János, aki bizonyára az egykori kancellár lekcsei Sulyok Imre unokája, és Gerenden voltak részbirtokai. Ő viszont az összeírásban nem szerepel. KmProt XVII. 187r., XXI. 22r–v.

⁹⁵⁷ ErdKáptJkv 550. sz.

⁹⁵⁸ Erdélyi testamentumok III. 116.

nyi provisora volt,⁹⁵⁹ csinádi birtoka szerzésében ez is szerepet játszhatott. A görgényi uradalomhoz tartozó kisoroszfalui⁹⁶⁰ és szentmártoni⁹⁶¹ portióit azonban biztosan neki köszönhetette, erre utalhat végrendeletében Telegdy Zsófia.⁹⁶² Mivel azonban a Ferenc által használt előnév a körtvélyfájai volt, ottani birtoklásra is kell következtetnünk, amelyet szintén urától nyerhetett. Legalább két házasságot kötött, az elsőből származott a század közepi nagyobb kancelláriai deák,⁹⁶³ vármegyei notarius⁹⁶⁴ Sándor, aki kiskorú féltestvérei, János, Ferenc és Kata érdekeit védte a csinádi portiót 1647-ben Haller Gábornak átengedő özvegy, Képiró Klárával szemben.⁹⁶⁵ (Megjegyzésre érdemes, hogy a szintén a famíliába tartozó, zaláni és tompaházi előnévvel említett György⁹⁶⁶ felesége Bölöni Gáspár secretarius Ilona húga volt.⁹⁶⁷)

A 2 jobbágyos csoportot 24 birtokos alkotja. A régi ismerősök közül a Sidók képviselőjében Mihály (a régi birtoknak számító Pókában), a túri Jobbágyok közül István fiai, Péter (Pusztáegresen) és testvére, István (Túron és Szurdokon). Előbbi 1630 előtt elhunyt, birtokai fivérére szálltak.⁹⁶⁸ aki valószínűleg azonos a megye legkésőbb 1607-től 1610-ig fő(szolga)bírájával.⁹⁶⁹ István vagyona azonban az itt szereplőnél nagyobbra tehető, a conscriptióban ugyanis nem szerepel sem az egresi portiója, melyet első felesége, Egresi Erzsébet hozott a házasságba,⁹⁷⁰ sem a petlendi két nemes fundus, amelyet Szécsi Miklóstól és Komjátszegi Lászlótól, sem a Magyarcsánban Magyarai Mátétól és Elekessy Jánostól zálogjogon bírt portiók.⁹⁷¹ 1616-ban, fiú utód híján, birtokait második feleségének, Hajóssy Rebekának és lányuknak, Orsolyának inscribálta.⁹⁷² A család ősjóságait feltehető-

⁹⁵⁹ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.

⁹⁶⁰ Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.

⁹⁶¹ ErdKáptProt VIII. 53v; Bornemisza lt. VII/1.

⁹⁶² Erdélyi testamentumok III. 116.

⁹⁶³ Trócsányi Zs.: Központi kormányzat i. m. 191.

⁹⁶⁴ Dáné V.: „Az Őnagysága széki” i. m. 182.

⁹⁶⁵ KmProt XXXI. 94v. A portiót a fejedelem parancsára sequestrálták Torda vármegye tisztviselői 1647-ben. TvmJkv I. 472.

⁹⁶⁶ Mivel 1625-ben két jobbágy megveréséért a megyei sedrián fogták perbe, megyei birtokos kellett legyen. TvmJkv I. 205.

⁹⁶⁷ ErdKáptProt VI. 26v.

⁹⁶⁸ TvmJkv I. 334.

⁹⁶⁹ Dáné V.: „Az Őnagysága széki” i. m. 186. A hivatali idő vége hibás, 1610-re is rendelkezünk adattal. TvmJkv I. 112. A bizonytalanságot az okozza, hogy 1604-ben még apjuk, István is életben volt, aki ekkor zálogosította apahidai portióját Erasmus Adam secretariusnak. KmProt XV. 69v–70r. Gyermekai Péter, István, Erzsébet, Dorottya és Ilona voltak.

⁹⁷⁰ KmProt XX. 31r–v.

⁹⁷¹ Uo.

⁹⁷² Uo.

en az 1656-ban ülnökké választott András vitte tovább.⁹⁷³ A vécsi Göröghöket ebben a kategóriában a megyei ülnök⁹⁷⁴ András képviseli Kisszederjesen és Balában lévő portióival. Ezek mellett azonban érdekeltségeik voltak Erdőszengyelben, Körtvélyfáján, Pusztaalmáson és Vécsen is, amint egy 1640-es, jogbiztosító iratok felkérése miatt indított perből kiderül.⁹⁷⁵ Ezek egy része Görögh Judit révén a Szindiek kezére került, amint erről már szó esett, s a rokonság ellenére Andrásnak az idősebb Szindi Jánossal való nézeteltérése, vitája súlyos verekedéssé fajult.⁹⁷⁶ A Szucsákiak közül az 1609-ben ülnökké választott⁹⁷⁷ János (Marosjáraiban) bukkan fel a regesztrumban. Mellettük, ahogyan az előbbiben is, megjelentek természetesen az általában szolgálat fejében birtokadományban részesült vagy a szolgálat idejét, jövedelmét kihasználva itt birtokot szerzett homo novusok. A legismertebb a portai követ, emlékiró Borsos Tamás, a Marosszékkal közös határ mellett fekvő Gerebenesen szerzett birtokot, amint azt önéletírásában is megörökítette: „[1606] Ebben az esztendőben kezdtem először szerzeni az jószágot Bándon, Madarason, Gerebenesen.”⁹⁷⁸ 1622-re feltehetően többel rendelkezett már, vagy az a valószínűtlen eset állt elő, hogy mindkét jobbágya számára kegyelemlevelet kellett szereznie gyilkosság és lopás miatt.⁹⁷⁹ 1628-ban már oláhkapusi két pusztá jobbágytelkének elfoglalásáért perelte Dersi Anna ekkor Márkodi Gergelyné.⁹⁸⁰ Birtokait fia, István örökölte meg, s tartotta kezén 1638-as, szombatosság miatt kimondott fő- és jószágvesztéséig.⁹⁸¹ (Feltehetően ez az az uzdiszentpéteri uradalomhoz csatolt portio, amelyen 1646-ban két jobbágyot írtak össze.⁹⁸²) Csontos Gergelynek, Kákoni István familiárisának, lovászmesterének, vécsi várbeli tisztartósága adott alkalmat arra, hogy birtokra tegyen szert. Szolgálatait ugyanis ura, Kákoni István birtokadománnyal jutalmazta Fehér várme gyében, Görgényszentimrén és Sósszentmártonban pedig összesen három jobbágytelekkel.⁹⁸³ Csapi János szintén Kákoni István szolgálatában, gör-

⁹⁷³ TvmJkv I. 595.

⁹⁷⁴ TvmJkv I. 64.

⁹⁷⁵ TvmJkv I. 453.

⁹⁷⁶ TvmJkv I. 68–70.

⁹⁷⁷ TvmJkv I. 64.

⁹⁷⁸ *Borsos Tamás*: Vásárhelytől a Fényes Portáig. Emlékiratok, levelek. S. a. r., bev. tan., jegyz. Kocziány László. Buk. 1968. 53.

⁹⁷⁹ TvmJkv I. 188.

⁹⁸⁰ TvmJkv I. 288.

⁹⁸¹ EOE X. 191.

⁹⁸² Gazdlr 612–613.

⁹⁸³ Kákoni Márton telkén hat jobbágytelket inscribált neki 300 magyar forintban. Km Cist-Com CttusAlb 1. doboz Nr. 219.; KmProt XIX. 28r.

gényi várnagysága idején kapott urától portiót Szentmártonban,⁹⁸⁴ két évvel később viszont Csontos szentimrei portióját is elnyerte 150 forint inscriptióban,⁹⁸⁵ mindkettő a kezén volt az 1620-as és 1630-as években is.⁹⁸⁶ Szintén szolgálatnak, bár különlegesebbnek köszönhetően jutott birtokhoz Lukács plébános, más néven Rácز Lukács. Magyarfülpös katolikus papjának szolgálatait, részben kölcsönét is⁹⁸⁷ tudniillik így honorálta, alig nyolc évvel a regesztrum kelte előtt Kendy István.⁹⁸⁸ Az ő esete nemcsak birtok-, hanem egyháztörténeti szempontból sem érdektelen: Lukács ugyanis megnősült, a házasságból származó fiú, Mihály apja nyomdokaiba lépett, és Gelencén, majd Nagykászonban volt iskolamester, a század közepe táján sikerrel perelte vissza apai örökségét.⁹⁸⁹

A csoportból hárman, Jobbágy István, a Vajdaszenitványon birtokos, a 17. század elején megjelenő⁹⁹⁰ és igen hamar el is tűnő Todor István, valamint az 1616-ban csak toldalagi portióval összeírt, de szengyelieliekkel is rendelkező⁹⁹¹ Szakmáry János viseltek állandó jellegű vármegyei tisztséget. Az első, amint szó esett róla, fő(szolga)bíróságot, a második viceszolgabíró 1608-tól,⁹⁹² az utolsó pedig főszolgabíró volt 1602–1603-ban,⁹⁹³ 1607-ben azonban már nem találtuk ebben a tisztségben.⁹⁹⁴ Szakmáry többször volt viszont a cirkálásra választottak között,⁹⁹⁵ és a megye országgyűlési követének is választotta 1607-ben,⁹⁹⁶ ami kétségtávol megbecsültségére, tekintélyére utal. A kategória zöme még mindig a vitézlő címmel büszkélkedhetett. Azt is meg kell jegyeznünk, hogy igen sokan csupán „epizód-szereplői” a megye társadalmának, sok esetben már a birtokot szerző halálával (esetleg az ő birtokelidegenítésével) eltűntek.

A legnépesebb csoportot az egy jobbágyot birtoklók alkották, 40 ilyen birtokost vettek regesztrumba, azaz a megye birtokos társadalmának csaknem a negyedét ők tették ki. A tekintetben a portaszám alattiak legegység-

⁹⁸⁴ KmProt XVIII. 51r–v; Km CistCom CtusThord 1. doboz.

⁹⁸⁵ KmProt XIX. 28r; XVIII. 51r–v.

⁹⁸⁶ Bálintitt It. 47. cs. Nr. 7.; ErdKáptProt VIII. 53v.

⁹⁸⁷ Lukács pap egyik jövedelemforrása a korcsmároltatás volt, ezt egyik áldatlan következményének köszönhetően tudjuk, a magyarfülpösi legények ugyanis egy alkalommal a házat szétverték. TvmJkv I. 103.

⁹⁸⁸ KmProt XIII. 72v–73r.

⁹⁸⁹ TvmJkv I. 303., 479., 492., 493.

⁹⁹⁰ Neve szerepel az 1603-ban hűségesküt tevők névsorában. EOE XVII. 400.

⁹⁹¹ TvmJkv I. 49.

⁹⁹² Dáné V.: „Az Őnagysága széki” i. m. 182.

⁹⁹³ Mike Sándor gy. Nr. 122.; EOE XVII. 400.

⁹⁹⁴ Dáné V.: „Az Őnagysága széki” i. m. 186.

⁹⁹⁵ 1608-ban, 1610-ben, 1616-ban és 1619-ben. TvmJkv I. 48., 64., 113., 126., 137.

⁹⁹⁶ TvmJkv I. 33.

gesebb rétege, hogy főrend, vagy az alatti kategóriához tartozó csupán három jelenik itt meg: a familia férfiágát János mellett képviselő Bánffy Péter magyarrégeni, Ebeni István bikalati⁹⁹⁷ és a nemzetesként említett fedelmi familiáris, lekcsei Sulyok Balázs⁹⁹⁸ keménytelki egy-egy jobbágyával. Abban a vonatkozásban is egységesebb, hogy gyakran egy családnak több tagja is itt szerepel, jól illusztrálva a birtokaprózódást. A régi családok közül a Sidókat (a Balában birtokos Istvánt és Margitot), Komjátszegieket (a Komjátszezen portionatus Györgyöt, id. és ifj. Jánost, Lőrincet), a Balában egy jobbágyos Szengyeli Anna özvegy almási Gyulai Ferencné, a 16. század második felétől jelen lévőők közül a régi birtokukon, Vajdaszentiványon említett Jóga Ferencet és Györgyöt, Balában Görögh Jánost, Pókakeresztúron (a 16. század végén vajdai emberként említett) sárdi Kackán Mártont,⁹⁹⁹ Nagyokloson Kaszta Mátyást emelnénk ki. Utóbbi azt a ritka esetet is képviseli a rétegben, amikor módunkban áll a birtokszerzést és gyarapítást részletesebben bemutatni. A familia alapítója, István (Mátyás apja), amint előneve is jelzi, először Felsőpeterden szerzett birtokot még a 16. század utolsó évtizedében.¹⁰⁰⁰ Fia a környék nagybirtokosának, Szilváss Boldizsárnak a szolgálatába állt,¹⁰⁰¹ amely igen jövedelmezőnek bizonyult a tekintetben, hogy még halála előtt Szilváss boldoci, ivánfalvi, kisoklosi, magyarcsáni portiókat inscribált servitorának, amelyekben özvegye, Perneszy Erzsébet is megerősítette 1634-ben, s ezek a jószágok a Szilváss Andrással kötött egyezmény értelmében csak Kaszta halála után szállhattak vissza Andrásra.¹⁰⁰² Egyelőre pontosabban meghatározhatatlan időpontban Kaszta fedelmi szolgálatba állt, 1640 előtt szamosújvári provisor volt.¹⁰⁰³ 1629-re rohegresi és szeliceai portiókat szerzett,¹⁰⁰⁴ birtokainak 1649-es publicatiójakor pedig berkesi, boldoci, csáni, kisbányai, kis- és nagyoklosi, felső-, közép- és magyarpeterdi részbirtokait sorolták fel.¹⁰⁰⁵ Az itt még csekély vagyonnal rendelkező, vitézlő Mátyásnak tehát a század közepére valószínűsíthetően több kategóriával feljebb sikerült lépni. Nem lenne teljes a kép, ha a vajdaszenitványi Simonokat kihagynánk. A

⁹⁹⁷ 1656-ban a familia kezére került a Gyerőffy István által korábban Viczei Péternek 600 forintban zálogosított rákosi portió is. KmProt XXXVI. 57v.

⁹⁹⁸ KirKvDVD X. 252.

⁹⁹⁹ ErdKáptJkv 597., 600. sz.

¹⁰⁰⁰ KmProt X. 83r–101v.

¹⁰⁰¹ ErdKáptProt IV. 339.

¹⁰⁰² KmProt XXIX. 7r.

¹⁰⁰³ KmProt XXIX. 135v.

¹⁰⁰⁴ KmProt XXIII. 75r.

¹⁰⁰⁵ KmProt XXXII. 38r. A publicationnak alsójárai Pápay Mózes – aki bizonyára Szilváss jusson tartott igényt a birtokokra (Uo.) – és Szilváss Mátyás is contradicált. KmProt XXXIII. 43v.

család, egyelőre nem tudni pontosan, milyen ágon, leszármazottja a megye egyik 16. század eleji családjának, a vajdaszentiványi Koka/Kóka famíliának. János ugyan egy kategóriával fennebb helyezkedik el, de 1616-ban még Györggyel együtt a legvagyontalabb állapotukban kerülnek a szemünk elé. Néhány esztendővel később indították meg ugyanis a pert a Bánffy Margit kezében lévő jószágok visszaszerzésére, és a per során a köznemesi szolidaritás ritka szép pillanatának lehetünk tanúi: a Bánffy Margit és Kékedy Zsigmond kezében lévő, bizonyára a Simonok jogait alátámasztó okleveleket ugyanis a testvérek kikérték a házaspártól, és a veszelty elhárítandó, Kékedy a fejedelemnél kijárta, hogy az okleveleket magához kéresse, ezáltal tulajdonképpen hozzáférhetetlenné váltak volna. Az akcióról azonban a kancelláriai hivatalviselő osztályos társak értesítettek a Simonokat, és az ügyben lefolytatott vallatás révén minden részletre fényt derült.¹⁰⁰⁶ Ez a néhány jobbágyos család tehát a kancelláriáig érő kapcsolatokkal rendelkezett, és a közösnek érzett jogsérelemre kiválóan összehangolt ellenlépéssel feleltek.

Ennek a rétegnek is megvannak a maga deákjai. Természetesen nem tudtak felmutatni a Bálintffyakhoz, Kolozsváriakhoz hasonló karriert, de a balai birtokos Lukács deák főszolgabíróként,¹⁰⁰⁷ az ugyanott possessor Ferenc deák pedig viceszolgabíróként szolgált vármegyéjét, ahogyan utóbbi fia, Mihály deák is a század közepén.¹⁰⁰⁸

Ahogyan a gazdag kolozsvári polgárság is képviselteti magát, Viczey Máté személyében, aki Mezőcsánban szerzett bizonyára zálogos birtokot. (Megjegyzendő, hogy 1614-ben a Magyarai Kata tordai Szilágyi Márton deákné által zálogosított indali,¹⁰⁰⁹ 1615-ben pedig a Lupsay Anna által zálogba vetett boldoci portiókról is tudunk.¹⁰¹⁰)

Hivatalviselés tekintetében igen „előnyös” képet mutat a réteg: a fent említettekkel együtt hatan léptek vármegyei szolgálatba, természetesen azért, mert nyilván nekik erre a (mellék)jövedelemre szükségük volt. Egy kivételével viceszolgabírák voltak, azaz tulajdonképpen a legtöbb járáskelelssel és nem egy esetben veszellyel is járó hivatalra vállalkoztak.

Ami pedig a titulusukat illeti, fele-fele arányban rendelkeznek csak nemes, illetve a vitézlő címmel.

¹⁰⁰⁶ TvmJkv I. 325.

¹⁰⁰⁷ Dáné V.: „Az Önagsága széki” i. m. 186.

¹⁰⁰⁸ Uo. 183., 184.

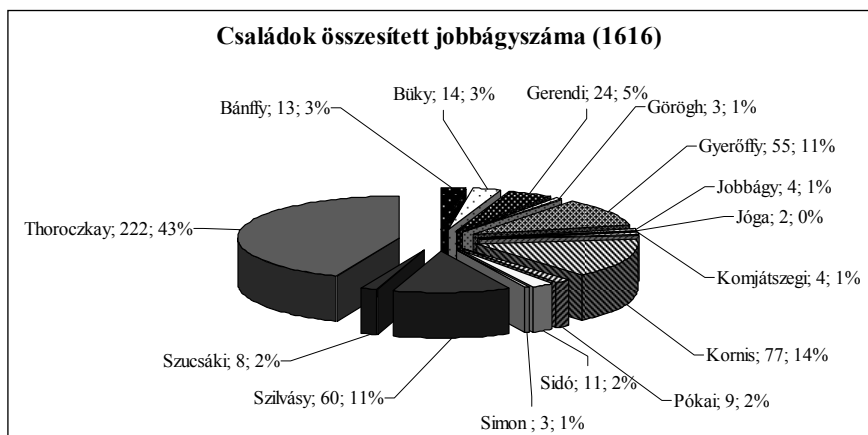
¹⁰⁰⁹ KmProt XVII. 112r.

¹⁰¹⁰ KirKvDVD XI. 113–114.

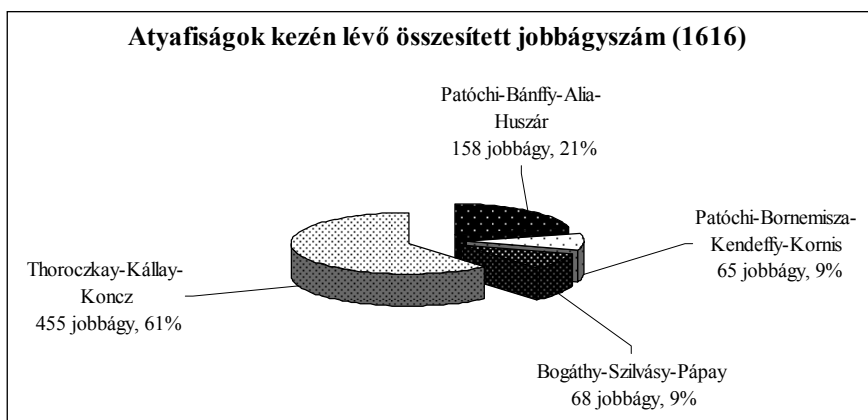
Az egyértelmű, hogy a törvényhatóság társadalma jelentős átalakuláson ment át, a régi családok aránya csak a középbirtokkal rendelkezők esetében éri el a 40%-ot, a többiek esetében egyre inkább visszaszorultak. Hasonlóképpen megállapítható, hogy igen magas azok aránya, akik ebben az időszakban, azaz a 17. század első évtizedében telepedtek meg.

A régi vezető famíliák közül az átmentés, amint arról már szó esett, a Thoroczkayaknak sikerült a legjobban, tulajdonképpen sértetlenül vészeltek át a viharos évtizedeket. Az egyik legrégebbi possessor férfiági Bánffyak viszont alig érzékelhetővé váltak, a birtokok zöme Boldizsár lányainak kezébe került, amint már említettük, később indítanak pert visszaszerzésükért. Hasonló méretű az Apaffiak birtokainak zsugorodása, a Gerendyeké ugyancsak látványos, ahogyan a Pókayaké is. Az adatokat a mindhárom regesztrumban szereplő, illetve az 1616-osban már eltűnt családokról az alábbi táblázatba foglaltuk. Újra hangsúlyozzuk, nem azonos a porta tartalma, az arányok azonban valamelyest így is érzékelhetőek.

Család	Portaszám 1573/75	Portaszám 1616
Bánffy	21/17	1,3
Apaffi	24	1
Bogáthy	10	4
Cserényi	6	0,3
Erdélyi	28	9
Gerendy	57	2,4
Gyerőffy	4	5,5
Hosszúaszay	15	0
Kendy	36	0
Komjátszegi	4	0,4
Pókay	45	0,9
Szengyeli	6/5	1
Szakmáry	3	0,2
Szilvásy	32	6
Thoroczkay	90/83	22

Kísérletet tettünk arra is, hogy a szétdarabolódott birtoktesteket „újra-egyesítsük”, és az atyafiságban lévő családok vagyonát, egy grafikon erejéig újra összeolvasztva, az alábbi eredményre jutottunk.

Ha felidézzük, hogy ekkor a rovás alá eső jobbáglélekszám 2290, akkor egyértelmű, hogy gazdasági szempontból a leghatalmasabb a Thoroczkay atyafiság, a megyebeli jobbágyság negyedét birtokolva. Ezzel szemben a mögöttük messze elmaradó Patóchi-Bánffy-vagyont öröklők sokkal jobban képviselték az országos politikai vezető rétegben.

Ami a középbirtokkal rendelkezőket illeti, egy részük teljes egészében, mások férfiágon haltak ki, példaképpen csak az Aknayak, Csániak/Csányiak, Hosszúaszayak, Lupsayak, Várfalvyak, a Pókayak, Szengyeliek pedig szinte mindannyian az egyjobbágyság rétegbe csúsztak vissza. Azaz éppen

csak elkerülték azt az egytelkes szintet, amely a 4-5 jobbágyos családok esetében néhány nemzedék alatt törvényszerűen bekövetkezik, ha csak, mint esetünkben is a hosszú háború, valami a természetes fejlődést más irányba nem tereli.¹⁰¹¹

Ami a kisbirtokok tulajdonosait illeti, láthattuk, a személy- és birtokcserélődés körükben is meglehetősen nagymértékű. Ez egyrészt természetesen a birtokaprózódás eredménye, másrészt a tudatos és takarékos (I. Rákóczi György esetében szinte fősvénységig menő) fejedelmi birtokpolitikáé, azaz hogy szolgálatokért elnyert birtokadományok általában kisebb portiókban merültek ki, és általában nem is örökjogon, csupán inscriptióként.

Tulajdonképpen ismeretlenek maradtak, hiszen az összeírás jellegéből fakadóan nem kerültek rögzítésre az egytelkes, pontosabban adózó jobbággal nem rendelkező nemesek. A vizsgált korszakból csak a már említett, 1655-ös, mindeddig közöletlen lustra maradt fenn, ez viszont nem pontosítja, ki milyen rétegből származik, és összesen mindössze 62 nevet tartalmaz. Az arányok tekintetében némiképp a segítségünkre lehet az 1642-ben ifjabb Rákóczi Györgynek hűséget esküdtek száma. A kimutatás szerint a megyében ekkor 203 nemes tett hűségesküt.¹⁰¹² (Emlékeztetőül: 1616-ban a bizonyosan nem teljes összeírásban, levonva a levonandókat, mintegy 160 birtokos szerepel.)

¹⁰¹¹ *Jakó Zs.*: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 86.

¹⁰¹² Rákóczi lt. 47. doboz 11. tétel p. 61. A rangsorban Torda vármegye a negyedik, Hunyad (661), Fehér (600) és Doboka (213) után. A megyét Kolozs (184), Belső-Szolnok (168) és Kükülő (119) követi. Erdélyben ekkor összesen 2148 nemes tett hűségesküt, a Partiumban 5140. Itt messze a többiek előtt Máramaros (1918) és Bihar (1594).

III. AZ 1616–1657/58 KÖZÖTTI KORSZAK ÚJ BIRTOKOSAI

Bár több esetben érintettük a kérdést, illetve igyekeztünk lehetőség szerint nyomon követni a birtokok vándorlását, új és esetleg még újabb birtokosait megnevezni, valamint a megszerzés módját is, néhány olyanra is ki kell térnünk, amely a conscriptiót követő időszakban alakult ki, esetlegesen „előzmények nélkül” és feltételesen vagy egyáltalán nem beazonosítható „provenienciájúak”.

Arról már korábban szóltunk, hogy öreg Rákóczi György kíméletlen birtokpolitikájának köszönhetően az 1640-es évek végére a görgényi váruradalommal és az ebbe bekebelezett Erdélyi és más jószágokkal felruházva a megye másik nagybirtokosává Rákóczi Zsigmond vált, elszórt portiókkal a nyugati részen is (például Bányabükk), amelyeket a gyalui, szintén kezére adott uradalomhoz csatoltak.¹⁰¹³

A főrendek közül a század harmincas éveiben vette kezéhez birtokait Bethlen János a vármegye keskeny folyosójában fekvő Pagocsán, majd felesége anyai jussán a megye keleti részén a Gyulay–Thúry birtokokból öt illető részt, amelyeket már említettünk. Sajnos, adatok híján megbecsülni sem tudjuk, az adott időszakban ez hány portát jelenthetett.

Az 1616 utáni időszak nagy hivatalnok-értelmiségi „befutója” pókai Sárosi János deák, aki 1619–1635 között a vármegye notariusa volt,¹⁰¹⁴ a harmincas években Marosszéke is,¹⁰¹⁵ és szükség esetén Kolozs vármegyének is besegített helyettesként, ezt a kézírása egyértelműen bizonyítja. A

¹⁰¹³ A gyalui vártartomány i. m. XX.

¹⁰¹⁴ *Dáné V.*: „Az Őnagysága széki” i. m. 186.

¹⁰¹⁵ *Trócsányi Zs.*: Központi kormányzat 360.

Királyságból telepedett be Erdélybe,¹⁰¹⁶ 1633-ban már fiscalis ügyészként tevékenykedett, hat évvel később az ország fiscalis directora, táblai ülnök lett.¹⁰¹⁷ Az emelkedését világosan jelzi, hogy Bánffy lánnyal, Miklós Anna nevű testvérével köthetett házasságot.¹⁰¹⁸ Második feleségétől, Ózdi Zsuzsannától származó idősebb fia, György, apja halálakor, 1646 novemberében már az udvarban szolgált,¹⁰¹⁹ Marosszék királybíróságáig és szintén táblai ülnökségig jutott az Apaffi korban.¹⁰²⁰ A kisebbik, János,¹⁰²¹ portai követségben járt.¹⁰²² A családot a birtokos társadalomban egyelőre nem tudjuk elhelyezni, vagyoni helyzetükre vonatkozóan egyelőre pontos adatokkal nem rendelkezünk.¹⁰²³

Jelentősebb és „természetellenes” birtokmozgásra az 1657/58-ig terjedő békés időszakban, a megfelelő helyen jelzett nota-pereken túlmenően, nem került sor, bár I. Rákóczi György kíméletlen birtokgyarapító politikájának megyebeli „eredményeit” tanúsítja Zlatari István (a Gyulay vagyon egyik örököse) esete, akinek 1637 májusában hetedmagával kellett tisztáznia magát és megesküdnie, hogy: „Az Attya, mindenható ÚrIsten, az mű urunk Jesus Christusnak szent attya engem úgy segélljen, hogy én az mű kegyelmes urunk felől nem montam azt, hogy „Esse illegitimus tyrannus princeps Georgius Rákóczy, elvevé törvéntelenül az én jószágomat, de ha ollyan fejedelem lött volna, mint Bettlen Istuán, nem vötte volna el”, sőt nemhogy montam volna, de soha nem is praeconcipiáltam, sem megh nem gondoltam ezeket az mű kegyelmes urunk ellen való szökat, Isten engem úgy segélljen, úgy adgya lelkemnek üdvességét.”¹⁰²⁴

A második uralmi válság azonban teljesen átalakítja majd a vármegye társadalmát, birtokviszonyait, amely egy majdani külön kutatás tárgya lehet.

¹⁰¹⁶ Sárosi György feljegyzése szerint: „A mi Sárosi familiánk eredetet vevén Erdélyben néhai idősb Sárosi János úrtól, ki is Magyarországról jött volt be Erdélyben és Pókában requirált volt jószágot elsőbben, és onnat kezdette magát iratni.” Pókay Sárosi György családi feljegyzései. Közli Kelemen Lajos. Genealogiai Füzetek 6. (1908) 144.

¹⁰¹⁷ Uo. 364., 365.

¹⁰¹⁸ KmProt XXIX. 135v.

¹⁰¹⁹ Petrichevich regeszták 949. sz.

¹⁰²⁰ Uo. 360. A megyében viceszolgabíróként tevékenykedő Sárosi Mihálynak nem tudjuk, volt-e valamiféle kapcsolata a családdal.

¹⁰²¹ KmProt XXXIII. 14v.

¹⁰²² EOE XIX. 195.

¹⁰²³ A család levéltára fennmaradt, az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára őrizte, és kutatható is volt, jelenleg azonban a RNL Kolozs Megyei Igazgatósága rendezetlenként tartja nyilván, így, akárcsak a birtokokat öröklő Petrichevich-Horváth család levéltára, évtizedek óta hozzáférhetetlen.

¹⁰²⁴ TvmJkv I. 405.

VÉGSZÓ

A munkánk olvasásával megbírkózó számára nyilvánvaló, hogy jelen feldolgozás kevesebb, ugyanakkor több is, mint a hasonló magyarországi munkák, pontosabban a Jakó Zsigmond, Maksay-féle szemlélethez, módszerhez áll közelebb.

Kevesebb, mert a forrásadottságok miatt nem tudtunk olyan folyamatos portaszámokat „produkálni”, és százalékra pontosan sem tudjuk követni évtizedeken át a végbemenő változásokat.

Több, mert úgy véltük, véljük, ami magától értetődő is, hogy a birtok nem valami önmagában létező: azért olyan, akorra, mert birtokosa az, aki. Birtokviszonyokat vizsgálni a háttérét alkotó emberi sorsok, életutak, családi kapcsolatok, érdekek fonalából szőtt sokszínű kárpit felfejtése nélkül lehetséges ugyan, de sterilnek gondoljuk. Ugyanakkor tudatában vagyunk, a személyek, birtokvándorlások lehetőség szerinti alaposabb bemutatása, az életszerűség a százalékokat nem pótolja. Az 1573-as, 1575-ös és 1616-os regesztrum „pillanatfelvétele” s a rendelkezésünkre álló források egyelőre ezt, ennyit tettek lehetővé.

Jakó Zsigmond az általa vizsgált két megyét összevetve megállapította: „Dobokára a jó középbirtok és az állandóság, Belső-Szolnokra a nagybirtok és a mozgalmasság lesz jellemző.”¹⁰²⁵ Torda valahol a kettő között helyezkedik el: sokkal jelentősebb arányban őrzött meg régi családjaiból, mint Belső-Szolnok, az (elsősorban fiscalis) nagybirtokok kora tulajdonképpen éppen korszakunk kezdetén ért véget, de a középbirtok nem olyan arányú, súlyú, mint Dobokában, és azért némi mozgalmasság a törvényhatóság birtokviszonyaiban is megfigyelhető.

¹⁰²⁵ Jakó Zs.: Belső-Szolnok és Doboka i. m. 87.

Csupán e három vármegye vizsgálata is jelzi: lehetetlen általánosítani. A vármegyei bíraskodási gyakorlat kapcsán már hangsúlyoztuk: a hét erdélyi vármegyét lehet ugyan „hetes ikreknek” tekinteni, de azokhoz hasonlóan „személyiségük” különböző. Ezt pedig, véleményünk szerint éppen a birtokos társadalom összetétele, megoszlása, sajátos jegyei adják, azaz jelentős mértékben befolyásolja, hogyan viselkedik közösségként egy-egy megye nemesi universitasa.

A kutatás során végigkísért a tudat, amit többször hangsúlyoztunk, és most is nyomatékosítanánk: mindaz, amit e munka során egy birtokosról megállapítottunk, vagyoni helyzetéről feltártunk, egy kockája csupán az erdélyi birtokosságot alkotó mozaiknak. Ezt jelzi az általunk használt nagy-, közép- és kisbirtokkal rendelkező terminus is, hiszen csak erre a vármegyére érvényes. Ezért meggyőződésünk, hogy a kutatásokat a mostani, bizonyára meg-megbotlón okulva folytatni kell. Az erdélyi társadalom csak ezek lezárultával ismerhető meg reálisan, csak ekkor értékelhető és minősíthető minden réteg súlyának megfelelően, lett légyen szó akár az utóbbi években a szakma megkülönböztetett figyelmének örvendő elitről, akár a társadalom más rétegeiről.

A nagybirtokkal rendelkező, az ország politikai életében, kormányzatában meghatározó személyiségek esetében nem is érezzük olyan hiánypótlónak a kutatás eredményeit, mint az alsóbb rétegek esetében, és a Trócsányi által munkája utolsó oldalain felsorolt kérdések némelyikének megválaszolásához, például a hivatalviselő köz- és kismenesség indulására, a hivatalnok-értelmiségiek, kormányhatósági tisztségviselők, értelmiségi dinasztiák sorsának alakulására vonatkozóan, reményeink szerint, hozzájárultunk. Nem a semmiből érkeznek, és nem oda tűnnek el a központi kormányzat különböző „hivatalaiból”. Ahogyan, reményeink szerint, Torda vármegye birtokosai sem személytelen tömeget alkotnak többé, hanem ha csupán néhány képviselőjük révén, de „arcot”, sorsot, birtokot nyertek. Az erdélyi birtokmegoszlás – ezzel együtt „a rendiség alapkérdésének” – teljes feltárásától még távol vagyunk, a „határozottabb válasz” azonban, reményeink szerint, kezd körvonalazódni.

LEVÉLTÁRI ÉS KÉZIRATTÁRI FORRÁSOK

Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára

Gyulafehérvári/Erdélyi Káptalan Országos Levéltára

ErdKáptProt = Gyulafehérvári Káptalan Országos Levéltára, F 2 Protocolla

GyfvKáptLt CistCom CttusThord = F 4 Cista Comitatum, Comitatus Thordensis

F 12 Lymbus

Kolozsmonostori Konvent Országos Levéltára

KmProt = Kolozsmonostori Konvent Országos Levéltára, F 15 Protocolla

KmKonvLt CistCom CttusAlb/CttusThord = F 17 Cista Comitatum, Comitatus Albensis, Comitatus Thordensis

Gubernium Transylvanicum Levéltára

F 49 Vegyes conscriptiók = Gubernium Transylvanicum (in Politicis), Összeírások, F 49 Vegyes conscriptiók (18. cs.)

Erdélyi Kincstári Levéltár

ErdFiscLt = F 234 Erdélyi Fiscalis Levéltár

F 440 Számadások = Fejedelmi kori számvevőség, F 440 Fejedelmi kori számadások és egyéb gazdasági iratok

Exactoratus Cameralis levéltára

F 461 Tizedbérletjegyzékek

Levéltárat nem alkotó fondok és állagok

F 563 Időrendi vegyes iratok

Magyar Kamara Archivuma

Acta Transylvanica = Jogbiztosító és kiemelt fontosságú iratok E 149 Acta Transylvanica (1527–1800)

Rákóczi lt. = Családi és személyi fondok, E 190 Archivum familiae Rákóczy Családi fondok, levéltárak

Alsó lt. = Sombory család levéltára P 1915 Alsó család

Bálintffy lt. = P 2257 29. sorozat marosjárai Bálintffy család levéltára
Bethlen lt. = P 1960 bethleni Bethlen család bethleni levéltára (Thúry család levéltára, 6. cs. 109. tétel)
Hatfaludy lt. = P 311 Hatfaludy család levéltára
Mindszenth lt. = P 311 Hatfaludy család levéltára, Mindszenth család
Rhédey lt. = P 1868 Rhédey család levéltára, II. sorozat Birtokjogi iratok, 5. tétel Vegyes családi birtokjogi iratok (Bihar, Kolozs, Torda m. és Maros- és Udvarhelyszék) (1615–1771)
Kornis lt. = Rhédey család levéltára, P 1870 homoródszentpáli Kornis és más családok
Sombory lt. = Sombory család levéltára P 1912 Az Országos Levéltár által rendezett iratok; P 1916 Egyéb rokon és idegen családok: Petrichevich-Horváth, Toldalaghi, Vitéz család)

Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára a Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Igazgatósága kezelésében, Kolozsvár

Bálintitt lt. = tövisi Bálintitt család levéltára (Fond familial Bálintitt)
Bánffy család levéltára (Fond familial Bánffy)
Bethlen lt., keresdi = bethleni Bethlen család keresdi levéltára (Fond familial Bethlen din Criș)
Bornemisza lt. = kászoni Bornemisza család levéltára (Fond familial Bornemisza de Kászon)
Címeres levelek gyűjteménye (Colecția documente cu blazon)
Haller lt. = Haller család levéltára (Fond familial Haller)
Jósika htb. lt. = Jósika család hitbizományi levéltára (Fond fideicomisionar Jósika)
Kádár József gyűjtemény (Colecția Kádár József)
Kamuthy család levéltára a Jósika család hitbizományi levéltárában
Kemény József gyűjtemény (Colecția Kemény József)
Kemény Sámuel gyűjtemény (Colecția Kemény Sámuel)
Kornis család levéltára (Fond familial Kornis)
Mike Sándor gyűjtemény (Colecția Mike Sándor)
Thoroczkay lt. = torockószentgyörgyi Thoroczkay család levéltára (Fond familial Thoroczkay)
Törzsgyűjtemény (Colecția generală de documente)
Ugron család levéltára (Fond familial Ugron)
Wass család levéltára (Fond familial Wass)

Román Nemzeti Levéltár Kolozs Megyei Igazgatósága, Kolozsvár

Beszterce v. It. = Beszterce város levéltára (Fond primăria oraşului Bistriţa)
 Kolozs vármegye levéltára (Fond Prefectura Judeţului Cluj), Kolozs vármegye jegyzőkönyve I. 1605–1641 (Registre Nr. 1.)

Kemény It. = Kemény család csombordi levéltára (Fond familial Kemény din Ciumbud)

Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára a Román Akadémia Könyvtára kolozsvári fiókja kezelésében, Kolozsvár

KeményPoss = Kemény József Transsylvania possessionaria c. gyűjteménye (jelzete: Mss. KJ 419/1-15. Tom. IV. Comitatus Thordensis.)

Román Nemzeti Levéltár Beszterce-Naszód Megyei Igazgatósága, Beszterce

Iulian Marţian gyűjtemény (Colecţia Iulian Marţian), RNL Beszterce-Naszód megyei Igazgatósága, Beszterce

brenhidai Huszár család levéltárának töredéke a Iulian Marţian gyűjteményben

Irodalomjegyzék

- A gyalui vártartomány urbáriumai. Bevezetéssel ellátva közzéteszi Jakó Zsigmond. Kolozsvár 1944.
- A két Rákóczi György fejedelem családi levelezése. Szerk. Szilágyi Sándor. (Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria XXIV.) Bp. 1875.
- A kolozsmonostori konvent jegyzőkönyvei (1289–1556). I–II. Kivonatokban közzéteszi és bev. tan. Jakó Zsigmond. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 17.) Bp. 1990.
- A muraközi uradalom gazdasága és társadalma a 17–18. században. Válogatott források – Gospodarstvo i društvo međimurskog vlastelinstva u 17–18. stoljeću. Izabrani povijesni izvori. – Gesellschaft und Wirtschaft im Gutshof Murinsel im 17. und 18. Jahrhundert. Ausgewählte Quellen. Vál., s. a. r., bev. tan. és a mutatókat kész. Gyulai Éva, Horváth Zita, Turbuly Éva. Zalaegerszeg 2010.
- A torockószentgyörgyi Thoroztkay család levéltára. Ismerteti Jakó Zsigmond – Valentiny Antal. (Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára 1.) Kolozsvár 1944.
- A Wass család levéltára. Valentiny Antal oklevélkivonatait felhasználva bev. tan. és jegyz. közzéteszi W. Kovács András. (Az Erdélyi Nemzeti Múzeum Levéltára 3.) Kolozsvár 2006.

- Acsády Ignác*: A magyar jobbágy-népesség száma a mohácsi vész után. Székfoglaló értekezés. Bp. 1889.
- Acsády Ignác*: A magyar nemesség és birtokviszonyai a mohácsi vész után. (Akadémiai értekezések a történelmi tudományok köréből 14.) Bp. 1890.
- Adatok a dézsma fejedelemségkori adminisztrációjához. Bev., jegyz. köz-zéteszi Jakó Zsigmond. (Erdélyi Történelmi Adatok V. 2.) Kolozsvár 1945.
- Adatok a torockói jobbáglázadások történetéhez. Bev., jegyz. köz-zéteszi Jakó Zsigmond. (Erdélyi Történelmi Adatok V. 1.) Kolozsvár 1945.
- Apor Péter *Lusus Mundija*. Ford. Szász Ferencz. (I–VI. közl.) Genealogiai Füzetek 8. (1910)
- Austro-Turcica 1541–1552. Diplomatiscche Akten des habsburgischen Ges-andtschaftsverkehrs mit der Hohen Pforte im Zeitalter Süleymans des Prächtigen. Bearb. Srecko M. Dzaja u. a. Südosteuropäische Arbeiten; Bd. 95. München 1995.
- Az 1598. évi házösszeírás. Közreadja Dávid Zoltán. Bp. 2001.
- B. Nagy Margit*: Reneszánsz és barokk Erdélyben. Művészettörténeti tanul-mányok. Buk. 1970.
- Baczkamadarasi Kis Bálint*: Petrovinai Pekry család (gróf és nemes, címer-rel) Nagy Iván családtörténeti értesítő 1. (1899) 109.
- Basta György hadvezér levelezése és iratai 1597–1607. I–II. Kiad. Veress Endre. (Monumenta Hungariae Historica. Diplomataria XXXVII.) Bp. 1913.
- Báthory Zsigmond donatioi. Közli Györffy István. Genealogiai Füzetek 8. (1910) 120–122.
- Beke Antal*: Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvártt. (I–IV. közl.) TT 12–13. (1889–1890); (I–IV. közl.) TT 18–19. (1895–1896)
- Beke Antal*: Az erdélyi káptalan levéltára Gyulafehérvártt. A Gyulafehár-vártt maradt okiratok. (I–VI. közl.) TT 15–16. (1892–1893)
- Beke Antal*: A kolosmonostori konvent levéltára. (I–IX. közl.) TT 19–21. (1896–1898).
- Belső-Szolnok vármegye 1600. évi lustrája. Közli Györffy István. Genealo-giai Füzetek 5. (1908) 14–15.
- Doboka vármegye 1600. évi lustrája. Közli Györffy István. Genealogiai Fü-zetek 5. (1908). 16–17.
- Benda Gyula*: Egy Zala megyei köznemesi gazdaság és család a XVIII. szá-zad közepén (Parraghy László hagyatéka). In: *Uő*: Társadalomtörténeti tanulmányok. Bp. 2006. 249–340.
- Bethlen Farkas*: Erdély története I–V. Szerk. Jankovics József. Ford. Bodor András, Kasza Péter. Bp–Kolozsvár 2000–2010.

- Bethlen Miklós Önéletírása I–II. S. a. r. V. Windisch Éva. Bp. 1955.
- Bíró Vencel: Erdély követei a Portán. Cluj-Kolozsvár 1921.
- Bocskai István Testámentomi rendelete. Előszó, jegyz. Szigethy Gábor. Bp. 2001.
- Bodándi Zsolt: A kolozsvári Balásfiak. Református Szemle 96. (2003) 807–812.
- Bogdándi Zsolt: A kolozsmonostori konvent a fejedelemség korában. (Erdélyi Tudományos Füzetek 274.) Kolozsvár 2012.
- Borsos Tamás: Vásárhelytől a Fényes Portáig. Emlékiratok, levelek. S. a. r., bev. tan., jegyz. Kocziány László. Buk. 1968.
- Bunta Magdolna: A küüllővári lelet. Ars Hungarica 5. (1977) 223–239.
- Conspiratio Kendiana. A Kendy-féle összeskűvés. (Latin nyelvű históriás ének Szamosközy Istvántól). Közli Pettkó Béla. TT 11. (1888) 754–789.
- Csánki Dezső: Magyarország történelmi földrajza a Hunyadiak korában. I–V. Bp. 1890–1913.
- Dán Róbert: Az erdélyi szombatosok és Péchi Simon. (Humanizmus és reformáció 13.) Bp. 1987.
- Dáné Veronka: „országul választottuk ... directorrá” Kolozsvári János deák fiscalis director életútja (1549 k.–1610). In: A magyar arisztokrácia társadalmi sokszínűsége, változó értékek és életviszonyok. Szerk. Papp Klára – Püski Levente. (Speculum Historiae Debreceniense 12.) Debrecen 2013. 47–62.
- Dáné Veronka: „Ad comitia generalia electi ac deputati” In: „...éltünk mi sokáig 'két hazában'...” Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére. Szerk. Dáné Veronka – Oborni Teréz – Sipos Gábor. (Speculum Historiae Debreceniense 9.) Debrecen 2012. 159–176.
- Dáné Veronka: „Az Őnagysága széki így deliberála”. Torda vármegye fejedelemségkori bírósági gyakorlata. (Erdélyi Tudományos Füzetek 259.) Debrecen–Kolozsvár 2006.
- Dáné Veronka: A Trauznerek a fejedelemség korában. In: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Pál-Antal Sándor – Sipos Gábor – W. Kovács András – Wolf Rudolf. Kolozsvár 2003. 81–93.
- Dáné Veronka: Az alsóoroszi Krajnikok. „Adalék a román-magyar asszimiláció kérdéséhez”. In: Testimonio litterarum. Tanulmányok Jakó Zsigmond tiszteletére. Szerk. Dáné Veronka – Lupescuné Makó Mária – Sipos Gábor. Kolozsvár 2016. 69–78.
- Dávid Zoltán: A házak száma és a népesség XVI–XVII. századi forrásainkban. Történeti Statisztikai Közlemények 2. (1958: 3–4. sz.) 74–94.
- Dávid Zoltán: Az 1592. évi összeírás forrásértéke. A Hajdú-Bihar Megyei Levéltár Évkönyve 9. (1982) 117–127.

- Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei și Țării-Românești. Acte și scrisori. I–X. Ed. Veress, Andrei. București 1929–1938.
- Documente privitoare la istoria românilor. Vol. III. (1576–1600) – Vol. V. (1650–1699.) Culese de Hurmuzaki, Eudoxiu. București 1885–1888.
- Domeniul Gurghiu (1652–1706). Urbarii, inventare și socoteli economice. Studiu introductiv și ed. Liviu Ursuțiu. Cluj-Napoca 2007.
- Dominkovits Péter*: Egy egy-generációs középirtok és birtokosa: Kövér Gábor széplaki uradalma. Adalék Sopron vármegye XVII. századi birtokos társadalmához. Fons 9. (2002). 273–303.
- Dominkovits Péter*: Sopron vármegye XVI. század végi birtokos társadalma. Soproni Szemle 53. (1999) 99–122.
- Domokos Pál Péter*: Tatrosy György önéletírása és történelmi feljegyzései. Irodalomtörténeti Közlemények 61. (1957) 238–261.
- Drăgan, Ioan*: Transylvanian Romanian Nobility. In: Studies in the History of Early Modern Transylvania. Atlantic Studies on Society in Change no. 140. Ed. By Gyöngy Kovács Kiss. New York 2011. 114–150.
- Egy felső-magyarországi köznemesi uradalom a XVII. század közepén: Ibáryi Ferenc urbárium, 1656. Szerk. Mészáros Kálmán, bev. tan. Szirácsik Éva. (Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Levéltár Közleményei 39.) Nyíregyháza 2010.
- Egy XVI-ik századi tisztartói utasítás. Közli Szabó Károly. Vasárnapi Ujság 21. (1874: 1. sz., 2. sz.) 8., 22.
- EOE = Erdélyi Országgyűlési Emlékek I–XXI. Szerk. Szilágyi Sándor. Bp. 1876–1898.
- Erdély és a Szentszék a Báthoryak korában. Okmánytár II (1595–1613). Közreadja Kruppa Tamás. (Adattár XVI–XVIII. Századi szellemi mozgalmaink történetéhez 38./Collectanea Vaticana Hungariae, Classis I, vol. 5.) Budapest–Róma–Szeged 2009.
- Erdélyi testamentumok III. Erdélyi nemesek és főemberek végrendeletei (1600–1660). Vál., bev. tan. Tüdős S. Kinga. Marosvásárhely 2008.
- ErdKáptJkv = Az Erdélyi Káptalan jegyzőkönyvei 1222–1599. (Erdélyi Történelmi Adatok VIII. 1.) Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Bogdándi Zsolt, Gálfi Emőke. Kolozsvár 2006.
- Gáffy János levelei feleségéhez. Közli Szabó György. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 27. (1978) 209–214.
- Gálfi Emőke*: A Barkai család. In: „...éltünk mi sokáig ‘két hazában’...” Tanulmányok a 90 éves Kiss András tiszteletére. Szerk. Dáné Veronka – Oborni Teréz – Sipos Gábor. (Speculum Historiae Debreceniense 9.) Debrecen 2012. 147–158.
- Gálfi Emőke*: A gyulafehérvári hiteleshely levélkeresői (1556–1690). (Erdélyi Tudományos Füzetek 283.) Kolozsvár 2015.

- Gyulafehérvár város jegyzőkönyvei. Gyulafehérvár városkönyve 1588–1674. Gyulafehérvár város törvénykezési jegyzőkönyvei 1603–1616. Bev. tan., jegyz. közzéteszi Kovács András. (Erdélyi Történelmi Adatok VI. 2.) Kolozsvár 1998.
- Herepei János*: A házsongárdi temető régi sírkövei. Bp. 1988.
- Horn Ildikó*: A Gerendiek a kora újkorban. In: Studii de istorie de istorie modernă a Transilvaniei – Tanulmányok Erdély újkori történelméről. Omagiu profesorului Magyari András emlékkönyv. Szerk. Pál Judit – Rüszt Fogarasi Enikő. Cluj 2002. 153–189.
- Horn Ildikó*: A sánta prókátor. In: Emlékkönyv Benkő Samu születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Sipos Gábor. Kolozsvár 2008. 97–102.
- Horn Ildikó*: Erdélyi méltóságviselők Bethlen Gábor korában. A fejedelmi tanácsosok adattára. (<https://sites.google.com/site/transylvaniaete/home/dokumentumtar>) (Letöltés: 2012. aug. 25.)
- Horn Ildikó*: Gerendi János (1545 k. –1595?). In: *Uő*: Hit és hatalom. Az erdélyi unitárius nemesség 16. századi története. Bp. 2009. 257–264.
- Horn Ildikó*: Hit és hatalom. Az unitárius nemesség 16. századi története. Bp. 2009.
- Horn Ildikó*: Lorántffy Kata. In: *Uő*: Tündérország útvesztői. Tanulmányok Erdély történetéhez. Bp. 2005. 257–268.
- Horn Ildikó*: Őnagysága merénylői. (Gondolatok egy politikai összeesküvésről). In: Historia manet. Demény Lajos emlékkönyv. Szerk. Barbu, Violeta, Tüdös S. Kinga. Bukarest 2001. 237–255.
- Imreh István*: A fejedelmi gazdálkodás Bethlen Gábor idejében. (Erdélyi Tudományos Füzetek 211.) Kolozsvár 1992.
- Iványi Béla*: A római szent birodalmi széki gróf Teleki-család gyömrői levéltára. Szeged 1931.
- Jacobinus János erdélyi kancellár formuláskönyve (1602). Bev., jegyz. Bónis György – Valentiny Antal. (Jogtörténeti és népi jogi tanulmányok 2.) Kolozsvár 1947.
- Jakab Elek*: Görgényvár és a görgényi kastély a múltban. Sz 17. (1883) 325–341., 414–429.
- Jakab Elek*: Kolozsvár története I–III. Bp. 1870–1888.
- Jakó Klára*: A Szalánczyak. In: Emlékkönyv Imreh István születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Kiss András – Kovács Kiss Gyöngy – Pozsony Ferenc. Kolozsvár 1999. 199–210.
- Jakó Klára*: Mihály vajda magyar secretariusairól. Erdélyi Múzeum 77. (2015: 1. sz.) 113–127.

- Jakó Klára*: Újabb adatok Rozsnyai Dávid munkásságához. In: Az oszmán-magyar kényszerű együttélés és hozadéka. Szerk.: J. Újváry Zsuzsanna. Piliscsaba 2013. 352–365.
- Jakó Zsigmond*: A Farnasi Veres család (Az 1467. évi erdélyi lázadás kutatásához). In: Emlékkönyv Imreh István születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Kiss András – Kovács Kiss Gyöngy – Pozsony Ferenc. Kolozsvár 1999. 211–231.
- Jakó Zsigmond*: A Lészai család levéltárának nyomában. In: Emlékkönyv Kiss András születésének nyolcvanadik évfordulójára. Szerk. Pál-Antal Sándor – Sipos Gábor – W. Kovács András – Wolf Rudolf. Kolozsvár 2003. 208–222.
- Jakó Zsigmond*: A Papfalvi Havasalyi-család. Adalék a magyar-román asszimiláció kérdéséhez.” Erdélyi Múzeum 50. (1945) 235–240.
- Jakó Zsigmond*: Az erdélyi fejedelmek levéltáráról. In: Tanulmányok Borsa Iván tiszteletére. Szerk. Csukovits Enikő. Bp. 1998. 105–130.
- Jakó Zsigmond*: Az erdélyi levéltárügy története. In: *Uő*: Írás, levéltár, társadalom. Tanulmányok és források Erdély történelméhez. Szerk. Dáné Veronka – Fejér Tamás – Jakó Klára. Bp. 2016. 3–94.
- Jakó Zsigmond*: Az erdélyi vajdai kancellária szervezete a XVI. század elején. In: *Uő*: Írás, könyv, értelmiség. Tanulmányok Erdély történelméhez. Buk. 1976. 42–61.
- Jakó Zsigmond*: Belső-Szolnok és Doboka magyarsága az újkorban. In: Szolnok-Doboka magyarsága. Szerk. Szabó T. Attila. Dés – Kolozsvár 1944.
- Jeney-Tóth Annamária*: „... Urunk udvarnépe ...” Udvar és társadalma Báthory Gábor és Bethlen Gábor fejedelemsége idején a kolozsvári számadáskönyvek tükrében.(Speculum Historiae Debreceniense 11.) Debrecen 2012.
- Jezsuita okmánytár I/1–2. Erdélyt és Magyarországot érintő iratok 1601–1616. S. a. r. Balázs Mihály et alii. (Adattár XVI–XVIII. századi szellemi mozgalmaink történetéhez 34.) Szeged 1995.
- Kemény, Josephus*: Notitia historico-diplomatica Archivi et literalium Capituli Albensis Transsilvaniae. Cibinii 1836.
- Juhász Lajos*: A porta története 1526–1648. (Századok pótfüzet) 1936.
- Kádár József – Tagányi Károly – Pokoly József – Réthy László*: Szolnok-Doboka vármegye monographiája. I–VII. Dés 1900–1901.
- Kalotaszentkirályi id. Zámbo Ferencz feljegyzése Kálnai Borbára két férjének leszármazottjairól. Közli ifj. Biás István. Genealogiai Füzetek 8. (1910) 24.
- Kelemen Lajos*: A brenhidai és kövesdi báró Huszárok. In: *Uő*: Művelődéstörténeti tanulmányok. S. a. r., bev., jegyz. Sas Péter. Kolozsvár 2006. 421–424.

- Kemény János Önéletírása. In: Kemény János és Bethlen Miklós művei. Szöveggond., jegyz. V. Windisch Éva. Bp. 1980.
- Kijegyzések három erdélyi családi levéltár lajtromaiból. Közli Torma Károly. (I–II. közl.) TT 10. (1887) 576–594., 701–719.
- KirKv I/1. = Az erdélyi fejedelmek Királyi Könyvei I. 1569–1602. János Zsigmond Királyi Könyve 1569–1570. 2. Báthory Kristóf Királyi Könyve 1580–1581. (Erdélyi Történelmi Adatok VII. 1.) Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Fejér Tamás, Rác Etelka, Szász Anikó. Kolozsvár 2003.
- Kirkv I/3. = Az erdélyi fejedelmek Királyi Könyvei I. 1569–1602. Báthory Zsigmond Királyi Könyvei 1582–1602. (Erdélyi Történelmi Adatok VII. 3.) Mutatókkal és jegyzetekkel regesztákban közléteszi Fejér Tamás, Rác Etelka, Szász Anikó. Kolozsvár 2005.
- KirKvDVD = Az erdélyi fejedelmek oklevelei (1560–1689) – Erdélyi Királyi Könyvek DVD. Szerk. Gyulai Éva. Bp. 2005.
- Kis Bálint: Erdély régi családairól. A Bogáthi család. Turul 9. (1891) 194–197.
- Kiss András: A vármegyei filiális szék keletkezéséről. In: *Uő: Források és értelmezések*. Buk. 1993. 39–69.
- Kolos-vármegye 1634-iki lustrája. Közli Lázár Miklós. TT 1. (1878) 198–204.
- Kolozsmegyei mustra 1613-ból. Közli Szádeczky Béla. Genealogiai Füzetek 3. (1906) 121–123.
- Kornis Margit Rhédey Jánosné nászhozománya 1627-ből. Közli Komáromy András. TT 8. (1885) 398–400.
- Kovács András: A radnóti várkastély. (Erdélyi Tudományos Füzetek 215.) Kolozsvár 1994.
- Kovács András: Késő reneszánsz építészet Erdélyben (1541–1720). Bp.–Kolozsvár 2006.
- Kovács W., András: The History of the Wass de Czege Family. Hamburg 2005.
- Kovács Zsolt: A Bornemiszák görgényszentimrei kastélya. Korunk 2005. december (<http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=2005&honap=12&ci kk=8045>)
- Kovács Zsolt: A két Rákóczi György fejedelem görgényi építkezései. In: Erdély és Patak fejedelemaasszonya, Lorántffy Zsuzsanna. Tanulmányok születésének 400. évfordulójára. II. Szerk. Tamás Edit. Sárospatak 2000. 97–122.
- Kristó Gyula: A vármegyék kialakulása Magyarországon. Bp. 1988.
- L. Gál Éva: Az óbudai uradalom a Zichyek földesurasága alatt 1659–1766. Bp. 1988.
- Lázár Miklós: Erdély főispánjai (1540–1711). Sz 21–23. (1887–1889)

- Levelek és államokmányok (1522–1623) a vörösvári levéltárból. Közli: Szilágyi Sándor. Magyar Történelmi Tár 19. (1874) 3–62.
- Magyar évkönyvek és naplók a XVI–XVIII. századokból. Gyulafy Lestár följegyzései. Közli Szabó Károly. (Monumenta Hungariae Historica. Scriptorum XXXI.) Bp. 1881.
- Magyar nyelvű kortársi feljegyzések Erdély múltjából. Szamosközy István történetíró kézírata XVII. század eleje. Közzéteszi E. Abaffy Erzsébet, Kozocsa Sándor. (Magyar Nyelvtörténet Forrásai 2.) Bp. 1991.
- Magyarország birtokviszonyai a 16. század közepén. Szerk., bev. tan. Maksay Ferenc. I–II. Bp. 1990.
- Makkai László: Szolnok-Doboka megye magyarságának pusztulása a XVII. század elején. Kolozsvár 1942.
- Maksay Endre: Sopron vármegye birtokos társadalma a XVI. század közepén. Soproni Szemle 33. (1979: 2. sz.) 68–79.
- Oborni Teréz: Erdély pénzügyei I. Ferdinánd uralma alatt 1552–1556. (Fons Könyvek 1.) Bp. 2002.
- Okiratok Erdély történetéhez a XVII-ik század elején. (I–III. közl.) Közli Torma Károly. TT 8. (1885) 75–96., 257–334., 541–565.
- Orbán Balázs: Torda város és környéke. (reprint) Bp. 1984.
- Pataki, Iosif: Domeniul Hunedoara la începutul secolului al XVI-lea. Studiu și documente. București 1973.
- Petrichevich Horváth Emil: A Petrichevich család történetének regesztái 1062–1942. Bp. 1942.
- Pókay Sárosi György családi feljegyzései. Közli Kelemen Lajos. Genealogiai Füzetek 6. (1908). 144–147.
- I. Rákóczi György birtokainak gazdasági iratai (1631–1648). S. a. r. és bev. tan. Makkai László. Bp. 1954.
- I. Rákóczy György fejedelem levelezése Kassay Istvánnal (1634–1639). Közli Szilágyi Sándor. Történelmi Lapok 3–4. (1875–1876)
- II. Rákóczi György kormányzói utasítása. Közli: Pettkó Béla. TT 14. (1891) 155–159.
- Régi könyvfeljegyzések. Bánffy Kristóf jegyzetei Heltai „Magyarok Krónikájá”-ban. Közli Koncz József. TT 4. (1881) 395–400.
- Salamon Ferenc: Galántai gróf Eszterházy Miklós, Magyarország nádora. I–III. Pest 1863–1870.
- Sipos Gábor: Az Erdélyi Református Főkonzisztórium kialakulása 1668–1713–(1736). (Erdélyi Tudományos Füzetek 230.) Kolozsvár 2000.
- Stone, Lawrence – Stone, Jeanne C. Fawtier: An open elite? England 1540–1880. Oxford 1995.
- Sz = Századok

- Szabó András Péter*: A magyar Hallerek nemzetségekönyve: Egy különleges forrás keletkezésének társadalomtörténeti háttere. Sz 142. (2008) 897–942.
- Szabó György*: Abafáji Gyulay Pál. (Humanizmus és reformáció 3.) Bp. 1974.
- Szabó György*: Adalékok Abafáji Gyulay Pál életéhez. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 1. (1957) 133–139.
- Szabó György*: Az erdélyi magyar önéletírás két előfutára. Nyelv- és Irodalomtudományi Közlemények 7. (1963) 19–34.
- Szádeczky Lajos*: Gróf Pekri Lőrinc levéltára. Sz 52. (1908) 301–324., 416–425.
- Szalárdi János Siralmas magyar krónikája. S. a. r., bev. tan., jegyz. Szakály Ferenc. Bp. 1980.
- Szamosközy István történeti maradványai 1566–1608. I–IV. Kiadta Szilágyi Sándor (Monumenta Hungariae Historica. Scriptores XXI., XXVIII–XXX.) Bp. 1876–1880.
- Szamosközy István*: Erdély története. (1598–1599, 1603). Ford. Borzsák István. Vál., bev., jegyz. Sinkovics István. Bp. 1981.
- Szamosközy magyar históriás éneke az 1610-iki Kendy-féle összeesküvésről. Közli Szádeczky Lajos. (I–II. közl.) Sz 33. (1899) 211–225., 310–341.
- Szaniszló Zsigmond naplói. Közli Torma Károly. TT 12. (1889) 230–269., 503–522., 708–727.
- Szentgyörgyi Mária*: Jobbágyterhek a XVI–XVII. századi Erdélyben. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 27.) Bp. 1962.
- Szentgyörgyi Mária*: Kővár vidékének társadalma. (Értekezések a történeti tudományok köréből. Új sorozat 56.) Bp. 1972.
- Szijártó M. István*: A vármegye és a jómódú birtokos köznemesség. In: *Uő*: Nemesi társadalom és politika. Tanulmányok a 18. századi magyar rendiségről. Bp. 2006.
- Szirácsik Éva*: A divényi uradalom gazdálkodása a Zichy hitbizomány első száz évében, 1687–1787. Salgótarján 2005.
- T. Orgona Angelika*: A göncruszkai Kornisok. Két generáció túlélési stratégiái az erdélyi elitben (1546k. –1648). PhD disszertáció, 2007.
- T. Orgona Angelika*: Unikornisok Tündérországbán – A ruszkai Kornisok. Bp. 2014.
- Toldalagi Mihály naplója. In: Bethlen Gábor krónikásai. Krónikák, emlékiratok, naplók a nagy fejedelemről. Összeáll., bev., jegyz. Makkai László. Bp. 1980.
- Toma Katalin*: Egy dunántúli nagyúr erdélyi kapcsolatai. (Nádasdy III. Ferenc és II. Rákóczi György). Sz 146. (2012) 1161–1188.
- TvmJkv =Torda vármegye jegyzőkönyvei I. 1607–1658. (Erdélyi Történelmi Adatok IX. 1.) Bev. tan., jegyz. közléseszi Dáné Veronka. Kolozsvár 2009.

- Torda vármegye jegyzőkönyvei II. 1659–1707. (Erdélyi Történelmi Adatok IX. 2.) Bev. tan., jegyz. közzéteszi Dáné Veronka. Kolozsvár 2014.
- Torda város tanácsi jegyzőkönyve 1603–1678. Bev. tan., jegyz. közzéteszi Wolf Rudolf. (Erdélyi Történelmi Adatok VI. 1.) Kolozsvár 1993.
- Tóth István György: Jobbágyságok, hajdúk, deákok. A körmendi uradalom társadalma a 17. században. (Értekezések a történelmi tudományok köréből 115.) Bp. 1992.
- Trócsányi Zsolt: Az erdélyi fejedelemség korának országgyűlései. (Adalék az erdélyi rendiség történetéhez). (Értekezések a Történelmi tudományok köréből. Új sorozat 76.) Bp. 1976.
- Trócsányi Zsolt: Erdély központi kormányzata 1540–1690. (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai III. Hatóság- és hivataltörténet 6.) Bp. 1980.
- Trócsányi Zsolt: Törvényalkotás az Erdélyi Fejedelemségben. Bp. 2005.
- TT = Történelmi Tár
- Udvarhelymegye levéltárából. 1614–1677. Közli Vass Miklós. TT 30. (1907) 287–309.
- Új adatok Bocskay István életéhez. Közli Jakab Elek. Sz 28. (1894) 771–798.
- Urbariile Țării Făgărașului. I–II. (1601–1650, 1651–1680) Ed. David Prodan – Liviu Ursuțiu – Maria Ursuțiu. București 1970–1976.
- Urbáriumok. XVI–XVII. század. Szerk., bev. Maksay Ferenc. Bp. 1959.
- Vajda Emil: A vargyasi Daniel család közpályán és a magánéletben. Bp. 1894.
- Zimányi Vera: A Rohonc-szalónaki uradalom és jobbágysága a XVI–XVII. században. Bp. 1968.
- Zimányi Vera: Bethlen Gábor fejedelem gazdaságpolitikája. Sz 115. (1981) 703–713.
- Zimányi Vera: Der Bauernstand der Herrschaft Güssing im 16. und 17. Jahrhundert. Eisenstadt 1962.

MELLÉKLETEK

Abafája¹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyulay Pál, abafáji	1591				KirKv I/3. 1445. sz.
Gyulay Pál	1592				KeményPoss 1r
Huszár Péter	1595	Gyulay Pál		donatio	Szabó Gy.: Gyulay Pál 126.
Huszár István	1607			donatio	KirKvDVD VII. 109.; TvmJkv I. 34.
Huszár István	1616				
Bánffy Borbála özv. Huszár Istvánné	1627, 1628				KmProt XXVIII. 54v; TvmJkv I. 276., 303.; Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Váradi Miklós	1632	tordai Zlatari Miklós		vásárlás	ErdKáptProt VII. 86v

Adorján / Görgényadorján²

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601			inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
Péchi Simon	1629e				ErdKáptProt VI. 140r

¹ A helységek a korabeli névváltozat(ok) sorrendjében találhatók, / jellel elválasztva szerepel a mai, hivatalos helységnév, amennyiben különbözik a korabelitől (az elpusztult és pontosan nem azonosítható települések kivételével).

² A görgényi uradalom tartozéka, további birtokosait l. ott.

Alsófüged

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gerendy János	1585				KirKv I/3. 680. sz.
Gálfi János	1585	Gerendy János		csere	KirKv I/3. 680. sz.
Gerendy Márton	1608				TmvJkv I. 57.
Füzi Borbála	1608, 1610	Jósika István			KmProt XVIII. 50r; TmvJkv I. 57., 111.
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1620				TvmJkv I. 169., 170.
Kemény Boldizsár	1634				KmProt XXVI. 96r
Gerendy Márton	1634				KmProt XXVI. 96r
Gerendy István	1634				KmProt XXVI. 96r
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164.
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.; Kemény lt. XV. 1221.
Rákóczi György, II.	1650	Kassai Ferenc, Miklós, Anna			ErdKáptProt XII. 214

Alsófüle, Felsőfüle, Asszonyfalva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kolozsvár városa	1562/1563			donatio	Jakab Elek: Kolozsvár története II. 119.

Alsóidecs

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1627, 1628				KirKvDVD XVII. 9r–10v; Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214r–v
Erdélyi István	1639				Bornemisza lt. VII/1.

Alsójára

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Torockai András deák	1602	Keresy Péter			KirKv I/3. 2026. sz.;; KmProt XV. 166r
Thúry János és felesége Szalai Kata, Zlatari Mátyás gyermekei: István, Anna	1603	Gyulay János, fiai: Pál, János			KmProt XV. 232v
Szalánczy Gábor, kápolnai	1603				KmProt XV. 232v
Szilvász András	1603				KmProt XV. 232v, 237r–v
Frika János	1603				KmProt XV. 232v, 237r–v
Saygó István	1603				KmProtXV. 232v
Nagy Margit özv. Thoroczka Ferencné	1603				KmProt XV. 232v, 237r–v
Kolozsvári Mihály deák, járai	1603	Szilágyi Anna Keresy Péterné, Bolyai Györgyné			KmProt XV. 232v, 234r–v
Fejérdi István	1603				KmProt XV. 237r–v
Thoroczka László	1603				KmProt XV. 237r–v
Ebeni Kata özv. Szilvász Istvánné	1603	Szilvász István			KmProtXV. 237r–v
Hosszúaszay Erzsébet járai Kolozsvári Mihály deákné	1603				KmProt XV. 237r–v
Bolyai Zsuzsanna gerendi Forró Istvánné, gerendi Borbély Gergelyné	1603	Bolyai György			KmProt XV. 246r
Thúry János és felesége Szalai Kata	1604				KmProt XV. 67v
Bogáthy András és felesége Szilvász Erzsébet	1604				KmProt XV. 67v
Szalai Kata Thúry Jánosné	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 54v–55r
Thúry János	1608				KmProt XIII. 103r
Zlatari István	1608				KmProt XIII. 103r

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Toldalaghi János, iklódi	1609				KmProt XVII. 45r
Saygó István, gyalui	1609	Toldalaghi János, iklódi		zálog	KmProt XVII. 44v–45v
Ebeni Kata bágyoni Balogh Pálné	1610				TvmJkv I. 114.
Cseh János, ródi	1610				TvmJkv I. 114.
Kállai Gergely	1612	Toldalaghi János, iklódi		csere	KmProt XVII. 154r
Csáni/Csányi Erzsébet, Miklós	1618			öröklés	ErdKáptProt III. 14–15.
Balogh Tamás, bágyoni	1618			öröklés	KmProt XVII. 203v
Kállai Gergely	1618			vásárlás	KmProt XVII. 203v
Pápay Balázs	1619				KmProt XX. 130r
Hosszúaszay Erzsébet özv. járai Kolozsvári Mihály deákné	1619				KmProt XX. 130r
Szalai Kata Szarvasi Gergelyné	1619				KmProt XX. 130r
Nagy Margit özv. Thoroczkay Ferencné	1619				KmProt XX. 130r
Thoroczkay Mihály	1619				KmProt XX. 130r
Szilvász András	1619				KmProt XX. 130r
Ebeni Kata özv. bágyoni Balogh Pálné	1620				TvmJkv I. 161., 162.
Kállai Gergely	1621	Járai György			KmProt XVIII. 119v–120r
Kállai Gergely	1621	bágyoni Balogh Tamás		csere	KmProt XVIII. 144r–v
Thoroczkay Mihály	1621				KmProt XVIII. 119v–120
Thoroczkay Mihály	1623				ErdKáptProt IV. 339.
Szalai Kata Szarvasi Gergelyné	1623				ErdKáptProt IV. 339.
Felvinczi Márton deák	1623				ErdKáptProt IV. 339.
Don Kata tordai Nagy Balázsné	1625				TvmJkv I. 210.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Hosszúaszay Erzsébet özv. járai Kolozsvári Mihály deákné	1625				TvmJkv I. 213.
Szilvász Ilona Pápay Balázsne	1625				TvmJkv I. 224.
Felvinczi Márton deák	1628			adomány	KmProt XXIII. 33v
Szilvász Ilona	1629				TvmJkv I. 310.
Thúry Mihály	1629				TvmJkv I. 312.
Thoroczkay Mihály	1629				TvmJkv I. 312.
Szilvász András	1629				TvmJkv I. 312.
Zlatari István	1632				TvmJkv I. 348.
fiscus/tordai kamara	1642				KeményPoss 91r
Tordai Zsigmond	1642, 1643	fiscus	Zlatari István	csere	KeményPoss 91r, KmProt XXXI. 37v
Rákóczi György, II.	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Szilvász Ilona özv. Pápay Balázsne	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Szilvász András	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Pápay György					Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Modra István	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Járai Mihály	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Járai István	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Járai Márton	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Kis alias Járai Ferenc, járai	1651	szülei, Kis alias Járai Miklós és Keresy Kata			TvmJkv I. 551.
Toldalaghi Zsuzsanna özv. Thoroczkay Lászlóné	1651	Kis alias Járai Ferenc		zálog	TvmJkv I. 551.
Torda László	1656				TvmJkv I. 597.
Pápay György	1659				KmProt XXXVI. 74v

Alsóköhér³

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1627				KirKvDVD XVII. 9r–10v; TvmJkv I. 243.
Erdélyi István	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Erdélyi István	1639				ErdKáptProt VIII. 47v; Bornemisza lt. VII/1.

Alsólupsa / Nagylupsa

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyulay Pál, János	1589	Lupsay Menyhárt			KirKv I/3. 1165. sz.
Gáltói Erzsébet	1620				ErdKáptProt IV. 294.
Székely Mózes	1620	Szilvásy Boldizsár		donatio	KirKvDVD XII. 176–178.

Alsóoroszi⁴

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos2	A megszerzés módja	Jelzet
Crainic, Dumitru, fiai: Vasile, Petru	1589				KirKv I/3. 1069. sz.
Krajnik László/Vasile	1607	Kovacsóczy Farkas			KmProt XV. 256v–257r
Krajnik László/Vasile	1607	Kovacsóczy István		donatio	KirKvDVD VII. 195–196.
Székely Mózes	1620	Szilvásy Boldizsár		donatio	KirKvDVD XII. 176–178.
Krajnik Péter/Petru	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Toldalaghi Mihály, ercsei	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Toldalaghi Mihály, ercsei	1633	Krajnik László		donatio	KirKvDVD XVIII. 132–133.

³ A görgényi uradalom tartozéka.

⁴ A görgényi uradalom tartozéka.

Alsópeterd

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Radó Kristóf	1622				TvmJkv I. 183.
Boyer/Payor Demeter	1655e				KeményPoss 162r

Alsórépafalva, Alsórépa⁵

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187–187v
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Kornis Ferenc	1619				TvmJkv I. 138.
Bethlen István	1619				TvmJKv I. 141.
Wesselényi Boldizsár	1619				TvmJKv I. 141.

Alsószolcsva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Thoroczky Zsigmond	1629				TvmJkv I. 310.

⁵ A vécsi uradalom tartozéka.

Bala

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Köpeczi János, székelyvásárhelyi, jeddi	1590			nova donatio	KirKv I. 1321. sz.
Bánffy Boldizsár	1590	fiscus	Pókay Péter		KirKv I/3. 1199. sz.
Pókay Péter	1603e				TvmJkv I. 66.
Farkas Péter	1607			donatio	KirKvDVD VII. 50v
Szilágyi Miklós	1608			donatio	KirKvDVD VIII. 152v–153r
Pókay Nagy Miklós	1609	Pókay Péter			TvmJkv I. 66.
Bodoni István, Zsuzsanna	1609				KirKvDVD IX. 156–157.
Simon György	1615				TvmJkv I. 121.
Sárosi János	1620	Sidó István			KirKvDVD XVII. 53r–v
Szálláspataki Ferenc	1623	apja, László	Szilágyi Miklós		ErdKáptProt VI. 36v
Pókay Miklós	1623	Szálláspataki Ferenc		vásárlás	ErdKáptProt VI. 36v
Toldalaghi Mihály, ercsei	1624, 1625	Tóth Mihály, szentgyörgyi			KirKvDVD XIII. 41r–v; KmProt XXII. 70v–71v
Szengyeli Ferenc	1628				KmProt XXIII. 39r
Toldalaghi János, iklódi	1628				TvmJkv I. 277.
Sárosi János	1635				KirKvDVD XXI. 35r–v
Sárosi János	1635	Sidó Ferenc		inscriptio	KirKvDVD XXI. 33v–34r
Csontos Pál	1642	Pókay János			KirKvDVD XXIII. 92v–93v
Csontos Pál	1644				Alsó lt. 2. cs. 3. tétel
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Bányabükk

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Kornis Gáspár	1596	Bogáthy András			KmProt VIII. 19r
Gellyén Imre	1607	Gerendy Márton		zálog	KeményPoss 8r
Apaffi György	1618				KmProt XX. 115r
Apaffi Mihály	1645				KeményPoss 7v
Kasza család	1654				KeményPoss 7v

Barbátfalva, Berbátfalva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szentgyörgyi Erzsébet Kamuthy Balázné	1591				KmProt X. 83r–101v
Kamuthy Farkas, Balázs	1602				BastaLev II. 12.
Kamuthy Farkas	1603			öröklés	KmProt XV. 237r–v
Kamuthy Farkas	1609				TvmJkv I. 72.
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósné	1647				KmProt XXXIII. 29
Serédi család	1652				KeményPoss 17r

Bedele, Bedelye / Bedelő

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Thoroczka Zsigmond	1620, 1628			öröklés	TvmJkv I. 170., 285.
Thoroczka Zsigmond	1637				TvmJkv I. 411.
Thoroczka László	1640				TvmJkv I. 456.
Thoroczka Zsigmond	1655				TvmJkv I. 584.

Berectelke / Beresztelke

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bánffy család	1578				KeményPoss 12r
Bánffy Kristóf	1586				RNL KmIg Col. Függőpecsétetes iratok gy. Nr. 27. (Bánffy fasc. B. 6
Mindszenth Benedek	1610				TvmJkv I. 107.
Krajnik László/ Vasile	1616	kápolnai Bornemisza Boldizsár	kisbúni Vajda Jónás	vásárlás	ErdKáptProt IV. 227.
Károlyi Zsuzsanna	1616	kápolnai Bornemisza Boldizsár			ErdkáptProt V. 115–116.
Károlyi Zsuzsanna	1617	Krajnik László			ErdKáptProt V. 128.
Bornemisza Tamás, kolozsvári	1617	Károlyi Zsuzsanna		donatio	ErdKáptProt IV. 256., V. 128.
Bornemisza Tamás, kolozsvári	1618			inscriptio	KirKvDVD XII. 103r–v
Bánffy Borbála özv. Huszár Istvánné	1627				KmProt XXVIII. 54v
Kékedy Zsigmond	1627				KmProt XXVIII. 54v
Szondi Ferenc	1627				KmProt XXVIII. 54v
Balogh Mátyás	1631			donatio	KirKvDVD XIX. 149r–150v
Toldalaghi Mihály, ercsei	1633	Krajnik László		donatio	KirKvDVD XVIII. 132–133.
Huszár Péter	1655				TvmJkv I. 580.

Berkesz / Berkes

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Várfalvy János	1603				KmProt XV. 93v, 96r
Kádas Mihály, felesége Forró Jusztina	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Kósa Mátyás deák	1631e				KmProt XXVII. 30r
Boyer/Payor Demeter	1636	mészköi Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158.
Lugosi Gáspár	1644				KmProt XXXV. 66r
Kaszta Mátyás	1649e				KmProt XXXII. 38r

Bikal / Bikalat

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Thoroczkay László	1603				KmProt XV. 233r
Toldalaghi János, iklódi	1609				KmProt XVII. 44v–45v
Saygó István, gyalui	1609	Toldalaghi János, iklódi		zálog	KmProt XVII. 44v–45v
Csáni/Csányi Erzsébet, Miklós	1618			öröklés	ErdKáptProt III. 14–15.

Bodon / Mezőbodon

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Szentgyeydi Gergely deák	1589				KirKv I/3. 981. sz.
Bogáthy András	1604				KmProt XV. 68v–69
Pettki János	1607	Bogáthy Menyhárt			KirKvDVD VII. 143r–v; KeményPoss 14r
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Bánffy Margit, Alia Farkas	1608				KmProt XVI. 64r
Bánffy Margit	1610				TvmJkv I. 102.
Bánffy Margit	1622				TvmJkv I. 174.
Bánffy Margit	1624				ErdKáptProt VI. 5.
Bánffy Margit	1630				ErdKáptProt VII. 52v

Bogát / Marosbogát

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy András	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Bogáthy Menyhárt	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Barcsay Miklós özvegye	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Bogáthy András	1604				KmProt XV. 68v
Bánffy Margit	1607	Bogáthy Menyhárt		dosban	TvmJkv I. 27.
Bogáthy András	1607	Bogáthy Menyhárt			KmProt XV. 253v

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1615	Szilvásy Erzsébet Bogáthy Andrásné	Bogáthy András	átengedés	KirKvDVD XI. 170v–171v
Szilvásy Boldizsár	1615	Szilvásy Erzsébet Bogáthy Andrásné	Bogáthy András	átengedés	KirKvDVD XI. 170v–171v
Bogáthy Druzsianna	1620	Szilvásy Erzsébet Bogáthy Andrásné			ErdKáptProt VI. 4.
Thúry Péter	1621				ErdKáptProt VI. 5.
Barcsay Anna özv. Macskási Pálné	1621				ErdKáptProt VI. 5.
Szilvásy Erzsébet özv. Bogáthy Andrásné	1626				ErdKáptProt KmProt VI. 88v
Kornis Zsigmond	1630				ErdKáptProt VII. 56v–57r
Kemény Boldizsár	1630				ErdKáptProt VII. 56v–57r
Barcsay Anna özv. Macskási Pálné	1630				ErdKáptProt VII. 56v–57r
Bogáthy Druzsianna	1630				ErdKáptProt VII. 56v–57r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Kornis Zsigmond	1637				TvmJkv I. 428.
Lorántffy Kata	1639				KirKvDVD XXII. 109r–v
Kornis Zsigmond	1639				TvmJkv I. 428.
Lorántffy Kata özv. Alia Sámuelné	1639	Alia Sámuel			KirKvDVD XXII. 109r–v
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XVII. 311v–312v

Boldoc

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Margay István	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szentegyadi Gergely deák	1589				KirKv I/3. 981. sz.
Vas Imre deák, tordai	1594				Kmprot XV. 188v
Hosszúaszay István	1604				KirKvDVD X. 51–53.
Szabó alias Magyar Miklós	1605				KmProt XV.
Haller Gábor	1607	Boronkay János			KmProt XVI. 53v
Szakmáry György	1613	Hosszúaszay István		felesége, Gondos Kata jussán	KirKvDVD X. 50–53.
Kasza Fruzsina Thúry Mihályné	1615				KmProt XIII. 83 r
Viczei Máté	1615	Lupsay Anna		zálog	KirKvDVD XI. 113–114.
Szilvász András	1616				TvmJkv I. 130.
Kasza Mátyás	1617			öröklés	KmProt XVII. 191r
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 69r
Csáni/Csányi Erzsébet, Csáni/Csányi Miklós	1618				ErdKáptProt III. 14–15.
Fejér János	1621			öröklés	KmProt XVIII. 123r–v
Fejér János	1625				TvmJkv I. 222.
Kasza Mátyás	1634	Perneszy Erzsébet Szilvász Boldizsárné		Szilvász Boldizsár adománya	KmProt XXIX. 7r
Boyer/Payor Demeter	1636	mészköi Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158r
Barkay Zsófia	1638				ErdKáptProt II. 93r–v
Szilvász András	1647				Petrichevich regeszták 952. sz.
Kasza Mátyás	1649e				KmProt XXXII. 38r
Szilvász Mátyás	1652				TvmJkv I. 559.

Bölkény⁶

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erős György	1620			donatio	KirKvDVD XII. 195v–197r
Ficsor Péter	1601			collatio	KeményPoss 57v

Bőly / Mezőbő

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Patóchi Emerencia Bánk Pálné, Tompa Istvánné	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Vitéz Gábor	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Bánffy Boldizsár	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1586			öröklés	KirKv I/3. 710. sz.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Szabó alias Magyar Miklós	1605				KmProt XV.
gyéresi testőrlovasok	1610	Kornis Boldizsár		donatio	KirKvDVD XVII. 17r–21v; ErdKáptProt X. 15r
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei: szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt XVI. 119v–120
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
gyéresre testőrlovasok	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Novák Farkas	1623				ErdKáptProt VI. 35v

⁶ A görgényi uradalom tartozéka.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kemény Boldizsár	1629	Kállai Gáspár		vásárlás	ErdKáptProt 142r
Spáczai Mihály, Miklós	1634				KmProt XXIX. 5v
Thorockay Zsigmond	1635				TvmJkv I. 367.
Erdélyi István	1637				TvmJkv I. 404.
Kénosi Ferenc	1643	Pókay Miklós		nova donatio	KirKvDVD XXIII. 175v–176r
Boyer/Payor Demeter	1655e				KeményPoss 162r

Ceked, Cikud / Mezőceked

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Boronkay László	1583	Décsey Mihály		zálog	KirKv I/3. 307. sz.
Décsey Mihály	1583				KirKv I/3. 307. sz.
Sombory Farkas	1603e				KmProt XV. 79.
Lódi Simon, trogiri, Basta lovászmestere	1603	Sombory Farkas			KmProt XV. 79.
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Bogáthy Druzsina	1622				TvmJkv I. 183.
Wass János, György	1627				KirKvDVD XVII. 63r–63v
Wass János	1628, 1629				TvmJkv I. 254., 311.
Bogáthy Druzsina	1649				Kemény lt. XV. 1221.

Csán / Mezőcsán

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Haller Gábor	1607	Boronkay János			KmProt XVI. 53v
Bodoni István, Zsuzsanna	1609			megeősítés	KirKvDVD IX. 156–157.
Bölöni Gáspár	1610				KmProt II. 329
Szilvász András	1610				TvmJkv I. 115.
Csáni/Csányi Erzsébet, Miklós	1618			öröklés	ErdKáptProt III. 14–15
Radó Kristóf	1619				KmProt XVIII. 59v–60r
Zólyomi János	1619			inscriptio	KmProt XVIII. 59v–60r
Kállai Gergely	1620				TvmJkv I. 170.
Bölöni Gáspár	1620				KirKvDVD XII. 197v–198r
Várkonyi János	1627	Sulyok István		adomány	KmProt XXII. 115r
Kékedy Zsigmond	1627	Várkonyi János		átengedés	KmProt XXII. 115r
Boyer/Payor Demeter	1636	mészköi Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158r
Barkay Zsófia	1638				ErdKáptProt XII. 93r–v
Szilvász András	1647				Petrichevich regeszták 952. sz.
Kasztá Mátyás	1649e				KmProt XXXII. 38r
Boyer/Payor Demeter	1655				KeményPoss 24r, 162r

Csán / Pusztacsán

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Koppányi Gergely	1585	apja, Péter			Kmprot IX. 49v–50r
Várfalvy János	1603				KmProt XV. 80v–81r
Kassai István	1630				KmProt XXIII. 118v
Kassai István	1639				KmProt XXV. 108v–109r

Csanád, Csinád / Erdőcsinád

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Székely Anna Kackán Mártonné	1583	testvére, Székely Ferenc		nova donatio	KirKv I/3. 398. sz.
Kovacsóczy István	1609	Kendy István		csere	KmProt II. 291–94
Erdélyi István	1609				KirKvDVD IX. 203–206.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Rákóczi Zsigmond	1643	Minszen Krisztina	Erdélyi István	egyezmény	KirKvDVD XXIV. 8v–9v
Gazdag János, Ferenc	1647				TvmJkv I. 472.; KmProt XXXI. 94v
Nagy György	1651e				TvmJkv I. 511.

Csapószentgyörgy

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Possa Mihály	1577				KirKv I/3. 90. sz.
Csegedy György	1577				KirKv I/3. 90. sz.
Tóth Mihály	1577				KirKv I/3. 90. sz.
Kendy Ferenc	1584	Csegedy György		donatio	KirKv I/3. 567. sz.
Girolti Benedek	1588				KmProt VIII. 29r–30r
Pósa Mihály, besenyői	1609e				TvmJkv I. 87.
Pósa István, besenyői	1619				TvmJkv I. 87.
Csegődy Tamás	1609				TvmJkv I. 87.
Tetey Boldizsár	1618				KirKvDVD XII. 95v–96r
Füzi János özvegye Baladfi Magdolna fia, István, lányai: Erzsébet, Borbála, Margit, Anna	1626e				ErdKáptProt VI. 89r

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r–v
Kornis Zsigmond	1630	Péchi Simon		vásárlás	KeményPoss 209r; ErdKáptProt VII. 52v
Köpeczi János árvái	1630				ErdKáptProt VII. 52v
Szentiváni Zsuzsanna Pataki Jánosné	1630, 1632				ErdKáptProt VII. 52v; TvmJkv I. 349
Kornis Zsigmond	1631, 1632			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v; TvmJkv I. 349.
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v–312v
Báthory Zsófia	1650	Kornis Ferenc			KeményPoss 209r

Csűrűlye

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szilvász Imre	1607, 1608				TvmJkv I. 40., 56.
Szilvász Imre	1619				KmProt XX. 130v

Dátos

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Hayósi Ferenc	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Lőrinc deák	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Bernáld János	1577				KirKvDVD IV. 106r–109r
Kendy Ferenc	1577				KirKvDVD IV. 106r–109r
Kendy Sándor	1585				KirKv I/3. 641. sz.
Kendy Ferenc	1591	Bodó István deák			KirKv I/3. 1503. sz.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Pekry Ferenc	1612	gezsei Borbély Miklós	Kornis Boldizsár	vásárlás	KmProt XVI. 141v–142
Pekry Ferenc	1615			nova donatio	KirKvDVD XI. 28v–29r
Kornis Boldizsár	1617e				KmProt XVII. 190v
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár		donatio	KirKvDVD XII. 1–2.; KmProt XVII. 190v; KeményPoss 29r
Ózdi Miklós, gálfalvi	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Barrabási Péter, lőrincfalvi	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Péchi Simon	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Pekry Ferenc	1628				TvmJkv I. 271.
Kornis Zsigmond	1629, 1630				KirKvDVD XIX. 1r–v; ErdKáptProt VII. 52r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v–312v; Kemény-Poss 29r

Décse / Marosdécse

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Décsey Erzsébet Balogh Györgyné	1616				TvmJkv I. 130.
Sárközi Kata Szilágyi Mihályné	1626				TvmJkv I. 240.
Apaffi Mihály	1645				KeményPoss 29v

Déda

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Béldi család	1619				TvmJkv I. 138.
Bánffy Margit	1628				TvmJkv I. 303.
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1654e				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenthai Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Detreh / Detrehem

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Veres János, farnasi	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Várfalvy Gergely	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Margay István	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1586			öröklés	KirKv I/3. 710. sz.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
Kemény Boldizsár	1602	Veres Márton, farnasi			KirKv I/3. 2007. sz.
Kemény Boldizsár	1607				KmProt XV. 283r–v
gyéresi lovastestőrök	1610				ErdKáptProt X. 15r
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
Kemény Boldizsár	1619				KirKvDVD XII. 140r–v
Kemény Boldizsár	1620				KmProt XVIII. 151r
Komáromi András	1621				KirKvDVD XIII. 8.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
gyéresi lovastestőrök	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Veres Erzsébet, farnasi	1628e			részben zálog	TvmJkv I. 284.

Szászdisznajó, Disznajó

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1606				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Bornemisza Boldizsár	1607	Bánffy, Patóchi		nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Vita Mátyás	1609				KirKvDVD IX. 203.
Vita Mátyás	1612				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Alia Farkas	1612				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Kendeffy Gáspár	1612				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Szikszay György	1619				TvmJkv I. 139.
Kornis Ferenc	1619				TvmJkv I. 139.
Rhédey Jánosné	1637				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Kornis Margit Paczolat Péterné	1637				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Rhédey János	1639				Bornemisza lt. VII/1.
fejedelem/fiscus	1639				Bornemisza lt. VII/1.; ErdKáptProt VIII. 53r
Huszár Mátyás	1639				Bornemisza lt. VII/1.; ErdKáptProt VIII. 53r
Bethlen Péter	1647e				KmProt XXXI. 103v
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1654e				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenti Erzsébet Kapu Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Váradi Gábor árvái	1654				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.

Egerbegy / Aranyosegerbegy

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gerendy János	1580				KmVIII. 13r–15v
Kálnay Pál özvegye	1580				KmVIII. 13r–15v
Baládfy János	1580				KmVIII. 13r–15v
Sombory László	1588	Balatffy/ Baládfy János, ózdi		csere	KirKv I/3. 735. sz.
Sombory Sándor, Farkas, Gábor, Zsigmond, Anna, Erzsébet, Borbála	1591				KirKv I/3. 1531. sz.
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Apaffi György, Ferenc	1600				KeményPoss 51r
Apaffi György	1601				KmProt XV. 57v
Sombory Farkas	1603e				KmProt II. 95.; BastaLev II. 668.
Lódi Simon, trogiri, Basta lovászmestere	1602, 1603	Sombory Farkas			KmProt XV. 79., BastaLev II. 668.
Sombory Gábor	1604				KmProt XV. 183v
Szabó alias Magyar Miklós	1605				KmProt XV. 185r
Sarmasághy Zsigmond	1608				TvmJkv I. 49.
Kolozsvári János deák	1608				TvmJkv I. 49.
Sombory Gábor	1608				TvmJkv I. 49.
Koncz Pál, lőrincrévei	1608				TvmJkv I. 49.
Petrichevich Horváth Klára Macskási Mihályné	1610				TvmJkv I. 115.
Kolozsvári János deák	1610				TvmJkv I. 115.
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt XVI. 119v–120
Sombory Gábor	1614				KmProt XVII. 158.
Szilágyi Mihály	1615, 1617	Gerendy Erzsébet és fia, Sombory Gábor		Sombory-ék adománya	KmProt XX. 43v

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Pekry Ferenc	1615, 1617				KmProt XX. 43v–44r
Gerendy Erzsébet	1615				KmProt XX. 43v–44r
Pekry Ferenc	1616				TvmJkv I. 130.
Sidó Ferenc, István	1616				TvmJkv I. 130.
Deli Kozma és Földesi János hadnagysága alatti katonák	1617				KirKv DVD XII. 6r–7v
Gerendy Erzsébet	1618				KmProt 85r–86v
Lippai András, Sárközi Miklós, Tövisi Gáspár, Szentmiklósi Bálint, Török Pál, Zászlóartó András, Horvát István, Szabó Balázs udvari lovasok	1618	Kornis Boldizsár			KmProt XX. 90r
Medi János	1618	Sombory Gábor		zálog	KmProt XX. 95r
Pápay György	1618	Sombory Gábor		zálog	KmProt XX. 95r
Szilágyi Mihály	1618	Sombory Gábor		zálog	KmProt XX. 95r
Barla János	1618	Sombory Gábor		zálog	KmProt XX. 95r
Simon György, Péter	1621	Sombory János		vásárlás	KmProt XVIII. 121r–v
Pekry Ferenc	1621				KmProt XVIII. 121r–v
Barla Márton, János, Mátyás, Borbála, Ilona	1622	Sombory János, Anna		vásárlás	KmProt XVIII. 149r
Veres Erzsébet, Thordai János deák	1625	Sombory János, Sándor	Sombory László	vásárlás	KmProt XXIV. 82v; KirKvDVD XV. 101.
Wass János, György	1627				KirKvDVD XVII. 63r–v
Horváth Mátyás	1627	Thorocz-kay Borbála özv. Kállai Gergelyné		inscriptio	ErdKáptProt VI. 110r–v

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birto- kos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Kassai István	1629				KirKvDVD XIX. 15r–v
Szilágyi Mihály	1630				TvmJkv I. 327.
Tasnádi (Ruber) István	1633				KirKvDVD XX. 41r–v
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164r
Wass György	1637				TvmJkv I. 402.
Maylát János	1639				TvmJkv I. 433.
Maylát Dávid	1639				TvmJkv I. 433.
Kálnay Borbála Koncz Pálné	1641				TvmJkv I. 460.
Zlatari István	1642e				KmProt XXXI. 11v–12r
Pekry Ferenc	1643				KmProt XXV. 87r
Varsolczi István	1643				KmProt XXV. 87r
Pál István	1643				KmProt XXV. 87r
Nagy János	1643			vásárlás	KmProt XXV. 87r
Ferencszállási Szabó Balázs	1649				KmProt XXXIII. 53v
Nagy András	1649				KmProt XXXIII. 53v
Varsolczi István árvái	1649				KmProt XXXIII. 53v
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.
Kassai Ferenc, Miklós, Anna	1650				ErdKáptProt XII. 214.
Rákóczi György, II.	1650	Kassai Ferenc, Miklós, Anna			ErdKáptProt XII. 214.
Wass Judit Ebeni Lászlóné	1651				KmProt XXXV. 37v

Egyházfalva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
fejedelem/fiscus	1591				KmProt X. 83r–101v

Szakál, Erdőszakál⁷

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Wesselényi Boldizsár	1619				TvmJkv I. 142.
Bornemisza Judit	1632				TvmJkv I. 350.
Bethlen Péter	1632				TvmJkv I. 351.
Kemény János	1654				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.
Kemény János	1652	Kornis Borbála Paczolay Péterné			KirKvDVD XXIX 58–59.

Szengyel, Erdőszengyel

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szakmáry János	1608				TvmJkv I. 49
Szengyeli Ferenc	1608				TvmJkv I. 49
Bojnicsics alias Horváth Gáspár	1608				TvmJkv I. 49
Szindi János	1608				TvmJkv I. 49
Lukács deák	1608				TvmJkv I. 49
Szengyeli Ferenc	1619				TvmJkv I. 145.
Szindi János	1619			felesége, Görögh Judit jussán	TvmJkv I. 151.
Simon György	1625, 1628				TvmJkv I. 212., 275.
Szengyeli Ferenc	1625, 1628				TvmJkv I. 212., 275.
Görögh András	1640				TvmJkv I. 453.
Szindi János, ifj.	1640				TvmJkv I. 453.

⁷ A vécsi uradalom tartozéka.

Felfalu / Marosfelfalu⁸

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Tasnádi alias Balogh Lőrinc, felesége, Gáspár Erzsébet	1609				TvmJkv I. 97.
Bús Borbála özv. Gáspár Boldizsárné	1609	férje Gáspár Boldizsár			KirKvDVD IX. 149–150.
Gáspár János, felfalui	1609				TvmJkv I. 97.
Szegedi János	1610				KirKvDVD IX. 453.
Gáspár János, felfalui	1614			nova donatio	KirKvDVD X. 322.
Wesselényi Pál	1622				KeményPoss 39r
Borsai Péter, felfalui	1622				TvmJkv I. 185.
fejedelem/fiscus	1627				KmProt XXVIII. 54v
Borsai Péter, felfalui	1628				KirKvDVD XVII. 31r–v
Gáspár Ferenc, felfalui	1639				TvmJkv I. 435.

Felsőfüged

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Füzi Borbála	1608	Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Gerendy Márton	1620				TvmJkv I. 170.
Gerendy István	1634				KmProt XXVI. 96r
Gerendy Márton	1634				KmProt XXVI. 96r
Kemény Boldizsár	1634				KmProt XXVI. 96r
Gerendy István	1634				KmProt XXVI. 96r

⁸ A vécsi uradalom tartozéka.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164r
Kassai Ferenc, Miklós, Anna	1650				ErdKáptProt XII. 214.
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.

Felsőidecs⁹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1606				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel
Felfalui Péter deák	1639				TvmJkv I. 431.
Bethlen Péter	1639				TvmJkv I. 431.
Kemény János	1652	Kornis Borbála Paczolay Péterné			KirKvDVD XXIX. 58–59.

⁹ A vécsi uradalom tartozéka.

Felsőjára

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szilvász István	1602				KmProt XV. 149r
Thúry János	1604	Gyulay János			KmProt XV. 67v
Szalai Kata Thúry Jánosné	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 54v–55r
Szilvász Erzsébet Bogáthy Andrásné	1607				KmProt XV. 253r
Thúry János	1608				KmProt XIII. 103r
Toldalaghi János, iklódi	1609				KmProt XVII. 44v–45v
Saygó István, gyalui	1609	Toldalaghi János, iklódi		zálog	KmProt XVII. 44v–45v
Frika János	1612	Don Kata Somogyi Balázné			KmProt XIII. 174r
Csáni/Csányi Erzsébet, Miklós	1618				ErdKáptProt III. 14–15.
Ebeni Kata Szilvász Istvánné, bágyoni Balogh Pálné	1620	Szilvász István		öröklés	TvmJkv I. 162.
Kállai Gergely	1621	bágyoni Balogh Tamás		csere	KmProt XVIII. 114r–v
Pápay Balázs	1628				TvmJkv I. 302.
Felvinczi Márton deák	1628				KmProt XXIII. 33v
Zlatari István	1632				TvmJkv I. 348.
Lupsay Menyhárt	1637e				KmProt XXIV. 91r
Bálintffy Mihály	1646				TvmJkv I. 471.
Pápay György	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Modra István	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149
Szilvász András	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149

Felsőköhér¹⁰

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Kákoni István	1622				TvmJkv I. 178.
Barcsay Zsigmond	1639				Bornemisza lt. VII/1.

Felsőlupsa / Nagylupsa

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Székely Mózes	1620	Szilvásy Boldizsár		donatio	KirKvDVD XII. 176–178.
Gáltói Erzsébet	1620				KmProt IV. 294.

Felsőpeterd

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Kaszta István	1591				KmProt X. 83r–101v
Virginás Péter, tövisi	1591				KmProt X. 83r–101v
Thorockay László	1591				KmProt X. 83r–101v
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 69r
Kádas Mihály, felesége Forró Jusztna	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Boyer/Payor Demeter	1636	mészköi Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158r
Kaszta Mátyás	1649e				KmProt XXXII. 38r
Boyer/Payor Demeter	1655e				KeményPoss 162r

¹⁰ A görgényi uradalom tartozéka.

Felsőrépafalva, Felsőrépa¹¹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r-v
Wesselényi István	1619				TvmJkv I. 138.
Wesselényi István	1619				TvmJkv I. 146.
Bethlen Péter	1637				TvmJkv I. 415.

Felsőszolcsva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Thoroczky Zsigmond	1629				TvmJkv I. 310.

Gerebenes / Mezőgerebenes

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Köpeczi János, székelyvásárhelyi, jeddi	1590			nova donatio	KirKv I. 1321. sz.
Borsos Tamás, marosvásárhelyi	1606				Borsos T.: Vásárhelytől 53.
Haller Gábor	1607	Boronkay János			KmProt XVI. 53v
Lódi Simon, trogiri	1607	Boronkay Bálint		nova donatio	KirKvDVD VII. 49v-50r
Géczy István	1609	Wass Ferenc, János		inscriptio	KmProt XVII. 35r
Vajai János deák	1609	Petrichevich Horváth György		nova donatio	KirKvDVD IX. 406.; Petrichevich regeszták 668. sz.

¹¹ A vécsi uradalom tartozéka.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Judit Csákány Balázsne	1613				Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 8.
Köpeczi János, marosvásárhelyi	1619				TvmJkv I. 150.
Vajai János deák	1620	Köpeczi János		vásárlás	BekeKm 544. sz.
Vajai János deák	1620				TvmJkv I. 152.
Lódi Miklós	1620				ErdKáptProt V. 472.
Borsos Tamás, marosvásárhelyi	1622				TvmJkv I. 178.
Wass János, György	1627				KmProt XXIII. 11v
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Szigethi Erzsébet özv. Angyalosi Jánosné	1635				TvmJkv I. 367.
Haller István	1636				TvmJkv I. 384.
Haller István	1637			nova donatio	KirKvDVD XXI. 208r–v
Vallon Péter	1638	Borsos István		donatio	KirKvDVD XXII. 69r–70v
Kénosi Ferenc	1643			nova donatio	KirKvDVD XXIII. 175v–176r
Angyalosi István	1645				Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 29.
Balogh Lászlóné, váradi	1645				Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 29.
Radnóthi Istvánné	1645				Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 29.
Márkodi Gergely, Köpeczi János és Mihály gyámjaként	1645				Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 29.
Tombolt Ferenc	1645				Bálintitt lt. 35. cs. Nr. 29.
Bethlen Ferenc	1653	Vallon Péter		csere	KirKvDVD XXIX. 81–82.
Báthory Zsófia	1652				KeményPoss 54r

Felsőgerend, Gerend / Aranyosgerend

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gerendy János	1585	Gálfi János			KirKv I/3. 680. sz.
Gálfi János	1585	Gerendy János		cserre	KirKv I/3. 680. sz.
Apaffi György, Ferenc, Miklós	1600				KeményPoss 51r.
Apaffi György	1601	apja, Apaffi Miklós			KmProt XV. 57v
Sombory Farkas	1602e				BastaLev II. 668.
Lódi Simon, trogiri	1602, 1603			donatio	BastaLev II. 668.
Füzi Borbála	1608	néhai férje, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála	Jósika István	adomány	KmProt XVIII. 50r
Thúry alias Székely István, felsőgerendi	1609	Sombory Gábor			KmProt XIII. 75r–v
Gerendy Márton	1609				KmProt XIII. 75r–v
Sarmasághy Zsigmond	1609				KmProt XIII. 75r–v
Sulyok János	1613				KmProt XXI. 22r–v
Füzi Borbála	1613				KmProt XXI. 22v
Sombory Gábor	1613				KmProt XXI. 22v
Szalai András	1613	Sombory Gábor		inscriptio	KmProt XXI. 22r–v
Gerendy Márton, István, Erzsébet	1614			öröklés	KmProt XVIII. 21r
Sombory Gábor	1616				KmProt XVII. 187r
Füzi Borbála	1616				KmProt XVII. 187r
Sulyok János	1616				KmProt XVII. 187r
Szalai András	1616	Sombory Gábor		inscriptio	KmProt XVII. 187r
fejedelem/fiscus	1617				KmProt XXI. 42r
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Kemény Boldizsár	1618				KeményPoss 45r

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Béldi Fruzsina Szalai Andrásné	1620				TvmJkv I. 164.
Gerendy István	1627	felének Gerendy Márton		öröklés	KmProt XXIII. 10v
Gerendy Márton	1627			divisio	KeményPoss 45r
Gerendy István	1627			divisio	KeményPoss 45r
Kemény Boldizsár	1628				Kemény lt. II. 107.
Sombory Anna Kállai Gáspárné	1628				Kemény lt. II. 107.
Gerendy Márton	1628				Kemény lt. II. 107.
Gerendy Erzsébet Bánházy Istvánné	1634				KmProt XXVI. 96v
Kemény Boldizsár	1634				KmProt XXVI. 96v
Gerendy Márton	1634				KmProt XXVI. 96v
Zoltay János	1634	Sulyok István		cessio	KeményPoss 45v
Gerendy Klára	1636				KeményPoss 45r
Gerendy Zsófia	1636				KeményPoss 45r
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.

Gerendkeresztúr

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gerendy János	1585	Gálfi János			KirKv I/3. 680. sz.
Trauzner Lukács	1588	Gerendy János		Gerendy adomány	KirKv I/3. 784. sz.
Sombory Sándor, Farkas, Gábor, Zsigmond, Anna, Erzsébet, Borbála	1591				KirKv I/3. 1531. sz.
Apaffi György	1601	apja, Apaffi Miklós			KmProt XV. 57v
Füzi Borbála	1608	néhai férje, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála	Jósika István	adomány	KmProt XVIII. 50r
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1–2.; KeményPoss 81r
Bakó Lukács, kolozsvári	1618	Gerendy Erzsébet		zálog	KmProt XX. 85r–86v
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Forró Boldizsár	1618				KmProt XX. 85r–86v
Kemény Boldizsár	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Bakó Lukács, kolozsvári	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Cserényi Farkas	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Éll Mihály	1625				TvmJkv I. 212.
Bakó Lukács, kolozsvári	1628				TvmJkv I. 258.
Szabó Margit özv. Veres Mártonné	1629	Bakó Lukács	Gerendy Erzsébet		KmProt XXIII. 115v
Kemény Boldizsár	1629	Szabó Margit özv. Veres Mártonné			KmProt XXIII. 115v
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r–v
Pekry Ferenc	1630				ErdKáptProt VII. 56v–57r
Kemény Boldizsár	1630				ErdKáptProt VII. 56v–57r

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kornis Zsigmond	1630	Péchi Simon		vásárlás	KeményPoss 81r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164r
Gerendy Márton	1637				TvmJkv I. 414.
Gerendy István	1637				TvmJkv I. 415.
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v–312v
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.
Báthory Zsófia	1650	Kornis Ferenc			KeményPoss 81r

Gerendszentmárton / Sósszentmárton

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Sombory Sándor, Farkas, Gábor, Zsigmond, Anna, Erzsébet, Borbála	1591				KirKv I/3. 1531. sz.
Orbai Margit özv. Apaffi Miklósné, fiai: György, Ferenc, Miklós	1598, 1603				BastaLev II. 203–204.
Sombory Farkas	1602e				KmProt XV. 79.; BastaLev II. 668.
Lódi Simon, trogiri, Basta lovászmestere	1602, 1603	Sombory Farkas			KmProt XV. 79.; BastaLev II. 668.
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasággy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.

Gernyeszeg

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1609			öröklés	KirKvDVD IX. 203–206.; KmProt XVIII. 13r
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Mindszenth Krisztina	1643	Erdélyi István			ErdKáptProt VIII. 136r–137r
Rákóczi György, I.	1643	Mindszenth Krisztina			ErdKáptProt VIII. 136r–137r
Rákóczi Zsigmond	1643	Mindszenth Krisztina	Erdélyi István	contractus	KirKvDVD XXIV. 8v–9v
Báthory Zsófia	1643	Mindszenth Krisztina, Gábor			KeményPoss 56r
fejedelem/fiscus	1646	Csáky család			ErdKáptProt IX. 50v

Görgény (Görgény vára és tartozékai)

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601	fiscus		donatio	KirKv I/3. 1690. sz.
Bocskai Miklós	1608				KirKvDVD VIII. 70–71.; KmProt XVI. 225r
Bornemisza Boldizsár	1608			inscriptio	KmProt XVII. 10r
Kákoni István	1615				KirKvDVD XI. 74v–75v
Kovacsóczy István	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Telegdy Zsófia özv. Kovacsóczy Istvánné	1637			inscriptio	KirKvDVD XXI. 193v–194r
Rákóczi Zsigmond	1643				KirKvDVD XXIV. 5v–7.
Rákóczi Zsigmond	1649			donatio	KirKvDVD XXVII. 176–178.
Rákóczi György, II.	1657			inscriptio	KeményPoss 59r

Görgényszentimre¹²

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601	fiscus		inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
Csontos Gergely	1618	Kákoni István			KmProt XIX. 28r
Csapi János	1618				KmProt XIX. 28r
Csapi János	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Jósa Mihály	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Kákoni Erzsébet Barcsay Zsigmondné	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Horváth György mester	1629	Kovacsóczy István		donatio	KirKvDVD XIX. 143v
Kovács Mihály	1635				ErdKáptProt X. 40r
Királyfalvi Péter	1636				KmProt XXIX. 61r
Csapi Ferenc	1639				ErdKáptProt VIII. 53v
fiscus	1639				ErdKáptProt VIII. 53v
Gyarmathi György	1639				ErdKáptProt VIII. 53v

Gyéres / Aranyosgyéres

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1586			öröklés	KirKv I/3. 710. sz.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
gyéresi lovastestőrök	1610	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XVII. 17r–21v; ErdKáptProt X. 15r
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István		öröklés	KmProt XVIII. 36r
Lónyai Zsigmond	1618				KmProt XX. 95r
Vámos István	1618				KmProt XX. 95r

¹² A görgényi uradalom tartozéka.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Harasztosi Balázs deák	1620	Nagy Ferenc, dévai várnagy, dévai Nagy Demeter, Besenyei Menyhárt			ErdKáptProt V. 639.
gyéresi lovastestőrök	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Szaniszlófi Báthory Kata özv. Lónyai Istvánné	1628				TvmJkv I. 302.
Kemény Boldizsár	1629	Kállai Gáspár		vásárlás	ErdKáptProt 142r
Lónyai Zsigmond	1634				KmProt XXVI. 96r
Vámos István	1634				KmProt XXVI. 96r
Sika Mihály	1634				KmProt XXVI. 96v
Spáczai Mihály, Miklós	1634				KmProt XXVIII. 5v
Bojthi István	1642				KirKvDVD XXIII. 70–71.

Gyéresszentkirály

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Koncz Pál	1616				TvmJkv I. 130.
Radó Kristóf	1620				TvmJkv I. 169.
Boyer/Payor Demeter	1636	mészkői Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158r

Hadrév

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Trauzner Lukács	1588	Gerendy János, Pál		Gerendy adomány	KirKv I/3. 784. sz.
Gálfi János, kocsárdi	1590				KirKv I/3. 1208. sz.
Menyhár Szerafim	1590	anyja			KmProt X. 15r–16r
Trauzner Lukács	1603	Földvály Gáspár			KmProt XV. 236r
Trauzner Lukács	1608				TmvJkv I. 57.
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Thorday György	1619	Lugosi István		vásárlás	KmProt XVIII. 84r–v
Orbán György	1619				TvmJkv I. 151.
Trauzner István, id.	1633				ErdKáptProt VII. 103r
Kemény János	1633				ErdKáptProt VII. 103r
Tordai Imre deák	1633				ErdKáptProt VII. 103r
Orbán Mihály, felvinci	1633				ErdKáptProt VII. 103r
Trauzner István, id.	1639				TvmJkv I. 433.
Trauzner Zsigmond	1642				ErdKáptProt X. 126v
Trauzner István, id.	1647				KmProt XXXI. 92r
Ugron András	1649				KmProt XXXIV. 9v

Hagymás / Tordahagymás

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alsószentmihályfalvi András	1623				ErdKáptProt IV. 339.
Parlagi Péter	1619				TvmJkv I. 150.
Zsigmond András deák	1619				TvmJkv I. 150.
Parlagi Péter	1623				ErdKáptProt IV. 339.
Zsigmond András deák	1628				KmProt XXIII. 50r

Hesdát / Hasadát

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyulay Pál, abafáji, felesége: Ghiczy Katalin	1589	Ghiczy János			KirKv I/3. 943. z.
Sarmasághy Zsigmond	1615				KmProt XX. 67r
Kamuthy Farkas	1615				KmProt XX. 67r
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósne	1647e				KmProt XXXI. 105v
Jósika Gábor	1648	Kamuthy Miklós			KmProt XXXV. 9r
Jósika Gábor	1649				KmProt XXXII. 75r
Jósika Gábor	1655				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 114

Hétbük¹³

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Pathó Menyhárt	1612				KmProt XVI. 120v
Balassi Mihály	1619			inscriptio	KirKv DVD XII. 184–185.; KmProt XX. 143v
Pettki Erzsébet özv. Balassi Mihályné	1620				KirKv DVD XII. 184–185.
Pettki Erzsébet Szentpáli Jánosné	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Pettki Erzsébet özv. Szentpáli Jánosné	1634				KmProt XXVIII. 148r
Hadnagy István özvegye	1639				Bornemisza lt. VII/1.

¹³ A görgényi uradalom tartozéka.

Hodák / Görgényhodák¹⁴

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601	fiscus		inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Alia Farkas	1619				TvmJkv I. 139.
fejedelem/fiscus	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Holtmaros

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Alia Sámuel özvegye Lorántffy Kata	1639				ErdKáptProt VII. 53r; Bornemisza lt. VII/1.
Wesselényi Boldizsár	1639				ErdKáptProt VII. 53r; Bornemisza lt. VII/1.
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1654e				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Idecs¹⁵

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1627				KmProt XXVIII. 54v

¹⁴ A görgényi uradalom tartozéka.

¹⁵ A görgényi uradalom tartozéka.

Idecspataka / Idecspatak¹⁶

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD 7VII. 187r–v
Pavel, Dorotea Dali Ivan / János özvegye	1615				TvmJkv I. 118.
Kemény János	1652	Kornis Borbála Paczolay Péterné			KirKvDVD XXIX. 58–59.
Rácz György	1655				KeményPoss 77r

Ikland

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Patóchi János	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Zeleméry Péter	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Pekry Gábor	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Perneszy Pál	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Szentegyedi Gergely	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Kendy Ferenc	1585	Pekry Gábor		vásárlás	KirKv I/3. 674. sz.
Bogáthy András, gyermekei: János, Zsófia	1590	Barcsay Márk		vásárlás	KirKv I/3. 1200. sz.
Kornis Boldizsár	1617e				KmProt XVII. 190v
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1–2.; KmProt XVII. 190v; KeményPoss 81r

¹⁶ A vécsi uradalom tartozéka.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Frátay János	1577				KirKvDVD IV. 106r–109r
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r–v
Kornis Zsigmond	1630	Péchi Simon		vásárlás	KeményPoss 81r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v–312v
Báthory Zsófia	1650	Kornis Ferenc			KeményPoss 81r

Illye / Kisillye

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Dersi János	1608				TvmJkv I. 61.
Sárosi János, pókai	1635	Sidó Ferenc			KirKvDVD XXI. 33v–34r

Indal

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Jobbágy Péter	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
fejedelem/fiscus	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Radó Mihály	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Móré Orbán, Bálint, szucsáki	1585	apjuk, Pál		öröklés	KmProt XVI. 97r–v
Vas Imre deák, tordai	1591				KmProt X. 83r–101v
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy Miklós	1591				KmProt X. 83r–101v
Vas Imre, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Várfalvy János	1603				KmProt XV. 93v, 96r
Magyari alias Nagy János, Miklós, Anna Hertel Jánosné	1604	Vas Imre deák, tordai	Torda városa		KmProt XV. 185v
Szabó alias Magyari Miklós	1605				KmProt XV.
Mihályffy Tamás, Bertalan, Szász János, Anna	1608	Móré Orbán, Bálint		öröklés	KmProt XVI. 97r–v
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei: szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt XVI. 119v–120
Viczei Máté	1614	Magyari Kata tordai Szilágyi Márton deákné	Vas Imre deák	zálogosítás	KmProt XVII. 112r
Kállai Gergely	1620				TvmJkv I. 152.
Torda oppidum	1625				TvmJkv I. 204.
Kassai István	1630			adomány	KmProt XXIII. 118v
Szilágyi János	1630	anyja, Magyari Kata, Vas Ferenc örököse		nova donatio	KirKvDVD XIX. 146v–147r
Szilágyi János	1631				KmProt XXVI. 10r
Kassai István	1632			nova donatio	KirKvDVD XVIII. 162v–163r, XX. 4v–5r
Kassai István	1639				KmProt 108v–109r
Torda oppidum	1639				TvmJkv I. 430.
Vitéz György	1642	Ajtoni István		vásárlás	KmProt XXXV. 65v

Ivánfalva / Aranyosivánfalva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy János	1603				KmProt XV. 80v–81r, 93v, 96r; KmProt XV. 237r–v
Ebeni Kata özv. Szilvász Istvánné	1603				KmProt XV. 232v
Szilvász András	1603				KmProt XV. 233r; KmProt XV. 237r–v
Thoroczkay László	1603				KmProt XV. 237r–v
Szilvász Erzsébet	1607				KmProt XV. 253r
Torma Pál, szindi	1615	apja, Pál		öröklés	KmProt XVII. 166r
Károly Boldizsár	1615	Torma Pál		zálog	KmProt XVII. 166r
Vitéz Miklós	1616u	Szilvász Boldizsár			KmProt XXV. 70r
Szilvász András	1616				KmProt XXV. 70r
Csáni/Csányi Erzsébet, Miklós	1618				ErdKáptProt III. 14–15
Szilvász András	1620				TvmJkv I. 170.
Cseh János, ródi	1628				ErdKáptProt VI. 117r
Erdő Anna Elekesi Lászlóné	1628				ErdKáptProt VI. 117r
Járai Márton deák	1634				KmProt XXVIII. 79v
Kasza Mátyás	1634	Perneszy Erzsébet Szilvász Boldizsárné			KmProt XXIX. 7r
Gerendy Márton	1636	Török János, meggykeréki		donatio	KirKvDVD XXI. 170r–v
Barkay Zsófia	1638				ErdKáptProt XII. 93r–v
Pápay György	1659				KmProt XXXVI. 74v

Kakucs / Görgénykakucs¹⁷

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bocskai István, Anna	1622	apjuk, Miklós		öröklés	KmProt XXI. 19v–20v
Faragó András	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Bocskai István	1639				Bornemisza lt. VII/1.

Kapus, Oláhkapus / Mezőkapus

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy András, gyermekei: János, Zsófia	1590	Barcsay Márk		vásárlás	KirKv I/3. 1200. sz.
Bogáthy András	1607				KmProt XV. 68v–69r
Köpeczi János	1608			donatio	KirKvDVD VIII. 37r–v
Szilvász Miklós, légeni	1614	apja, Péter			BekeKm
Pekry Ferenc	1615			nova donatio	KirKvDVD XI. 28v–29r
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1–2.; KmProt XVII. 190v; KeményPoss 96r
Székely Miklós	1620				TvmJkv I. 170.
Borsos Tamás	1628				TvmJkv I. 288.
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r–v
Kornis Zsigmond	1630	Péchi Simon			KeményPoss 96r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Köpeczi János	1637				TvmJkv I. 429.
Székely János	1637				TvmJkv I. 429.
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v–312v
Köpeczi Mihály	1657				ErdKáptProt XIII. 202–203.

¹⁷ A görgényi uradalom tartozéka.

Kásva¹⁸

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601	fiscus		inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
fejedelem/fiscus	1639				Bornemisza lt. VII/1.

Kece / Maroskece

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Trauzner Lukács	1588	Gerendy Pál		Gerendy adomány	KirKv I/3. 784. sz.
Apaffi György	1601	apja, Miklós			KmProt XV. 57v
Füzi Borbála	1608				KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608				KmProt XVIII. 50r
Pekry Ferenc	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Kemény Boldizsár	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Trauzner István, id.	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Gerendy Márton	1637				TvmJkv I. 414.
Ugron András	1639	Geréb András			TvmJkv I. 434.
Trauzner István, id.	1642				ErdKáptProt X. 126v

Kékbükk (praedium)

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Balásfy János	1584	Léb László	Pap László		KirKv I/3. 452. sz.
Gyulay Pál	1591	Balásfi János			KirKv I/3. 1540 sz.
Kamuthy Farkas	1615	Sarmasághy Zsigmond, Füzi Borbála		egyezség	KmProt XX. 66v–
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósné	1647				KmProt XXXI. 105v
Jósika Gábor	1649				KmProt XXXII. 75r

¹⁸ A görgényi uradalom tartozéka.

Keménytelke

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy András, gyermekei: János, Zsófia	1590	Barcsay Márk		vásárlás	KirKv I/3. 1200. sz.
Bogáthy Menyhárt	1607e				TvmJkv I. 27.
Bogáthy András					KmProt XV. 68v–69r
Bánffy Margit Alia Farkasné	1607			dos	TvmJkv I. 27.
Bánrévi Borbála özv. simai Borbély Györgyné	1609				TvmJkv I. 75.
Szilvász Erzsébet Bogáthy Andrásné	1615				TvmJkv I. 119.
Alia Farkas, Bánffy Margit	1615	Szilvász Erzsébet Bogáthy Andrásné	Bogáthy András	átengedés	KirKvDVD XI. 170v–171v; TvmJkv I. 119.
Szilvász Boldizsár	1615	Szilvász Erzsébet Bogáthy Andrásné	Bogáthy András	átengedés	KirKvDVD XI. 170v–171v
Macskási Ferenc	1620				TvmJkv I. 169.
Bogáthy Druzsianna	1620				ErdKáptProt VI. 4.
Macskási Ferenc	1630				ErdKáptProt VII. 52v
Macskási Ferenc	1631				Petrichevich regeszták 827. sz.
Macskási Ferenc	1636	Kun Kocsárd		vásárlás	ErdKáptProt X. 87v–88r

Kincses / Kincsesfő¹⁹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601			inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
fejedelem/fiscus	1639				Bornemisza lt. VII/1.

¹⁹ A görgényi uradalom tartozéka.

Kisbánya / Járabánya

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Hesdáthy Erzsébet Kemény Lászlóné, Bwza Pálné	1603e				KmProt XV. 237r–v
Bogáthy András	1603				KmProt XV. 237r–v
Pápay Balázs	1603				KmProt XV. 237r–v
Szilvász Erzsébet	1607				KmProt XV. 253r
Szalai Kata Thúry Jánosné	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 54v
Csáni/Csányi Erzsébet, Miklós	1618				ErdKáptProt III. 14–15.
Don Kata Nagy Balázsné	1619				TvmJkv I. 147.
Szalai Kata Szarvasi Gergelyné	1619				KmProt XX. 130r
Szilvász András özvegye	1619				KmProt XX. 130r
Járai Mihály deák özvegye	1619				KmProt XX. 130v
Kállai Gergely	1621	bágyoni Balogh Tamás			KmProt XVIII. 114r–v
Felvinczi Márton deák	1628				KmProt XXIII. 33v
Kádas Mihály, felesége Forró Jusztna	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Kasza Mátyás	1649e				KmProt XXXII. 38r
Pápay György	1659				KmProt XXXVI. 74v

Kisfenes

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kamuthy Farkas, Balázs	1602				BastaLev II. 12.
Kamuthy Farkas	1604	apja, Balázs			KmProt XV. 183.
Kamuthy Farkas	1607				KmProt XV. 28r–v; TvmJkv I. 36.
Kamuthy Farkas	1609				TvmJkv I. 81.
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósné	1647e				KmProt XXXIII. 29r

Kisoklos / Alsóaklos

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Thúry János, felesége Szalai Kata	1604	Gyulay János			KmProt XV. 67v
Bogáthy András, felesége Szilvássy Erzsébet	1604				KmProt XV. 67v
Thúry János, Zlatari István	1608				KmProt XIII. 103r
Toldalaghi János, iklódi	1609				KmProt XVII. 45r
Saygó István, gyalui	1609	Toldalaghi János, iklódi		zálog	KmProt XVII. 44v–45v
Kállai Gergely	1612	Toldalaghi János, iklódi		csere	KmProt XVII. 154r
Vitéz Miklós	1616u	Szilvász Boldizsár			KmProt XXXV. 70r
Szilvász András	1616u				KmProt XXXV. 70r
Toldalaghi János, iklódi	1618				KmProt XX. 74r
Csáni/Csányi Erzsébet, Csáni/Csányi Miklós	1618				ErdkáptProt III. 14–15
Kádas Mihály, felesége Forró Jusstina	1627			csere	KmProt XXII. 111r–
Forró András, felesége, Virginás Zsuzsanna	1627			csere	KmProt XXII. 111r–
Kádas Mihály, felesége Forró Jusstina	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Kasza Máttyás	1634	Perneszy Erzsébet Szilvász Boldizsárné			KmProt XXIX. 7r
Barkay Zsófia	1638				ErdKáptProt XII. 93r–v
Kasza Máttyás	1649e				KmProt XXXII. 38r

Kisoroszfalu / Görgénysóakna²⁰

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601			inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
Kákoni Erzsébet Barcsay Zsigmondné	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Kovacsóczy István	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Gazdagh Ferenc	1628	Kovacsóczy István		inscriptio	Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
fejedelem/fiscus	1639				ErdKáptProt VIII. 53v; Bornemisza lt. VII/1.

Kisszederjes

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Simon János	1628				KmProt XXIII. 39r
Szindi János, ifj.	1640				TvmJkv I. 453.
Görögh András	1640				TvmJkv I. 453.

²⁰ A görgényi uradalom tartozéka.

Kók / Mezőkók

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Vitéz Gábor	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szemere Sebestyén	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Polyák Ferenc özvegye	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1585, 1586			öröklés	KirKv I/3. 703., 710. sz.
Vitéz András	1585			per közbeni egyezmény Szemerével	KirKv I/3. 703.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
Vitéz András, Miklós, Ferenc	1588	Szemere Zsigmond		cessio	KirKv I/3. 824.
Kemény Boldizsár	1602	Veres Márton			KirKv I/3. 2007. sz.
gyéresi lovastestőrök	1610	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XVII. 17r–21v; ErdKáptProt X. 15r
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
gyéresi lovastestőrök	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Kemény Boldizsár	1629	Kállai Gáspár		vásárlás	ErdkáptProt 142r
Spáczai Mihály, Miklós	1634				KmProt XXIX. 5v
Lónyai Zsigmond	1649				Kemény lt. XV. 1221.
Ördögh Kata Szodorai Istvánné	1649				Kemény lt. XV. 1221.
Uray István	1649				Kemény lt. XV. 1221.
Vitéz György	1652				ErdKáptProt XIII. 31.

Komjátszeg

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szentkirályi István	1637	Komjátszegi Imre		zálog	KmProt XXVIII. 120v
Komjátszegi János	1637	Komjátszegi Imre			KmProt XXVIII. 120v
Komjátszegi Mihály	1641				KmProt XXX. 69r
Komjátszegi Péter	1641				KmProt XXX. 69r
Komjátszegi János	1641				KmProt XXX. 69r
Komjátszegi János	1650				KmProt XXXIV. 6r

Koppány, Tordakoppány / Koppánd

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Koppányi Gergely	1585	apja, Péter		öröklés	KmProt IX. 49v–50r
Szilvász András, dobokai	1632				TvmJkv I. 429.
Cserényi Luca Szikszai Imre deákné	1633e				TvmJkv I. 354.
Petrichevich Horváth Klára özv. oltszemi Mikó Györgyné	1633, 1639			occupatio	TvmJkv I. 354., 429.
Vitéz György	1644				KmProt XXXV. 68r
Szilvász András	1647				Petrichevich regeszták 952. sz.
Vitéz György	1652				ErdKáptProt XIII. 31.

Körtvélyfája²¹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Pókay Péter, pókai	1585	Hagymásy Kristóf, berekszői		donatio	KirKv I/3. 605. sz.
Kovacsóczy István	1610				Bálintitt lt. 25. cs.
Kovacsóczy István	1615				TvmJkv I. 121.
Kovacsóczy István	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Telegdy Zsófia özv. Kovacsóczy Istvánné	1634				KmProt XXVIII. 148r
Kovacsóczy Kata	1639				ErdKáptProt VIII. 55r; Bornemisza lt. VII/1.
Kis Mátyás	1639				KirKvDVD XXII. 99v–100v
Rákóczi Zsigmond	1650	Kovacsóczy Kata			KirKvDVD XXVIII. 274–276.

Körtvélykapu / Körtekapu

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1609				KirKvDVD IX. 203–206.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Minszenthi Krisztina özv. Erdélyi Istvánné	1643	Erdélyi István			KirKvDVD XXIV. 8v–9v
Rákóczi Zsigmond	1643	Minszenthi Krisztina	Erdélyi István	contractus	KirKvDVD XXIV. 8v–9v

²¹ A görgényi uradalom tartozéka volt.

Középfüged

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Füzi Borbála	1608				TmvJkv I. 57.
Gerendy Márton	1608				TmvJkv I. 57.
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164r
Kemény János	1650				Kemény lt. XV. 1221.
Gerendy Zsófia Daniel Jánosné	1650				Kemény lt. XV. 1221.
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.

Középpeterd

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 69r
Kádas Mihály, felesége Forró Jusztina	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Novák Farkas	1632				TvmJkv I. 349.
Boyer/Payor Demeter	1636	mészköi Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158r
fiscus/tordai kamara	1647				KeményPoss 163r
Kaszta Mátyás	1649e				Kmprot XXXII. 38r

Lekence, Oláhlekence / Maroslekence

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birto- kos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Damokos István	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Frátay János	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Borsvay Mátyás	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Kendy Ferenc	1584	Csegedy György		donatio	KirKv I/3. 567. sz.
Bogáthy András, gyermekai: János, Zsófia	1590	Barcsay Márk		vásárlás	KirKv I/3. 1200. sz.
Csegedy Tamás	1604	apja, György			KmProt XV. 182v
fiscus	1607			cessio	KmProt. II. 130–133
Bodó Ambrus	1608e				KmProt. II. 205
Kornis Boldizsár	1610e				KirKvDVD XII. 1–2.; KeményPoss 122r; KmProt XVII. 190v
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KeményPoss 122r
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1–2.
Tetey Boldizsár	1618				KirKvDVD XII. 95v–96r
Péchi Simon	1619				TvmJkv I. 146.
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r–v
Kornis Zsigmond	1630				ErdKáptProt VII. 52r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Kornis Zsigmond	1640				TvmJkv I. 441.
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v–312v
Báthory Zsófia	1650	Kornis Ferenc			KeményPoss 122r

Léta / Magyarléta

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyulay Pál, abafáji, felesége: Ghiczy Katalin	1589	Ghiczy János			KirKv I/3. 944. sz.
Sarmasághy Zsigmond	1603				KmProt XV. 237r–v
Füzi Borbála Sarmasághy Zsigmondné	1609				TvmJkv I. 91.
Kamuthy Farkas	1609				TvmJkv I. 91.
Sarmasághy Zsigmond, Füzi Borbála	1615	Kamuthy Farkas, Moyzes Kata		egyezség	KmProt XX. 66v
Kamuthy Farkas	1615				KmProt XX. 66v
Kamuthy Miklós	1635, 1637				KmProt XXIV. 45v; TvmJkv I. 367., 408.
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósne (fia, Farkas gyámjaként)	1640				TvmJkv I. 436.
Jósika Gábor	1648, 1649				KmProt XXXV. 9.; XXXII. 75r
Jósika Gábor	1655				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 114

Liget / Marosliget

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Ráday Bálint, felesége, Szalánczy Erzsébet	1615	Bánffy János		adomány	KmProt XVII. 141r–v
Szikszay György	1619				TvmJkv I. 138.
Alia Farkas	1619				TvmJkv I. 141.
Kékedy Zsigmond	1625				TvmJkv I. 225.
Bánffy Borbála	1626				TvmJkv I. 240.
Bánffy Borbála	1628				TvmJkv I. 278.
fiscus	1639				Bornemisza lt. VII/1.; ErdKáptProt VIII. 53r

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenthai Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Lóna, Gerendlóna, Oláhlóna / Aranyoslóna

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Apaffi György	1601	apja, Miklós			KmProt XV. 57v
Sombory Farkas	1602e				KmProt II. 95; BastaLev II. 668.
Lódi Simon, trogiri, Basta lovászmestere	1602, 1603	Sombory Farkas			KmProt XV. 79.; BastaLev II. 668.
Füzi Borbála	1608	Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
András deák	1618				KmProt XX. 95r
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v; KmProt XX. 95r
Bakó Lukács, kolozsvári	1618				KmProt XX. 133v–134r
Harasztosi Balázs deák, felesége Földvári Zsófia	1618	Sombory Gábor		inscriptio	KmProt XXIII. 92r
Sulyok István	1625				TvmJkv I. 204.
Kemény Boldizsár	1634				KmProt XXVI. 96r
Kálnay Borbála Koncz Pálné	1634				KmProt XXVI. 96r
Szalai András deák	1634				KmProt XXVI. 96r
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164rr
Thoroczkay Zsigmond	1637				TvmJkv I. 404.
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.

Lőrintelke (praedium)

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Rákóczi Zsigmond	1643	Mindszenth Krisztina	Erdélyi István	contractus	KirKvDVD XXIV. 8v–9v
Báthory Zsófia	1643	Mindszenth Krisztina			KeményPoss 131r

Ludas / Marosludas

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Boldizsár	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Bogáthy Imréné	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Márkházy Pál	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Kornis Gáspár	1596	Bogáthy András			KmProt VIII. 19r–v
Bogáthy András	1604				KmProt XV. 68v–69r
Bánffy Margit Alia Farkasné	1607	Bogáthy Menyhárt			TvmJkv I. 27.
Bogáthy András	1607				TvmJkv I. 99.
Kornis Boldizsár	1610e				KmProt XXXIII. 43v
Alia Farkas, Bánffy Margit	1615	Szilvász Erzsébet Bogáthy Andrásné	Bogáthy András	átengedés	KirKvDVD XI. 170v–171v
Szilvász Boldizsár	1615	Szilvász Erzsébet Bogáthy Andrásné	Bogáthy András	átengedés	KirKvDVD XI. 170v–171v
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1–2.; KmProt XVII. 190v; KeményPoss 135r
Bogáthy Druzsianna	1620			donatio	ErdKáptProt VI. 4.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Pekry Mihály	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Pekry Ferenc	1621				ErdKáptProt VI. 6.
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r-v
Kornis Zsigmond	1630	Péchi Simon			KeményPoss 135r
Kornis Zsigmond	1631			nova donatio	KirKvDVD XIX. 191v
Márkosfalvi Márton	1633	Kornis Zsigmond		inscriptio	ErdKirKvDVD XX. 68-69.
Lorántffy Kata özv. Alia Sámuelné	1639				KirKvDVD XXII. 109r-v
Báthory Zsófia	1650				KirKvDVD XXVII. 311v-312v
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1-2.
Kornis Zsigmond	1629				KirKvDVD XIX. 1r-v
Márkosfalvi Márton	1633	Kornis Zsigmond		inscriptio	KirKvDVD XX. 68-69.
Lorántffy Kata özv. Alia Sámuelné	1639	Alia Sámuel			KirKvDVD XXII. 109r-v
Báthory Zsófia	1650	Kornis Ferenc			KeményPoss 135r

Lupsa

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Szilvász Boldizsár	1607	Gyulay János			KeményPoss 137r
Szilvász Boldizsár	1616				TvmJkv I. 131.
Székely Mózes	1620	Szilvász Boldizsár			KeményPoss 137r

Magura, Pusztaremete / Járamagura

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Radó Mihály	1607				TvmJkv I. 47.
Thoroczky László	1607				TvmJkv I. 47.
Várfalvy Gergely	1607				TvmJkv I. 47.
Torma Pál	1615	apja, Pál		öröklés	KmProt XVII. 166r
Károly Boldizsár	1615	szindi Torma Pál		zálog	KmProt XVII. 166r
Tordai Imre deák	1630				TvmJkv I. 327.
Csáni/Csányi Erzsébet, Csáni/Csányi Miklós	1618				ErdkáptProt III. 14–15
Gerendy Márton	1636	Török János, megykeréki		donatio	KirKvDVD XXI. 170r–v

Magyarbányabükk / Bányabükk

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Sombory László	1588	Balatffy/ Baládfy János, ózdí		csere	KirKv I/3. 735. sz.
Sombory Sándor, Farkas, Gábor, Zsigmond, Anna, Erzsébet, Borbála	1591				KirKv I/3. 1531. sz.
Orbai Margit özv. Apaffi Miklósné, fiai: György, Ferenc, Miklós	1598, 1603				BastaLev II. 203–204.
Sombory Farkas	1602e				KmProt XV. 79.; BastaLev II. 668.
Lódi Simon, trogiri, Basta lovászmestere	1602, 1603				KmProt XV. 79. BastaLev II. 668.
Sombory Gábor	1607				KmProt XVI. 51v
Gerendy Márton	1607				KmProt XVII. 2r
Gerendy Márton	1627	Gerendy István		öröklés	KmProt XXIII. 10v
Kalácsütő Kata Várfalvy András deákné	1628, 1629			zálog	TvmJkv I. 299., 307.
Pettki Borbála özv. Apaffi Györgyné	1640				TvmJkv I. 441.
Rákóczi Zsigmond	1649				KirKvDVD XXVII. 138r–141v
Kassai Ferenc	1653				TvmJkv I. 560.
Apaffi Boldizsár, Mihály	1653				TvmJkv I. 560.

Magyarbölkény / Alsóbölkény²²

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
fiscus	1584				KirKv I/3. 461. sz.
Kákoni Erzsébet Barcsay Zsigmondné	1628				Bálintitt It. 47. cs. Nr. 7.
Drabant Lőrinc	1630				KirKvDVD XIX. 110.

²² A görgényi uradalom tartozéka.

Magyardellő

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Halabory Erzsébet özv. Horváth Ferencné	1591	férje			KirKv I/3. 1581. sz.
Bornemisza István, gyöngyösi, felesége Ráthoni Judit	1602	Ráthoni család			KirKv I/3. 1893. sz.
Horváth Anna özv. Jármí Miklósné	1630				ErdKáptProt VII. 52v

Magyardetreh, Magyardetrehem / Alsódetrehem

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Magyari Máté	1616e				KmProt XX. 31r-v
Elekessy János	1616e				Kmprot XX. 31r-v
Bodoni István, Zsuzsanna	1616			öröklés	KmProt XX. 36r-v
Veres Erzsébet özv. Keresztúri Györgyné	1618				KmProt XX. 95r

Magyarfülpös

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kendy Sándor	1585				KirKv I/3. 641. sz.
Radwánczy Márton	1589			nova donatio	KirKv I/3. 975. sz.
Farkas Péter	1607			donatio	KirKvDVD VII. 50v
Kendy István	1608e				KmProt XVII. 11r
Ráczy Lukács plébános	1608	Büky István, Kendy István			KmProt XIII. 72v–73r
Huszár Péter	1608	Kendy István		csere	KmProt XVII. 11r
Ráczy Lukács plébános	1608	Kendy István		Kendy adománya	KmProt XVII. 11r
Büki alias Bornemisza János	1608	Kendy István		Kendy adománya	KmProt XVII. 11r
Huszár István	1608	Kendy István		csere	KmProt XVII. 11r
Radwánczy Anna özv. Gyerőffy Jánosné	1609				TvmJkv I. 78.
Ráczy Lukács plébános	1610				TvmJkv I. 103.
Ráczy Lukács plébános	1622				TvmJkv I. 183.
Gáspár Miklós	1629, 1630	Ráczy Lukács plébános		csere	KirKvDVD XIX. 46r–47v
Hajdú Mihály	1636				KirKvDVD XXI. 103r–v
Gáspár Miklós	1638				TvmJkv I. 420.
Huszár Péter	1638				TvmJkv I. 420.
Gáspár Miklós utódai	1651				TvmJkv I. 540.

Magyaró / Magyaró

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Alia Farkas	1620				TvmJkv I. 168.
Bánffy Margit	1627				TvmJkv I. 241.
Kálnoky István	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Lorántffy Kata özv. Alia Sámuelné	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Huszár Péter	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Wesselényi Boldizsár	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1654e				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenthí Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Alia Mária Kemény Simonné	1656				TvmJkv I. 595.

Mogyoróság, Magyaróság

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Mikola János	1616				TvmJkv I. 131.
Mikola János	1623				ErdKáptProt IV. 339.

Magyarpeterd

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Pápay Balázs	1608				TvmJkv I. 56.
Szilvász András	1608				TvmJkv I. 56.
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 68v
Lugosi István	1619				KmProt XVIII. 70.
Kemény Borbála	1624				KmProt XXII. 12r–v
Kasza Mátás	1624			inscriptio	KmProt XXII. 12r–v
Mahuly Miklós, Mária	1639	anyjuk, Várfalvy Ilona		öröklés	KmProt XXV. 23v
Kádas Mihály, felesége Forró Juszina	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Kasza Mátás	1635				TvmJkv I. 367.
Lugosi István	1635				TvmJkv I. 367.
Mahuly Erzsébet Boyer/Payor Demeterné	1635				TvmJkv I. 367.
Novák Farkas	1635				TvmJkv I. 367.
Pápay Balázs	1635				TvmJkv I. 367.
Vászón Gábor	1635				TvmJkv I. 367.
Várfalvy Gáspár	1635				TvmJkv I. 367.
Boyer/Payor Demeter	1636	Rada Kristóf mészkei			KirKvDVD XXI. 157v–158r
Lugosi Gáspár	1644				KmProt XXXV. 74v
Kasza Mátás	1649e				KmProt XXXII. 38r
Pápay György	1659				KmProt XXXVI. 74

Magyarrégen

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bánffy Kristóf, Farkas	1586				RNL KmIg Függőpecsétés iratok gy. Nr. 27. (Bánffy lt. Fasc. B Nr. 6.)
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Huszár István	1608				TvmJkv I. 49
Alia Farkas	1608				TvmJkv I. 49
Mindszenthí Benedek	1608				TvmJkv I. 49
Szikszay György	1608				TvmJkv I. 49
Bethlen Gergely	1608				TvmJkv I. 49
Petrichevich Horváth János	1619				KmProt XVIII. 75r
Károlyi Zsuzsanna	1619				KmProt XVIII. 81v
Bornemisza Tamás, kolozsvári	1619	Károlyi Zsuzsanna		donatio	KmProt XVIII. 81v
Bánffy Margit	1622				TvmJkv I. 173.
Szunyogh Gáspár	1627, 1628	fejedelem			KmProt XXVIII. 53r–v; Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenthí Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Majos

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos2	A megszerzés módja	Jelzet
Tóth Mihály, Gáspár	1534	apjuk, János		öröklés	KmProt XXV. 27r
Toldalaghi Mihály, ercsei	1624	Tóth Mihály, szentgyörgyi, lovászmester			KirKvDVD XIII. 41r–v
Toldalaghi Mihály, ercsei	1625			adomány	KmProt XXII. 70v–71v
Pettki Erzsébet özv. Tóth Mihályné	1630				TvmJkv I. 333.
Toldalaghi Mihály, ercsei	1630				TvmJkv I. 333.

Marosjára

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Vásárhelyi Bálint deák	1589	Pókay Péter, pókai			KirKv I/3. 903.
Horváth Boldizsár	1620				KirKvDVD XII. 190v–192v
Fekete Anna szentgericei Gál Istvánné	1630				KmProt XXIII. 120r
Bornemisza Kata özv. Bálintffy Kristófné	1634				KmProt XXVIII. 148r
Basa György	1634				KmProt XXVIII. 148r
Sárosi János	1635	Sidó Ferenc			KirKvDVD XXI. 33v–34r
Sárosi János	1635	Sidó Ferenc		inscriptio	KirKvDVD XXI. 33v–34r
Kovacsóczy Kata	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Hadnagy István özvegye	1639				ErdKáptProt VIII. 55r
Andrásfalvi István deák	1639				ErdKáptProt VIII. 55r
Andrásfalvi István deák	1641				TvmJkv I. 462., 468.
Járay István, János	1641				TvmJkv I. 468.

Csán / Mezőcsán

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Haller Gábor	1607	Boronkay János			KmProt XVI. 53v
Bodoni István, Zsuzsanna	1609			megegerősítés	KirKvDVD IX. 156–157.
Szilvász András	1610				TvmJkv I. 115.
Szilvász Imre	1610				TvmJkv I. 115.
Bodoni György	1615				KmProt XX. 36r
Magyari Máté	1616e				KmProt XX. 31r–v
Elekessy János	1616e				KmProt XX. 31r–v
Bodoni István, Zsuzsanna	1616	Bodoni György		öröklés	KmProt XX. 36r–v
Jobbász István	1616				KmProt XX. 31r–v
Radó Kristóf	1619				KmProt XVIII. 59v–60r
Zólyomi János	1619			inscriptio	KmProt XVIII. 59v–60
Bölöni Gáspár	1620				KirKvDVD XII. 197v–198r
Kállai Gergely	1620				TvmJkv I. 170.
Szilvász András, Zsuzsanna	1626				KmProt XXII. 74v
Várkonyi János	1627	Sulyok István		adomány	KmProt XXII. 115r
Kékedy Zsigmond	1627	Várkonyi János		átengedés	KmProt XXII. 115r
Boyer/Payor Demeter	1636	Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v–158r
Boyer/Pajor Demeter, mészkeői	1655				KeményPoss 24r, 162r

Szakál / Mezőszakál

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy András, gyermekei: János, Zsófia	1590	Barcsay Márk		vásárlás	KirKv I/3. 1200. sz.
Bogáthy András	1604				KmProt XV. 68v–69r
Kemény János	1654				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
Macskási Ferenc	1620				TvmJkv I. 169.
Gyerőffy Gáspár	1625				TvmJkv I. 217.

Mezőszengyel

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bede Mátyás	1584	Barcsay Miklós			KmProt IX. 18r
Bogáthy András, gyermekei: János, Zsófia	1590	Barcsay Márk		vásárlás	KirKv I/3. 1200. sz.
Szakmár János	1608				TvmJkv I. 49
Bogáthy András	1604				KmProt XV. 68v–69r
Bánrévi Borbála özv. simai Borbély Györgyné	1609				TvmJkv I. 75.
Macskási Ferenc	1620				TvmJkv I. 170.
Macskási Ferenc	1621				KmProt XXI. 10r
Gyerőffy Gáspár	1625				TvmJkv I. 217.

Szentmárton / Mezőszentmárton

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bodoni Zsuzsanna	1652				ErdKáptProt XIII. 52.

Mükös / Mikes

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Kabos Ferenc	1577				KirKvDVD IV. 106r–109r
Veres János, farnasi	1580e	Sarmasági Anna?			KmProt VIII. 13r–15v
Szentiványi István deák	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Kemény Ferenc özvegye	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Gyerőffy Borbála özv. Zentmihályfalvi Péter deákné	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Kendy Ferenc	1591				KmProt X. 83r–101v
Kabos István	1591				KmProt X. 83r–101v
Udvarhelyi Máté	1591				KmProt X. 83r–101v
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Kornis Gáspár	1596				KmProt VIII. 19r–v
Szabó alias Magyarai Miklós	1605				KmProt XV. 188v
Gyerőffy János	1610	Kornis Boldizsár			KirKvDVD IX. 481–482.
Gyerőffy János	1619				KmProt XX. 130r, 158v
Seregély István özvegye	1619				KmProt XX. 130r
Kassai István	1630				KirKvDVD XIX. 140.
Kassai István	1632			nova donatio	KirKvDVD XVIII. 162v–163r, XX. 4v–5r
Kassai István	1639	?Gyerőffy István		egyezmény	KmProt XXV. 96v
Kassai István	1639				KmProt XXV. 108v–109r
Valkai László	1642	Kis Mátyás		csere	KmProt XXXI. 38v
Vitéz György	1643	Ajtoni István		vásárlás	KmProt XXXI. 21v

Mindszent, Oláhdetreh / Felsődetrehem

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bánffy Boldizsár	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szemere Sebestyén	1580				KmProt VIII. 13r–15v
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1586			öröklés	KirKv I/3. 710. sz.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
Kemény Boldizsár	1602	Veres Márton			KirKv I/3. 2007. sz.
gyéresi lovastestőrök	1610	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XVII. 17r–21v
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
Veres Erzsébet, farnasi, özv. Keresztúri Györgyné	1618				KmProt XX. 95r
Huszár István	1618				KmProt XX. 95r
Nagy Ambrus	1618				KmProt XX. 95r
Novák Farkas	1623				ErdKáptProt VI. 35v
gyéresi lovastestőrök	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Spáczai Mihály, Miklós	1634				Kmprot XXVIII. 5v

Molnosfalva

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Mindszenthi Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Nádas, Oláhnádas / Görgénynádas²³

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Kovacsóczy István	1608	Bocskai Miklós	Kovacsóczy Farkas	meg egyezés	KmProt XIII. 151r, XVI. 225r
Kovacsóczy István	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Kovacsóczy Kata	1639				ErdKáptProt VIII. 47v; Bornemisza lt. VII/1.
Rákóczi Zsigmond	1650	Kovacsóczy Kata			KirKvDVD XXVIII. 274–276.

Nagyoklos / Felsőaklos

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Hesdáthy Erzsébet Kemény Lászlóné, Bwza Pálné	1602	apja, Márton			KmProt XV. 93v, 96r
Thúry János, felesége Szalai Kata	1604	Gyulay János			KmProt XV. 67v
Bogáthy András, felesége Szilvásy Erzsébet	1604	Gyulay János			KmProt XV. 67v
Szilvásy Erzsébet	1607				KmProt XV. 253r
Szalai Kata Thúry Jánosné	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 54v–55r
Thúry János	1608				KmProt XIII. 103r
Toldalaghi János, iklódi	1609				KmProt XVII. 45r
Saygó István, gyalui	1609	Toldalaghi János, iklódi		zálog	KmProt XVII. 44v–45v
Filstich Péter	1609	Kemény Borbála Márgai Istvánné, Bodoni Jánosné, Szombathelyi Nagy Györgyné		zálog	KmProt XVII. 49r

²³ A görgényi uradalom tartozéka.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birto- kos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Szalai Kata Thúry Jánosné	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 54v–55r
Filstich Péter	1610				TvmJkv I. 108.
Kállai Gergely	1612	Toldalaghi János, iklódi		csere	KmProt XVII. 154r–
Csáni/Csányi Erzsébet, Csáni/Csányi Miklós	1618				ErdkáptProt III. 14–15
Toldalaghi János, iklódi	1618				KmProt XX. 74r
Forró András	1620				TvmJkv I. 169.
Kállai Gergely	1621	bágyoni Balogh Tamás		csere	KmProt XVIII. 114r–v
Gáltói Erzsébet Felvinczi Márton deákné	1621	felsőjári Hesdáthy Márton, Benedek			ErdKáptProt IV. 294.
Forró András	1628				TvmJkv I. 278.
Felvinczi Márton deák	1628				KmProt XXIII. 33v; TvmJkv I. 303.
Kádas Mihály, felesége Forró Jusztina	1629			consensus	KirKvDVD XVII. 85–87.
Zlatari István	1632				TvmJkv I. 348.
Bagaméry György	1642e				KeményPoss 91r
Tordai Zsigmond	1642	fiscus		csere	KeményPoss 91r
Kaszta Mátyás	1649e				KmProt XXXII. 38r

Nagyoroszfalu / Görgényoroszfalu²⁴

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bánffy Kristóf	1586				RNL Kmlg Függőpecsétes iratok gy. Nr. 27. (Bánffy fasc. B. 6
Sztepán István özvegye, fiai: János, Ferenc, István	1602	fiscus		donatio	KirKv I/3. 1826. sz.
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Kákoni István	1620				ErdKáptProt V. 398.
fejedelem/fiscus	1628				TvmJkv I. 291.
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenthi Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Nagyszederjes

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Székely Anna Kackán Mártonné	1583	testvére, Székely Ferenc		nova donatio	KirKv I/3. 398. sz.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Rákóczi Zsigmond	1643	Minszenthi Krisztina	Erdélyi István	contractus	KirKvDVD XXIV. 8v–9v

²⁴ A görgényi uradalom tartozéka.

Oláhbányabükk / Bányabükk

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Sombory László	1588	Balatffy/Baládfy János, ózdi		csere	KirKv I/3. 735. sz.
Orbai Margit özv. Apaffi Miklósné, fiai: György, Ferenc, Miklós	1598, 1603				BastaLev II. 203–204.
Sombory Farkas	1603				KmProt II. 95.
Lódi Simon, trogiri, Basta lovászmestere	1603				KmProt XV. 79.
Sombory Gábor	1607				KmProt XVI. 51v
Gerendy Márton	1607				KmProt XVII. 2r
Gerendy Márton	1627	Gerendy István		öröklés	KmProt XXIII. 10v
Rákóczi Zsigmond	1649				KirKvDVD XXVII. 138r–141v
Rákóczi Zsigmond	1649				KirKvDVD XXVII. 138r–141v

Oláhbölkény / Felsőbölkény²⁵

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Darabos Gáspár	1599e				BastaLev I. 580.
Ficsor Péter, Ferenc	1600, 1608e	apjuk, Péter			BastaLev I. 580.; KmProt XXVII. 4r
fiscus	1610				TvmJkv I. 116.
Erdélyi István	1627				KirKvDVD XVII. 9v–10v
Pekry Ferenc	1630e	Bocskai Miklós			KmProt XXVII. 4r
Erdélyi István	1630	Pekry Ferenc		vásárlás	KmProt XXVII. 4r
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v

²⁵ A görgényi uradalom tartozéka.

Oláhdellő

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kendy Ferenc	1584	Csegedy György		donatio	KirKv I/3. 567. sz.
Csegedy Tamás	1604	apja, György			KmProt XV. 182v
Tetey Boldizsár	1618				KirKvDVD XII. 95v–96r
Horváth Anna özv. Jármí Miklósné	1630				ErdKáptProt VII. 52v
Haller István	1637			nova donatio	KirKvDVD XXI. 208r–v
Torma Pál, vajdaszentiványi	1658e				Iványi B.: Teleki gyömrői lt. 723. sz.

Oláhidecs / Alsóidecs²⁶

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenti Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Oláhidecspataka / Idecspatak²⁷

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Zsigmond	1609				TvmJkv I. 86.
Rác György, Zsigmond	1629	apjuk, Ivan/János		öröklés	XXIII. 105r
fejedelem/fiscus	1639				ErdKáptProt VIII. 53r; Bornemisza lt. VII/1.

²⁶ A vécsi uradalom tartozéka.

²⁷ A vécsi uradalom tartozéka.

Oláhléta

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kamuthy Farkas	1607				KmProt XV. 280r–v

Oláhszentkirály / Pusztaszentkirály

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 69r

Oroszfalu / Marosoroszfalu

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v

Oroszidecspataka / Oroszidecs²⁸

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Wesselényi Pál	1622				KeményPoss 78r
Bethlen Péter	1639				ErdKáptProt VIII. 53r; Bornemisza lt. VII/1.

²⁸ A vécsi uradalom tartozéka.

Örke

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy Gergely	1585	Berentey Anna Bozzásy Gáspárné, Daróczy Lőrincné		vásárlás	KirKv I/3. 622. sz.
Várfalvy Gergely	1585	Berentey Zsófia hidegvízi Désfalvy Gáspárné		vásárlás	KirKv I/3. 623. sz.
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Füzi Borbála	1608	Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Gerendy Márton	1618				KmProt XX. 95r
Tordai Ferenc	1618				KmProt XX. 95r
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v, XX. 95r
Gerendy Márton	1620				TvmJkv I. 170.
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.
Kassai Ferenc, Miklós, Anna	1650e				ErdKáptProt XII. 214.
Rákóczi György, II.	1650	Kassai Ferenc, Miklós, Anna		csere	ErdKáptProt XII. 214.

Pagocsa / Mezőpagocsa

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szemere Boldizsár	1607	apja, Zsigmond			KmProt XVI. 33r
Péchi Simon	1607			inscriptio	KirKvDVD VII. 30v–31r
Péchi Simon	1608			nova donatio	KirKvDVD VIII. 25r–v
Huszár István	1610				TvmJkv I. 116.
Péchi Simon	1639				KeményPoss 158r
Kénosi Ferenc	1643	Pókay Miklós, id.		nova donatio	KirKvDVD IX. 406.

Pete / Mezőpete

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Köpeczi János, székelvásárhelyi, jeddi	1590			nova donatio	KirKv I. 1321. sz.
Bornemisza Zsigmond	1611e				Bálintitt Lt. 35. cs. Nr. 7.
Angyalosi János	1611	Bornemisza Zsigmond		Bornemisza adomány	Bálintitt Lt. 35. cs. Nr. 7.

Petelye / Petele²⁹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kákoni István	1612				KmProt XVI. 120v
fejedelem/fiscus	1639				ErdKáptProt VIII. 54v; Bornemisza lt. VII/1.

²⁹ A görgényi uradalom tartozéka.

Péterlaka / Magyarpéterlaka

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyulay Pál, abafáji, János	1590, 1591	fiscus		csere	KirKv I/3. 1318., 1357. sz.
Besenyey alias Székely István deák	1591			donatio	KirKv I/3. 1357. sz.
Sövényfalvi Dániel	1602				KirKv I/3. 1753. sz.
Bogáthy Menyhárt	1603	Sövényfalvi Dániel			KmProt XV. 155r–v
Bánffy Margit, Alia Farkas	1607				KmProt VII. 187r–v, XVI. 59r–v
Bojnicsics alias Horváth Gáspár	1617	Erdélyi István		donatio	ErdKáptProt IV. 252–253.
Bánffy Margit	1628				Bálintitt lt. 47. cs. Nr. 7.
Sánta György, Lőrinc, Ferenc, Tamás	1634				KmProt XXVIII. 146v
Kékedy Zsigmond	1634				KmProt XXVIII. 148r
Kékedy Zsigmond	1635				KirKvDVD XXI. 71r–v
Barkóczy Anna özv. Kékedy Zsigmondné	1639				ErdKáptProt VIII. 55r; Bornemisza lt. VII/1.
Haller István	1640				KirKvDVD XXII. 198r–v
Rákóczi Zsigmond	1643				ErdKáptProt VIII. 145v
Barkóczy Anna Haller Istvánné	1652				TvmJkv I. 559.

Petlend

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Solymos Anna Bedőházi Jánosné, Solymos Kata Szilágyi Balázsne	1604e				KmProt XV. 175r
Thúry János	1604	Boér Ferenc	Boér István	zálog	KmProt XV. 175r
Szabó alias Magyarai Miklós	1605				KmProt XV.
Sombory Gábor	1607				KmProt XVI. 51v
Szécsi Miklós	1616e				KmProt XX. 31r–v
Komjátszegi László	1616e				KmProt XX. 31r–v
Török György	1616e				KmProt XX. 31r–v
Jobbágy István	1616				Kmprot XX. 31r
Szentkirályi István	1637	Komját- szegi Imre	apja, János	zálog	KmProt XXVIII. 120v

Pinár

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Toldalaghi Mihály, ercsei	1624, 1625	Tóth Mihály, szentgyörgyi			KirKvDVD XIII. 41r–v; KmProt XXII. 70v–71v
Toldalaghi Mihály, ercsei	1628	Szentpáli János		vásárlás	KirKvDVD XX. 109r–110v

Póka

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Pókay Péter	1603e				TvmJkv I. 66.
Farkas Péter	1607			donatio	KirKvDVD VII. 50v
Pókay Nagy Miklós	1609	Pókay Péter			TvmJkv I. 66.
Bodoni István, Zsuzsanna	1609			megeőrsítés	KirKvDVD IX. 156–157.
Sárosi János	1619	Pókay Miklós			KirKvDVD XVII. 52v
Sárosi János	1620	Sidó István			KirKvDVD XVII. 53r–v
Pókay Nagy Miklós	1620				TvmJkv I. 152.
Sárosi János	1621	Toldalaghi János, iklódi			KirKvDVD XVII. 1r–v
Szálláspataki Ferenc	1623	Szálláspataki László			ErdKáptProt VI. 36v
Pókay Miklós, felesége Benedekffy Orsolya	1623	Szálláspataki Ferenc		vásárlás	ErdKáptProt VI. 36v
Sárosi János	1627	Széplaki Tamás			KirKvDVD XVII. 54vb–55r
Herczegh István	1627				TvmJkv I. 243.
Sárosi János	1628	Sidó István			KirKvDVD XVII. 51r–56v
Bodoni Zsuzsanna	1628				TvmJkv I. 249.
Rabák Péter	1628				TvmJkv I. 301.
Pókay Miklós, ifj.	1628				TvmJkv I. 302.
Kékedy Zsigmond, felesége, Barkóczy Anna	1635				Km CistCom CttusThord 1. d.
Sárosi János	1635				KirKvDVD XXIII. 92v–93v
Sárosi János	1635	Sidó Ferenc		inscriptio	KirKvDVD XXI. 33v–34r
Herczegh István	1641				KmProt XXIX. 34r
Sárosi János	1641				KmProt XXIX. 34r
Csontos Pál	1642	Pókay János			KirKvDVD XXIII. 92v–93v

Pókakeresztúr

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Bogáthy András	1604				KmProt XV. 68v–69r
Szabó István, debreceni	1610			inscriptio	KmProt XVIII. 16r
Bornemisza Zsigmond	1610			öröklés	KmProt XVIII. 16r
Szabó István, debreceni	1632	Bornemisza Zsigmond		Bornemisza adománya	Kornis lt. 2. cs. 6. tétel
Kékedy Zsigmond	1635				KirKvDVD XXI. 71r–v
Petrichevich Horváth György	1626				Petrichevich regeszták 775. sz.
Székely Miklós	1631				Petrichevich regeszták 830. sz.
Petrichevich Horváth György	1631				Petrichevich regeszták 830. sz.
Herczegh István	1640				TvmJkv I. 442.

Pusztalmás

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szengyeli Katalin Görögh Tamásné, Szengyeli Anna Gyulai Ferencné	1588				KirKv I/3. 769. sz.
Büki alias Bornemisza János	1616				TvmJkv I. 130.
Szindi János	1619				TvmJkv I. 151.
Toldalaghi János, iklódi	1628				TvmJkv I. 277.
Sárosi János	1635	Sidó Ferenc		inscriptio	KirKvDVD XXI. 33v–34r
Szindi János	1637				TvmJkv I. 404.
Faragó András	1642				GazdIr 616.

Pusztægres / Tordægres

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Móré Orbán, Bálint, szucsáki	1585	apjuk, Pál		öröklés	KmProt XVI. 97r–v
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Várfalvy János	1603				KmProt XV. 93v, 96r–
Szabó alias Magyarai Miklós	1604				KmProt XV. 188v
Mihályffy Tamás, Bertalan, Szász János, Anna	1608	Móré Orbán, Bálint		öröklés	KmProt XVI. 97r–v
Kolozsvári János deák	1608				TvmJkv I. 49
Jobbágy István	1610				TvmJkv I. 115.
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei: szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt XVI. 119v–120
Jobbágy István	1616	felesége, Egresi Erzsébet			KmProt XX. 31r–v
Thoroczky Anna özv. Bakó Dánielné	1619				KmProt XX. 130v
Szilágyi János	1630	anyja, Magyarai Kata	Vas Ferenc	nova donatio	KirKvDVD XIX. 146v–147r

Szentmiklós, Pusztaszentmiklós

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Haller Gábor	1606	Ách István, pusztaszentmiklósi			KmProt XV. 246r
Pekry Mihály, felesége Angyalosi Erzsébet	1639				TvmJkv I. 435.
Pekry István	1655				TvmJkv I. 584.

Radnótfája

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyulay Pál	1591			donatio	KirKv I/3. 1445. sz.
Bethlen Gábor	1612				KmProt XVI. 120v
Gyulai alias Farkas Gáspár	1618	testvére, Ferenc		öröklés	KmProt XX. 88v
Kovacsóczy István	1627				KmProt XXVIII. 54v
Barcsay Zsigmond	1627				KmProt XXVIII. 54v
Csernátóni György	1650			inscriptio	KirKvDVD XXVIII. 50–51.; KeményPoss 174r
Farkas Ferenc	1650				KeményPoss 174r

Rákos, Oláhrákos / Járarákos

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gyerőffy István	1639				KmProt XXIX. 92v
Bácsi György	1640e	Gyerőffy István		zálog	KmProt XXIX. 176v–177r
Viczei Péter	1640	Gyerőffy István		zálog	KmProt XXIX. 176v–177r
Valkai Lászlóné	1655				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 114.
Erős Istvánné	1655				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 114.
Viczei Péter	1655				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 114.
Ebeni István	1656				KmProt XXXVI. 57v

Rohegres / Ruhaegres

Birtokos	Év	Előző birto- kos 1	Előző birto- kos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Gálfi János, kocsárdi	1590				KirKv I/3. 1208. sz.
Thoroczka Anna Bakó Dánielné	1622				ErdKáptProt IV. 337., X. 18r
Perneszy Erzsébet	1626, 1627				KirKvDVD XIX. 216r–v; ErdKáptProt VII. 14r–v
Kasza Mátyás	1629				KmProt XXIII. 75r
Thoroczka Anna özv. Bakó Dánielné	1631				KirKvDVD XIX. 216r–v
Bethlen György	1631				KirKvDVD XIX. 215v–217v
Thoroczka Anna özv. Bakó Dánielné	1634				Thoroczka Lt. Fasc. IV. Nr. 12.
Bethlen György	1634				Thoroczka Lt. Nr. 3. (Fasc. IV. Nr. 12.)
Perneszy Erzsébet Szilvássy Boldizsárné	1634				Thoroczka Lt. Nr. 3. (Fasc. IV. Nr. 12.)
Bethlen Mihály	1649				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 149

Rücs / Mezőrűcs

Birtokos	Év	Előző birto- kos 1	Előző birto- kos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Bornemisza Zsigmond	1610				KmProt XVII. 58r
Huszár István	1610				TvmJkv I. 116.
Bánffy Margit, Judit, Borbála, Anna, Zsuzsanna, kápolnai Bornemisza Zsigmond, Judit, Zsuzsa	1613	Patóchi jusszon		öröklés	KmProt XVII. 80r
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1629				TvmJkv I. 318.
Bánffy Anna Wesselényi Boldizsárné	1654e				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenti Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Sályi / Mezősályi

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Zeleméry Judit Csákány Balázsné	1613				Bálintitt Lt. 35. cs. Nr. 8.
Haller István	1613				Bálintitt Lt. 35. cs. Nr. 8.
Vadadi János	1620				TvmJkv I. 169.
Talmács Zsófia özv. Radák Istvánné	1630				ErdKáptProt VII. 52v
Kornis Zsigmond	1630				ErdKáptProt VII. 52v

Sáromberke

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1609				KirKvDVD IX. 203–206.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Minszenthi Krisztina özv. Erdélyi Istvánné	1643e	Erdélyi István		öröklés	KirKvDVD XXIV. 8v–9v
Rákóczi Zsigmond	1643	Minszenthi Krisztina	Erdélyi István	contractus	KirKvDVD XXIV. 8v–9v

Sárpatak / Marossárpatak

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Erdélyi István	1609				KirKvDVD IX. 203–206.
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Rákóczi Zsigmond	1643	Minszenzthi Krisztina	Erdélyi István	contractus	KirKvDVD XXIV. 8v–9v
Báthory Zsófia	1643	Mindszenzthi Krisztina			KeményPoss 195r
Nagy Miklós	1650			nemesítés, exemptio	KirKvDVD XXVIII. 279–282.

Soropháza³⁰

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601	fiscus		inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
Krajnik László/Vasile	1607	Bogáthy Menyhárt			KmProt XV. 256v–257r
Krajnik László/Vasile	1607	Kovacsóczy István		donatio	KirKvDVD VII. 195–196.
Toldalaghi Mihály, ercsei	1633	Krajnik László		donatio	KirKvDVD XVIII. 132–133.

Sóspatak / Kerelősóspatak

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Brini László	1583				KirKv I/3. 403.
Szemere Boldizsár	1607	apja, Zsigmond			KmProt XVI. 33r
Kendy István	1609				TvmJkv I. 76.

³⁰ A görgényi uradalom tartozéka.

Sütmeg

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kenézy Erzsébet, fia Tövisi Pap György	1583				KmProt IX. 28v
Kamuthy Farkas	1623				ErdKáptProt IV. 339.

Szarkad

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Móré Orbán, Bálint, szucsáki	1585	apjuk, Pál			KmProt XVI. 97r-v
Mihályffy Tamás, Bertalan, Szász János, Anna	1608	Móré Orbán, Bálint		öröklés	KmProt XVI. 97r-v
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 69r
Boyer/Payor Demeter	1636	mészkoí Rada Kristóf			KirKvDVD XXI. 157v-158r
Szilvász András	1647				Petrichevich regeszták 952. sz.

Szászidecs, Felsőszászidecs / Felsőidecs

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bethlen Péter	1641				TvmJkv I. 468.

Szászrégen

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bánffy Ferenc, Péter, Mihály	1607	apjuk, Farkas			KmProt XVI. 4v–5
Alia Farkas, Bánffy Margit	1607				KirKvDVD VII. 187r–v
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Petrichevich Horváth János	1616			donatio	Petrichevich regeszták 710. sz.
Petrichevich Horváth János	1619				KmProt XVIII. 75r–
Károlyi Zsuzsanna	1619				KmProt XVIII. 81v
Bornemisza Tamás, kolozsvári	1619	Károlyi Zsuzsanna		donatio	KmProt XVIII. 81v
Bornemisza Zsigmond	1622				ErdKáptProt V. 455.
Szunyogh Gáspár	1627	fejedelem			KmProt XXVIII. 53r–v
Bánffy Zsigmond	1628				Bálintitt lt. 47. cs, Nr. 7.
Bánffy Borbála Huszár Istvánné	1628				Bálintitt lt. 47. cs, Nr. 7.
Bánffy Margit	1628				Bálintitt lt. 47. cs, Nr. 7.
Kékedy Zsigmond	1636				ErdKáptProt X. 87v
Bethlen Péter	1647e				KmProt XXXI. 103v után számozatlan
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenti Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.

Szelestye / Tordaszeleste

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Kendy Ferenc	1577	Kendy Gábor			KirKv I/3. 92. sz.
Szabó Pál özvegye	1577				KirKv I/3. 92. sz.
Szentmihályfalvi Péter deák	1577				KirKv I/3. 92. sz.;
Veres János, farnasi	1580e	Sarmasági Anna?			KmProt VIII. 13v–15v
Kornis Gáspár	1596				KmProt VIII. 19r–v
Kemény Boldizsár	1602	Veres Márton, farnasi			KirKv I/3. 2007. sz.
Gyerőffy János	1619				KmProt XX. 130v, 158v
Gyerőffy István	1619			öröklés	Kmprot XX. 158v
Szilvász Pál	1619				KmProt XX. 130v
Szilvász Imre	1619				KmProt XX. 130v
Gyerőffy István	1639	Kassai István		egyezmény	KmProt XXV. 96v
Gyerőffy István	1641				KmProt XXIX. 173v
Kis alias Mohácsi Máté/Mátyás	1642	Valkai László			KmProt XXXI. 38v
Kis alias Mohácsi Máté/Mátyás	1642	Hari Anna		zálog	ErdKáptProt IX. 30v
Vitéz Miklós	1643	Ajtoni István		vásárlás	KmProt XXXI. 21v
Szilvási alias Szabó Pál, szentmihályfalvi	1644				KmProt XXXI. 60v–61r
Kis alias Mohácsi Máté/Mátyás	1652				KmProt XXXV. 148r

Szelicse

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szilvász Imre	1608				TvmJkv I. 56.
Szilvász Imre	1619				KmProt XX. 130r
Kaszta Mátyás	1629				KmProt XXIII. 75r
Szilvász András	1634	Perneszy Erzsébet Szilvász Boldizsárné			KmProt XXIX. 6v

Szentjakab, Oláhszentjakab / Mezőszentjakab

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Boronkay László	1583	Décsey Mihály		zálog	KirKv I/3. 307. sz.
Décsey Mihály	1583				KirKv I/3. 307. sz.
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1586			öröklés	KirKv I/3. 710. sz.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Szabó alias Magyar Miklós	1605				KmProt XV. 188v
gyéresi lovastestőrök	1610	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XVII. 17r–21v; ErdKáptProt X. 15r
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei: szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt XVI. 119v–120
Péchi Simon	1617	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XII. 1–2.
Péchi Simon	1617				KeményPoss 212r
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
Csáni/Csányi Erzsébet, Csáni/Csányi Miklós	1618				ErdkáptProt III. 14–15
Komáromi András	1621				KirKvDVD XIII. 8.

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
gyéresi lovastestőrök	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Kemény Boldizsár	1629	Kállai Gáspár			ErdKáptProt 142r
Spáczai Mihály, Miklós	1634				KmProt XXIX. 5v
Ugron András	1643				KirKvDVD XXIII. 211.
Pálóczi-Horváth János	1651			restitutio	KirKvDVD XXVIII. 494–495.

Szentlászló / Tordaszentlászló

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szentgyörgyi Erzsébet özv. Kamuthy Balázné	1583				KirKv I/3. 324. sz.
Kamuthy Farkas, Balázs	1602				BastaLev II. 12.
Kamuthy Farkas	1604	apja, Balázs			KmProt XV. 183
Kamuthy Farkas	1607				KmProt XV. 280r–v
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósné	1647e				KmProt XXXIII. 29r
Cserényi Erzsébet özv. Kamuthy Miklósné	1655				Jósika htb. lt. Nr. 777. f. 114.
Kamuthy Zsuzsanna	1657				KeményPoss 216

Szentmárton, Káposztásszentmárton / Pusztaszentmárton

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Sombory László	1588	Balatffy/ Baládfy János, özdi		cseré	KirKv I/3. 735. sz.
Sombory Sándor, Farkas, Gábor, Zsigmond, Anna, Erzsébet, Borbála	1591				KirKv I/3. 1531. sz.
Sombory Gábor	1607				KmProt XVI. 51v
Ugron András	1649				KmProt XXXIV. 9v

Szentmárton, Sósszentmárton / Görgénysóakna³¹

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bogáthy Menyhárt, Miklós	1601			inscriptio	KirKv I/3. 1690. sz.
Huszár István	1610				TvmJkv I. 116.
Csontos Gergely	1618	Kákoni István			KmProt XIX. 28r
fejedelem/fiscus	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Gazdag Ferenc	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Csapi János	1639				ErdKáptProt VIII. 53.
Faragó András	1642				GazdIrr 616.

Szentmiklós

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szemere Boldizsár	1607	apja, Zsigmond			KmProt XVI. 33r

Szilvás / Magyarszilvás

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szilvász Imre	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Szilvász András	1577				KirKv I/3. 92. sz.; KirKvDVD IV. 106r–109r
Szilvász Imre	1608				TvmJkv I. 56.
Szilvász Imre	1619				KmProt XX. 130r
Gyerőffy János	1619				KmProt XX. 130r
Perneszy Erzsébet Szilvász Boldizsárné					Kmprot XXIX. 7v
Szilvász András	1634	Perneszy Erzsébet			KmProt XXIX. 6v

³¹ A görgényi uradalom tartozéka.

Szind

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Várfalvy Miklós	1591				KmProt X. 83r–101v
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Szabó alias Magyarai Miklós	1604				KmProt XV.
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei: szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt X. XVI. 119v–120
Károly Boldizsár	1615	szindi Torma Pál		zálog	KmProt X. XVII. 166r
Torma Pál	1615	apja, Pál		öröklés	KmProt XVII. 166r
Radó Kristóf	1617				KmProt XX. 69r
Szilágyi alias Tordai István, János deák	1627	Vas Imre deák		öröklés	KmProt XXIII. 6r
Szilágyi János	1630	anyja, Magyarai Kata		nova donatio	KirKvDVD XIX. 146v–147r
Szilágyi János	1634				KmProt XXIV. 92v
Boyer/Payor Demeter	1636	Rada Kristóf, mészköi			KirKvDVD XXI. 157v–158r
fiscus/tordai kamara	1647				KeményPoss 231r
Boyer/Payor Demeter	1655e				KeményPoss 162r

Szurdok / Járaszurdok

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Torockai András deák	1602	Keresy Péter			KirKv I/3. 2026. sz.; KmProt XV. 166r
Várfalvy Miklós	1587				KmProt IX. 129v–130r
Vas Imre deák, tordai	1594				KmProt XV. 188v
Kolozsvári Mihály deák, járai	1603				KmProt XV. 233r
Szabó alias Magyari Miklós	1605				KmProt XV.
Szabó alias Nagy Miklós, testvérei: szigeti Thordai Miklós, János	1612	tordai Vas Imre deák		öröklés	KmProt XVI. 119v–120
Csáni/Csányi Erzsébet, Csáni/Csányi Miklós	1618				ErdkáptProt III. 14–15
Kállai Gáspár	1621	Balogh Tamás, bágyoni		csere	KmProt XVIII. 114r–v
Járai Márton deák	1634				KmProt XXVIII. 79v
Gerendy Márton	1636	Török János, megykeréki		donatio	KirKvDVD XXI. 170r–v
Járai alias Kis Ferenc	1651				TvmJkv I. 546.

Telek / Marostelek³²

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Krajnik László	1607	Crainic Luca apja: Toma		vásárlás	KmProt XV. 256v–257r
Krajnik László	1607	Kovacsóczy István		donatio	KirKvDVD VII. 195–196.
fiscus	1608	Kovacsóczy István			KmProt II. 154–155
Bocskai Miklós	1608	Kovacsóczy István		adomány	KmProt II. 203–205
Kovacsóczy István	1608	Bocskai Miklós	Kovacsóczy Farkas	meg egyezés	KmProt XIII. 151r, XVI. 225r; TvmJkv I. 60.
Kovacsóczy Kata	1639				Bornemisza lt. VII/1.
Rákóczi Zsigmond	1650	Kovacsóczy Kata			KirKvDVD XXVIII. 274–276.

Tóhát, Oláhtóhát / Mezőtóhát

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szemere Sebestyén	1583				KirKv I/3. 229. sz.
Szemere Zsigmond	1586			öröklés	KirKv I/3. 710. sz.
Bornemisza János, kálnai	1587	Szemere Zsigmond		csere	KirKv I/3. 729. sz.
gyéresi lovastestőrök	1610	Kornis Boldizsár			KirKvDVD XVII. 17r–21v
Lónyai Zsigmond	1617	Lónyai István			KmProt XVIII. 36r
gyéresi lovastestőrök	1627				KirKvDVD XVII. 17r–21v
Kemény Boldizsár	1629	Kállai Gáspár		vásárlás	ErdKáptProt 142r
Spáczay Mihály, Miklós	1634				KmProt XXIX. 5v

³² A görgényi uradalom tartozéka.

Toldalag

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Farkas Péter	1607			donatio	KirKvDVD VII. 50v
Szilágyi Miklós	1608			donatio	KirKvDVD VIII. 152v–153r
Toldalaghi János, iklódi	1619				TvmJkv I. 150.
Szакmáry János	1619				TvmJkv I. 150.
Herczegh István	1640				TvmJkv I. 454.
Székely Istvánné	1640				TvmJkv I. 454.
Bodoni Zsuzsanna	1640				TvmJkv I. 454.
Gálffi Dávidné	1640				TvmJkv I. 454.
Herczegh András	1652				TvmJkv I. 559.

Toplica / Maroshévíz

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bánffy Margit	1629				TvmJkv I. 315.

Túr / Tordatúr

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bagaméry György	1591				KmProt X. 83r–101v
Jobbágy István	1591				KmProt X. 83r–101v
Filstich Péter	1605	Jobbágy Pál			KmProt XV. 215r
Serényi Anna Sziggyártó András deákné	1608				TvmJkv I. 58.
Jobbágy István	1616				KmProt XX. 31r

Túrcsán

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szilvásy János	1591				KmProt X. 83r–101v
Vitéz György	1642	Ajtoni István			KmProt XXXV. 65v
Vitéz György	1652				ErdKáptProt XIII. 31.

Újfalu / Mezőújfalu

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Haller Gábor	1607	Boronkay János			KmProt XVI. 53v
Lódi Simon, trogiri	1607	Boronkay Bálint		nova donatio	KirKvDVD VII. 49v–50r

Unoka

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Koncz Pál	1602	Bodoni István		donatio	KirKv I/3. 1836. sz.
Bodoni István, Zsuzsanna	1609				KirKvDVD IX. 156–157.
Kékedy Zsigmond felesége, Barkóczy Anna	1635				Km CistCom CttusThord 1. d.
Kékedy Zsigmond	1635				KirKvDVD XXI. 71r–v
Bodoni István	1641				KirKvDVD XXIII. 57v–59r
Bodoni Zsuzsanna	1652				ErdKáptProt XIII. 52.

Uraly / Mezőuraly

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Zeleméry Péter, gyermekei: János, Borbála	1583				KirKv I/3. 209. sz.
Vajai János deák	1618	Köpeczi János			BekeKm 544. sz.
Szabó Mihály	1623, 1624	Köpeczi János		csere	KirKvDVD XIII. 46–47b.
Szabó Judit	1628				TvmJkv I. 298.
Székely István	1628				TvmJkv I. 298.
Szokol/Szokolyi László, Péter	1651				TvmJkv I. 532.

Vajdaszeg

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Gerendy János	1585				KirKv I/3. 680. sz.
Gálfi János	1585	Gerendy János		csere	KirKv I/3. 680. sz.
Füzi Borbála	1608	Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1608	Füzi Borbála, Jósika István			KmProt XVIII. 50r
Kemény Boldizsár	1618	Sarmasághy Zsigmond			KirKvDVD XII. 54v–55v
Gerendy Márton	1636				KirKvDVD XXI. 163v–164r
Kemény János	1650	Gerendy Klára, Kassai Ferenc			KirKvDVD XXVIII. 189–190.
Kassai Ferenc, Miklós, Anna	1650e	Gerendy Márton			ErdKáptProt XII. 214.
Rákóczi György, II.	1650	Kassai Ferenc, Miklós, Anna			ErdKáptProt XII. 214.

Vajdaszentivány

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bodoni István	1600	Toldalaghi Anna Kóka Györgyné, Teke Gáspárné, Fejérvári Istvánné		vásárlás	KmProt XV. 10
Bánffy Margit, Alia Farkas	1607				KirKvDVD VII. 187r-v; KmProt XVI. 59r-v
Szabó alias Fekete János	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 74.
Gondos Miklós özvegye	1607				KirKvDVD VII. 74.
Bodoni István, Zsuzsanna	1609				KirKvDVD IX. 156-157.
Simon István	1613	Alsó János		Alsó adománya	Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Büki alias Bornemisza János	1616				TvmJkv I. 130.
Alia Farkas	1619				TvmJkv I. 151.
Büki alias Bornemisza János	1619				TvmJkv I. 151.
Jóga Ferenc, felesége Buday Anna	1619				TvmJkv I. 151.
Simon György, János	1625				TvmJkv I. 225.
Kékedy Zsigmond	1627				KmProt XXVIII. 54v
Szabó alias Fekete János	1629			zálog	TvmJkv I. 320.
Király Mihály	1630	Aknay György			TvmJkv I. 335.
Szabó András	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Lippay András	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Bodoni Zsuzsanna	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Jóga Ferenc	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Szabó alias Fekete János	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Faragó András	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Kékedy Zsigmond	1630				Alsó lt. 3. cs. 5. tétel
Toldalaghi János, iklódi	1632				TvmJkv I. 351.
Bodoni Zsuzsanna	1652				ErdKáptProt XIII. 52.
Szabó Ferenc	1654				TvmJkv I. 579.
Szabó Zsófia özv. Nagy Mihályné	1654				TvmJkv I. 579.
Simon János	1655				KeményPoss 211r

Vécs / Marosvécs

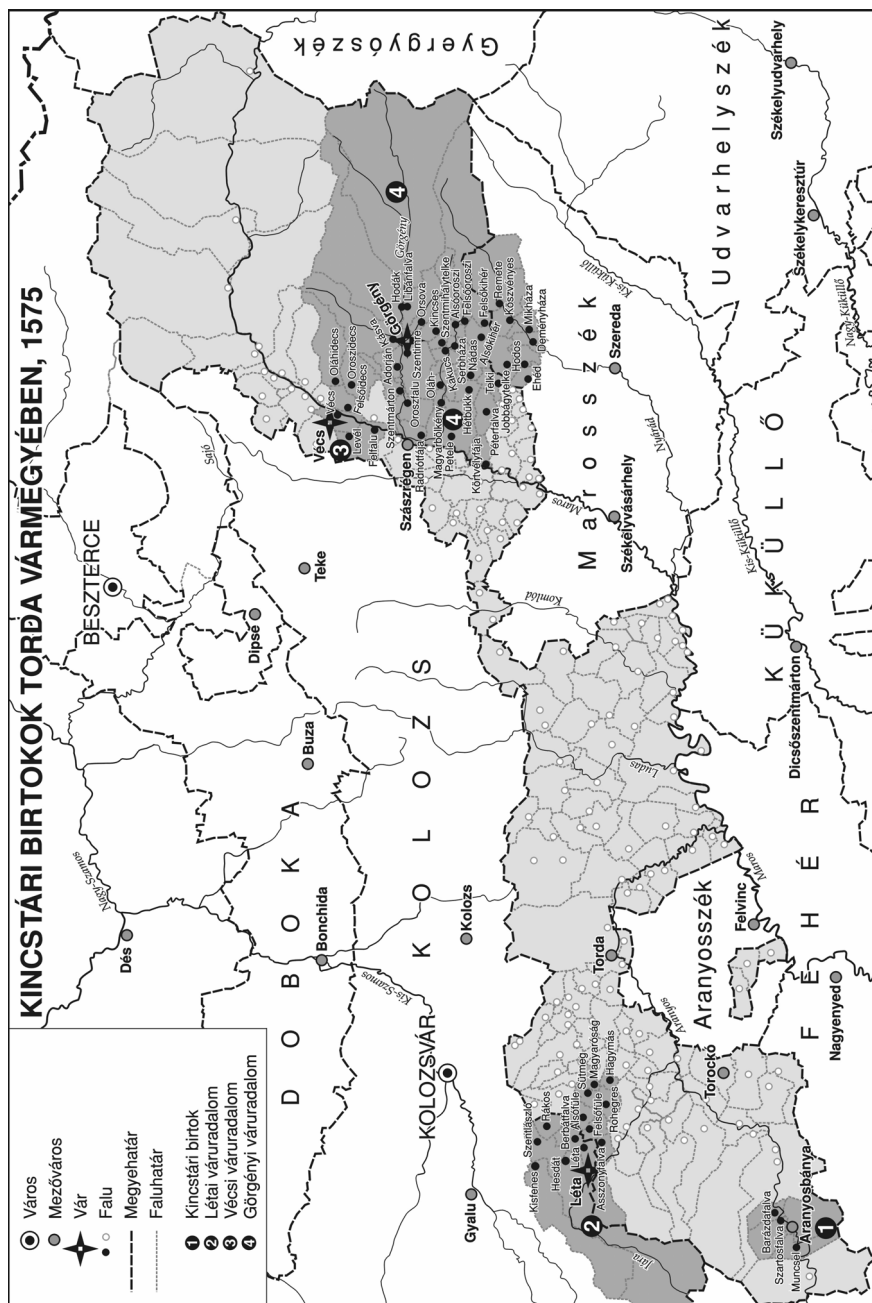
Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Szabó alias Horváth Miklós	1611, 1614	Wesselényi István		inscriptio	KirKvDVD X. 122–124.

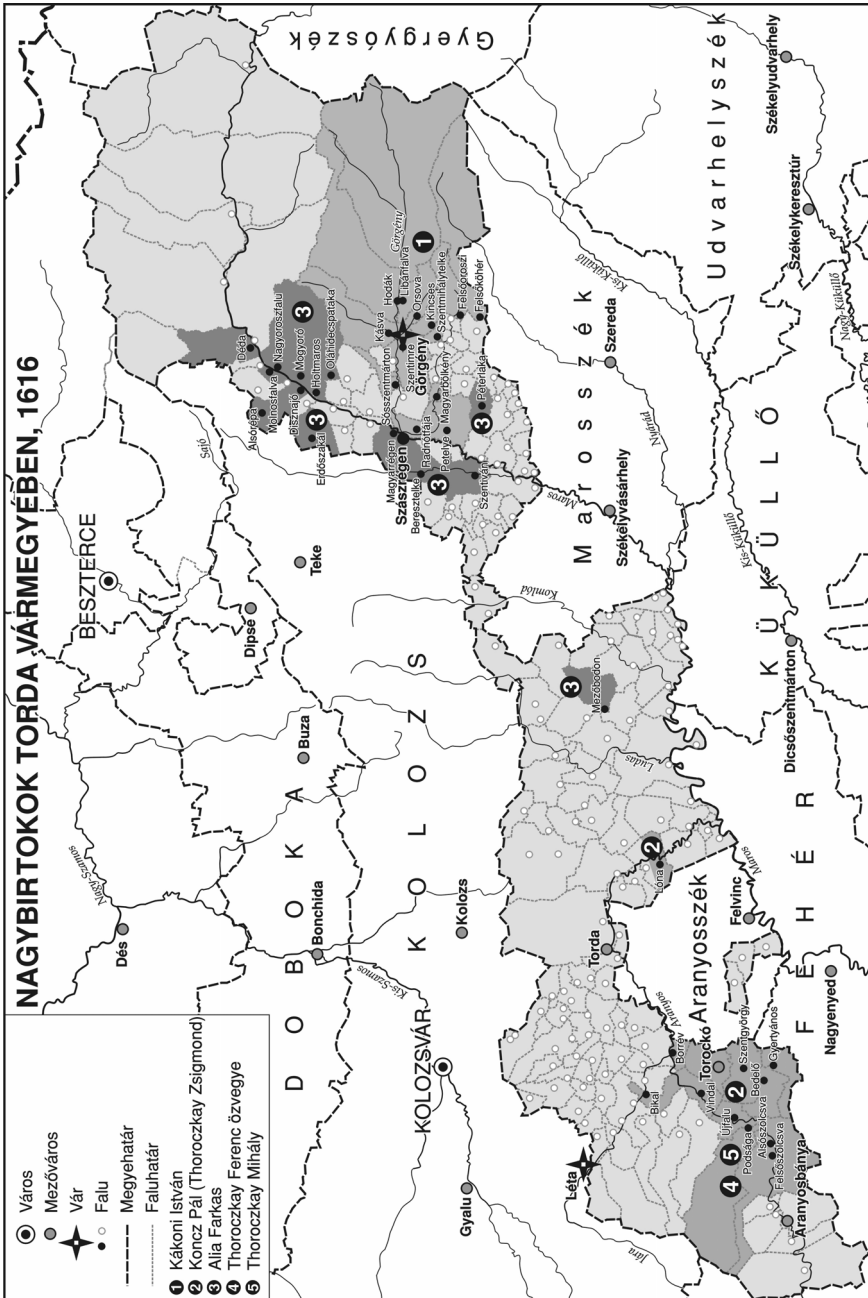
Veresszék

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszerzés módja	Jelzet
Bornemisza Boldizsár	1607			nova donatio	KirKvDVD VII. 172v
Bornemisza Judit	1627				TvmJkv I. 243.
Kemény János	1652	Kornis Borbála Paczolay Péterné			KirKvDVD XXIX. 58–59.
Wesselényi Kata Kornis Ferencné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Mindszenti Erzsébet Kapy Gáborné	1654				Hatfaludy lt. 29. cs. 2. tétel 41–42.
Kemény János	1654				Rhédey lt. 7. cs. 29. tétel.

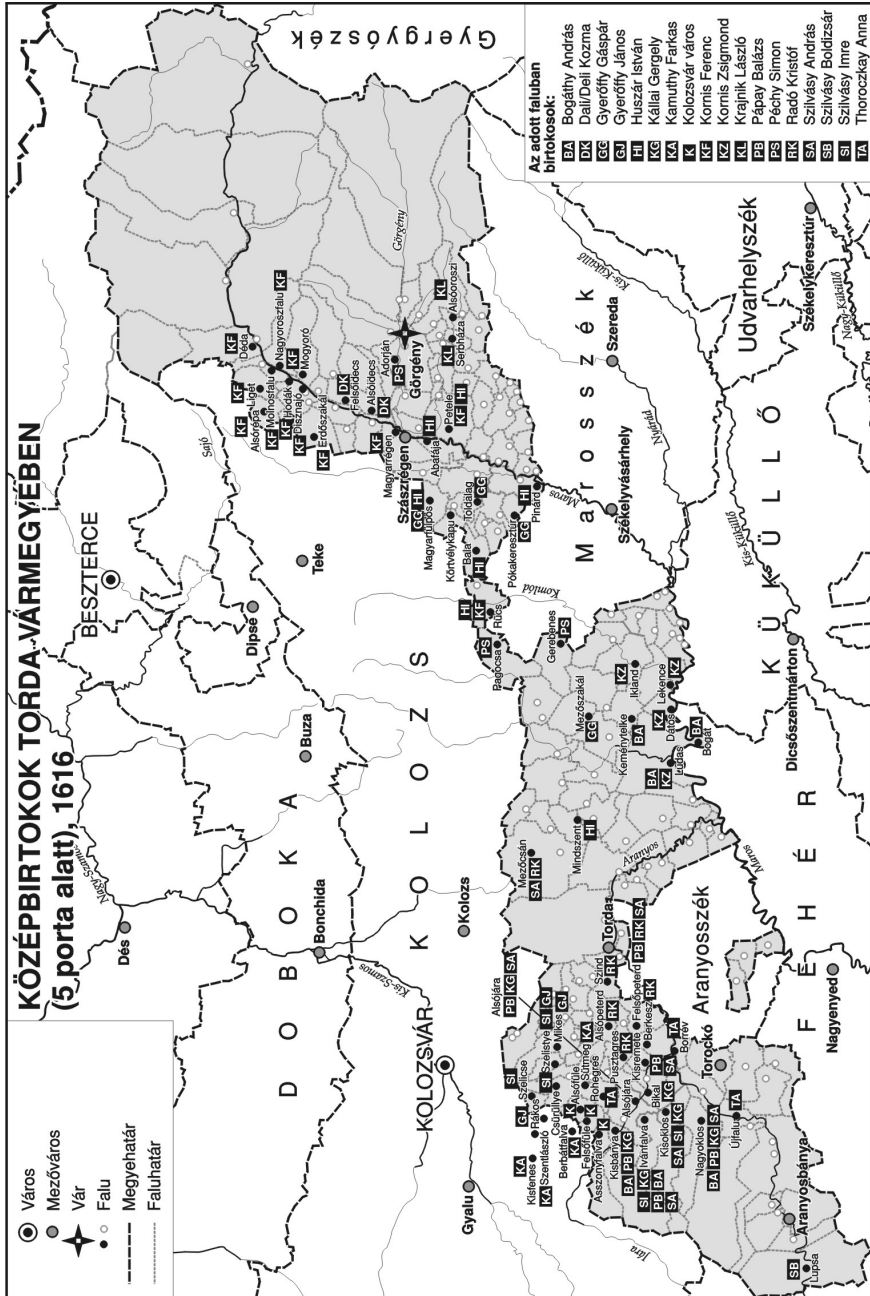
Záh / Mezőzáh

Birtokos	Év	Előző birtokos 1	Előző birtokos 2	A megszer- zés módja	Jelzet
Kendy János	1585	Thompa Miklós		donatio	KirKv I/3. 631. sz.
Erdélyi István	1627				KirKvDVD XVII. 9v–10v
Wass János, György	1627				KirKvDVD XVII. 63r–v
Erdélyi István	1631				KirKvDVD XIV. 214v
Báthory Zsófia	1643	Mindszenth Krisztina			KeményPoss 268r

REZUMAT

„Câți iobagi și câte porțiuni”

Societatea de moșieri din comitatul Turda

în prima jumătate a secolului al XVII-lea

„Problema distribuției moșiilor transilvănene din secolele XVI-XVII (*problema de bază* a regimului de stări din epoca princiară) deocamdată așteaptă soluționare” – a constatat în 1976 Zsolt Trócsányi, unul dintre cei mai inițiați cercetători ai istoriei Transilvaniei din epoca principatului. Importanța problemei este subliniată și de faptul că în 1980 revine asupra ei dintr-o altă perspectivă, în analizarea provenienței funcționarilor administrației centrale: „Întrebarea este cât ne-ar ajuta în acest domeniu explorarea *totală* a distribuției moșiilor nobiliare transilvănene? Cunoscând sursele pe care le avem, este cert că o asemenea prelucrare nu ar putea capta mica nobilime cu câteva loturi, și nici pe cei care aparțin intelectualității sau pe orășenii. Dar ar putea face ordine în rândul aristocrației și a nobilimii comitatense. Am putea obține un răspuns mai ferm – prin multe cercetări – la întrebarea: printre magnații din Transilvania cine și ce fel de putere patrimonială are, cum se întărește sau se diminuează potențialul patrimonial al unor familii.” Dar în cei aproape patruzeci de ani care au trecut de atunci nu numai că nu s-a dat nici un răspuns, dar nici cercetările urgentate în acest sens nu au fost inițiate până la finele secolului XX – începutul veacului XXI. Acest fapt poate fi explicat parțial de condițiile de cercetare îngreunate de dictatura comunistă, mai ales pentru cercetătorii maghiari. Este cert că din cauza surselor, explorarea societății de proprietari din Transilvania, a distribuției moșiilor, necesită mult mai multă muncă și timp – după cum s-a referit la acest lucru și Trócsányi –, ca de exemplu în cazul Regatului Ungariei. În cazul Principatului nu ne stau la dispoziție serii de conscripții (*conscriptio portalis*) în bună parte continue, ca și cele păstrate de Arhiva Camerei Ungare. Din cei 150 de ani de existență a statului transilvănean autonom au rămas cel mult 12 asemenea conscripții, distribuite neuniform pe comitate, adică avem la dispoziție date concrete numai din

12 ani. Exceptând domeniile fiscale, până la mijlocul secolului XVII și a doua sa parte, arhivele familiilor din Transilvania au păstrat foarte rar urbarii, conscripții referitoare la iobagi și la moșii. Nici după această dată nu abundă sursele de acest gen. Acest lucru se datorează pe de o parte faptului că actele cu caracter economic perimate au fost deja „triate” de proprietari, iar pe de altă parte acelei distrugerii, împrăștierii, care a afectat pe parcursul timpului materialul din arhivele transilvănene. Ca urmare, pentru completarea într-o anumită măsură a acesteia, cercetarea trebuie să exploreze, în limita posibilităților, toate sursele arhivistice relevante, care face din orice inițiativă de acest gen o muncă de cel puțin un deceniu.

Volumul prezintă – pe baza cercetărilor istorice ale comitatelor începute la sfârșitul anilor 1990 – ca și un prim pas a dezvăluirii distribuției moșiilor nobiliare de pe vremea principatului, societatea nobiliară a comitatului Turda la începutul secolului XVII (între anii 1603-1658), pornind de la datele din singurul document din secolul al XVII-lea care se referea la comitat, înscrisurile de la recensământul direct din 1616 (portalis conscriptio). În vederea obținerii unei imagini cât mai complexe imaginea instantanee a fost completată de autor cu datele din protocoalele comitatului, din arhivele familiare, urmând metoda de micro-istorie aplicată de Zsigmond Jakó, respectiv prezentând după posibilități soarta tuturor, sau celor mai reprezentativi membrii ale câte unei categorii de moșieri și a moșiilor acestora, prezentând faptele care îi influențează (evenimente naționale, relații familiare). Anul de început este 1603, anul bătăliei de la Brașov, an care poate fi considerat ca și o graniță între epoci – din cauza dispariției masive a familiilor de nobili, care a dus la schimbarea proprietarilor de moșii –, atât din punctul de vedere al istoricului Szamosközy, cât și al surselor, precum și anul 1658, care a adus schimbări similare, și care a semnalat începutul celei de-a doua crize majore de putere. Totodată recensământul din 1573 și 1575 descoperit cu ocazia cercetării a oferit și posibilitatea schițării societății de moșieri a mijlocului, sfârșitului de secol XVI din comitat, și prin urmare la urmărirea proceselor petrecute pe parcursul celor 80 de ani. Pe baza surselor provenite din cele două secole a devenit evidentă neclaritatea noțiunii de porta (unitate fiscală), care servea ca unitate impozabilă, precum și erorile legate de acesta. Deoarece în literatura de specialitate pe toată perioada principatului se calculează unitar valoarea introdusă din 1608, adică 1 porta = 10 iobagi, ceea ce este greșit. Deoarece în perioada de dinainte de 1608 statul transilvănean autonom a dus mai departe tradițiile Regatului Ungariei, adică în secolul al XVI-lea cu cea mai mare probabilitate porta a însemnat gospodăria de iobagi care avea avere de trei, șase, apoi doisprezece forinți. Din cauza distrugerilor din timpul războiului de cincisprezece ani guvernământul a fost nevoit să desființeze

minimul de avere. (Din cauze identice la aceeași dată în Regatul Ungariei au fost luate măsuri similare: acolo după 1608 patru case de iobagi sau 12 case de jeleri formau o portă). Deci numărul de porte dinainte și după anul 1608 nu se pot compara, deoarece porta nu înseamnă același lucru. În mod similar a reprezentat o problemă definirea unor categorii (moșie mare, medie, mică) și încadrarea în acestea a posesorilor, deoarece până la explorarea integrală a distribuției moșiilor imaginea poate să se modifice. Din această cauză autorul a folosit termenul de posesor de moșie mare-, medie-, respectiv mică, și îl consideră valabil numai pentru comitatul studiat.

În cadrul dat numai cu datele numerice ale examinărilor se pot concretiza schimbările produse în societatea moșierilor din comitat. În anii șaptezeci ale secolului 16 cel mai mare moșier al comitatului era fiscul/principele, împreună cu cele trei domenii fiscale (Görgény/Gurghiu, Léta/Liteni, Vécs/Brâncovenești) dispunând de 44% de porte. În ceea ce privește moșierii privați, în funcție de mărimea moșiei 77% din posesorii din comitat erau mici moșieri, deci dețineau numai între 1-10 porte (iar un sfert din categorie numai una). Analizându-le din punctul de vedere al vechimii în comitat se poate stabili că înainte de Mohács, familiile moșierilor de aici au reușit să-și salveze bunurile (77%) relativ intacte până la această perioadă. În comitatul Turda se poate sesiza mult mai puțin aceea stabilire din alte părți ale Regatului Ungariei, decât cea considerată de Zsigmond Jakó ca fiind ajunsă la proporții semnificative în comitatul Dăbâca. Numai un sfert din moșieri figurează concomitent cu statul transilvănean autonom, sau în perioada următoare. Este însă un fapt că în anii 1570, 1580 s-a intensificat fărâmițarea moșiilor, transferul acestora pe ramura fiicelor. În prima jumătate a secolului XVII s-au produs schimbări semnificative. În primul rând fiscul/trezoreria a devenit aproape insesizabil în comitat până la epoca Rákóczi (pe când în Solnocul Interior în mod contrar a devenit predominant). Domeniul cetății din Liteni s-a fărâmițat în întregime, iar cel din Gurghiu și Brâncovenești s-a transferat la proprietari privați ca și inscriptio. Asemănător ca și în epoca precedentă este ridicată ponderea celor cu domenii mici, jumătate din posesorii din comitat nu avea nici o jumătate de portă, adică cinci familii de iobagi/gospodării. În ceea ce privește vechimea, la fiecare pătură a scăzut la 40% proporția moșierilor care existau aici înainte de Mohács, respectiv în prima parte a secolului XVI, ceea ce arată în mod univoc distrugerile produse de războiul de 15 ani. Erau demnitari comitenși cei care avea moșii medii (2-9 porte) și moșii mici (0,5-2 porte), mai ales în situația celor din urmă din cauza posibilităților de realizare de câștiguri. Zsigmond Jakó, comparând cele două comitate studiate sumar de el a stabilit: „Pentru Dăbâca va fi caracteristică moșia medie bună și stabilitatea, iar pentru Solnocul Interior moșia mare și mobilitatea.” Turda se situ-

ează undeva între cele două: și-a păstrat o proporție mult mai semnificativă dintre familiile sale vechi, decât Solnocul Interior, dar moșia medie are o pondere, greutate mai redusă decât cea din Dăbâca, și se poate observa în relațiile dintre moșiile din comitat o anumită mobilitate. Și numai analiza acestor trei comitate semnaleză că: este imposibilă generalizarea. Cele șapte comitate din Transilvania pot fi considerate „gemeni de șapte”, dar asemănător acestora „personalitatea” lor diferă. Iar conform părerii noastre acest lucru este dat de compoziția, distribuția, semnele distinctive ale societății de moșieri, ceea ce influențează în mod semnificativ faptul cum se comportă ca și o comunitate universul nobilimii din câte un comitat. Rezultatele cercetării parcă nu au atâtea lipsuri în cazul posesorilor de moșii mari, a personalităților marcante din viața politică, din guvernarea țării, ca și în cazul păturilor inferioare. Pentru a răspunde la unele dintre problemele enumerate de Trócsányi, cum ar fi participarea nobilimii mici și medii la administrație, evoluția soartei intelectualilor-funcționari, a funcționarilor guvernamentali, a dinastiilor de intelectuali a adus date fundamentale, și ceața începe să se disipeze cel puțin în cadrul unui comitat în privința distribuției moșiilor, considerată problema fundamentală a regimului de stări.

ABSTRACT

The Community of Estate Owners in Torda (Turda) County in the First Half of the 17th Century

“The question of the distribution of estates in 16th-17th Transylvania (the *fundamental question* of the estate system in the era of the Principality) is still waiting for an answer,” as the most accomplished expert of the history of the Transylvanian Principality, Zsolt Trócsányi claimed in 1976. The importance of the subject is indicated by a later reference, when in 1980, in connection with the origins of the office-holders of the central administration, he returns to the question: “One may ask, to what extent could a *complete* exploration of the distribution of estates among members of 16th-17th century Transylvanian nobility assist us in this question? In light of the available sources, such an exploration could certainly not grasp the strata of minor noblemen with only a few plots, those inherently born into the strata of intellectuals, or burghers either. However, it would probably reveal an order in connection with the aristocracy and the county nobility. How much financial power do Transylvanian peers possess, how does the financial potency of individual families grow or diminish – there is probably a more certain answer to this question, even if it requires a significant amount of research.” Almost four decades later, it is not simply the expected answer that is still absent, but even the recommended research has not started until the turn of the 20th-21st century. This is, of course, in part due to the conditions of research hindered by the Communist dictatorship in particular for Hungarian researchers. It is also true that because of the range of available sources, a complete mapping of the society of Transylvanian peers, and the distribution of estates requires much more effort than in the case of the Kingdom of Hungary. For, in the case of the Principality, there are no more or less continuous series of ‘conscriptios’ like those preserved in the Archive of the Hungarian Chamber. From the 150 years of the autonomous Transylvanian state, in a

hugely unequal distribution, we have a maximum of 12 such ‘conscriptios’ available for any county, that is, specific information is only available from 12 years. Apart from *fiscalis* estates, up to the mid- or late 17th century, land terriers (*urbarium*), or ‘conscriptios’ related to serfs, and other estate-related materials are only occasionally preserved in the archives of Transylvanian families. Even after this period, we are not abounding with sources. This is partly due to the fact that such outdated fiscal documents have already been “scrapped” by their respective owners, and the constant destruction and scattering of Transylvanian archival material over the course of time did not help either. Therefore, in order to make up for these losses at least to a certain degree, researchers must first of all recover every related archival source to the greatest extent possible, which means that any such undertaking demands at least a decade of work.

The volume – relying on the research launched in the late 1990s covering the history of noble counties – makes the first step towards an exploration of the distribution of estates among members of the mobility in the era of the Principality by presenting the community of estates in Torda county in the beginning of the 17th century (from 1603 to 1658) based on the only 17th century record available for the county, the *portalis conscriptio* from 1616. The snapshot is expanded by the author with information from county protocols, family archives etc., in order to get a more complete picture, and she follows the micro-historical method employed by Zsigmond Jakó, that is, wherever possible, she tries to cover the history of all the members (or those members who can be considered typical) within each category of estate owners, together with the history of the respective pieces of estates. The starting year, 1603 is the year of the Battle of Brassó (Braşov), which – because of a large-scale extermination of noble families, and the subsequent exchange of estate owners – is a watershed event not only according to the historiographer Szamosközy, but according to the sources, too, and similar changes took place in 1658, at the beginning of the second rulership crisis. At the same time, the ‘conscriptios’ from 1573 and 1575 discovered during the course of research provided an opportunity to outline the estate society of the county in the mid-/late-16th century, too, therefore the processes can be traced over an 80-year-long time span. The sources from the two centuries highlighted the degree of uncertainty and the resulting misunderstandings concerning the use of the term ‘porta’ which served as the basis for taxation. Namely, critical literature used a unified key of 1 plot = 10 serfs introduced in 1608 for the whole period of the Principality, but this is wrong. In the period preceding 1608, the autonomous Transylvanian state almost certainly carried on with the tradition inherited from the Kingdom of Hungary, and

thus, in the 16th century, plot probably meant serf farms with a wealth of three, six, then twelve forints. The destruction caused by the Fifteen Years War forced the administration to eliminate the minimum wealth. (The Kingdom of Hungary introduced similar measures for the same reasons: from 1608, four serfs or 12 inquilini [inquilinus / ‘zsellér’] constituted one ‘porta’.) Therefore, since the content of ‘porta’ is different, the number of ‘portas’ before and after 1608 cannot be compared. Another problem is the definition of the different categories (large, medium and small estate owners), and the classification of the possessors within these categories, since the image is subject to change until the full exploration of the distribution of estates in Transylvania. Therefore, the author stuck to the terms large, medium and small estate owners, but regards them as valid exclusively with reference to the investigated county.

Within the present framework, the changes in the estate owner society of the county could only be illustrated with the numerical data of the investigation. In the 1570s, the biggest estate owner of the county was the Treasury/the Prince, with the three bordering castle estates (Görgény [Gurghiu], Léta [Liteni], Vécs [Brâncovenesti]), it controlled more than 44% of the ‘portas’. As for private estates, in terms of estate size, 77% of the total possessors in the county were small estates, owning a mere 1-10 ‘portas’ (and a quarter of this category only owned one ‘porta’). As for the ancestry of the county, it seems that the majority (77%) of the families who owned estates here before Mohács managed to preserve their possessions until this period in a more or less intact state. In Torda county, settlement from other parts of the Kingdom of Hungary, which was, according to Zsigmond Jakó, quite significant in Doboka county, was less characteristic. Only a quarter of the estate owners have turned up simultaneously with the Transylvanian state, or later. It cannot be denied, however, that the fragmentation of estates, and the loss of estates on the distaff side increased by the 1570s, 1580s. During the first half of the 17th century, significant changes happened. Above all, until the rule of the Rákóczi, the fiscus/treasury had become virtually invisible (whereas, for example in Inner-Szolnok it had become predominant). The Léta estate was completely parcelled out, whereas the Görgény and Vécs estates migrated to private estate owners as ‘inscriptio’. Like in the previous period, the proportion of small estate owners remained relatively high, almost half of the possessors owned half a ‘porta’, or less than five serf families/farms or less. As for ancestry, the number of estate owners who had been here before Mohács or in the first half of the 16th century fell below 40% percent in all the three categories, which indicates the destruction caused by the Fifteen Years War. Holding of county offices was characteristic of middle (2-9 ‘portas’)

and small (0.5-2 'portas') estate owners, in the case of the latter, obviously for the sake of financial gain. Zsigmond Jakó, in his broad comparison of the two counties, arrived at the following conclusion: "Doboka is characterised by good medium estates and constancy, Belső-Szolnok (Szolnok Interior) by large estates and vivacity." Torda was somewhere between these two: it preserved way more of its ancient families than Inner-Szolnok, but the proportion and the weight of medium estates was smaller than in Doboka, and there was a certain amount of vivacity in the estate relations of the county. Already the examination of these three counties shows that there is no place for generalisations here. The seven Transylvanian noble counties can be regarded as "septuplets", but their respective "personalities" are different. And this, in our opinion, is to a significant extent a result of nothing else, but the composition, proportions and unique characteristics of their estate societies, which profoundly determines how a given county's noble universitas behaves as a community. The results of the research are probably not as fruitful in the case of large estate owners influential in the political course and administration of the country as in the case of the lower strata. However, to a certain number of questions listed by Trócsányi (like the commencement of the officeholder commoner and small estate owners, the administrative intellectuals, the government administrators, and the history of intellectual dynasties) it yielded basic information, and also the clouds shadowing the distribution of estates, which is thought to be the fundamental question of the estate system, are starting to dissipate at least in connection with one county.

NÉVMUTATÓ

A mutató tartalmazza a szövegben előforduló összes hely- és személynevet, a felhasznált könyvészeti és kéziratok források jegyzékében előfordulók kivételével. A helynevek a korabeli magyar nyelvű alakjukban jelennek meg, ezt követi a helység hivatalos magyar, illetve zárójelben a mai hivatalos neve. A településeknél a mutató a fejedelemség kori közigazgatási egység neve után / jellel a jelenlegi megyebeosztást is megadja.

Rövidítések

B-Naszód = Beszterce-Naszód
 B-Szoln = Belső-Szolnok
 cs = család
 h = helység
 K-Szoln = Közép-Szolnok
 m = megye

mv = mezőváros
 pg = polgár
 sz = szék
 M = Magyarország
 v = város
 vm = vármegye

A

Abafája (Apalina), Torda/Maros m,
 h 39, 93, 94, 125, 177
 Ách Ilona, apja: István 111
 Ách István, pusztaszentmiklósi 262
 Acintos (Aṭinṭiṣ), Fehér/Maros m, h
 70, 95
 Acsády Ignác, történész 9
 Adam, Erasmus, kancelláriai secre-
 tarius 153
 Adorján, Görgényadorján (Adrian),
 Torda/Maros m, h 61, 120, 177
 Ajtoni István 221, 248, 269, 277

Aknay cs 159
 Aknay György, görgényi udvarbíró
 31, 46, 47, 279
 Aknay János 143
 Alárd Ferenc, apja: Miklós 49, 114
 Alárd Miklós 31, 41, 49
 Alia cs 71
 Alia Farkas 63, 66–68, 70–72, 79, 81,
 92, 95, 137, 183, 188, 189, 197,
 198, 207, 218, 219, 225, 234, 236,
 242, 244, 255, 258, 268, 279
 Alia Mária Zólyomi Miklósné, Ke-
 mény Simonné 72, 137, 242

- Alia Sámuel 71, 72, 189, 237
 Almádi cs, szavai 135
 Alsóegres I. Pusztægres
 Alsófüged (Ciugudu de Jos), Torda/Kolozs m, h 39, 41, 42, 78, 85, 117, 119, 178
 Alsófüle (Filea de Jos), Torda/Kolozs m, h 34, 146, 178
 Alsóidecs (Ideciu de Jos), Torda/Maros m, h 39, 61, 64, 66, 88, 103, 178
 Alsó János 279
 Alsójára (Iara), Torda/Kolozs m, h 42, 45, 97, 104, 115, 125, 126–129, 130, 132, 140, 150, 179
 Alsóköhér (Chiheru de Jos), Torda/Maros m, h 61, 64, 87, 88, 115, 182
 Alsólupsa, Nagylupsa (Lupşa), Torda/Fehér m, h 97, 98, 182, 237
 Alsóoroszi (Urisiu de Jos), Torda/Maros m, h 61, 100, 101, 138, 182
 Alsópeterd (Petreştii de Jos), Torda/Kolozs m, h 122, 127, 183
 Alsórépa, Alsórépafalva (Râpa de Jos), Torda/Maros m, h 64, 70, 71, 84, 92, 183
 Alsószentmihályfalvi András 216
 Alsószolcsva (Sălcuia de Jos), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75, 183
 András deák 235
 Andrásfalvi István deák 245
 Angyalos/Angyalosi Erzsébet Pekry Mihályné 152, 262
 Angyalos/Angyalosi István, apja: János 152, 208
 Angyalos/Angyalosi János, ítélőmester 152, 257
 Apaffi cs, apanagyfalvi 39, 40, 79, 114, 158
 Apaffi Anna Pekry Istvánné Geren-dy Mártonné 118
 Apaffi Boldizsár 114, 239
 Apaffi Erzsébet Erdélyi Istvánné 87
 Apaffi Ferenc 209, 212, 239, 253
 Apaffi Gergely 31, 40, 41
 Apaffi György, apja: Miklós 108–110, 114, 185, 199, 209, 211, 212, 224, 235, 239, 253
 Apaffi István (16. sz.), főudvarmester 41
 Apaffi István (17. sz.), tanácsúr 26, 72
 Apaffi Mihály, utóbb fejedelem 114, 139, 185, 196, 239
 Apaffi Miklós 51, 114, 209, 211, 224, 235
 Apaffi Miklós, ifj. 212, 239, 253
 Apahida (Apahida), Kolozs m, h 153
 Apor Anna Büki alias Bornemisza Gáspárné 143
 Arad vm 121
 Aranyos, folyó 29, 40, 89
 Aranyoslonka I. Újfalú
 Aranyosszék 29, 42, 74, 121, 122
 Asszonyfalva, Havasasszonyfalva (Săcel), Torda/Kolozs m, h 34, 146, 178
- B**
 Bába (Baba), B-Szoln/Máramaros m, h 95
 Bácsi György 263
 Bagaméry György, alsójárai 51, 251, 276
 Bakó Dániel, enyedi vajdai officialis 101, 106
 Bakó Lukács, kolozsvári 211, 235
 Bala (Băla), Torda/Maros m, h 29, 41, 46, 93, 121, 123, 124, 136, 138, 139, 141, 143, 144, 150, 154, 156, 157, 184
 Baládffy/Balátffy cs 41, 45, 142
 Baládffy/Balátffy István 31

- Baládffy/Balátffy János, ózdi 199, 239, 253, 271
- Baládffy/Balátffy Magdolna Thetey Lőrincné, besenyői Füzi Jánosné 142, 194
- Balásfi Anna Vásárhelyi Bálint de-ákné 133
- Balásfi János, kancelláriai secretarius 133, 224
- Balassa Menyhért, gyarmati, ország generálisa, tanácsúr 34
- Balassi/Balássi Mihály, szentdemeteri 109, 110, 116, 117, 121, 217
- Balázsfalva (Blaj), Fehér m, h 65
- Bálintffy cs, marosjára 129, 137, 157
- Bálintffy Ferenc, marosjára, apja: Kristóf 134
- Bálintffy István, marosjára, cubicularius, apja: Vásárhelyi Bálint deák 129, 132, 133
- Bálintffy János, marosjára, apja: Kristóf 134
- Bálintffy Kata, marosjára, apja: Kristóf 134
- Bálintffy Kristóf, marosjára, cubicularius, apja: Vásárhelyi Bálint deák 99, 133
- Bálintffy Mihály, marosjára, apja: Kristóf 134, 205
- Bálintitt cs, tövisi, körtvélyfái 84
- Bálintitt György, tövisi, körtvélyfái 84
- Bálintitt János, tövisi 84
- Bálintitt Tódor, tövisi, portai követ 84
- Bálintitt Zsuzsanna Szombathelyi Mártonné 84
- Balogh cs, bágyoni 127
- Balogh Lászlóné, váradi 208
- Balogh Margit veresmarti Zólyomi Jánosné 128
- Balogh Mátyás 186
- Balogh Pál, bágyoni 128
- Balogh Tamás, bágyoni 104, 180, 205, 226, 251, 274
- Bánd, Mezőbánd (Band), Maros sz/m, h 154
- Bánffy cs 43, 48, 71, 72, 77, 92, 93, 94, 158, 159, 186
- Bánffy Anna Mindszenti Benedekné, Wesselényi Boldizsárné 71, 79, 197, 198, 218, 242, 244, 264
- Bánffy Anna pókai Sárosi Jánosné 162
- Bánffy Boldizsár 51, 70, 71, 79, 93, 158, 184, 191, 249
- Bánffy Borbála brenhidai Huszár Istvánné 71, 93, 177, 186, 234, 268
- Bánffy Borbála Thoroczkay Mihályné 76
- Bánffy Farkas 71, 268
- Bánffy Ferenc, apja: Farkas 71, 268
- Bánffy Gábor 51
- Bánffy György 51
- Bánffy István 71
- Bánffy János 31, 137, 156, 234
- Bánffy Judit Szikszay Györgyné 71
- Bánffy Kata Thoroczkay Zsigmondné 75
- Bánffy Kristóf, apja: János 137, 186, 244, 252
- Bánffy Magdolna Bogáthy Jánosné 70
- Bánffy Margit Bodoni Istvánné, Bogáthy Menyhárné, Alia Farkasné, Kékedy Zsigmondné 21, 62, 68, 70–72, 77, 95, 137, 138, 147, 157, 183, 188, 189, 197, 198, 207, 218, 219, 225, 236, 242, 244, 255, 258, 264, 268, 276, 279
- Bánffy Menyhért 31, 47
- Bánffy Mihály, apja: Farkas 71, 268
- Bánffy Miklós 162
- Bánffy Pál 31, 41, 71

- Bánffy Péter, apja: Farkas 26, 71, 137, 156, 268
 Bánffy Zsigmond, apja: János 137, 268
 Bánffy Zsuzsa Bethlen Gergelyné 71
 Bánk Pál, szamosújvári várnagy, erdélyi alvajda 31, 44
 Bánrévi Borbála özv. simai Borbély Györgyné 225, 247
 Bányabükk (Vâlcele), Torda/Kolozs m, h 79, 90, 114, 161, 185 l. még Magyarbányabükk, Oláhbányabükk
 Banyica (Băița), Kolozs/Maros m, h 64, 66
 Barbátfalva, Berbátfalva, eltűnt település Léta környékén, Torda/Kolozs m 102, 103, 185
 Barcsai Beatrix Bogáthy Jánosné, apja: Pál ítélőmester 95
 Barcsai Pál, ítélőmester 42, 95
 Barcsay/Barcsai cs, barcsai 48, 50, 96
 Barcsay András 96
 Barcsay Anna Macskásy Pálné 96, 189
 Barcsay Boldizsár, apja: György 111
 Barcsay Druzsianna osdolai Kun Gergelyné 63, 83, 122
 Barcsay Éva brenhidai Huszár Mátyásné 63, 83, 94
 Barcsay György 31, 42, 111
 Barcsay László, apja: Zsigmond, anyja: Kákoni Erzsébet 83
 Barcsay Márk 219, 223, 225, 233, 247
 Barcsay Miklós 50, 116, 188, 247
 Barcsay Zsigmond 63, 68, 82, 83, 94, 206, 263
 Barkay cs 50
 Barkay Ambrus, gyulafehérvári requisitor 136
 Barkay Zsófia 190, 193, 222, 227
 Barkóczy Anna Kékedy Zsigmondné, Haller Istvánné 78, 112, 258, 260
 Barlabási/Barlabássy cs 45
 Barlabássy Mihály 31, 47
 Barla Borbála 200
 Barla Ilona 200
 Barla János 200
 Barla Márton 200
 Barla Mátyás 200
 Barrabási Péter, lőrincfalvi 196
 Basa György 245
 Báthory cs, somlyói 43, 44
 Báthory Gábor, erdélyi fejedelem 56, 62, 65, 67, 81, 85, 90, 96, 121, 146, 147
 Báthory Grizeldisz 131
 Báthory Imre 31, 44
 Báthory Imre, szaniszlófi 113
 Báthory István, erdélyi fejedelem, lengyel király 34, 50, 51, 116
 Báthory Kata, szaniszlófi, Lónyai Istvánné 113, 215
 Báthory Kristóf, erdélyi fejedelem 45
 Báthory Zsigmond, erdélyi fejedelem 14, 20, 54, 55, 60–62, 65, 68, 85, 89, 90, 93, 97, 100, 138, 141, 143
 Báthory Zsófia, fejedelemasszony 195, 196, 208, 212, 213, 220, 223, 233, 236, 237, 266, 281
 Bátos (Batoș), Kolozs/Maros m, h 64, 66
 Bebek Judit Kendy Ferencné 70
 Bedelő (Izvoarele), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75, 185
 Bede Mátyás 247
 Bekes Gáspár, kincstartó, tanácsúr 41, 49, 50, 114, 116
 Béli cs 197

- Béldi Fruzsina Szalai Andrásné 210
 Béldi János, uzoni 78
 Béldi Pál, uzoni 78
 Belső-Szolnok vm 8, 11, 12, 15, 17,
 40, 48, 55, 66, 85, 96, 118, 124,
 160, 163
 Benda Gyula, történész 11
 Benedekffy Orsolya Pókay (Kis)
 Miklósné 141, 260
 Berentey Anna Bozzásy Gáspárné,
 Daróczy Lőrincné 256
 Berentey Zsófia hidegvizi Désfalvy
 Gáspárné 256
 Beresztelke (Breaza), Torda/Maros
 m, h 40, 41, 45, 70, 71, 101, 137,
 186
 Berkes (Borzești), Torda/Kolozs m,
 h 44, 46, 75, 127, 130, 131, 144,
 156, 187
 Bernáld cs, mezőmadarasi 41
 Bernáld Balázs 31, 41
 Bernáld Ferenc 31, 41, 45
 Bernáld János, apja: Ferenc 41, 195
 Bernáld Miklós 31, 46, 47
 Berzenczey Judit Bocskai Miklósné
 81
 Berzétei Péter 31, 46
 Besenyei alias Székely István deák
 258
 Besenyei Menyhárt 215
 Besenyő (Valea Izvoarelor), Kükül-
 lő/Maros m, h 142
 Beszterce (Bistrița), Beszterce sz/B-
 Naszód m, v 129, 139
 Bethlen (Beclean), B-Szoln/B-Na-
 szód m, mv és vár 78
 Bethlen cs, bethleni 17, 43, 45, 68, 69
 Bethlen Farkas, búni, udvari főka-
 pitány 122
 Bethlen Farkas, kancellár, történet-
 író 93
 Bethlen Ferenc, keresdi, főudvar-
 mester 17, 75, 94, 208
 Bethlen Gábor, erdélyi fejedelem
 56, 57, 62, 65, 67, 68, 74, 80–82, 98,
 100, 104, 117, 120, 122, 147, 263
 Bethlen Gergely 244
 Bethlen György 264
 Bethlen István, iktári, id. 65, 82, 134,
 162, 183
 Bethlen István, iktári, ifj. 112, 142
 Bethlen János, kancellár 75, 120,
 122, 123
 Bethlen Krisztina Petrichevich Hor-
 váth Györgyné, pókai Herczegh
 Istvánné 123
 Bethlen Mihály, bethleni 75, 264
 Bethlen Miklós, kancellár 122, 125
 Bethlen Péter 65, 103, 198, 202, 204,
 207, 255, 267, 268
 Bethlen Péter (16. sz.) 51
 Bihar vm 29, 160
 Bikal, Bikalat (Făgetul Ierii), Torda/
 Kolozs m, h 41, 75, 104, 156, 187
 Bocskai Anna, apja: Miklós 223
 Bocskai István, erdélyi fejedelem
 14, 62, 65, 98, 103
 Bocskai István, ifj. 223
 Bocskai Miklós 62, 65, 81, 116, 213,
 223, 250, 253, 275
 Bodó Ambrus 233
 Bodó István deák 195
 Bodon, Mezőbodon (Papiu Ilarian),
 Torda/Maros m, h 41, 49, 70, 71,
 77, 95, 111, 188
 Bodoni cs, vajdaszentiványi 71, 77,
 140
 Bodoni Balázs, vajdaszentiványi 51
 Bodoni György, vajdaszentiványi,
 apja: István 78, 139, 140, 246
 Bodoni István, vajdaszentiványi,
 ifj., apja: János 138, 140, 184, 193,
 240, 246, 260, 277, 279

- Bodoni István, vajdaszentiványi, kincstartó 71, 73, 277
- Bodoni János, vajdaszentiványi 137, 138
- Bodoni Mária Suky Ferencné 139, 140
- Bodoni Zsuzsanna Lázár alias Csiki Jánosné, Faragó Andrásné, Ghillányi Gergelyné, apja: János 138, 139, 144, 184, 193, 240, 246, 247, 260, 276, 277, 279, 280
- Boér Ferenc 259
- Boér István 259
- Bogáthy cs, bogáti 41, 50, 70, 95, 100, 158
- Bogáthy András 31, 47, 51, 70, 91, 95, 96, 179, 185, 188, 189, 219, 223, 225–227, 233, 236, 247, 250, 261
- Bogáthy Boldizsár 51, 236
- Bogáthy Druzsianna Barcsay Andrásné, Wass Ferencné, Markó vajdáné 96, 189, 192, 225, 236
- Bogáthy Ferenc, bogáti 31, 47
- Bogáthy Gáspár, bogáti 50
- Bogáthy Imre, bogáti 31, 47
- Bogáthy Imréné 236
- Bogáthy István, bogáti 44
- Bogáthy János, bogáti, apja: András 95, 219, 223, 225, 233, 247
- Bogáthy János, bogáti, fia: András 70, 95
- Bogáthy Kata, bogáti 96
- Bogáthy Menyhárt, bogáti 62, 70, 71, 95, 177, 188, 213, 214, 218, 224, 225, 228, 236, 258, 266, 272
- Bogáthy Miklós, bogáti 62, 95, 177, 213, 214, 218, 224, 225, 228, 266, 272
- Bogáthy Péter, bogáti 51
- Bogáthy Zsófia dicsőszentmártoni Horváth alias Susalith Menyhártné 95, 219, 223, 225, 233, 247
- Bogát, Marosbogát (Bogata), Torda/Maros m, h 44, 70, 78, 95, 96, 113, 188
- Bogdándi Zsolt, történész 20
- Bojnicsics alias Horváth Gáspár 202, 258
- Bojthi István, gyéresi, a mezei lovasok/hadak főkapitánya 74, 122, 215
- Boldoc (Boldut), Torda/Kolozs m, h 44–46, 97, 104, 111, 115, 127, 130, 144, 156, 157, 190
- Boldóczi István 51
- Bolyai cs, alsójárai 42
- Bolyai András, alsójárai 31, 42
- Bolyai György 179
- Bolyai Györgyné 179
- Bolyai Zsuzsanna gerendi Forró Istvánné, gerendi Borbély Gergelyné 179
- Bonyha 124
- Borbély Anna Kun Kocsárdné 123
- Borbély György, simai, lugosi és karánsebesi bán, tanácsúr 51, 52
- Borbély Lukács, tordai, mezei hadak hadnagya 135
- Borbély Miklós, gezei, fejedelmi familiáris 90, 116, 196
- Bornemisza alias Büki cs I. Büki
- Bornemisza cs, kálnói 51
- Bornemisza cs, kápolnai 51, 65, 93, 94, 149
- Bornemisza cs, kolozsvári 125, 133
- Bornemisza Benedek, patai 52
- Bornemisza Boldizsár, kápolnai 52, 65, 71, 92, 93, 183, 186, 197, 198, 204, 206, 213, 218, 234, 242, 250, 252, 259, 261, 265, 268, 280
- Bornemisza Erzsébet Gyerőffy Jánosné 99, 100
- Bornemisza Ferenc, kolozsvári, portai követ 99

- Bornemisza Gergely, kolozsvári pg, ötvös 99
- Bornemisza István, gyöngyösi 240
- Bornemisza János, kálnói 52, 89, 191, 197, 214, 229, 249, 270, 275
- Bornemisza Judit homoródszentpáli Kornis Ferencné 92, 202, 280
- Bornemisza Kata Bálintffy Kristófné 133, 245
- Bornemisza László, kolozsvári, cubicularius 99, 133
- Bornemisza Pál, borosjenői 140
- Bornemisza Tamás, kolozsvári, cubicularius, udvari familiáris 137, 186, 244, 268
- Bornemisza Zsigmond, kápolnai 63, 109, 110, 137, 152, 254, 257, 261, 264, 268
- Bornemisza Zsuzsanna Kemény Boldizsárné 140
- Bornemisza Zsuzsanna Kendeffy Gáspárné 149
- Boronkay Bálint 207, 277
- Boronkay János 111, 190, 193, 207, 246, 277
- Boronkay László 192, 270
- Boronkay Zsuzsanna Lódi Simonné, Barcsay Györgyné 111
- Boros János 94
- Borrév (Buru), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75, 106
- Borsai Péter, felfalui 203
- Borsos István, (maros)vásárhelyi, apja: Tamás 154, 208
- Borsos Tamás, (maros)vásárhelyi, portai kapitiháza 154, 207, 208, 223
- Borsvay Mátyás 233
- Boyer/Payor Demeter/Dumitru, mészköi 127, 144, 183, 187, 192, 193, 206, 215, 232, 267, 273
- Bölkény I. Magyarbölkény, Oláh-bölkény
- Bölön (Belin), Sepsz sz/Kovácsna m, h 152
- Bölöni Gáspár, kancelláriai secretarius 130, 149, 153, 193, 246
- Bölöni Ilona zaláni Bölöni Györgyné 153
- Bő, Mezőbő (Boian), Torda/Kolozs m, h 20, 43, 44, 75, 78, 87, 89, 113, 122, 146, 191
- Brandenburgi Katalin, erdélyi fejedelem 65, 82, 134
- Brini László, udvari alkapitány 266
- Budai Mária, bölcsei 134
- Buday Anna Jóna Ferencné 279
- Bús Borbála Gáspár Boldizsárné 203
- Büki alias Bornemisza cs, székelyszállási, vajdaszentiványi 140, 143
- Büki alias Bornemisza Gáspár, székelyszállási, vajdaszentiványi, fejedelmi familiáris 17, 52, 143
- Büki alias Bornemisza István, vajdaszentiványi, apja: Gáspár 143, 145, 241
- Büki alias Bornemisza János, vajdaszentiványi, apja: Gáspár 143, 241, 261, 279
- Büki alias Bornemisza Kata, apja: Gáspár 143
- C**
- Chakó Katalin brenhidai Huszár Péterné 93
- Cikud, Ceked, Mezőceked (Valea Largă), Torda/Maros m, h 39, 79, 115, 150, 151, 192
- Crainic, Dumitru, alsóoroszi, fiai: László/Vasile, Petru 100, 182
- Crainic, Luca, apja: Toma 275
- Crainic, Toma 275
- Cs**
- Csáky cs, körösszegi 88, 213

- Csáky István, a rendek főkapitánya 73
 Csáky László 97
 Csanád, Csinád, Erdőcsinád (Pădureni), Torda/Maros m, h 41, 45, 87, 111, 138, 140, 153
 Csáni/Csányi cs, boldoci 44, 46, 50, 136, 159
 Csáni/Csányi Dorottya Szucsáki Ambrusné 150
 Csáni/Csányi Erzsébet 180, 187, 190, 193, 205, 222, 226, 227, 238, 251, 274
 Csáni/Csányi Erzsébet Barkay Ambrusné 136
 Csáni/Csányi Kristóf, boldoci 31, 44
 Csáni/Csányi Lőrinc, boldoci 150
 Csáni/Csányi Margit jeddi Köpeczi Jánosné 136
 Csáni/Csányi Miklós, boldoci 50, 180, 187, 190, 193, 205, 222, 226, 227, 238, 251, 270, 274
 Csán, Mezőcsán (Ceanul Mare), Torda/Kolozs m, h 43–46, 97, 104, 105, 111, 115, 127, 130, 144, 149, 153, 156, 157, 193, 246
 Csán, Pusztacsán (Ceanul Mic), Torda/Kolozs m, h 119, 193
 Csánki Dezső, történész 29
 Csapi Ferenc 214
 Csapi János, Kákoni familiáris, görényi várnagy 154, 214, 272
 Csapószentgyörgy, elpusztult település Maroslekence közelében, Torda/Maros m 41, 113, 121, 142, 194
 Csegedy/Csegődy cs 41
 Csegedy/Csegődy Antal 31, 41
 Csegedy/Csegődy György 52, 194, 233, 254
 Csegedy/Csegődy Tamás 194, 233, 254
 Csegezy Gergely 31, 46
 Cseh cs, rődi 134
 Cseh János, rődi 128, 149, 180, 222
 Cseh Péter, rődi 134
 Cseh Zsigmond, rődi, Bethlen István szolgája 134, 135
 Cserényi cs, balázsfalvi 140, 143, 158
 Cserényi Anna Büki alias Bornemiza Gáspárné 143
 Cserényi Erzsébet Kamuthy Miklósné 86, 103, 185, 217, 224, 226, 234, 271
 Cserényi Farkas, balázsfalvi 211
 Cserényi Ferenc, balázsfalvi 151
 Cserényi György, balázsfalvi 31, 46, 144
 Cserényi János, balázsfalvi 31, 45
 Cserényi Luca Szikszai Imre deák-né 230
 Cserényi Márton, balázsfalvi 52
 Cserényi Pál, balázsfalvi 52
 Csernátóni György 263
 Csicsó (Ciceu), B-Szoln/B-Naszód m, vár 17
 Csokmány (Ciocmani), K-Szoln/Szilágym, h 104
 Csombordi Mihály, mészköi lp 135
 Csontos Gergely, Kákoni familiáris, vécsi tisztartó 154, 155, 214, 272
 Csontos Pál 184, 260
 Cs. Szabó László, író 126
 Csúcs, Maroscsúcs (Stâna de Mureș), Fehér m, h 42
 Csuka Kata iklandi Vadadi Pálné 144
 Csűrűlye (Ciurila), Torda/Kolozs m, h 40, 43, 97–99, 105, 139, 195
D
 Daczó cs, csernátóni 41
 Daczó Erzsébet 122
 Daczó Máté, csernátóni 31, 41

- Daczó Tamás, csernátóni 31, 44
Dali/Deli Kozma 91, 101, 103, 200
Damakos István, alsócsernátóni 32, 45, 233
Damokos Mihály, alsócsernátóni 32
Dátos (Dățășeni), Torda/Maros m, h 46, 78, 89, 90, 113, 116, 120, 121, 195
Dávid Zoltán, levéltáros, demográfus 10, 13
Décse, Marosdécse (Decea), Torda/Maros m, h 44, 46, 114, 196
Décsey András 52
Décsey Erzsébet Balogh Györgyné 196
Décsey Ferenc 32, 46, 52
Décsey István 32, 45
Décsey Mihály 52, 192, 270
Décsey Pál 32, 44
Déda (Deda), Torda/Maros m, h 41, 43, 70, 71, 77, 80, 92, 137, 197
Dellő, Magyardellő (Dileu Nou), Torda/Maros m, h 112, 143
Dellő, Oláhdellő (Dileu Vechi), Torda/Maros m, h 40, 111–113
Dersi Anna jeddi Köpeczi Jánosné 136
Dersi Anna Márkodi Gergelyné 154
Dersi János 220
Detrehem, Alsó-/Felsődetrehem (Tritenii de Jos/Sus), Torda/Kolozs m, h 20, 50, 78, 89, 113, 134, 197, 249 l. még Mindszent
Diósi Gáspár, fiscalis director 131
Disznajó (Vălenii de Mureș), Torda/Maros m, h 40, 43, 70, 71, 80, 92, 149, 198
Dobó Ferenc, ruszkai 41
Dobó István, ruszkai, egri kapitány, erdélyi vajda 14, 32, 41
Doboka vm 8, 11, 12, 15, 17, 48, 55, 114, 124, 135, 160
Dobszay István, keresztúri 32, 45
Dominkovits Péter, levéltáros, történész 10, 11
Domokos(falva) (Dămacușeni), B-Szoln/Máramaros m, h 94
Don alias Révész Pál, fejedelmi/udvari familiáris 104
Don/Domb Kata alsójárai Somogyi Nagy Balázsne, apja: Pál 104, 145, 180, 205, 226
Dorogi Vida Deli/Dali Kozmáné 104
Dósa András 32, 46, 47
Drabant Lőrinc 239
Drágffy János 45
E
Ebeni István 156, 263
Ebeni Kata Szilvásy Istvánné, bágyoni Balogh Pálné 128, 179, 180, 205, 222
Egerbegy, Aranyosegerbegy (Vișoara), Torda/Kolozs m, h 39, 41, 42, 73, 74, 78, 89, 90, 105, 114–119, 125, 126, 130, 135, 136, 141, 151, 199
Egresi Erzsébet túri Jobbágy Istvánné 153, 262
Egressy István 46
Egressy Péter 32, 46
Egyházfalva, elpusztult település a mai Torda város területén, Torda/Kolozs m 30, 202
Elekessy Boldizsár 32, 47
Elekessy János 153, 240, 246
Engel, Johann Christian, történész 29
Erdélyi cs, somkeréki 40, 44, 88, 114, 158, 161
Erdélyi Bertalan, somkeréki 32, 47
Erdélyi Gergely, somkeréki 52
Erdélyi István, somkeréki 17, 62, 64, 80, 87–90, 99, 103, 114, 178, 182,

- 191, 192, 194, 208, 213, 218, 231, 236, 252, 253, 258, 265, 266, 281
- Erdélyi Kata Wass Györgyné 114
- Erdélyi Lénárd, somkeréki 32, 40
- Erdélyi Margit monostorszegi Kun Istvánné 87
- Erdélyi Miklós, somkeréki 32, 44, 52
- Erdő Anna Elekesi Lászlóné 149, 222
- Erdőcsinád I. Csanád
- Erdő Miklós, csávási 32, 45
- Erdőszengyel (Sânger), Torda/Maros m, h 138, 140, 144, 154, 155, 202
- Erdő Tamás, alsószentmihályfalvi 149
- Erős György 191
- Esterházy Miklós, nádor 84
- F**
- Faragó András, a mezei hadak kapitánya 139, 223, 261, 272, 280
- Farkas Farkas, harinai 24, 32, 41, 263
- Farkas Krisztina, harinai, ifj. Balassi Ferencné, Huszár Mátyásné 94
- Farkas Miklós, harinai 41
- Farkas Péter 184, 241, 260, 276
- Farna cs, magyarfülpösi 43
- Farna János 44
- Farna János, ifj. 44
- Farna Mihály 32, 43
- Farnas (Sfăraș), Kolozs m, h 50
- Fehér vm 29, 39, 42, 70, 73, 81, 95, 97, 116, 122, 135, 150, 152, 154, 160
- Fejér István 127, 179
- Fejér János 190
- Fekete Anna szentgericei Gál Istvánné 245
- Felfalu, Marosfelfalu (Suseni), Torda/Maros m, h 64, 79, 84, 203
- Felfalui Péter deák 204
- Felsődetrehem (Tritenii de Sus), Torda/Kolozs m, h 79
- Felsőfüged (Ciugudu de Sus), Torda/Fehér m, h 42, 46, 78, 117, 203
- Felsőfüle (Filea de Sus), Torda/Kolozs m, h 34, 146, 178
- Felsőidecs (Ideciu de Sus), Torda/Maros m, h 64, 79, 103, 204, 267
- Felsőjára (Iara), Torda/Kolozs m, h 41, 45, 97, 104, 128–130, 134, 205
- Felsőköhér (Chiheru de Sus), Torda/Maros m, h 61, 64, 67, 82, 88, 206
- Felsőlupsa, Nagylupsa (Lupșa), Torda/Fehér m, h 97, 98, 206
- Felsőoroszi (Urusiu de Sus), Torda/Maros m, h 61, 67, 82
- Felsőpeterd (Petreștii de Sus), Torda/Kolozs m, h 43, 45, 115, 127, 130, 131, 144, 150, 156, 206
- Felsőrépa, Felsőrépafalva (Vătava), Torda/Maros m, h 64, 79, 207
- Felsőszolcsva (Sălcuia de Sus), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75, 207
- Felsőszőcs (Suciul de Sus), B-Szoln/Máramaros m, h 94
- Felvinczi Márton deák, gyulafehérvári provisor 104, 145, 180, 181, 205, 226, 251
- Ferdinánd, I., magyar király 13, 23, 30, 34
- Ferenc deák, Torda vm viceszolga-bírája 157
- Ficsor Ferenc, apja: id. Péter 253
- Ficsor Péter, apja: id. Péter 191, 253
- Ficsor Péter, id., görgényi várnagy 253
- Filstich cs, kolozsvári 125
- Filstich Ferenc, apja: Péter 125
- Filstich Lőrinc, apja: Péter 125
- Filstich Péter 109, 110, 124, 250, 251, 276

- Filstich Zsigmond, apja: Péter 125
 Fodor Kata Várfalvy Jánosné 46
 Fogaras (Făgăraș), Fehér/Brassó m,
 mv és vár 12, 53
 Fonác, Kővárfonác (Fânațe),
 B-Szoln/Máramaros m, h 86
 Forgách Zsigmond, felső-magyar-
 országi főkapitány, nádor 96
 Forró András, háportoni 150, 227,
 251
 Forró Boldizsár, háportoni 211
 Forró János, háportoni, Fehér vm
 főispánja 73
 Forró Jusztina Kádas Mihályné 187,
 206, 226, 227, 232, 243, 251
 Földesi János 200
 Földvári Zsófia Harasztosi Balázs
 deákné 235
 Földvály Gáspár 216
 Frátay János 220, 233
 Frika János, Torda vm viceszolga-
 bírása 145, 179, 205
 Füzér, Abaúj vm/M, h és vár 134
 Füzi Anna, besenyői, apja: János
 142, 194
 Füzi Borbála, besenyői, apja: János
 142, 194
 Füzi Erzsébet, besenyői, apja: János
 142, 194
 Füzi István, besenyői, apja: János
 142, 194
 Füzi János besenyői 142, 194
 Füzi Margit, besenyői, apja: János
 142, 194
 Füzy Borbála abafái Gyulay Pál-
 né, Jósika Istvánné, Sarvasághy
 Zsigmondné 61, 78, 85, 93, 95,
 102, 178, 203, 209, 211, 224, 232,
 234, 235, 256, 278
- G**
 Gálffi Dávidné 276
 Gálffy Tamás 32, 47
 Gálfi Emőke, történész 20, 131
 Gálfi János, kocsárdi 98, 106, 178,
 209, 211, 216, 264, 278
 Galgóc (Hlohovec), Pozsony vm/
 Szlovákia, h és vár 139
 Gáltói Erzsébet Felvinczi Márton
 deákné 104, 145, 182, 206, 251
 Gáncs (Dumbrăveni), B-Szoln/B-
 Naszód m, h 94
 Garda Antal 32, 46
 Gáspár Erzsébet Tasnádi alias Balo-
 gh Ferencné 203
 Gáspár Ferenc, felfalui 203
 Gáspár János, felfalui 203
 Gáspár Miklós, felfalui 241
 Gazdagh cs, körtvélyfái 152
 Gazdagh Ferenc, körtvélyfái, a
 Kovacsóczyak szolgája, görgé-
 nyi provisor 152, 153, 228
 Gazdagh Ferenc, körtvélyfái, ifj.,
 apja: Ferenc 153, 194, 272
 Gazdagh György, zaláni, tompahá-
 zi 153
 Gazdagh János, körtvélyfái, apja:
 Ferenc 153, 194
 Gazdagh Kata, körtvélyfái, apja:
 Ferenc 153
 Gazdagh Sándor, körtvélyfái, na-
 gyobb kancelláriai deák, apja:
 Ferenc 153
 Géczy István 207
 Gelence (Ghelnița), Orbai sz/Ko-
 vászna m, h 155
 Gellyén cs, kolozsvári 125
 Gellyén/Gellén alias Bogner Imre,
 kolozsvári pg 38, 118, 124, 125,
 150, 185
 Geréb cs, gáldtői 152
 Geréb András 224
 Gerebenes, Mezőgerebenes (Gere-
 benișu de Câmpie), Torda/Ma-

- ros m, h 41, 87, 111, 112, 114, 120, 121, 136, 152, 154, 207
- Gerend, Aranyosgerend (Luncani), Torda/Kolozs m, h 39, 40–42, 66, 78, 79, 85, 86, 105, 114, 117, 119, 152, 209
- Gerendi Vitályos 32, 47
- Gerendkeresztúr (Grindeni), Torda/Kolozs m, h 39, 41, 42, 78, 85, 114, 116, 117, 119, 150, 152, 211
- Gerendszentmárton (Gligorești), Torda/Kolozs m, h 78, 212
- Gerendy cs, gerendi 85, 125, 149, 152, 158
- Gerendy András, gerendi 32, 44
- Gerendy Anna özvegy csulai Vánca Györgyné 43
- Gerendy Antal, gerendi 39
- Gerendy Erzsébet Sombory Gáborné, Bánházy Istvánné 39, 79, 85, 105, 117, 150, 199, 200, 209–211
- Gerendy István, gerendi, apja: Pál 39, 79, 85, 109, 110, 117, 119, 178, 203, 209, 210, 212, 239, 253
- Gerendy János, gerendi 39, 85, 117, 129, 130, 178, 199, 209, 211, 216, 278
- Gerendy Klára ifj. Kassai Istvánné 117, 118, 178, 201, 204, 210, 212, 232, 235, 256, 278
- Gerendy László, gerendi 117, 149
- Gerendy Márton, gerendi, udvarmester, apja: Pál 39, 79, 85, 108–110, 117–119, 125, 126, 178, 185, 201, 203, 204, 209, 210, 212, 222, 224, 232, 235, 238, 239, 253, 256, 274, 278
- Gerendy Pál, gerendi 39, 85, 117, 216, 224
- Gerendy Péter, gerendi 32, 39
- Gerendy Zsófia vargyasi Daniel Jánosné 117, 119, 210, 232
- Gernyeszeg (Gornești), Torda/Maros m, h 17, 40, 87–89, 213
- Geszthy Ferenc, ország generálisa 89
- Gesztrágyi cs 127
- Ghiczy János, kormányzó 30, 34, 61, 217, 234
- Ghiczy Katalin abafáji Gyulay Pálné 217, 234
- Ghillányi Gergely, bernicházi, vajdaszentiványi, tizedfőarendátor 139, 140
- Girolti Benedek 194
- Glesán cs 45
- Glesán János, karánsebesi bán, portai követ 45
- Glesán Kristóf, radnóti udvarbíró 32, 45
- Gondos Kata Szakmáry Györgyné 190
- Gondos Miklós, vajdaszentiványi 72, 279
- Görgény (Gurghiu), Torda/Maros m, vár és uradalom 12, 29, 32, 34, 36, 38, 46, 51, 61–67, 70, 80–83, 87, 88, 94, 100, 115, 116, 140, 141, 153, 155, 161, 213
- Görgényi-havasok 29
- Görgényszentimre (Gurghiu), Torda/Maros m, h 61, 64, 67, 82, 154, 155, 214
- Görögh cs, vécsi 154
- Görögh András, vécsi, Torda vm assessora 154, 202, 228
- Görögh János, vécsi 156
- Görögh Judit körtvélyfájai Szindi Jánosné 144, 154, 202
- Görögh Tamás, körtvélyfájai 52
- Gy**
- Gyalu (Gilău), Kolozs m, mv és vár 12, 43, 61, 73, 102, 119, 128, 161
- Gyalui-havasok 29

- Gyarmathi György 214
 Gyéres, Aranyosgyéres (Câmpia Turzii), Torda/Kolozs m, h 20, 24, 41, 43, 44, 46, 75, 78, 89, 90, 107, 113, 114, 122, 146, 214
 gyéresi lovastestőrök 197, 198, 214, 215, 229, 249, 270, 271, 275
 Gyéresszentkirály (Sâncrai), Torda/Kolozs m, h 215
 Gyerőffy cs, gyerővásárhelyi, kiskapusi 105, 133, 158
 Gyerőffy Borbála özv. Szentmihályfalvi Péter deákné 248
 Gyerőffy Erzsébet, Heinrich Lisbona felesége 99
 Gyerőffy Farkas 99
 Gyerőffy Gáspár 32, 45, 91, 101, 105, 247
 Gyerőffy István, apja: János 99, 100, 119, 156, 248, 263, 269
 Gyerőffy János, Kolozs vm főispánja, szamosújvári főkapitány, tanácsúr 91, 96, 99, 105, 139, 248, 269, 272
 Gyerőmonostor, Magyargyerőmonostor (Mănăstireni), Kolozs m, h 127
 Gyertyános (Vălișoara), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75
 György deák 32, 46, 47, 129
 Gyulafehérvár (Alba Iulia), Fehér m, mv és vár 43, 74, 94
 Gyulaffy Borbála Kapu Andrásné 68, 69
 Gyulai alias Farkas Ferenc 263
 Gyulai alias Farkas Gáspár 263
 Gyulay cs, abafáji 161
 Gyulay Borbála, abafáji, apja: János 95
 Gyulay Erzsébet, abafáji, apja: János 95
 Gyulay János, abafáji, bátyja: Pál 95, 98, 179, 205, 227, 237, 250, 258
 Gyulay János, abafáji, ifj., apja: János 95, 179
 Gyulay Katalin, abafáji, apja: János 95
 Gyulay Pál, abafáji, alkancellár, tanácsúr 34, 52, 61, 85, 93, 98, 115, 125, 140, 177, 217, 224, 234, 258, 263
 Gyulay Pál, abafáji, ifj., apja: János 95, 179
- H**
 Hadnagy István 217, 245
 Hadrév (Hădăreni), Torda/Maros m, h 46, 78, 216
 Hadrévy Ferenc 32, 46
 Hagymássy Kristóf, berekszói 51, 231
 Hagymássy Miklós, berekszói 51
 Hagymás, Tordahagymás (Plaiuri), Torda/Kolozs m, h 122, 129, 216
 Hajdú Mihály 241
 Hajósy Ferenc 195
 Hajósy István 99
 Hajósy Rebeka túri Jobbágy Istváné 99, 153
 Halabory Erzsébet özv. Horváth Ferencné 240
 Haller cs, hallerkői 51, 69, 111
 Haller Gábor 111, 112, 153, 190, 193, 207, 246, 262, 277
 Haller György 69, 97
 Haller István 69, 78, 108, 109, 110, 111, 112, 143, 208, 254, 258, 265
 Haller János, apja: István 69, 113
 Haller Pál, apja: István 69
 Haller Péter 63, 83
 Háporton (Hopârta), Fehér m, h 150
 Haraklyáni László 52
 Haranglábi Erzsébet Radó Kristófné 127

- Harasztosi Balázs deák 215, 235
 Hari Anna 269
 Harinnay I. Farkas
 Herczegh cs, pókai 123
 Herczegh András, pókai 123, 126, 276
 Herczegh András, pókai, ifj., apja: István 124
 Herczegh István, pókai, apja: András 123, 124, 260, 261, 276
 Hesdát, Hasadát (Hășdate), Torda/Kolozs m, h 40, 61, 85, 86, 102, 103, 217
 Hesdáthy cs 104, 131, 145
 Hesdáthy Benedek 104, 251
 Hesdáthy Erzsébet Kemény Lászlóné, Bwza Pálné 226, 250
 Hesdáthy Márton 32, 46, 104, 250, 251
 Hétbükk (Habic), Torda/Maros m, h 61, 67, 82, 116, 217
 Hodák, Görgényhodák (Hodac), Torda/Maros m, h 61, 64, 67, 70, 71, 80, 82, 92, 218
 Hoffkircher/Hoffkirchen, Déva Habsburg kapitánya 76
 Holtmaros (Lunca Mureșului), Torda/Maros m, h 41, 43, 70, 71, 77, 80, 218
 Homonnai Drugeth György, országbíró 21, 57, 85, 98
 Horn Ildikó, történész 68
 Horváth alias Susalith cs, dicsőszentmártoni 95
 Horváth alias Susalith Menyhárt, dicsőszentmártoni 95
 Horváth Anna dellői Jármay Miklósné 143, 240, 254
 Horváth Boldizsár 245
 Horváth Gáspár 137, 140
 Horváth György 32, 45
 Horváth György mester 214
 Horváth János 137
 Horváth Klára Macskási Mihályné 110
 Horváth Mátyás 200
 Horvát István 200
 Horvát Simon I. Lódi
 Hosszúaszay cs 51, 53, 127, 131, 158, 159
 Hosszúaszay András 32, 47
 Hosszúaszay Erzsébet Járai/Kolozsvári Mihály deákné 128, 131, 179, 180, 181
 Hosszúaszay Erzsébet Maray Gálné 53
 Hosszúaszay Ferenc 32, 44
 Hosszúaszay Gáspár 32, 43
 Hosszúaszay István 52, 190
 Hosszúaszay János 32, 47
 Hosszúaszay Potenciána 128
 Hujemer/Hujetner Jakab, nagyszombati 139
 Hunyad vm 14, 48, 50, 160
 Huszár cs, brenhidai 71, 93, 94
 Huszár Borbála, brenhidai, apja: Mátyás 94
 Huszár István, brenhidai, apja: Péter 63, 91, 93, 94, 177, 241, 244, 249, 256, 264, 272
 Huszár Katalin, brenhidai, apja: Péter, pápai főkapitány 93
 Huszár Margit Toldalaghi Mihályné, apja: Mátyás 94, 95
 Huszár Mátyás, brenhidai, főlovászmester, tanácsúr, apja: István 94, 198
 Huszár Péter, brenhidai, apja: István 76, 177, 186, 241, 242
 Huszár Péter, brenhidai, pápai főkapitány 93
 Huszár Zsuzsanna, brenhidai, apja: Péter, pápai főkapitány 93

I

Ibrányi Ferenc 11
 Idecs, Alsó/Felsőidecs (Ideciul de Jos/Sus), Torda/Maros m, h 218
 Idecspaták (Idicel), Torda/Maros m, h 40, 64, 70, 71, 141, 219, 254
 Ikland (Iceland), Torda/Maros m, h 42, 78, 89, 109, 111, 113, 116, 120, 219
 Iklódszentiván, elpusztult település Iklód határában, Doboka/Kolozs m 104
 Illésházy Kata Bethlen Péterné 65
 Illyei Mihály 52
 Ilye, Kisilye (Iliora), Torda/Kolozs m, h 44, 138, 141, 144, 151
 Imreffy János, szerdahelyi, kancélár 81
 Imreh István, történész 13
 Inácsy Boldizsár, kisbudaki, borsai 52
 Inácsy István 151
 Indal (Deleni), Torda/Kolozs m, h 45, 46, 104, 119, 130, 157, 220
 Irsay cs, járai 151
 Irsay Ferenc, járai, apja: Mihály 151
 Irsay Gábor, járai 151
 Irsay Imre, járai 151
 Irsay István, járai 151
 Irsay János, járai 53, 151
 Irsay Máté, járai 32, 47, 151
 Irsay Mihály, járai 151
 Ivánfalva, Aranyosivánfalva (Cacova Ierii), Torda/Kolozs m, h 41, 43–46, 95, 97, 98, 104, 105, 115, 118, 126–128, 131, 132, 145, 149, 156, 222
 Izabella, magyar királyné 14

J

Jakab Elek, történész 63

Jakó Zsigmond, történész 7–9, 12, 15, 16, 17, 19, 21, 22, 26, 27, 42, 48, 55, 57, 59, 61, 91, 163
 János deák 273
 János, II., választott magyar király, erdélyi fejedelem 34, 60, 142, 146
 Jára, fn 40
 Járai alias Kis Ferenc 274
 Járai György, járai, apja: Mihály deák 128, 132, 180
 Járai István, járai, apja: Mihály deák 132, 181
 Járai Kata, apja: Mihály deák 132
 Járai/Kolozsvári Mihály deák, kolozsvári, járai, exactor, aranybeváltó 129, 131, 179, 274
 Járai Márton deák, járai, apja: Mihály deák 132, 181, 222, 274
 Járai Mihály deák, járai, ifj., apja: Mihály 132, 181, 226
 Járai Zsuzsanna, apja: Mihály deák 132
 Jára, Marosjára (Iara de Mureş), Torda/Maros m, h 132, 134
 Járay Gergely 53
 Járay György 32, 47, 53
 Járay István 245
 Járay János 245
 Jármay cs, dellői 112
 Jármay Ferenc, fejedelmi familiáris, követ 112, 143
 Jármay Miklós, dellői, ifj., Torda vm alispánja 143
 Jármay Miklós, dellői, küüllői alispán 142, 143
 Jenő, Borosjenő (Ineu), Arad m, mv és vár 72, 134
 Jobbágy cs, túri 153
 Jobbágy András, túri 154
 Jobbágy Dorottya, túri, apja: István 153

- Jobbágy Erzsébet, túri, apja: István 153
 Jobbágy Ilona, túri, apja: István 153
 Jobbágy István 246, 259, 262, 276
 Jobbágy István, túri 153, 155
 Jobbágy István, túri, ifj., apja: István 153
 Jobbágy Orsolya, apja: István 153
 Jobbágy Pál, túri 125, 276
 Jobbágy Péter, túri, apja: István 153, 220
 Jóga Ferenc, vajdaszentiványi 156, 279
 Jóga György, vajdaszentiványi 156
 Jósá Mihály 214
 Jósika cs, branyicskai 61, 78, 86, 102
 Jósika Gábor 78, 86, 102, 103, 217, 224, 234
 Jósika István 79, 85, 93, 178, 203, 209, 211, 235, 256, 278
 Jósika Zsigmond 86
 Jósika Zsigmond, apja: István 85
 Juhász Lajos, történész 23
- K**
 Kabos cs 99
 Kabos Ferenc 32, 47, 248
 Kabos Fruzsina Gyeróffy Jánosné 99
 Kabos Imre 46
 Kabos István 248
 Kackán Márton, sárdi 156
 Kackó (Cățcău), B-Szoln/Kolozs m, h 83
 Kádár József, történész 11
 Kádas Mihály 187, 206, 226, 227, 232, 243, 251
 Kákoni Erzsébet Barcsay Zsigmondné 63, 82, 83, 94, 214, 228, 239
 Kákoni István, vitkai, főudvarmester, tanácsúr 62, 63, 66, 67, 116, 154, 206, 213, 214, 252, 257, 272
 Kakucs, Görgénykakucs (Căcuciu), Torda/Maros m, h 61, 67, 81, 82, 140, 223
 Kalácsütő Kata Várfalvy András deákné 239
 Kállai Gáspár 105, 115, 192, 215, 229, 271, 274, 275
 Kállai Gergely 91, 101, 103, 104, 132, 180, 193, 205, 221, 226, 227, 246, 251
 Kálnay András, Tomori familiáris 73
 Kálnay Borbála Thoroczkay Istvánné, Koncz Pálné 73, 74, 121, 201, 235
 Kálnay Mátyás, gyalui várnagy 73
 Kálnay Pál 73, 199
 Kálnay Péter 53, 73
 Kálnoky István 242
 Kamuthy cs, szentlászlói 61, 86, 103
 Kamuthy Balázs, id. 103
 Kamuthy Balázs, kincstartó, tanácsúr 99
 Kamuthy Farkas, ifj., apja: Miklós 234
 Kamuthy Farkas, Torda vm főispánja, tanácsúr 26, 86, 91, 99, 101–103, 132, 185, 217, 224, 226, 234, 255, 267, 271
 Kamuthy László 103
 Kamuthy Mihály 103
 Kamuthy Miklós 86, 102, 103, 217, 234
 Kamuthy Zsuzsanna Mikola Zsigmondné 86, 103, 271
 Káposztásszentmárton I. Pusztaszentmárton
 Kapus, Oláhkapus, Mezőkapus (Căpușu de Câmpie), Torda/Kolozs m, h 41, 89, 90, 111, 113, 116, 120, 136, 151, 154, 223

- Kapy András, Kolozs vm főispánja, tanácsúr 68, 69
 Kapy Éva 69
 Kapy György 69
 Kapy Kata 69
 Károly Boldizsár 222, 238, 273
 Károlyi Zsuzsanna, fejedelemasszony 101, 107, 137, 186, 244, 268
 Kassai cs, kolozsvári 118
 Kassai Anna, kolozsvári, apja: ifj. István 118, 178, 201, 204, 256, 278
 Kassai Ferenc, kolozsvári, apja: ifj. István 118, 178, 201, 204, 210, 212, 232, 235, 239, 256, 278
 Kassai István, kolozsvári, id., ítélőmester 72, 100, 118, 119, 193, 201, 221, 248, 269
 Kassai István, kolozsvári, ifj. 118
 Kassai Miklós, kolozsvári, apja: ifj. István 118, 178, 201, 204, 256, 278
 Kásva (Caşva), Torda/Maros m, h 61, 64, 67, 82, 224
 Kaszta cs 185
 Kaszta Fruzsina felsősinfalvi Thúry Mihályné 150, 190
 Kaszta István, peterdi 53, 150, 156, 206
 Kaszta Mátyás, peterdi, Szilvásy Boldizsár servitora, szamosújvári provisor, apja: István 128, 156, 187, 190, 193, 206, 222, 226, 227, 232, 243, 251, 264, 270
 Kece, Maroskece (Cheţani), Torda/Maros m, h 39, 41, 42, 78, 85, 114, 118, 152, 224
 Kecseth cs 43, 46
 Kecseth Balázs 44
 Kecseth Menyhért 32, 43
 Kékbükk, praedium Pusztaszentkirály közelében, Torda/Kolozs m 86, 102, 224
 Kékedy cs 71
 Kékedy Zsigmond 68, 71, 72, 77, 79, 112, 138, 157, 186, 193, 234, 246, 258, 260, 261, 268, 277, 279, 280
 Kékes (Chiochiş), Doboka/B-Naszód m, h 83
 Kelemen-havasok 29
 Kemény cs, gyerőmonostori 17, 20, 50, 78, 79, 117
 Kemény Anna Bethlen Farkasné, Macskási Ferencné 122
 Kemény Boldizsár 20, 50, 86, 105, 178, 189, 192, 197, 203, 209, 210–212, 215, 216, 224, 229, 235, 249, 256, 269, 271, 275, 278
 Kemény Borbála Márgay Istvánné, Bodoni Jánosné, Szombathelyi Nagy Györgyné 125, 243, 250
 Kemény Ferenc 248
 Kemény János, Fehér vm főispánja, főgenerális, tanácsúr, utóbb fejedelem 17, 50, 57, 65, 66, 68, 75, 78, 79, 81, 86, 88, 94, 105, 115, 122, 139, 178, 201, 202, 204, 210, 212, 216, 219, 232, 235, 247, 256, 278, 280
 Kemény József, gr., történetkutató, forrásgyűjtő 11, 114, 141
 Kemény Simon 72
 Keménytelke (Chimitelnic), Torda/Maros m, h 42, 70, 95, 122, 123, 156, 225
 Kendeffy Anna Bornemisza Pálné 140
 Kendeffy Gáspár 149, 198
 Kendeffy Judit Wass Györgyné 69, 115
 Kendy cs 51, 89, 158
 Kendy Antal, tanácsúr 33, 42
 Kendy Ferenc, Küküllő vm főispánja, tanácsúr 33, 40, 42, 50, 70, 90, 188, 194, 195, 219, 233, 248, 254, 269

- Kendy Gábor 188, 269
 Kendy István, kancellár 143, 155, 194, 241, 266
 Kendy János 281
 Kendy Judit Haller Istvánné 69, 111, 112
 Kendy Sándor 33, 53, 195, 241
 Kendy Zsófia Bogáthy Menyhártné 70
 Kendy Zsuzsanna 70
 Kenézy Erzsébet 267
 Kénosi alias Gál Ferenc, fiscalis director 86, 87, 111, 120, 121, 192, 208, 256
 Képiró Klára körtvélyfájai Gazdag Ferencné 153
 Kerechényi Judit Hagymási Kristófné 51, 53
 Kerelósospatak l. Sospatak
 Kerelószentpál (Sânpaul), Küküllő/Maros m, h 111, 112
 Keresy Kata 181
 Keresy László 33, 45
 Keresy Péter 45, 179, 274
 Keresztes (Oprișani), ma Torda város egyik negyede, Torda/Kolozs m, h 45
 Keresztszegi Péter, fejedelmi familiáris 130
 Keresztúri Anna Lészay Jánosné, apja: György deák 135, 136
 Keresztúri György deák, tordai kamarás 129, 134, 135
 Keresztúri Kata Kornis Boldizsárné 109
 Keresztúr, Pókakeresztúr (Păcureni), Torda/Maros m, h 139
 Keresztúry Kata Kornis Boldizsárné 110, 113
 Keserű János, gibárti 98
 Kincses, Kincsesfő (Comori), Torda/Maros m, h 61, 67, 82, 225
 Királyfalva (Crăiești), Küküllő/Maros m, h 93
 Királyfalvi Péter 214
 Király Mihály 279
 Kis alias Járαι Ferenc, járαι 181
 Kis alias Járαι Miklós 181
 Kis alias Mohácsi Máté/Mátyás 269
 Kisbánya, Járabánya (Băișoara), Torda/Kolozs m, h 45, 46, 95, 97, 104, 126–128, 130–132, 145, 149, 156, 226
 Kisfenes (Finișel), Torda/Kolozs m, h 102, 226
 Kisgalambfalva (Porumbenii Mici), Udvarhely sz/Hargita m, h 50
 Kishodák, Maroshodák, Maroslaka (Măiorești), Torda/Maros m, h 41
 Kis Mátyás 231, 248
 Kisnyulas 93
 Kisoklos, Alsóaklos (Ocolișel), Torda/Fehér m, h 41, 97, 104, 105, 115, 125, 128, 130, 139, 149, 150, 156, 227
 Kisoroszfalu, Görgénysóakna (Jăbenița), Torda/Maros m, h 61, 62, 67, 82, 153, 228
 Kisremete, elpusztult település Alsójára környékén, Torda/Kolozs m 115, 127
 Kiss András, levéltáros, történész 7
 Kisszederjes (Mura Mică), Torda/Kolozs m, h 46, 111, 138, 140, 144, 154, 228
 Koka/Kóka cs, vajdaszentiványi 157
 Kók, Mezőkók (Pădurenii), Torda/Kolozs m, h 20, 75, 78, 89, 105, 113, 130, 134, 135, 146, 229
 Kolozsmonostor (Cluj-Mănăstur), Kolozs m, mv, ma Kolozsvár egyik negyede 65

- Kolozsvár (Cluj), Kolozs m, v 34, 91, 130, 146, 178
 Kolozsvári/Tordai cs 137, 157
 Kolozsvári/Tordai János deák, fiscalis director 21, 74, 129, 130, 134, 149, 199, 262
 Kolozsvári/Tordai János, ifj., apja: János deák, fiscalis director 130
 Kolozsvári/Tordai Margit Trauzner Istvánné 131
 Kolozsvári/Tordai Márton, apja: János deák, fiscalis director 130
 Kolozs vm 14–16, 23, 26, 27, 29, 30, 44, 46, 48, 64, 65, 69, 87, 94, 99, 101, 102, 114, 118, 119, 124, 127, 131, 134, 144, 149, 150, 160–162
 Komáromi András 197, 270
 Komjátszeg (Comșești), Torda/Kolozs m, h 45, 156, 230
 Komjátszegi cs, komjátszegi 45, 156, 158
 Komjátszegi György, komjátszegi 156
 Komjátszegi Imre, komjátszegi, apja: János 230, 259
 Komjátszegi János, komjátszegi (16. sz.) 33, 45, 230, 259
 Komjátszegi János, komjátszegi, id. 156
 Komjátszegi János, komjátszegi, ifj. 156
 Komjátszegi László, komjátszegi 153, 259
 Komjátszegi Mihály, komjátszegi 230
 Komjátszegi Péter, komjátszegi 230
 Koncz András, lőrincrévei, apja: Pál 74
 Koncz Margit Vajda Istvánné 74
 Koncz Pál, lőrincrévei, ifj., apja: Pál 74
 Koncz Pál, marosvásárhelyi, lőrincrévei, id. 66, 67, 73, 74, 199, 215, 277
 Koppánd, Tordakoppánd (Copăceeni), Torda/Kolozs m, h 45, 104, 230
 Koppányi cs 44
 Koppányi Gergely 193
 Koppányi Gergely, apja: Péter 230
 Koppányi Péter 193, 230
 Korlatovich György 87, 88
 Korlatovich Pál 87
 Kornis cs, göncruszkai 89, 90, 99
 Kornis Boldizsár 21, 79, 89, 90, 97, 109, 110, 113, 116, 146, 191, 196, 200, 211, 214, 219, 223, 229, 233, 236, 237, 248, 249, 270, 275
 Kornis Borbála Paczolay Péterné 202, 204, 219, 280
 Kornis Ferenc, göncruszkai 195
 Kornis Ferenc, homoródszentpáli 91–93, 183, 198, 212, 220, 233, 237
 Kornis Gáspár, főgenerális, tanácsúr 89, 185, 236, 248, 269
 Kornis Margit Paczolay Péterné 140, 198
 Kornis Zsigmond, váradi főkapitány, tanácsúr 90, 108–110, 113, 120, 189, 195, 196, 211, 212, 220, 223, 233, 237, 265
 Kósa Mátyás deák 187
 Kovács Dávid, ilyei 134
 Kovács István, ilyei 134
 Kovács Mihály 214
 Kovács Miklós, selyei 142
 Kovacsóczy cs, körtvélyfái 152
 Kovacsóczy Farkas, kancellár 45, 61, 62, 100, 182, 250, 275
 Kovacsóczy István, kancellár 21, 62, 63, 68, 80–83, 90, 101, 116, 117, 120, 152, 182, 194, 213, 214, 228, 231, 250, 263, 266, 275

- Kovacsóczy Kata Petki Ferencné,
Bálintitt Györgyné 64, 83, 84,
231, 245, 250, 275
- Köbölkút, Mezőköbölkút (Fântâ-
nița) Kolozs/B-Naszód m, h 64
- Köpeczi cs, vásárhelyi, jeddi 50, 137
- Köpeczi Anna Sövényfalvi Dániel
deákné 136
- Köpeczi Annók, jeddi, apja: id. Já-
nos 136
- Köpeczi Gábor, jeddi, apja: id. Já-
nos 136
- Köpeczi János, székelyvásárhelyi,
jeddi, id., kancelláriai deák, 136,
184, 195, 207, 208, 223, 257, 278
- Köpeczi János, vásárhelyi, jeddi,
ifj., kancelláriai deák, apja: János
136, 137, 278
- Köpeczi Mihály, jeddi, apja: id. Já-
nos 137, 223
- Körtvélyfája (Periş), Torda/Maros
m, h 81, 84, 144, 153, 154, 231
- Körtvélykapu, Körtekapu (Poarta),
Torda/Maros m, h 40, 87, 88, 231
- Kötélverő (Köteles) cs, marosvásár-
helyi 132
- Kövér cs 11
- Kövesd, Maroskövesd (Pietriș),
Torda/Maros m, h 40, 64, 79, 84
- Középfüged, elpusztult település
Alsó- és Felsőfüged környékén,
Torda/Fehér m 39, 78, 85, 117,
119, 232
- Középpeterd (Petreștii de Mijloc),
Torda/Kolozs m, h 43, 45, 122,
127, 130, 144, 156, 232
- Kővár (Chioar), Kővár-vidék/
Máramaros m, vár Bucsonfalva
közelében 17, 61
- Kővár-vidék 13, 60
- Krajnik cs, alsóoroszi 101
- Krajnik László/Vasile, alsóoroszi
91, 100, 101, 182, 186, 266, 275
- Krajnik Margareta, apja: László/
Vasile 101
- Krajnik Nasturița, apja: László/
Vasile 101
- Krajnik Péter/Petru, alsóoroszi 100,
182
- Krajnik Tamás/Toma, alsóoroszi
101
- Kun János, káli 144
- Kun Kocsárd 123, 225
- Küküllő vm 22, 40, 41, 45, 70, 73, 94,
111, 116, 160
- L**
- Lázár alias Csíki János, mezőmada-
rasi, szenttamási 139
- Lázár Anna, apja: Lázár alias Csiki
János 139
- Lázár János 33, 44
- Lázár Judit csernátoni Damakos
Istvánné 139
- Lázár Mihály 33, 46, 47
- Lázár Miklós, gr. 81, 96
- Léb László 224
- Lekence, Maroslekence (Lechința),
Torda/Maros m, h 41, 45, 78, 89,
113, 120, 142, 233
- Lészai Miklós 33
- Lészay cs, lészai 135
- Lészay alias Sinkó Gergely 150
- Lészay Anna Nalácz Miklósné 150
- Lészay Ferenc, tövisi 149
- Lészay János, lészai 135, 149
- Léta, Magyarléta (Litenii), Torda/
Kolozs m, h 29, 30, 33, 34, 36, 38,
60, 61, 85, 86, 102, 136, 234
- Levél, Lövér (Lera), Torda/Maros
m, h 64, 79, 84
- L. Gál Éva, történész 10
- Libánfalva (Ibănești), Torda/Maros
m, h 61, 67, 82

- Liget, Marosliget (Dumbrava), Torda/Maros m, h 40, 41, 77, 80, 92, 140, 234
- Lippa (Lipova), Temes/Arad m, mv és vár 117
- Lippai András 200, 279
- Liptai Ferenc 53
- Liptai Miklós 33, 47
- Lisbona cs 133
- Lisbona, Heinrich 99
- Lódi Miklós, apja: Simon 111, 208
- Lódi Simon, trogiri, gyulafehérvári, Basta lovászmestere, lugosi és karánsebesi bán 111, 192, 199, 207, 212, 235, 239, 253, 277
- Logofăt, Ioan/pitești-i Noroce, Ioan, Mircea Ciobanul havaselvei vajda udvarmestere, veje 84
- Logofăt, Zamfira, tövisi Rácz Péterné, tövisi Bálintt Jánosné 84
- Lóna, Aranyoslóna 39, 41, 42, 46, 73, 78, 85, 114, 117–119, 152, 235
- Lónyai Ilona Kákoni Istvánné, Hal-ler Péterné 63, 83
- Lónyai István 191, 197, 214, 229, 247, 249, 270, 275
- Lónyai Zsigmond 20, 109, 110, 113, 191, 197, 214, 215, 229, 247, 249, 270, 275
- Lorántffy Kata Alia Sámuelné, Apaffi Istvánné 64, 72, 189, 218, 237, 242
- Lorántffy Zsuzsanna 84, 119
- Lőrinc deák 195
- Lőrincréve (Leorinț), Fehér m, h 73
- Lőrintelke, praedium Mezősályi határában, Torda/Maros m 88, 236
- Ludas, Marosludas (Luduș), Torda/Maros m, h 44, 70, 78, 89, 95, 113, 116, 120, 236
- Ludvég (Logig), Kolozs/B-Naszód m, h 64, 94
- Lugosi Gáspár, magyarpeterdi 187, 243
- Lugosi István, magyarpeterdi 216, 243
- Lugosi Máté, magyarpeterdi 53
- Lukács deák, fia: Járαι/Kolozsvári Mihály deák 132
- Lukács deák, Torda vm főszolgabírája 129, 157, 202
- Lupsay cs 159
- Lupsay Anna 157, 190
- Lupsay Gáspár 33
- Lupsay János 33, 45, 47
- Lupsay Kristóf 33, 47
- Lupsay Menyhárt, lupsai, aranybe-váltó 95, 205
- Lupsay Mihály 33
- M**
- Macsesdi cs 151
- Macsesdi Erzsébet Irsay Mihályné 151
- Macsesdi Margit ilyei Nagy Jánosné 151
- Macskási cs 122
- Macskási Ferenc 105, 109, 110, 122, 225, 247
- Macskási Ferenc, ifj., apja: Ferenc 122
- Macskási Ilona alsócsernátoni Damakos Tamásné, apja: Ferenc 122, 123
- Macskási Mihály, apja: Ferenc 109, 110, 122
- Macskási Mihály, fogarasi kapitány 130
- Macsesdi/Macsesdi Erzsébet Irsay Mihályné 151
- Madaras, Mezőmadaras (Mădăraș) Maros sz/m, h 154

- Magura, Pusztaremete (Măgura Ierii), Torda/Kolozs m, h 45, 75, 90, 106, 118, 128, 130, 149, 238
- Magyarbányabükk (Vâlcele), Torda/Kolozs m, h 17, 40, 114, 117, 118, 125, 126, 239
- Magyarbölkény, Alsóbölkény (Beica de Jos), Torda/Maros m, h 61, 67, 82, 239
- Magyardellő (Dileu Nou), Torda/Maros m, h 41, 142, 240
- Magyardetreh, Magyardetrehem I. Alsódetrehem 240
- Magyarfülpös (Filpișu Mare), Torda/Maros m, h 43, 93, 105, 143, 155, 241
- Magyari alias Nagy Anna Hertel Jánosné 221
- Magyari alias Nagy János 221
- Magyari alias Nagy Miklós 221
- Magyari Kata tordai Szilágyi Márton deákné 157, 221, 262, 273
- Magyari Máté 153, 240, 246
- Magyaró (Aluniș), Torda/Maros m, h 41, 43, 70–72, 77, 80, 92, 137, 242
- Magyaróság (Pădureni), Torda/Maros m, h 242
- Magyarpeterd (Petreștii de Jos), Torda/Kolozs m, h 43, 130, 139, 144, 156, 243
- Magyarrégen (Reghin-Sat), ma Szászrégennek összeolvadt település, Torda/Maros m, h 64, 70, 71, 77, 80, 92, 137, 138, 140, 156, 244
- Mahuly Erzsébet Boyer/Payor Demeterné 144, 243
- Mahuly János 144
- Mahuly Mária, apja: János 144, 243
- Mahuly Miklós, apja: János 144, 243
- Majos (Moișa), Torda/Maros m, h 41, 121, 245
- Makkai László, történész 13, 55
- Maksay Ferenc, levéltáros, történész 9, 13, 22, 163
- Makszin/Maxin cs 101
- Mályusz Elemér, történész 9
- Máramaros vm 14, 160
- Maray Gál, mészköi 33, 45
- Maray Kata Somogyi Jánosné 53
- Margay István 50, 190, 197
- Margit, Sztepan István fejedelmi familiáris özvegye 141
- Márkházy Pál 236
- Márkodi Gergely, kancelláriai deák 137, 208
- Márkosfalvi Márton 237
- Markó vajda, Petru Cercel havasalföldei vajda fia 96
- Maros, folyó 29, 40–42, 62, 78, 79, 89, 111, 112
- Marosjára (Iara de Mureș), Torda/Maros m, h 39, 83, 132, 133, 141, 142, 151, 154, 245
- Marosszék 29, 41, 80, 94, 111, 144, 161
- Marosújvár (Ocna Mureș), Fehér m, mv és vár 98
- Marosvásárhely (Târgu Mureș), Maros sz/m, v 67, 136
- Márton deák 129
- Mártontelke (Motiș), Fehér/Szeben m, h 154
- Mátyás, I. (Hunyadi), magyar király 44
- Mátyás, II., magyar király 62
- Maylát Dávid 201
- Maylát János 201
- Medi János 200
- Melith cs 45
- Menyhár Szerafim 216
- Mészáros Kálmán, történész 11

- Mészköi János 53
 Mezőszengyel (Sângeru de Pădure), Torda/Maros m, h 42, 44, 46, 105, 122, 123, 247
 Mihai Viteazul, Havasalfölde vajdája 143
 Mihály deák, Torda vm viceszolga-bírája, apja: Ferenc deák 157
 Mihályffy János, apja: Tamás 45
 Mihályffy Tamás 33, 44, 45, 221, 262, 267
 Mihályffy Bertalan 221, 262, 267
 Mike Sándor, guberniumi levéltáros, forrásgyűjtő 16
 Mikes (Micești), Torda/Kolozs m, h 41, 46, 99, 100, 119, 248
 Miklós deák 53
 Mikó Ferenc 80
 Mikola cs, szamosfalvi 44
 Mikola Erzsébet, apja: Pál, anyja: Somlyai Borbála 50
 Mikola Ferenc, szamosfalvi 33, 43
 Mikola János, szamosfalvi 99, 109, 110, 242
 Mikola Margit, apja: Pál, anyja: Somlyai Margit 50
 Mikola Pál, szamosfalvi 49
 Mikola Zsigmond, szamosfalvi 86, 103
 Mikola Zsuzsanna, apja: Pál, anyja: Somlyai Borbála 50
 Mindszent, Alsódetrethem (Tritenii de Jos), Torda/Kolozs m, h 20, 43, 44, 78, 89, 93, 113, 122, 134, 146, 249
 Mindszenth Benedek, vicei 17, 186, 244
 Mindszenth Erzsébet Kapy Gáborné 71, 80, 88, 198, 235, 242, 244, 249, 252, 254, 264, 268, 280
 Mindszenth Gábor, vicei 87, 88, 213
 Mindszenth Krisztina Erdélyi Istvánné, Csáky Istvánné 87–89, 194, 213, 231, 236, 252, 265, 266, 281
 Mircea Ciobanul, havaselvei vajda 84
 Modra István 181, 205
 Moldva 97, 100
 Molnosfalva (Morăreni), Torda/Maros m, h 41, 70, 71, 92, 137, 249
 Monó (Mânău), K-Szoln/Máramaros m, h 64
 Móré Bálint, szucsáki, apja: Pál 220, 221, 262, 267
 Móré Orbán, szucsáki, apja: Pál 220, 221, 262, 267
 Móré Pál, szucsáki 220, 262, 267
 Moyzes Kata Kamuthy Farkasné 86
N
 Nádasdy Ferenc, országbíró 134
 Nádas, Oláhnádas, Görgénynádas (Nadășa), Torda/Maros m, h 250
 Nagy alias Tövisi Benedek, jenőizsoldoskatona 111
 Nagy Ambrus 249
 Nagy Demeter, dévai 215
 Nagy Ferenc, dévai várnagy, 215
 Nagy György 194
 Nagy János 201
 Nagy János, ilyei 151
 Nagykászon 155
 Nagy Margit özv. Thoroczkay Ferencné 179, 180
 Nagy Miklós 266
 Nagyoklos, Felsőaklos (Ocoliș), Torda/Kolozs m, h 38, 41, 46, 95, 97, 104, 115, 125, 127, 128, 130, 131, 139, 140, 150, 156, 250
 Nagyoroszfa (Solovăstru), Torda/Maros m, h 41, 43, 61, 70, 71, 77, 80, 82, 92, 137, 141, 255

- Nagyszederjes (Mura Mare), Torda/Maros m, h 46, 87, 111, 132, 140, 252
- Nalácz Zsuzsa várfalvi Patkó Jánosné 150
- Náprád (Năpradea), K-Szoln/Szilágy m, h 64
- Náprágyi Demeter, püspök 24
- Nemes György, hídvégi 69
- Novák Farkas, lökösházi, szentmihályfalvi, Aranyosszék főkapitánya 74, 109, 110, 191, 232, 243, 249
- Ny**
- Nyakázó Margit Macskási Ferencné 122
- Nyárád, fn 29
- Nyitra vm 23
- O**
- Oborni Teréz, történész 13
- Offenbánya (Baia de Arieș), Torda/Fehér m, mv 30, 125
- Oláhbányabükk (Válcele), Torda/Kolozs m, h 17, 40, 114, 117, 118, 125, 126, 253
- Oláhbölkény, Felsőbölkény (Beica de Sus), Torda/Maros m, h 61, 87, 88, 116, 253
- Oláhdellő (Dileu Vechi), Torda/Maros m, h 41, 46, 142, 152, 254
- Oláhdecspataka l. Iddecspatak
- Oláhkapus l. Mezőkapus
- Oláhléta (Lita), Torda/Kolozs m, h 255
- Oláhlóna l. Lóna
- Oláhnádas l. Nádas
- Oláhpeterd l. Felsőpeterd
- Oláhrákos, Járarákos (Vălișoara), Torda/Kolozs m, h 99, 100, 263
- Oláhszentjakab l. Szentjakab
- Oláhszentkirály, Pusztaszentkirály (Crăești), Torda/Kolozs m, h 127, 144, 255
- Oláhtelek, Marostelek (Teleac), Torda/Maros m, h 61, 81, 84, 275
- Olcona szék 39
- Orbai Margit özv. Apaffi Miklósné 212, 239, 253
- Orbán György 216
- Orbán Mihály, felvinci 216
- Oroszfalu, Marosoroszfalu (Rușii-Munți), Torda/Maros m, h 255
- Oroszidecspataka, Oroszidecs (Deleni), Torda/Maros m, h 64, 79, 84, 255
- Oroszi, Marosoroszi (Orosia) Fehér/Maros m, h 70, 95
- Orsova, Görgényorsova (Orșova), Torda/Maros m, h 61, 64, 67, 82
- Ótordai Imre deák, apja: Kolozsvári/Tordai János deák, fiscalis director 129–131, 137
- Ózdi Miklós, gálfalvi 196
- Ózdi Zsuzsanna pókai Sárosi Jánosné 162
- Ö**
- Örke (Urca), Torda/Kolozs m, h 39, 41, 44, 46, 78, 118, 130, 256
- P**
- Pagocsa, Mezőpagocsa (Pogăceaua), Torda/Maros m, h 29, 40, 41, 44–46, 111, 120, 121, 123, 124, 139, 161, 256
- Pál cs, tordai 135
- Pál István, tordai 135, 201
- Pálóczi-Horváth János 271
- Pápa, Veszprém vm/M, mv és vár 93
- Pápay cs, temesvári, tordai 127
- Pápay Balázs, alsójárai 127, 128, 132, 138, 180, 205, 226, 243

- Pápay Borbála, alsójárai, apja: Balázs 129
- Pápay Erzsébet, alsójárai, apja: Balázs 129
- Pápay György, alsójárai, apja: Balázs 129, 181, 200, 205, 222, 226, 243
- Pápay György, temesvári, tordai pg 126
- Pápay István, alsójárai, apja: Balázs 129
- Pápay Kata, alsójárai, apja: Balázs 129
- Pápay Mózes, alsójárai, apja: Balázs 129, 156
- Pápay Sára, alsójárai, apja: Balázs 129
- Pápay Zsuzsanna, alsójárai, apja: Balázs 129
- Pap László 224
- Parlagi Péter 216
- Parraghy cs 11
- Paszmos (Posmuș), Kolozs/B-Naszód m, h 64
- Pataki József, történész 12
- Pathó Menyhárt 217
- Patkó János, várfalvi, kisebb kancelláriai deák 149
- Patóchi cs 43, 49, 71, 93, 94, 149, 159
- Patóchi Anna kápolnai Bornemisza Boldizsárné 92
- Patóchi Emerencia Bánk Pálné, Tompa Istvánné 44, 191
- Patóchi Erzsébet Bánffy Boldizsárné 70, 79
- Patóchi Ferenc 33, 43, 71
- Patóchi György 49
- Patóchi János 219
- Patóchi Zsófia 70
- Pavel Dorotea özv. Dali Ivan/Jánosné 219
- Péchi Erzsébet Mindszenth Gáborné 88
- Péchi Simon 65, 88, 108–110, 120, 121, 177, 195, 196, 211, 212, 219, 220, 223, 233, 236, 237, 256, 270
- Pekry cs 111, 116
- Pekry Borbála Thoroczky Istvánné 75
- Pekry Ferenc 90, 109, 110, 116, 196, 200, 201, 211, 223, 224, 237, 253
- Pekry Ferenc, ifj., apja: Ferenc 116
- Pekry Gábor 109, 219
- Pekry Gábor (16. sz.) 116
- Pekry Gábor, petrovinaai 219
- Pekry István 262
- Pekry László, apja: Ferenc 116
- Pekry Mihály 152, 237, 262
- Péntek 64
- Perneszy Anna Bánffy Györgyné, Apaffi Istvánné 98
- Perneszy Erzsébet kocsárdi Gálfi Jánosné, gibárti Keserű Jánosné, Szilvásy Boldizsárné 94, 97, 98, 115, 156, 190, 222, 227, 264, 270, 272
- Perneszy Pál, a gyalui vár praefectusa 219
- Petele (Petetea), Torda/Maros m, h 61, 63, 64, 67, 81, 92, 93, 149, 257
- Pete, Mezőpete (Petee), Torda/Maros m, h 41, 111, 136, 152
- Péter Katalin, történész 57
- Péterlaka, Magyarpéterlaka (Petri-laca de Mureș), Torda/Maros m, h 61, 71, 77, 78, 112, 258
- Péterlaka, Oláhpéterlaka (Petrilaca), Fehér/Maros m, h 70, 95
- Petlend, elpusztult település Túr határában, Torda/Kolozs m 153, 259
- Petrichevich-Horváth cs 20, 162

- Petrichevich-Horváth György, apja: János 140, 207, 261
 Petrichevich-Horváth István 124
 Petrichevich Horváth János 140, 244, 268
 Petrichevich-Horváth Judit, apja: János 140
 Petrichevich-Horváth Kata Herczegh Andrásné, Alsó Jánosné 124
 Petrichevich Horváth Klára Macskási Mihályné 130, 199
 Petrichevich Horváth Klára oltszem Mikó Györgyné 230
 Petrichevich Horváth Klára Vitéz Miklósné 115
 Petrichevich Horváth Kozma 51, 53
 Petrichevich-Horváth Margit Mikes Györgyné 124
 Petrichevich-Horváth Miklós, apja: János 140
 Petrichevich-Horváth Zsigmond 124
 Petru Cercel, havaselvi vajda 96
 Pettki Borbála Apaffi Györgyné 239
 Pettki Erzsébet Balassi/Balási Mihályné, szentgyörgyi Tóth Mihályné, novaji Szentpáli Jánosné 117, 121, 217, 245
 Pettki János, székelyek generálisa, kancellár, tanácsúr 188
 Pinár (Chinari), Torda/Maros m, h 41, 87, 93, 121, 259
 Podsága (Poșaga de Jos/Sus), Torda/Kolozs m, h 38, 73, 75
 Pókakeresztúr (Păcureni), Torda/Maros m, h 39, 46, 105, 124, 151, 156, 261
 Póka (Păingeni), Torda/Maros m, h 20, 39, 78, 123, 124, 138, 141, 150, 153, 162, 260
 Pókay cs, pókai 150, 158, 159
 Pókay Ferenc 33, 47
 Pókay István, pókai 150
 Pókay Jakab 33, 39
 Pókay János 184, 260
 Pókay (Kis) Miklós 141
 Pókay László 33, 47
 Pókay Máté 33, 47
 Pókay Miklós, ifj. 260
 Pókay Miklós, pókai, id. 120, 150
 Pókay (Nagy) Miklós 184, 192, 256, 260
 Pókay Péter, marosjára 133
 Pókay Péter, pókai 184, 231, 245, 260
 Pókay Péter, vécsi praefectus 53
 Pokoly József, egyháztörténész 11
 Polyák cs 41
 Polyák Boldizsár 33, 41, 111
 Polyák Ferenc 229
 Pósa István, besenyői 194
 Pósa Mihály, besenyői 194
 Pribék Péter 53
 Prodan, David, történész 12
 Pródi Jadviga Deli/Dali Kozmáné 104
 Pusztalmás (Merişor), Torda/Maros m, h 45, 139, 141, 143, 144, 154, 261
 Pusztacsán I. Csán, Túrcsán
 Pusztægres (Șchiopi), Torda/Kolozs m, h 45, 46, 104, 127, 130, 152, 153, 262
 Pusztaremete I. Magura
 Pusztaszentmárton (Mărtinești), Torda/Kolozs m, h 40, 41, 114, 126 (?), 271
 Pusztaszentmiklós, elpusztult település Kerelősóspatak határában, Torda/Maros m 111
R
 Rabák Péter 260
 Rácz alias Zteolyt cs, árpatai 140

- Rácz alias Zteolith István, vécsi udvarbíró 141
- Rácz alias Zteolith János, árpatarlói 141
- Rácz cs, tövisi, galgói 84
- Rácz Ádám, galgói 74, 76
- Rácz György, apja: Ivan/János 219, 254
- Rácz Ivan/János 140, 141, 254
- Rácz Ivanné/Jánosné 137
- Rácz Lukács, magyarfülpösi plébános 155, 241
- Rácz Mihály, gelencei, nagykászoni iskolamester, apja: Lukács, magyarfülpösi plébános 155
- Rácz Péter, tövisi, galgói 84
- Rácz Zsigmond, apja: Ivan/János 141, 254
- Rada Kristóf, mézskői 187, 190, 193, 206, 215, 232, 243, 246, 267, 273
- Ráday Bálint 234
- Radnótfája (Iernuțeni), Torda/Maros m, h 61, 67, 82, 263
- Radnóthi Istvánné 208
- Radnót (Iernut), Küküllő/Maros m, h és vár 45, 78, 89, 90, 113, 120
- Radó András 53, 127
- Radó Kristóf, győrmonostori 127, 128, 183, 193, 206, 215, 232, 243, 255, 273
- Radó Mihály 220, 238
- Radwánczy Anna Sükösd Jánosné, Gyerőffy Jánosné 105, 241
- Radwánczy Márton, abosfalvi, ítelőmester 53, 105, 143, 241
- Rákóczi cs 57, 60, 72, 90, 110, 118
- Rákóczi György, I., erdélyi fejedelem 13, 15, 57, 64, 65, 83, 88, 94, 103, 112, 119, 131, 133, 139, 143, 160–162, 213
- Rákóczi György, II., erdélyi fejedelem 64, 94, 118, 134, 160, 178, 181, 201, 213, 256, 278
- Rákóczi Zsigmond, erdélyi fejedelem 56, 65, 71
- Rákóczi Zsigmond, ifj. 64, 84, 161, 194, 213, 231, 236, 239, 250, 252, 253, 258, 265, 266, 275
- Rákos I. Oláhrákos
- Rákosy György 33, 46, 47
- Ráthoni cs 240
- Ráthoni Judit gyöngyösi Bornemiza Istvánné 240
- Remete I. Magura
- Rhédey János 198
- Rhédey Jánosné 198
- Rhédey János, Udvarhelyszék főkirálybírája 94
- Rohegres, Ruhaegres (Agriș), Torda/Kolozs m, h 106, 156, 264
- Rozsnyai Dávid, török deák 132, 134
- Rücs, Mezőrücs (Râciu), Torda/Maros m, h 43, 80, 92, 93, 149, 264
- S**
- Saffarith György 136
- Sályi, Mezősályi (Șăulia), Torda/Maros m, h 41, 43–45, 111–115, 145, 265
- Samarjai Péter, gyulafehérvári requisitor 131
- Samarjai Péter, ifj. 131
- Sándor Pál, pocitelji várnagy 135
- Sárd, Magyarsárd (Șardu), Kolozs m, h 127
- Sárközi Kata Szilágyi Mihályné 196
- Sárközi Miklós 200
- Sárköz (Livada), Szatmár m, h 62
- Sarmasághy cs 44, 61, 78, 86, 102, 117
- Sarmasághy Ádám, apja: Zsigmond 78, 86

- Sarmasághy Ferenc, apja: Zsigmond 78
- Sarmasághy Zsigmond, Torda vm főispánja, tanácsúr 79, 80, 85, 86, 102, 192, 199, 203, 209, 211, 212, 216, 217, 224, 234, 235, 256, 278
- Sarmasági Anna 248, 269
- Sármás, Nagysármás (Șărmașu), Kolozs/Maros m, h 87
- Sáromberke (Dumbrăvioara), Torda/Maros m, h 40, 87, 265
- Sárosi cs, pókai 20
- Sárosi György, pókai, Marosszék királybírája, apja: János 162
- Sárosi János, pókai, fiscalis director 161, 162, 184, 220, 245, 260, 261
- Sárosi János, pókai, ifj., apja: János 162
- Sárosi Mihály, Torda vm viceszolgabírája 162
- Sárpatak, Marossárpatak (Glode-ni), Torda/Maros m, h 40, 87, 266
- Saygó István, gyalui, Kolozs vm alispánja 179, 180, 187, 205, 227, 250
- Segnyey Miklós, tanácsúr 81
- Serédi cs 185
- Seregély István 248
- Serényi Anna Szíjgyártó András deákné 276
- Sidó cs, pókai 156
- Sidó Ferenc, pókai 141, 142, 184, 200, 220, 245, 260, 261
- Sidó István, pókai 156, 184, 260
- Sidó Margit, pókai 156
- Sidó Mihály, pókai 153
- Sika Mihály 215
- Simon cs, vajdaszentiványi 71, 72, 156, 157
- Simon György, vajdaszentiványi 72, 157, 184, 200, 202, 279
- Simon István, vajdaszentiványi 279
- Simon János, vajdaszentiványi 72, 138, 157, 228, 279, 280
- Simon Péter, vajdaszentiványi 200
- Solymos Anna Bedőházi Jánosné 259
- Solymos Kata Szilágyi Balázsné 259
- Sombory cs, zsombori 125
- Sombory Anna Kállai Gáspárné 105, 200, 210
- Sombory Anna teremi Sükösd Istvánné, apja: László 199, 211, 212, 239, 271
- Sombory Borbála, apja: László 199, 211, 212, 239, 271
- Sombory Erzsébet gyergyói Lázár Andrásné, apja: László 199, 211, 212, 239, 271
- Sombory Farkas, zsombori, apja: László 192, 199, 211, 212, 235, 239, 253, 271
- Sombory Gábor, zsombori, apja: László 105, 126, 135, 150, 199, 200, 209, 211, 212, 235, 239, 253, 259, 271
- Sombory János, zsombori, Torda vm főispánja 135, 151, 200
- Sombory László, zsombori, tizedfő-arendátor, a hármastanács tagja 26, 53, 199, 200, 239, 253, 271
- Sombory Márton, zsombori 53
- Sombory Sándor, zsombori, apja: László 135, 199, 211, 212, 239, 271
- Sombory Zsigmond, zsombori, apja: László 199, 211, 212, 239, 271
- Somkerék (Șintereag), B-Szoln/B-Naszód m, h 87
- Somlyai Borbála Mikola Pálné 49
- Somlyai Gergely deák, fiscalis director 49, 53
- Somogyi János, járai 53

- Somogyi Nagy Balázs, tordai, alsó-
árai 104, 145
Somogyi Nagy István, alsóárai,
apja: Balázs 145
Somogyi Nagy Zsuzsa, alsóárai,
apja: Balázs 145
Sopron vm 9, 10
Soropháza (Şerbeni), Torda/Maros
m, h 61, 101, 266
Sóspatak, Kerelősóspatak (Şăuşa),
Torda/Maros m, h 41, 111, 112,
266
Sövényfalvi Dániel deák 136, 258
Spáczai Mihály 192, 215, 229, 249,
271
Spáczai Miklós 192, 215, 229, 249
Stenczel cs, kolozsvári 125
Stone, Lawrence, történész 126
Strucz János, kisebb kancelláriai
deák 152
Suky cs, zsuki 96
Sulyok Balázs, lekcsei, fejedelmi fa-
miliáris 156
Sulyok Imre, lekcsei, kancellár 152
Sulyok István, lekcsei, szopori fe-
jedelmi familiáris 152, 193, 210,
235, 246
Sulyok János, lekcsei, szopori 152,
209
Sütmeg (Şutu), Torda/Kolozs m, h
102, 267
Sz
Szabó alias Fekete János 279
Szabó alias Horváth Miklós 280
Szabó alias Magyar Miklós 190,
199, 221, 248, 259, 262, 270, 273,
274
Szabó alias Nagy Miklós 191, 199,
221, 262, 270, 273, 274
Szabó András 279
Szabó András Péter, történész 68
Szabó Balázs 200
Szabó Dániel, marosvásárhelyi,
apja: Mihály 112
Szabó Ferenc 280
Szabó György, irodalomtörténész
98
Szabó István, debreceni 261
Szabó Judit 278
Szabó Margit Veres Mártonné 211
Szabó Mihály, marosvásárhelyi
112, 278
Szabó Pál 269
Szabó Zsófia özv. Nagy Mihályné
280
Szakál, Erdőszakál (Săcalu de Pă-
dure), Torda/Maros m, h 40, 64,
66, 70, 71, 79, 84, 92, 202
Szakál, Mezőszakál (Bărboşi) Tor-
da/Maros m, h 20, 42–44, 46, 105,
113, 122, 247
Szakmáry cs, toldalagi 123, 158
Szakmáry György, toldalagi 190
Szakmáry János, toldalagi, Torda
vm főszolgabírája 155, 202, 247,
276
Szalai András 209
Szalai András deák 235
Szalai Kata Thúry Jánosné, Szarva-
si Gergelyné 125, 140, 179, 180,
205, 226, 227, 250, 251
Szalánczy cs 76
Szalánczy Erzsébet Ráday Bálintné
234
Szalánczy Gábor, kápolnai 179
Szalárdi János, kancelláriai secreta-
rius, történetíró 83
Szálláspataki Ferenc 141, 184, 260
Szálláspataki László 184, 260
Szamosközy István, gyulafehérvári
requisitor, történetíró 14, 21, 55,
97, 134
Szamosújvár (Gherla), B-Szoln/Ko-
lozs m, mv és vár 17, 88, 104, 156

- Szapolyai János, erdélyi vajda, magyar király 42, 45
- Szarkad, elpusztult település Peterd környékén, Torda/Kolozs m 127, 144, 267
- Szarvasi cs, tordai 125
- Szarvasi Gergely, tordai 137
- Szász Anna 221, 262, 267
- Szászdisznajó l. Disznajó
- Szászdecs l. Felsődecs
- Szász János 221, 262, 267
- Szászrégen (Reghin), Torda/Maros m, mv 29, 40, 41, 43–46, 70, 71, 77, 80, 137, 138, 140, 146, 152, 268
- Szeben, Nagyszeben (Sibiu), Szeben sz/m, v 67
- Szécsi Miklós 153, 259
- Szegedi János 203
- Szegedi Márkus, lovaskapitány 97
- Székely András 151
- Székely Anna Kackán Mártonné 194, 252
- Székely Ferenc 194, 252
- Székely Gábor, kapusi, Torda vm viceszolgabírája 152
- Székely István, kapusi, Torda vm alispánja, főszolgabírája 152, 278
- Székely Istvánné 276
- Székely János 223
- Székely Miklós, kapusi 151, 223, 261
- Székely Mózes, erdélyi fejedelem 65, 67, 70, 97
- Székely Mózes, ifj. 98, 182, 206, 237
- Szelestye, Tordaszeleste (Săliște), Torda/Kolozs m, h 20, 78, 90, 97, 99, 100, 105, 269
- Szelicse (Sălicea), Torda/Kolozs m, h 43, 97–99, 105, 156
- Szemere cs 89
- Szemere Boldizsár, apja: Zsigmond 256, 266, 272
- Szemere Sebestyén, fejedelmi familiáris 89, 191, 197, 214, 229, 249, 270, 275
- Szemere Zsigmond, apja: Sebestyén 89, 191, 197, 214, 229, 249, 256, 266, 270, 275
- Szengyel l. Erdőszengyel, Mezőszengyel
- Szengyeli cs, szengyeli 158, 159
- Szengyeli Anna almási Gyulai Ferencné 156
- Szengyeli Balázs 53
- Szengyeli Ferenc, szengyeli 33, 44, 53, 137, 138, 140, 184, 202
- Szengyeli Miklós 33
- Szengyeli Péter 33, 47
- Szentgyedi Gergely deák 188, 190, 219
- Szentgyörgyi Erzsébet Kamuthy Balázné 185, 271
- Szentgyörgyi Mária, történész 13
- Szentiváni Zsuzsanna Pataki Jánosné 195
- Szentiványi István deák 248
- Szentjakab, Marosszentjakab (Sâniacob), Fehér/Maros m, h 70, 95
- Szentjakab, Mezőszentjakab (Iacobeni), Torda/Kolozs m, h 20, 44, 89, 113, 120, 130, 146, 270
- Szentkirály, Gyéresszentkirály (Sâncrai), Aranyosgyéresbe olvadt település, Torda/Kolozs m 39
- Szentkirályi István 230, 259
- Szentlászló, Tordaszentlászló (Săvădisla), Torda/Kolozs m, h 61, 86, 102, 271
- Szentmargita, puszta 113
- Szentmárton 61
- Szentmártoni Ferenc deák, fogarasi provisor 135

- Szentmárton, Mezőszentmárton (Sânmartinu de Câmpie), Torda/Kolozs/Maros m, h 247
- Szentmárton, Sósszentmárton, Gör-génysóakna (Jebenîța), Torda/Maros m, h 64, 67, 82, 153–155, 272
- Szentmihályfalva (Mihai Viteazu), Aranyos sz/Kolozs m, h 122
- Szentmihályfalvi Péter deák 269
- Szentmihálytelke, Szentmihály (Sânmihai de Pădure), Torda/maros m, h 61, 67, 82
- Szentmiklósi Bálint 200
- Szentpáli András, homoródszentpáli, apja: János 87
- Szentpáli István, homoródszentpáli, apja: János 87, 139
- Szentpáli János, homoródszentpáli 87, 259
- Széplak (Goreni), Kolozs/Maros m, h 64, 150
- Széplaki Tamás, széplaki 150
- Szerémy János 46
- Szigethi cs 152
- Szigethi Erzsébet Angyalos/Angyalosi Jánosné 152, 208
- Szijártó M. István, történész 10
- Szikszay cs 71
- Szikszay György 198, 234, 244
- Szilágyi alias Tordai István 273
- Szilágyi Anna Keresy Péterné 179
- Szilágyi János 221, 262, 273
- Szilágyi Mihály, egerbegyi 151, 199, 200, 201
- Szilágyi Mihály, szindi 145
- Szilágyi Miklós 184, 276
- Szilágyi Sándor, történész 67
- Szilvás, Magyarszilvás (Pruniș), Torda/Kolozs m, h 40, 97–99, 105, 272
- Szilvási alias Szabó Pál, szentmihályfalvi 269
- Szilvász cs, Cseszeliczki 43, 98, 149, 158
- Szilvász András, Cseszeliczki 33, 42, 47, 53, 97, 98, 105, 109, 110, 115, 128, 156, 179–181, 190, 193, 205, 222, 226, 227, 230, 243, 246, 267, 270, 272
- Szilvász Boldizsár, Cseszeliczki cubicularius, tizedfőarendátor 91, 96–99, 105, 115, 156, 182, 189, 190, 206, 222, 225, 227, 236, 237
- Szilvász Borbála Kaszta Istvánné 150
- Szilvász Borbála Szilvász Andrásné 115
- Szilvász Erzsébet Lupsay Menyhártné, abafáji Gyulay Jánosné, Bogáthy Andrásné 70, 91, 95, 97, 98, 116, 179, 189, 205, 222, 225, 226, 236, 250
- Szilvász Erzsébet Thoroczkay Jánosné 39
- Szilvász Gáspár 33, 46
- Szilvász Ilona alsójárai Pápay Balázné 127, 128, 181
- Szilvász Imre (16. sz.), Torda vm főispánja 33, 43, 53
- Szilvász Imre, Cseszeliczki (17. sz.) 91, 101, 105, 128, 195, 246, 269, 270, 272
- Szilvász István, Cseszeliczki 179, 205
- Szilvász János, Cseszeliczki 33, 40, 53, 277
- Szilvász Mátyás, Cseszeliczki (16. sz.) 46
- Szilvász Mátyás, Cseszeliczki (17. sz. II. fele) 105
- Szilvász Mátyás, Cseszeliczki, apja: András 115, 190

Szilvász Péter, Cseszeliczki 53
 Szindi cs, körtvélyfájai 145, 154
 Szindi János, körtvélyfájai, id., Torda vm alispánja 138, 144, 145, 154, 202, 261
 Szindi János, körtvélyfájai, ifj., Torda vm alispánja, apja: János 144, 202, 228, 261
 Szind (Sändulești), Torda/Kolozs m, h 43–46, 114, 127, 130, 131, 144, 145, 273
 Szirácsik Éva, történész 10, 11
 Szokol (Socolu de Câmpie), Kolozs/Maros m, h 46
 Szokol/Szokolyi László 278
 Szokol/Szokolyi Péter 278
 Szombathelyi Márton, portai követ 84, 97
 Szondi Ferenc 186
 Szörényi Anna Bogáthy Andrásné 95
 Sztepán cs, váradi 141
 Sztepán Ferenc, váradi, apja: István 141, 252
 Sztepán István, váradi, fejedelmi familiáris 141, 252
 Sztepán István, váradi, ifj., apja: István 141, 252
 Sztepán János, váradi, apja: István 137, 141, 252
 Szucsáki cs 154
 Szucsáki Ambrus, ítélmester 150
 Szucsáki János 154
 Szucsáki Márta Lészay alias Sinkó Gergelyné, apja: Ambrus, ítélmester 150
 Szucsáky Balázs 138
 Szunyogh Gáspár 244, 268
 Szurdok, Szurdok (Surduc), Torda/Kolozs m, h 44, 45, 104, 118, 130–132, 153, 274

T

Tagányi Károly, történész 11
 Tamásfalva (Tămaș), Kolozs m, h 14
 Taraczközi Ferenc, gyulafehérvári requisitor 14
 Tasnádi alias Balogh Lőrinc 203
 Tasnádi (Ruber) István, kancelláriai deák, apja: Mihály, püspök 201
 Teke cs, köblösi 140
 Teke Gáspár, köblösi 54
 Teke Sándor, köblösi, Bethlen Gábor borsolója 139
 Telegdy Mihály, székely főkapitány 33, 46, 47, 50
 Telegdy Zsófia Kovacsóczy Istvánné 64, 83, 84, 153, 213, 231
 Temesvár 126
 Tetey Boldizsár, besenyői, apja: Lőrinc 194, 233, 254
 Thamássy cs 41, 111, 112
 Thamássy Bernát 111
 Thamássy Ferenc, id. 111
 Thamássy László 42
 Thetey cs, besenyői 142
 Thetey Boldizsár, besenyői, apja: ifj. Lőrinc 140, 142
 Thetey Lőrinc, besenyői, fiscalis director 142
 Thetey Lőrinc, besenyői, ifj., kisebb kancelláriai deák, apja: Lőrinc 142
 Tholdy cs, szalontai 69
 Tholdy György, szalontai 69, 77
 Tholdy István, szalontai, apja: György 69
 Thompa Miklós 281
 Thordai János deák 200
 Thordai János, szigeti 191, 199, 262, 274
 Thordai Miklós, szigeti 191, 199, 221, 262, 270, 273, 274

- Thorday György 216
 Thoroczkay cs, torockószentgyörgyi 17, 40, 54, 67, 73, 104, 106, 158, 159
 Thoroczkay Anna Bakó Dánielné 91, 106, 262, 264
 Thoroczkay Borbála Kállai Gergelyné 104, 200
 Thoroczkay Druzsiana galgói Rácz Ádámné 74
 Thoroczkay Erzsébet, apja: Zsigmond 75
 Thoroczkay Ferenc 34, 38, 39, 67, 75
 Thoroczkay Ilona szentmihályi Novák Farkasné, Bojthi Istvánné 74, 121, 122
 Thoroczkay István (16/17. sz. fordulója) 34, 38, 73, 74, 76, 121
 Thoroczkay István (17. sz.) 75
 Thoroczkay István, apja: Mihály 75
 Thoroczkay Judit brenhidai Huszár Péterné 76
 Thoroczkay László (16/17. sz. fordulója) 39, 67, 75, 179, 187, 206, 222, 238
 Thoroczkay László (17. sz.) 75, 76, 185
 Thoroczkay Mátyás 67
 Thoroczkay Mihály 67, 75, 76, 180, 181
 Thoroczkay Miklós 54
 Thoroczkay Péter (16/17. sz. fordulója) 39
 Thoroczkay Péter (17. sz.), apja: Zsigmond 75
 Thoroczkay Zsigmond 73–76, 183, 185, 192, 207, 235
 Thoroczkay Zsófia Pókay Péterné 53
 Thúri cs, tordai 125
 Thúri Borbála Váradi Miklósné 125
 Thúry cs 161
 Thúry alias Székely István, felsőgerendi 209
 Thúry János 179, 205, 227, 250, 259
 Thúry Mihály 181
 Thúry Mihály, felsősinfalvi 150
 Thúry Péter 189
 Todor István, vajdaszentiványi, Torda vm viceszolgabírája 155
 Tóhát, Oláhtóhát, Mezőtóhát (Tăurenii), Torda/Maros m, h 20, 41, 43, 44, 46, 75, 77, 78, 89, 113, 146, 147
 Tokaj, Zemplén vm/M, mv és vár 134
 Toldalaghi cs 20
 Toldalaghi Anna Kóka Györgyné, Teke Gáspárné, Fejérvári Istvánné 279
 Toldalaghi Balázs 54
 Toldalaghi Ferenc 54
 Toldalaghi János, iklódi, fiscalis director 100, 104, 180, 184, 187, 205, 227, 250, 251, 260, 261, 276, 280
 Toldalaghi Mihály (16. sz.) 34, 46
 Toldalaghi Mihály, ercsei, portai követ 84, 94, 121, 182, 184, 186, 245, 259, 266
 Toldalaghi Zsuzsanna Thoroczkay Lászlóné 75, 181
 Toldalag (Toldal), Torda/Maros m, h 45, 46, 105, 123, 124, 139, 155, 276
 Tolna vm 93
 Tombolt Ferenc 208
 Tomori cs, csúcsi, szucsági 42, 73, 127
 Tomori István, erdélyi alvajda 42
 Tomori Kristóf 34, 42
 Tomori Miklós 42
 Tomori Pál, kalocsai érsek 42
 Tompa István 44

- Toplica, Maroshévíz (Toplița), Torda/Hargita m, h 276
 Tordai alias Csonka cs 137
 Tordai alias Csonka János deák 134, 135
 Tordai Anna Zlatari Istvánné, tordai Borbély Lukácsné apja: Tordai alias Csonka János deák 135
 Tordai Erzsébet Samarjai Péter deákné 131
 Tordai Ferenc, apja: Kolozsvári/Tordai János deák, fiscalis director 130, 256
 Tordai Imre deák 110, 216, 238
 Tordai János deák, ifj., apja: Tordai alias Csonka János deák 135
 Tordai János, somogyomi 134
 Tordai Judit Csombordi Mihályné, apja: Tordai alias Csonka János deák 135
 Tordai Kata tordai Pál Istvánné, apja: Tordai alias Csonka János 135
 Torda(i) László 181
 Tordai Péter deák, apja: Tordai alias Csonka János deák 135
 Tordai Zsigmond 181, 251
 Torda (Turda), Torda/Kolozs m, v 30, 40, 45, 127, 145, 221
 Torma cs 87
 Torma Pál, id., szindi 222, 238, 273
 Torma Pál, ifj., szindi 222, 238, 273
 Tornyi Zsófia 94
 Torockai András deák 45, 179, 274
 Torockó (Rimetea), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75
 Torockószentgyörgy (Colțești), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75
 Tóth cs, szentannai 41
 Tóth Erzsébet Büki alias Bornemisz Istvánné, káli Kun Jánosné 143
 Tóth Gáspár, szentgyörgyi 245
 Tóth István György, történész 10
 Tóth János, szentgyörgyi 245
 Tóth Mihály, szentgyörgyi, petenyefalvi (16. sz.) 54, 194
 Tóth Mihály, szentgyörgyi, petenyefalvi, főlovászmester, portai követ 109, 121, 184, 245, 259
 Török György 259
 Török János, megykeréki, lovászmester 118, 222, 238, 274
 Török Pál 200
 Tövisi Gáspár 200
 Tövisi Pap György 267
 Trauzner cs, hadrévi 137
 Trauzner István, hadrévi, apja: Lukács 129, 131, 137, 216, 224
 Trauzner János, hadrévi, követ 131
 Trauzner Lukács, a fejedelmi tábla és az országgyűlés elnöke 74, 130, 131, 211, 216, 224
 Trauzner Zsigmond, hadrévi, étekefogó 131, 216
 Trócsányi Zsolt, levéltáros, történész 7–9, 48, 80, 81, 131, 164
 Túrcsán, Pusztacsán (Ceanu Mic), Torda/Kolozs m, h 46, 97, 277
 Túr, Tordatúr (Tureni), Torda/Kolozs m, h 44, 125, 130, 153, 276
U
 Udvarhelyi Máté 248
 Udvarhelyszék 94
 Ugron András, ábrámfalvi 216, 271
 Újfalu, Aranyoslonka (Lunca), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75, 106
 Újfalu, Mezőújfalu (Vaideiu), Torda/Maros m, h 111, 113, 277
 Újlak (Delureni) Kolozs/B-Naszód m, h 64
 Unoka (Onuca), Torda/Maros m, h 73, 78, 138, 139, 277

- Uraly, Mezőuraly (Oroi), Torda/
Maros m, h 41, 111, 112, 136
- Ursuțiu, Liviu 12
- Uzdiszentpéter (Sânpetru de Câmpie), Kolozs/Maros m, h 121
- V**
- Vadadi György, kancelláriai deák
144
- Vadadi István, iklandi, apja: Pál 144
- Vadadi János 145, 265
- Vadadi Pál, iklandi 144
- Vajai János deák, berekeresztúri
136, 207, 208, 278
- Vajda alias Bad cs, bádoki 101
- Vajda cs, várzai 101
- Vajdahunyad (Hunedoara), Hunyad m, mv és vár 12
- Vajda Jónás, kisbúni 186
- Vajdaszeg (Gura Arieșului), Torda/
Fehér m, h 39, 44, 78, 85, 117,
119, 149, 278
- Vajdaszentivány (Voivodeni), Torda/
Maros m, h 39, 45, 46, 70–72,
77, 138, 139, 143, 151, 155, 156,
279
- Valkai László 248, 269
- Vallon Péter 208
- Vámos István 214, 215
- Váncsa György, csulai 34, 43
- Várad Gábor 198
- Várad Miklós, kolozsvári pg, kereskedő 125, 177
- Várad, Nagyvárad (Oradea), Bihar m, v és vár 52
- Várfalva (Moldovenești), Aranyos
sz/Kolozs m, h 144
- Várfalvy cs, szentmihályfalvi 46,
54, 131, 144, 159
- Várfalvy Erzsébet/Ilona Mahuly Jánosné 144
- Várfalvy Gáspár 243
- Várfalvy Gergely 46, 197, 238
- Várfalvy Gergely, Aranyosszék királybírája 256
- Várfalvy Ilona 243
- Várfalvy János 34, 46, 54, 187, 193,
221, 222, 262
- Várfalvy Miklós 183, 187, 206, 220,
221, 256, 262, 273, 274
- Várkonyi János 193, 246
- Varsolczi István, fiscalis director
201
- Vásárhelyi Bálint deák, kancelláriai
deák, generalis perceptor 133,
245
- Vas Ferenc, tordai 221, 262
- Vas Imre deák, tordai 190, 191, 199,
220, 221, 248, 259, 262, 270, 273,
274
- Vászón Gábor 243
- Vécs, Marosvécs (Brâncovenesti),
Torda/Maros m, h és vár 29, 34,
35, 38, 53, 64, 66, 79, 84, 92–94,
103, 141, 144, 154, 280
- Veres cs, farnasi 44, 50, 78, 119, 134
- Veres Anna Orbay Péterné, Dobray
Miklósné, Gerendy Istvánné 50,
119
- Veres Benedek, farnasi 135
- Veres Erzsébet ródi Cseh Péterné,
Tordai alias Csonka János deákné,
Keresztúri György deákné
50, 78, 129, 134–136, 198, 200,
240, 249
- Veres János, farnasi 50, 134, 135,
197, 248, 269
- Veres Márton, farnasi 78, 197, 229,
269
- Veresszék, elpusztult település
Szászrégen környékén, Torda/
Maros m 43, 80, 280
- Veres Zsigmond, farnasi 34, 44
- Vessződy András 34, 46, 47
- Veszprém vm 93

Viczei Péter 156, 263
 Viczey Máté, kolozsvári pg 157, 190, 221
 Vidaly (Vidolm), Torda/Fehér m, h 38, 73, 75
 Vidrátszeg (Vidrasău), Küküllő/ Maros m, h 111
 Virginás Péter, tövisi 206
 Virginás Zsuzsanna Forró Andrásné 227
 Viszolya (Visuia), Kolozs/B-Naszód m, h 64
 Vita Mátyás 198
 Vitéz cs, bikali 46
 Vitéz András, bikali (16. sz.), apja: Gábor 34, 45, 229
 Vitéz Ferenc, bikali (16. sz.), apja: Gábor 130, 229
 Vitéz Gábor, bikali (16. sz.) 34, 191, 229
 Vitéz Gábor, bikali (17. sz.), apja: György 69, 221, 229, 230, 248, 277
 Vitéz Miklós, bikali (16. sz.), apja: Gábor 54, 229
 Vitéz Miklós, bikali (17. sz.) 130, 222, 227, 269
W
 Wass cs, cegei 68
 Wass Ferenc, cegei, apja: György 96, 114, 115, 207
 Wass György, cegei 69, 114, 115, 192, 201
 Wass János, cegei, apja: György 69, 109, 110, 114, 115, 192, 200, 207, 208, 281
 Wass Judit Ebeni Lászlóné 201
 Wass László, cegei, apja: György 69, 115
 Weér Anna Pekry Ferencné 116
 Wesselényi cs 65, 71, 85
 Wesselényi Anna 68

Wesselényi Boldizsár 79, 183, 202, 218, 242
 Wesselényi Ferenc 65
 Wesselényi István 65, 84, 207, 280
 Wesselényi Kata Kornis Ferencné 71, 80, 184, 197, 198, 218, 235, 242, 244, 252, 254, 264, 268, 280
 Wesselényi Pál 65, 80, 203, 255
 Wesselényi Pál, cubicularius 84
Z
 Záh, Mezőzáh (Zau de Câmpie), Torda/Maros m, h 40, 41, 87, 88, 114, 115, 281
 Zakmáry/Szathmáry Balázs 34, 45
 Zala vm 93
 Zászlóartó András 200
 Zeleméry cs 51, 111, 112
 Zeleméry Borbála, apja: Péter 51, 111, 188, 207, 219, 257, 265, 278
 Zeleméry János, apja: Péter 54, 188, 194, 207, 219, 257, 265, 266, 278
 Zeleméry Judit Csákány Balázsne 111, 208, 265
 Zeleméry Péter 51, 54, 188, 194, 207, 219, 257, 265, 266, 278
 Zeorény János (talán azonos az alábbival) 46
 Zerémy János 34
 Zimányi Vera, történész 10, 13
 Zlatari cs, tordai 125, 135
 Zlatari Anna, tordai 179
 Zlatari István, tordai 135, 162, 179, 181, 201, 205, 227, 251
 Zlatari Mátyás, tordai 179
 Zoltay János 210
 Zólyomi János, veresmarti 127, 193, 246
 Zólyomi Miklós, albisi 72
Zs
 Zsigmond András deák 129, 216

Mintegy hatvan esztendeje, hogy a berendezkedő kommunista diktatúra és az egyedural-
kodóvá tett osztályharcos ideológia miatt Jakó Zsigmond az erdélyi birtokos társadalomra
vonatkozó úttörő kutatásait (amelynek első, Belső-Szolnok és Doboka vármegyékre vonat-
kozó, nagyvonalakban felvázolt eredményeit még éppen közölni tudta) kénytelen volt abba-
hagyni. Így 1976-ban Trócsányi is csupán azt állapíthatta meg, hogy „A 16–17. századi erdélyi
birtokmegoszlás kérdése (a fejedelmi korszak rendiségének alapkérdése) egyelőre meg-
oldásra vár.” 1980-ban a központi kormányzat tisztségviselőinek származását vizsgálva újra
visszatért rá: „Kérdés, hogy mennyit segítene rajtunk e téren a 16–17. századi erdélyi nemesi
birtokmegoszlás teljes feltárása? A rendelkezésünkre álló források ismeretében bizonyos,
hogy a néhány telkes kisnemesi réteget egy ilyen feldolgozás nem tudná megfogni, a már
eleve értelmiségi sorban élőket és a polgárokat szintén nem. De az arisztokrácia és a megyei
nemesség vonatkozásában rendet teremthetne. Ki milyen vagyoni erővel rendelkezik az
erdélyi főrendek közt, hogy erősödik vagy gyengül meg egyes családok vagyoni potenciálja –
erre a kérdésre, ha nem is kevés kutatás árán, de talán határozottabb választ kaphatnánk.”
A kötet a Jakó Zsigmond kutatásainak, módszerének folytatására, utóbbi továbbfejlesztésére
tesz kísérletet, a Torda vármegyei birtokos társadalom – lehetőség szerint személyekre
lebontott – bemutatásával az első, szerény lépésként ama határozottabb válasz felé.

ISBN 978-606-739-069-8

